

Sametingets plenum

Møtebok 02/19

Árvjuvárgaídnú 50, N-9730 Kárašjohka

Telefon +47 78 47 40 00

Telefaks +47 78 47 40 90

samediggi@samediggi.no

www.samediggi.no

Tid: 04.06.2019 - 07.06.2019

Sted: Karasjok

Tilstede	Parti	
Arild Pettersen Inga	AP/BB	
Bjørn Inge Mo	AP/BB	
John Kappfjell	AP/BB	Permisjon 06.06.19. Ingen vara innkalt
Jørn Are Gaski	AP/BB	
Ronny Wilhelmsen	AP/BB	
Tom Christer Sottinen	AP/BB	
Tom Christer Sottinen	AP/BB	
Anders Somby jr.	FL	
Arthur Tørfoss	Frp	
Isak Mathis O. Hætta	GDS	
Lars Filip Paulsen	H	
Kjellrun Wilhelmsen	NORD	Permisjon 07.06.19 fra kl. 11.00
Ann Karin Kvernmo	NSR	
Anne Henriette Reinås Nilut	NSR	
Gunn Anita Jacobsen	NSR	
Karen Anette Anti	NSR	
Klemet Erland Hætta	NSR	Permisjon 06. - 07. 06.19 Ingen vara kunne møte
Mathis Nilsen Eira	NSR	
Niko Valkeapää	NSR	
Nils Mikkelsen Utsi	NSR	
Nora Marie Bransfjell	NSR	
Runar Myrnes Balto	NSR	
Sandra Andersen Eira	NSR	Ikke tilstede 04.06.19 - ugyldig fravær.
Thomas Åhrén	NSR	
Tor Gunnar Nystad	NSR	
Jovna Vars Smuk	NSR/Sáb	
Márjá-Liissá Partapuoli	NSR/Sáb	
Kåre Ivar Olli	PPU	Ikke tilstede 06. - 07.06.19 - ugyldig fravær
Tor H. Mikkola	PPU	
Ann-Elise Finbog	SFP	
Elisabeth Erke	SP	
Hans Ole Nilsen Eira	SP	
Ellinor Marita Jåma	ÅaSG	Permisjon 05. - 07.06.19. Ingen vara kunne møte
Vara	Parti	
Per Mathis Oskal	AP/BB	
Roy Arild Rasmussen	Árja	
Kjetil Romsdal	NORD	
Jon Isak Lyngman Gælok	NSR	
Laila Berit Anne Coldevin	NSR	
Viktor Bomstad	NSR	
Nancy Porsanger Anti	SP	
Permisjoner	Parti	Vara:
Synnøve Søndergaard	AP/BB	Per Mathis Oskal
Inger Eline Eriksen Fjellgren	Árja	
Klemet Klemetsen	Árja	Roy Arild Rasmussen
Toril Bakken Kåven	NORD	Kjetil Romsdal
Aili Guttorm	NSR	Laila Berit Anne Coldevin
Piera Heaika Muotka	NSR	Jon Isak Lyngman Gælok
Sandra Márjá West	NSR	Viktor Bomstad
Cecilie Hansen	SP	Nancy Porsanger Anti

Saksliste

Ášši/Sak 015/19	Sametingets plenum	Dato: 04.06.2019- 07.06.2019
------------------------	---------------------------	---

Konstituering

	Arkivsaknr. 19/2351
--	-------------------------------

Plenumsledelsens innstilling
Innkalling av 09.05.2019 med forslag til saksliste, program og taletid godkjennes

Sametingets plenum - 015/19

Saken påbegynt 04.06.2019 kl. 09:15

Fredag 07.06.19 kl. 10.30:

Forslag: Representantene Runar Myrnes Balto, NSR og Ronny Wilhelmsen, Ap

Ny sak settes på sakskartet - Uttalelse til Selbu-møte

Plenumsledelsens innstilling :

Ny sak tilføyes sakslisten og behandles som siste sak fredag 07.06.19

Vedtak:

Plenumsledelsens innstilling ble enstemmig vedtatt

Votering

Av 39 representanter var 38 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Plenumsledelsens innstilling ble enstemmig godkjent

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Tom Sottinen, plenumsleder	

SP - vedtak:

Innkalling av 09.05.2019 med forslag til saksliste, program og taletid godkjennes. Ny sak "*Uttalelse om møte i Selbu*" tilføyes sakslisten og behandles som siste sak fredag 07.06.19

Saken ble avsluttet 04.06.2019 kl. 09.20

Ášši/Sak 016/19	Sametingets plenum	Dato: 04.06.2019- 07.06.2019
-----------------	--------------------	---------------------------------

Sametingsrådets beretning om virksomheten

	Arkivsaknr. 19/1806
--	------------------------

Miiddus/Vedlegg

Saksfremstilling

1 Innledning

Denne beretningen omhandler perioden fra xx.xx.xx til xx.xx.xx og er knyttet opp til Sametingets budsjett for 20xx.

Sametingsrådet har i denne perioden avholdt to fysiske rådsmøter og flere telefonmøter og har behandlet xx saker.

Som det framgår av oversikten på www.sametinget.no/kalender har rådet i tillegg deltatt på flere møter og representasjoner.

2 Språk

Samfunns mål:

Samisk og norsk er likeverdige språk.

Bruk av samisk språk

Mål for innsatsområdet:

Innbyggerne i forvaltningsområdet for samisk språk kan aktivt bruke samisk i kommunikasjon med offentlige instanser.

Tospråklighetstilskudd til kommuner - direkte tilskudd

Tospråklighetstilskudd til fylkeskommuner - direkte tilskudd

Språkundersøkelse - prosjekt

Utvikling av samiske språk

Mål for innsatsområdet:

Befolkningen har mulighet til å lære seg samisk og fremme språket.

Språkutvikling i kommuner - søkerbasert tilskudd

Språkutvikling i fylkeskommuner - søkerbasert tilskudd

Samiske språksentre - direkte tilskudd

Språkprosjekter - søkerbasert tilskudd

1.

Språkmotivering for ungdom - søkerbasert tilskudd

Rettskrivningsbok for lulesamisk – prosjekt

Sámi Giellagáldu - prosjekt

Oppfølging av "Hjertespråket"

Mål for innsatsområdet

Sikre og utvikle de samiske språkenes fremtid

3 Kunnskap

Samfunns mål:

Det samiske samfunnet har kunnskap, kompetanse og ferdigheter for å sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Innholdet i samisk barnehage tilbud

Mål for innsatsområdet:

Samiske barn har et kvalitativt godt barnehage tilbud som bygger på samiske verdier, samisk kultur og tradisjonell kunnskap.

Tilskudd til samiske barnehager og barnehager med samisk avdeling - søkerbasert tilskudd

Mål for tilskuddsordningen - Samiske barnehager og avdelinger:

Samiske barnehager og samiske avdelinger i norske barnehager har tilbud som bygger på samisk språk og kultur.

**Prioriteringer 2018 søkerbasert tilskudd - Samiske barnehager og avdelinger:
Tiltak som utvikler og bygger på samiske verdier, språk, kultur og tradisjonell kunnskap.**

Barnas hjertespråk - prosjekt

Språkarbeid i barnehager

Mål for innsatsområdet:

Barn lærer, styrker og utvikler sitt samiske språk i barnehagene.

.

Tilskudd til samisk språkopplæring - søkerbasert tilskudd

Mål for tilskuddordningen - samisk språkopplæring:

Barnehager gir tilbud om samisk språkopplæring.

Prioriteringer 2018 søkerbasert tilskudd - samisk språkopplæring:

Tiltak som tilrettelegger for samisk språkopplæring.

Tilskudd til prosjekter og utviklingsarbeid - søkerbasert tilskudd

Mål for tilskuddsordningen - Prosjekter og utviklingsarbeid:

Høy kvalitet på samisk språk og kulturarbeidet i barnehagene.

2. **Prioriteringer 2018 søkerbasert tilskudd - Prosjekter og utviklingsarbeid.**

Språkbudprosjekter.

Lokale utviklingsprosjekter.

Etablering av nye barnehagetilbud.

Tiltak som styrke språkarbeidet gjennom prosjekter som "giellačeahppi".

Juvlesámi giellatjehppe - direkte tilskudd til Árran mánnájgárdde

Kompetanseheving i barnehage

Mål for innsatsområdet:

Barnehageansatte er samiskspråklige, og innehar samisk kulturkompetanse.

Barnehageseminaret

Pedagogisk materiell

Mål for innsatsområdet:

Samiske barn har samiske bøker og leker i barnehagene.

Mål for tilskuddsordningen - Pedagogisk materiell:

Barnehager har god tilgang på pedagogisk materiell som har et samisk innhold.

Samisk innhold i skolen

Mål for innsatsområdet:

Samiske elever har kvalitetsmessig god opplæring i og på samisk.

Revidering av læreplaner – prosjekt

Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen - søkerbasert tilskudd

Læringsmiljø og skoleutvikling
Mål for innsatsområdet:
Gode og trygge læringsmiljøer.

Nettverk for samiskopplæring - direkte tilskudd til Sámi allaskuvla

MoU on Cooperation on Indigenous Education - prosjekt

Fagpedagogiske fagdager - prosjekt

Læremidler
Mål for innsatsområdet:
Samiske elever har tilgang til samiske læremidler som er i tråd med gjeldende læreplanverk på alle tre språk og i alle fag i grunnopplæringen.

Tilskudd til utvikling av læremidler - søkerbasert tilskudd

Mål for tilskuddsordningen - Utvikling av læremidler:
Samiske elever har tilgang til samiske læremidler på alle tre språk i alle fag i grunnopplæringen, og som er i tråd med gjeldende læreplanverk.

3.

Rammeavtaler med læremiddelprodusenter - avtale

Ovttas - Aktan - Aktesne - direkte tilskudd til Sámi allaskuvla

Stimuleringstiltak for læremiddelutviklere - konferanse

Myndighet, ansvar og roller innen høyere utdanning og forskning
Mål for innsatsområdet:
Sametinget har reell myndighet innen samisk høyere utdanning og forskning gjennom lov og forskrifter, og gjennom konsultasjoner.

Styret for Sámi allaskuvla 2019-2023
Sametingsrådet har i møte 01.04.19, oppnevnt følgende medlemmer og varamedlem til styret for Sámi allaskuvla/Sámi University of Applied Sciences:
Medlem Mette Anti Gaup
Medlem Idar Peder Kintel
Varamedlem Kajsa Kemi Gjerpe

Lov om universiteter og høyskoler
Sametinget har myndighet til å oppnevne to av de eksterne styremedlemmene og ett varamedlem i styret for Sámi allaskuvla, jf. Lov om universiteter og høyskoler § 9-4.

UiT Norges arktiske universitets og Nord universitets portefølje og ansvar når det gjelder undervisning og forskning på norsk side av Sápmi, tilsier at Sametinget gis myndighet til styreoppnevning også for disse universitetene.

Sametinget har derfor i brev av 26. februar bedt om en endring av lovens § 9-4, slik at

Sametingets myndighet utvides til også å gjelde oppnevning av ett styremedlem og ett varamedlem i styrene for UiT Norges arktiske universitet og Nord universitet.

Forskrift om rammeplan for samisk barnehagelærerutdanning

Forskrift om rammeplan for samisk barnehagelærerutdanning § 1 tredje ledd sier følgende om språk i samisk barnehagelærerutdanning: Den samiske barnehagelærerutdanningen forankres i samisk kultur og samfunn og har samiske språk som hovedundervisningsspråk.

I Forskrift om rammeplan for samisk grunnskolelærerutdanning 1-7 og 5-10 § 1 virkeområde og formål, tredje ledd, står følgende: Hovedundervisningsspråk er samisk. Det kan gjøres unntak for institusjoner som gir lule- og sørsamisk utdanning.

Rammeplanen for samisk grunnskolelærerutdanning gjør det i dag mulig å gi samisk lærerutdanning der lule- og sørsamisk språk er en del av utdanningen. Det samme gjelder ikke for rammeplanen for samisk barnehagelærerutdanning fordi kravet her er at hovedundervisningsspråk skal være et av de samiske språkene. Det understrekes at unntaket kun gjelder undervisningsspråk, og ikke innholdet i utdanningen.

Sametinget har i brev av 26. februar bedt om at forskriften om rammeplan for samisk barnehagelærerutdanning, endres slik at det gis samme unntak i denne forskriften som for forskrift for samiske grunnskolelærerutdanninger.

Kunnskapsdepartementet har i brev av 8. mai, gitt tilbakemelding om de finner forslaget interessant, og at saken skal sendes på høring.

Norges forskningsråd – oppnevning av porteføljestyrer

Siste konsultasjonsmøte om samisk representasjon i Norges forskningsråds porteføljestyrer, ble avholdt 19.03.19. Det ble oppnådd enighet om følgende:

- Sametingets foreslåtte kandidat, Camilla Brattland – Universitetet i Tromsø, medlem i porteføljestyret for Klima og polar.
- Sametingets foreslåtte kandidat, Ellen Inga Turi – Sámi allaskuvla, medlem i porteføljestyret for Velferd, kultur og samfunn.
- Sametingets foreslåtte kandidat, Torjer A. Olsen – Universitetet i Tromsø, medlem i porteføljestyret for Utdanning og kompetanse.

I tillegg ble det enighet om at Programstyret for forskningsprogrammet SAMISK III videreføres som en styringsgruppe under Forskningsrådets styre. Ordningen vurderes på nytt når programstyrets oppnevningsperiode utløper 31.12.2021.

Nasjonale retningslinjer for helse- og sosialfagutdanningene

Høringen for nasjonale retningslinjer for helse- og sosialfagutdanningene fase 2 er avsluttet. Fase 2 omfatter følgende utdanninger; audiografutdanning, farmasøytutdanning, klinisk ernæringsfysiologiutdanning, medisintutdanning, psykologutdanning, optikerutdanning, ortopediingeniørutdanning, tannlegeutdanning, tannpleierutdanning og tannteknikerutdanning. Det er avtalt konsultasjonsmøte mellom Sametinget og Kunnskapsdepartementet, 21. juni 2019.

Sametingsrådet deltok med innlegg på UHR-samisk sitt seminar om samiske perspektiver i helseutdanningene og helsetjenestene, 28.02.19. I innlegget ble det blant annet pekt på at det må utarbeides egen nasjonal retningslinje for den nye samiske sykepleierutdanningen som er planlagt etablert.

Kompetansesenter for barnehagelærerutdanninger

UHR-samisk - Universitets- og høyskolerådets fagstrategiske enhet for samisk høyere utdanning og forskning – har nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra Sámi allaskuvla, UiT Norges arktiske universitet og Nord universitet, der Sametinget er observatør. Arbeidsgruppen skal forberede en søknad om forprosjekt for opprettelse av et kompetansesenter for barnehagelærerutdanningsinstitusjonene. Senteret er en oppfølging av tilrådingen fra følgeforskningsgruppen for barnehagelærerutdanningen, som har konkludert med at barnehagelærerutdanningsinstitusjonene ikke har den nødvendige kompetansen for å oppfylle kravene om samisk innhold i barnehagelærerutdanningen. Sámi allaskuvla leder og

koordinerer arbeidet.

Utdanning- og forskningsbehov

Mål for innsatsområdet:

Det finnes tilbud innen høyere utdanning i sør-, lule- og nordsamisk språk fra begynneropplæring til doktorgradsnivå.

Rekruttering til samisk høyere utdanning og forskning

Mål for innsatsområdet:

God tilgang til fagfolk med samisk språk- og kulturkompetanse.

Sametingsrådet har laget en videosnutt som oppfordrer til å søke samisk lærerutdanning ved Sámi allaskuvla og Nord universitet.

I tillegg har Sametinget besøkt avgangselever ved de videregående skolene i Alta, Kautokeino og Karasjok, med oppfordring om å begynne på lærerutdanninger.

Sametinget har deltatt på møter sammen med Fylkesmannen i Nordland, der formålet var å rekruttere studenter til Samisk lærerutdanning, og allerede utdannende lærere til språkstudier ved Nord universitet.

Mål for tilskuddordningen - Stipend for høyere utdanning:

Flere barnehage- og grunnskolelærere med samisk språk- og kulturkompetanse

4.

Vårsemesteret 2019 kom det inn 112 søknader innen søknadsfristen 1. februar. Søknadene er behandlet og det er tildelt 105 stipend, mens 7 ble avslått:

Samisk barnehagelærerutdanning	16		
Barnehagelærerutdanning	16		
Samisk Grunnskolelærerutdanning 1-7		15	
Samisk Grunnskolelærerutdanning 5-10		17	
Grunnskolelærerutdanning 1-7 med samisk i fagkretsen			0
Grunnskolelærerutdanning 5-10 med samisk i fagkretsen			5
Lektorutdanning		5	
PPU	31		

4 Arealer, miljø og klima

Samfunns mål:

Arealer og naturressurser i det tradisjonelle samiske området brukes som det materielle grunnlaget for videreføring og utvikling av samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.

Forvaltning av arealer

Mål:

Naturgrunnlaget for samiske næringer, kultur og samfunnsliv er sikret i all planlegging, og Sametinget er en viktig premissleverandør og konsultasjonspart i forvaltning av arealer.

Planer om gruvedrift i Nussir og Gumpjenjunni

Nærings- og fiskeridepartementet fattet 14. februar vedtak om driftskonsesjon for gruvedrift i Nussir og Gumpjenjunni. Sametinget har påklaget vedtaket 07.03.2019. Sametinget klage har oppsettende virknings, slik at vedtak ikke er gyldig før etter eventuell godkjenning etter klagebehandling. Det er berammet et første konsultasjonsmøte 10.06.2019 om klagebehandlingen av vedtaket.

Sametingsrådet mener det er uriktige vurderinger av tiltakets konsekvenser og dermed anvendelse av nasjonal og internasjonal lov. Sametinget har dialog og kontakt med de direkte berørte samiske interessene og med miljøbevegelsen i arbeidet med å forhindre dette tiltaket. Sametingsrådet vurderer Nussir-saken å være av stor prinsipiell betydning og vil derfor fortsette å bruk ressurser i arbeidet med denne saken.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har i brev til FeFo av 25.05.2019 uttrykt at det ikke er et vedtak om endret bruk av utmark etter finnmarksloven FeFo har fattet og oversendt

for godkjenning til Kongen i april 2018, men en høringsuttalelse om driftskonsesjon etter mineralloven. FeFo har i brev av 29.03.2019 gjort det klart overfor departementet at det er et vedtak om endret bruk av utmark og at dette klart kommer fram av saksframlegget. Sametinget skreiv brev til departementet 05.04.2019 og gjorde det uttrykkelig klart at det var et vedtak om endret bruk av utmark FeFo hadde fattet og at det da etter Finnmarksloven ligger til Kongen å godkjenne eller ikke godkjenne vedtaket. Sametinget tilskrev for øvrig departementet allerede 25.02.2019 og gjorde dem oppmerksom på at Kongen har to saker til behandling om Nussir der den ene er knytte til finnmarksloven og den andre til mineralloven og at Sametinget så det som rimelig at spørsmålet om FeFos vedtak om endret bruk av utmark ble avklart av regjeringen før spørsmålet om driftskonsesjon ble klagebehandlet. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har så langt ikke respondert på FeFo og Sametingets brev.

Klage på vedtak om å tillate akvakultur i Vedbotn

Rogaland fylkeskommune har i sin nye behandling av søknaden om etablering av akvakultur i Vedbotn i Nordkapp kommune gitt Grieg Seafood tillatelse som omsøkt. Sametinget har ved brev datert 15.4.2019 påklaget vedtaket. Sametinget mener at vedtaket ikke vektlegger hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur i tilstrekkelig grad, og at vedtaket heller ikke trekker inn det særlige vernet for naturgrunnlaget for samisk kultur som følger av FN-konvensjon om sivile og politiske rettigheter, samt ILO-konvensjon om urfolk, som påpekt i klagebehandling av Fiskeridirektoratet.

Sametinget har også tidligere, den 12.11.2018, påklaget Finnmark Fylkeskommunens vedtak om å tillate akvakultur ved Jernøya i Nordkapp kommune. Sametinget anser at hensynet til naturgrunnlaget for sjøsamisk kultur ved Jernøya, ikke er tillagt tilbørlig vekt i vedtaket. Saken er til klagebehandling hos Fiskeridirektoratet.

Endelig vedtak om tillatelse for akvakultur – Lubben og Korsneset i Karlsøy kommune

Sameting påklaget i 2017 Troms Fylkeskommunes vedtak om å gi konsesjon til akvakulturlokalitetene Lubben og Korneset, begge på nordøstsiden av Reinøya i Karlsøy Kommune. Konsesjonstillatelsene ble også påklaget av lokale fiskere og bygdelag. Klagene er nå endelig avgjort Fiskeridirektoratet med vurdering av SP artikkel 27. I likhet med Fylkeskommunen finner de at saken er tilstrekkelig opplyst gjennom blant annet kystsoneplanen som ble vedtatt i 2015. Fiskeridirektoratet har som en av begrunnelsene for sitt vedtak vurdert at det ikke er et utstrakt samisk fiske i dette området og som fører til at en eller flere utøvere vil bli nektet eller krenket, blant annet med henvisning til NOU 2007. Høyesterettsdommen fra Jovsset Ante Sara-saken var lagt som grunnlag for vurderingen av SP artikkel 27 i fiskeridirektoratets vedtak.

Dialog med Fiskeridirektoratet for å sikre samiske fiskeri

Som følge av strategiene i areal og miljømeldingen har Sametinget etablert et samarbeid og dialog med Fiskeridirektoratet for å oppnå en samforståelse av samisk fiskeri, samt hvordan ivareta samiske fiskeriinteresser i kystsoneplaner og ved avklaringer av akvakulturlokaliteter. Som et av resultatene av samarbeidet har Sametinget og Fiskeridirektoratet nå planer om et prosjekt som skal sikre at Fiskeridirektoratets kartverktøy, Yggdrasil, på en best mulig måte synliggjør samisk fiskeri og samiske fiskeriinteresser. Dette kartverktøyet benyttes bl.a. av kommunene ved utarbeidelse av kystsoneplaner og ved behandlinger av søknader om etablering av akvakulturlokaliteter.

Møte med Statnett

Sametingsråd Silje Muotka hadde i slutten april et møte med Statnett for å bli orientert om framdriften med 420 kV-linja Balsfjord-Skaidi, samt Statnett sine planer med nettutvikling østover fra Skaidi. Statnett har fortsatt ikke oppnådd enighet med alle berørte reinbeitedistrikter om utbygging av 420kV-linja Balsfjord-Skaidi. Sametingsråd Muotka minte om Sametingets plenumsvedtak 0012/15 og vilkårene Sametingets plenum satte for å kunne akseptere utbyggingen. Sametinget ba derfor om en vurdering fra Statnett i hvilken grad de anser at disse vilkårene er blitt oppfylt i Statnett sitt arbeid. I tillegg orienterte Statnett om at behovsbildet i forhold til bruk av elektrisitet i Øst-Finnmark hadde endret seg. For 4 år siden vedtok ikke Statnett konseptvalget for fremtidig nettutvikling øst fra Skaidi i mangel på konkrete behov fra industrien. Nå mener Statnett at det finnes et grunnlag for å søke om konsesjon for 420 kV-linja for hele strekningen Skaidi-Varangerbotn på

bakgrunn av forsyningssikkerhet, generell elektrifisering av samfunnet og eksisterende vindkraftkonsesjoner i Øst-Finnmark. Statnett tar sikte på å søke konsesjon for strekningen Skaidi-Adamselv i 2020 og for strekningen Adamselv-Varangerbotn i 2021.

Tranøy kommunes arealplan

Sametinget fremmet våren 2018 innsigelse mot 11 områder i Tranøy kommunes revidering av arealplan som var avsatt til fritids- og turistformål (BFT) og fritidsbebyggelse (BFR). Innsigelsene er begrunnet i at den samla belastningen som økt hyttebygging, sammen med økt menneskelig aktivitet, vil medføre negative konsekvenser for reindrifta i området. Ni av innsigelsene ble løst gjennom tett dialog mellom kommunen, reinbeitedistriktet, Fylkesmannen og Sametinget. Fire områder ble tatt ut av planen og i fem områder ble det lagt betingelser og føringer i planbestemmelser som gjorde planen ble akseptabel for fortsatt bruk av området for reindrifta. Etter dialogmøtene var det to innsigelser som ikke ble løst, og derfor inviterte Fylkesmannen til mekling mellom Sametinget og Tranøy kommune i mars 2019. De to innsigelsene gjaldt om et hytteområde og et område for turistanlegg. På mekling ble hytteområdet redusert i areal og antall hytter, området ble også flyttet nærmere kysten samt en rekke avbøtende tiltak ble satt som betingelse før tiltaket kan påbegynnes. Avbøtende tiltak som byggestopp ved behov, fjerning av ulovlige gjerder og dialog med reindrift angående rydding av kratt/skog for flytteveien som er i området overfor.

Området for turistanlegget ble redusert samt at planene i dette området ble endret og derfor var ikke innsigelsen lenger aktuelt. Sametinget ser det som en fordel at det legges opp til at tiltakshavere skal bli enige med reindriftsnæringen om avbøtende tiltak før tiltaket blir gjennomført. Det kan også nevnes at underveis i prosessen har det fremkommet at reindriftsnæringen i området har mange andre utfordringer som ikke har direkte tilknytning til planarbeidet, og som må løses på andre arenaer, dette gjelder f.eks. båndtvang på hunder og fredning av Stonglandshalvøya.

Sametinget har i januar 2019 gitt uttalelse til Troms fylkeskommune om regionalplan for

Ullsfjordforbindelsen i Tromsø og Lyngen kommuner

Veitraseen berører tre reinbeitedistrikter, samt samiske kulturminner. Sametinget har i uttalelsen fremmet innvendinger til planen med hensyn til naturgrunnlaget for samisk kultur. Vi mener det er et for svakt beslutningsgrunnlag å gå videre med når kun et trasealternativ er valgt ut. Sametinget mener at alle 3 foreslåtte trasealternativer må vurderes videre i eventuell behandling på neste plannivå. Utredningen til Statens vegvesen viser store negative konsekvenser for to av reinbeitedistriktene ved valgte trasealternativet. Det mangler også utredning av samlet belastning utbyggingen vil få for reinbeitedistriktene i området. Sametingsrådet vil vurdere å bringe plansaken videre til departementet for behandling på grunn av vesentlige negative konsekvenser for utøvelse av samisk kultur og næring, jf. Plan og bygningsloven § 8-4.

Stiftelsen Protect Sápmi - direkte tilskudd

Annen oppfølging av samiske rettigheter arealer og ressurser - søkerbasert tilskudd

Mål for tilskuddsordningen - Annen oppfølging av samiske rettigheter arealer og ressurser: Samiske interesser og rettighetshavere har en reell mulighet til å bli konsultert for å kunne gi et fritt forhåndsinformert samtykke til planer og tiltak knyttet til areal- og ressursforvaltning.

Naturressurser

Mål:

Uttak av naturressurser i samiske områder skjer på en måte som ivaretar samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter, og er i samsvar med internasjonal folkerett.

Naturmangfold

Mål:

Vern av naturmangfoldet gir er robust grunnlag for samisk kultur og næringsutøvelse. Forvaltning av verneområder tar utgangspunkt i og muliggjør fortsatt tradisjonell bruk av vernede områder.

Samling for Sametingets representanter i verneområdestyrene

Sametinget har oppnevnt i alt 42 representanter i 21 verneområdestyrer. Verneområdestyrene er spredt over hele landet, og det er få møtepunkter og muligheter for å utveksle erfaringer. Sametinget inviterte derfor til et felles seminar i Kirkenes 20.- 21. mars 2019.

Hovedtema for samlingen var besøksforvaltning og besøksstrategier siden det er noe alle verneområdestyrene jobber med for tiden. Synliggjøring av samiske interesser og ivaretagelse av behovene for samiske brukere av nasjonalparker og verneområder sto sentralt i innleggene og diskusjonene. I tillegg til innlegg fra styrerepresentanter og Sametinget, var også Miljødirektoratet invitert å holde innlegg. I alt 25 styrerepresentanter og 13 verneområdeforvaltere deltok på samlingen.

Klima

Mål for innsatsområdet:

Samiske næringer og samisk kultur er robuste ovenfor klimaendringer og urfolksrettigheter vektlegges når avbøtende tiltak og tilpasninger til klimaendringer planlegges.

Utmarksbruk - Meahcásteapmi

Mål for innsatsområdet:

Samisk utmarksbruk legges til grunn i forvaltningen av arealer og naturressurser i samiske områder.

5 Næringer

Samfunns mål:

Et sterkt og allsidig næringsliv som danner grunnlaget for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å etablere seg.

Primærnæringer

Mål for innsatsområdet:

Primærnæringer som bærere av samisk kultur, språk og levesett.

Tilskudd til primærnæring - søkerbasert tilskudd

Utredning om gjennomgang av reindriftsloven og reindriftsforvaltningen - prosjekt

Variert næringsliv, kombinasjons- og utmarksnæringer, verdiskaping og nyetableringer

Mål for innsatsområdet:

Etableringsfrekvens nærmere gjennomsnittet for Norge som helhet og 2 % vekst i antall foretak.

Tilskudd til næringsliv, bedriftsutvikling, kombinasjons- og utmarksnæringer - søkerbasert tilskudd

Mål for tilskuddsordningen - Næringsliv, bedriftsutvikling, kombinasjons- og utmarksnæringer:
Vekst i antall foretak nærmer seg 2 % i samiske områder.

Melding om samiske næringer - prosjekt

Sápmi Næringshage - direkte tilskudd

Ungt Entreprenørskap - direkte tilskudd

Samisk reiseliv - prosjekt

Samisk reiseliv - søkerbasert tilskudd

Kreative næringer

Mål for innsatsområdet:

Flere samiske kulturnæringsutøvere som skaper robuste og lønnsomme kulturnæringsbedrifter med en større overlevelsesgrad.

Tilskudd til kreative næringer - søkerbasert tilskudd

Mål for tilskuddsordningen - Kreative næringer:

Flere samiske kulturnæringsutøvere som skaper robuste og lønnsomme kulturnæringsbedrifter med en større overlevelsesgrad.

Kompetansebaserte kreative næringer - prosjekt

Duodji

Mål for innsatsområdet:

Flere duodjiutøvere som driver med duodji som næring.

Duodjeinstituhitta - direkte tilskudd

Utvikling og rekruttering i duodjinæringen - direkte tilskudd til Opplæringskontoret i reindrift og duodji

Evalueringsordningen av veilederordningen

Næringsavtale for duodji

Mål for tilskuddsordningen - Driftstilskudd:

Øke omsetningen av egenprodusert tradisjonell duodji.

Mål for tilskuddsordningen - Investerings- og utviklingstilskudd:

Duodjibedriftenes profesjonalitet og inntjening økes.

Mål for tilskuddsordningen - Duodjistipend:

Flere med formell kompetanse innenfor duodji.

Mål for tilskuddsordningen - Velferdsordninger:

Gode velferdsordninger for duodjiutøvere som er godkjent i duodjiregisteret.

6 Kultur

Samfunns mål:

Et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv av god kvalitet.

Gode rammevilkår for samiske kunstnere

Mål for innsatsområdet:

Samisk kunst som utvikler, utforsker og utfordrer samisk kultur

Kulturrådet

I Statsbudsjettet for 2019 fikk Kulturrådet to millioner kroner øremerket inkludering av samisk litteratur i tilskuddsordningene. Disse midlene er fordelt på innkjøpsordningene og Tilskuddsordningen for litteraturprosjekt. De ekstra midlene skal sikre at utvidelsen ikke fører til mindre støtte til annen litteratur. I forbindelse med at Kulturrådet har gjennomgått sine ordninger og nå inkluderer samisk litteratur i de etablerte ordningene holdt Kulturrådet i samarbeid med Sametinget dialogmøter i Karasjok 8.05.19. Dialogmøtet var åpent og det var 10 eksterne deltakere på møtet. I tillegg ble møtet strømmet. Tilbakemeldingene fra deltakerne ga klare signaler for hva behovet er og hvilken kompetanse det er nødvendig at kulturrådet har i sine fagutvalg når det kommer søknader om samisk litteratur.

Sametinget og Kulturrådet hadde i tillegg er møte der tilbakemeldingene ble diskutert og også hvordan Sametinget og Kulturrådet sammen kan legge til rette for at søknader fra de samiske litterære miljøene behandles på best mulig måte. Sametinget og Kulturrådet ble enige om å opprettholde kommunikasjonen og dialogen som nå er opprettet for å evaluere og tilrettelegge de nye tiltakene som Kulturrådet har satt i gang med hensyn til samisk litteratur.

Dialogmøte med samiske kunstnere

Kulturdepartementet jobber med en stortingsmelding om kunstnere. I den forbindelse inviterte de til et dialogmøte med Samisk kunstnerråd, de samiske kunstnerorganisasjonene og Sametinget i Karasjok i februar. I forkant av møtet gjennomførte Sametinget i samarbeid med Samisk kunstnerråd en undersøkelse blant samiske kunstnere. Foreløpige resultater fra denne undersøkelsen ble presentert på møtet. Sametinget vil fortsette dialogen med departementet om stortingsmeldingen.

Dialogmøte om samisk immateriell kulturarv og kultursamarbeid

Sametinget inviterte til et dialog-/arbeidsmøte i slutten av mars mellom sametingene i Norge, Sverige og Finland, Samisk kunstnerråd, Samerådet, med flere, om samisk kulturpolitikk/strategier, og om samisk immateriell kulturarv. Arbeidsmøtet tok utgangspunkt i og var ment som oppfølging av konferansen om immateriell kulturarv avholdt mai 2018 i Inari. Et viktig mål for møtet var å drøfte videre oppfølging av dette tema, samt å kartlegge mulige samarbeidsområder. Det planlegges et oppfølgende møte i Rovaniemi i begynnelsen av juni.

Innspillsmøte Europeisk kulturhovedstad 2024

Sametinget deltok på samisk innspillsmøte i mars i forbindelse med at Bodøs arbeid med søknad om å bli Europeisk kulturhovedstad 2024. Hensikten med innspillsmøtet var å involvere flest mulig av kulturaktører i fylket i arbeidet med den endelige søknaden.

Samisk strategi i den kulturelle skolesekken

I jubileumsåret 2017 initierte Kulturtanken et prosjekt for å løfte samisk kunst og kultur i Den kulturelle skolesekken (DKS). Prosjektet går over tre år 2018 - 2020, og startet opp med konferansen «Nasjonens stemmer» som ble arrangert våren 2018 i Karasjok. Kulturtanken skal for perioden 2018-2020 jobbe med en strategiplan med samisk fokus i den kulturelle skolesekken og har overordnet mål; Å øke tilfanget av produksjoner med samisk kunst og kultur i DKS. For å oppnå målene i strategiperioden og for å forankre og sikre prosessen, har kulturtanken, etter innspill fra Sametinget, etablert en samisk ressursgruppe og oppnevnt samiske kulturaktører til gruppen. Kulturtanken ser ekstern kompetanse som avgjørende for å treffe riktige beslutninger for innhold og retning i de tre årene. Ressursgruppen skal bistå Kulturtanken og DKS i arbeidet med å løfte fram samiske kunst- og kulturproduksjoner i DKS. I ressursgruppen sitter Johan Sara jr, Elle Sofe Sara, Ellen Berit Dalbakk, Ebba Joks, Sissel Ann Mikkelsen, og Marja Lisa Thomasson. Ressursgruppen hadde sitt første møte i Tromsø tirsdag den 27. mars med tema; en orientering som strategien på samisk fokus i Kulturtanken, ny nettside under etablering (www.denkulturelleskolesekken.no) som blir en helt ny felles portal med også samisk fokus, og info om Kulturmeldingen, Kulturens kraft. Kulturpolitikk for framtida. Meld.St.8 (2018-2019): hva er det samiske innholdet her, og hva slags muligheter og begrensninger ser man? Sametinget fulgte oppstartsmøte i Tromsø, og vil følge opp prosessen med Kulturtanken.

Sametingsrådet tilstede under den norske Melodi Grand Prix-finalen

Sametingsråd Henrik Olsen var til stede under den Melodi Grand Prix-finalen som ble avholdt i Oslo den 2. mars. Som kjent vant gruppa KEiINO, og som skal representere Norge i Eurovision

Song Contest 2019. Den samiske artisten Fred Buljo kjent fra Duolva Duottar er ett av medlemene i KEiINO.

Arktisk filharmoni besøkte Sametinget

Arktisk filharmoni har i flere år hatt et fokus på det samiske gjennom produksjoner som de har framført på ulike scener. Den siste tiden har de også på ledernivå fokusert ytterligere på at de vil fylle en rolle som orkester også for samisk musikk og kultur. I den forbindelse hadde de ønsket ett møte med Sametinget. Sametingspresident Aili Keskitalo og sametingsråd Henrik Olsen deltok fra Sametingets side. De orienterte om sine planer om å innlemme samisk musikk i sine produksjoner og ønske om tettere samarbeid med Sametinget. Fra Arktisk filharmoni deltar direktør Tor Lægred, kommunikasjonssjef Lasse Jangås og styreleder Tove Karoline Knutsen.

Sápmi Too-kunstarrangement

Sápmi Too-kunstarrangement ble arrangert i Kautokeino tidligere i vinter og arrangementet hadde kunst og samtaler sentralt.

Det ble snakket om kjønnsroller, vold og seksuelle overgrep i Sápmi og hvordan kunst kan belyse denne problematikken. Det ble gjort med kunst, musikk, film, foredrag, paneldiskusjoner, workshops og slampoesi. Sametingsråd Mikkel Eskil Mikkelsen deltok i åpningen av arrangementet. Han deltok også i paneldebatt. Arrangementet var et samarbeid mellom Sametinget, Dáiddadállu og OCA – Office of Contemporary Art, Norway. Det var lagt opp til arrangementer både i Kautokeino og i Máze.

Høringsmøte med samisk musikkbransje i Karasjok

I forbindelse med redegjørelse om joik og samisk musikk, inviterte Sametinget bransjeaktører og andre interessenter til innspillmøte hvor aktørene fikk muligheten til å komme med innspill til relevante temaer eller utfordringer, og på den måten være med på å påvirke Sametingets fremtidige politikk rundt joik og samisk musikk. Møtet ble avholdt i Karasjok den 24 april i.å. Ca 10 personer deltok i møtet.

Kultur- og likestillingsministeren besøkte Kautokeino i påsken

Kultur- og likestillingsminister Trine Skei Grande besøkte Kautokeino fra skjærtorsdag til langfredag. Hun blant annet Diehtosiida, møtte kunstnerne i det samiske kunstnerkollektivet Dáiddadállu, deltok på tradisjonell joikekonsert m.m. Vertskapet var Sametingspresident Aili Keskitalo.

Beaivváš Sámi Našunálteáhter – nytt teaterbygg

Statsbygg arbeider med prosjektavklaring av samlokalisert nybygg for samisk videregående skole og det samiske nasjonalteateret. Sametinget har som deltaker i prosjektrådet for byggeprosessen deltatt på møter med Beaivváš og i prosjektrådet.

Dokumentasjonssenter for Kautokeino/Alta-saken

Prosjektet er omtalt i Sametingets budsjett 2019, og det er avsatt kr 500 000 til prosjektet. Sametinget har hatt en innledende møte med Riddoduottarmuseat om status og mulige alternativer for arbeidet framover. Sametinget vil jobbe videre med prosessen og involvere relevante samarbeidsaktører.

Pitesamisk museumsvirksomhet

Sametingsrådet har hatt møte med flere sentrale aktører vedrørende arbeidet med etablering av museumsvirksomhet i pitesamisk område. Møtet fant sted i Beiarn 12. februar 2019, og det var enighet om å etablere en ny arbeidsgruppe som kan følge opp arbeidet. Sametinget har i ettertid hatt særskilte møter med enkelte av aktørene for å sikre bred faglig deltakelse og legitimitet i arbeidet.

Sametinget har hatt møte med museumsseksjonen i Norsk kulturråd. Møtet fant sted i Bodø 14. februar og temaet var generell informasjon og oppfølging av samisk museumsvirksomhet.

Sametinget har hatt møte med Norges museumsforbund. Møtet fant sted i Oslo 28. februar 2019, og temaet var generell informasjon knytta til samisk museumsvirksomhet.

Sametinget har deltatt i møte i styringsgruppa i Bååstede-prosjektet. Møtet fant sted i Oslo 1. februar 2019, og temaet for møtet var arbeid knytta til avslutning av prosjektet. Bååstede-prosjektet anses som et vellykket prosjekt, der resultatet er enighet om tilbakeføring av en rekke sentrale samiske kulturhistoriske gjenstander fra Norsk folkemuseum til de samiske museene. Det er planlagt signering av avtalene i Kautokeino 19. juni 2019 og en konferanse i Oslo 3. oktober 2019.

Sametinget arrangerte et møte med de samiske museumssiidaene i Oslo 1. februar 2019. Temaet for møtet var gjensidig informasjon og oppfølging av de samiske museene. Sametinget hadde også egne møter med Árran lulesamisk senter og med Tana og Varanger museumssida 1. februar 2019.

Sametingsrådet deltok i en samtale i tilknytning til utstillingen Skjæringspunkter på Nordnorsk kunstmuseum i Tromsø 31. mars 2019. Utstillingen viste sentrale verk av Aslaug M. Juliussen.

Sametingsrådet åpnet Bååstede-utstillingen ved RiddoDuoddarMusea i Karasjok 25. april 2019.

Sametingspresident Aili Keskitalo åpnet utstillingen «Historier. Tre generasjoner samiske kunstnere.» i Dronning Sonjas KunstStall i Oslo 7. februar 2019. Utstillinga viser over 60 verk av 13 samiske kunstnere.

Samisk kunstneravtale - avtale

Målsetning med kunstneravtalen:

De samiske kunstnerorganisasjonene og de samiske kunstnerne har gode og forutsigbare rammevilkår for sin virksomhet.

Møte med Samisk kunstnerråd

Sametinget hadde den 09.04.2019 et møte med daglig leder Biret Risten Sara i Samisk kunstnerråd (SDR). Formålet med møtet var å ha forberedende samtaler om det videre samarbeidet mellom Sametinget og Samisk kunstnerråd. Samarbeidsavtalen mellom partene er inne i sitt siste år, og intensjonen er å få på plass en ny samarbeidsavtale gjeldende fra 2020. Sametingsrådet vil møte styret i SDR og representanter fra de ulike kunstnerorganisasjonene i løpet av våren for å drøfte det videre arbeidet med dette, og også for å drøfte aktuelle saker som berører samisk kunst- og kulturpolitikk.

Sametingets innkjøpsordning for samtidskunst og kunsthåndverk

Sametinget hadde den 09.04.2019 et møte med leder i innkjøpskomiteen for Sametingets innkjøpsordning for samtidskunst og kunsthåndverk, Eva Aira og med RiddoDuottarMuseat (RDM)/direktør Anne May Olli. Tema på møtet var arbeidet i innkjøpskomiteen og forvaltningen av Sametingets kunstsamling.

Retningslinjene for ordningen ble revidert, og vedtatt av Sametingsrådet i juli 2018.

Tilbakemeldingene fra innkjøpskomiteen og RDM som ansvarlig forvalter av ordningen er at innkjøpsordningen fungerer godt etter de nye retningslinjene.

Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur

Mål for innsatsområdet:

Sterke samiske institusjoner som forvalter, formidler og utvikler samisk kunst, kultur og historie.

Samisk hus i Oslo

Sametingsrådet holdt et møte med styret i Samisk hus i Oslo den 10.04.2019 i Oslo.

Bakgrunnen for møtet var ønsket om en dialog med styret om drifta og aktiviteten i Samisk hus. Møtet var også en oppfølging av administrativt kontaktmøte som ble avholdt i november 2018. Sametinget eier 49 % av aksjene i Samisk hus Oslo AS, mens 51 % av aksjene er fordelt på Oslo Sámiid Searvi, Samisk Sosialdemokratiske Forening og Samefolkets Parti.

Sametinget utnevner to av fem medlemmer til styret i Samisk hus.

Samisk hus i Oslo legger til rette for et bredt spekter av aktiviteter, både i egen regi og i regi av andre aktører som bruker huset til sine aktiviteter. Etter at Samisk hus flyttet til nye lokaler sentralt i Oslo har man opplevd at både aktivitetsnivået og antallet besøkende har økt kraftig. I tillegg til Sametingets tilskudd, direktetilskudd over posten Samiske kulturhus og

kulturformidlingsinstitusjoner og prosjekttilskudd, har Samisk hus i Oslo mottatt tilskudd til drift og aktivitet fra Norsk kulturråd og Oslo kommune.

På møtet orienterte styret om den daglige virksomheten i Samisk hus, og om arbeidet i styret. Slik arbeidet nå er organisert fungerer styret som et arbeidende styre. Dette innebærer at medlemmene i styret, og spesielt styreleder, i stor grad er involveres i det daglige arbeidet i Samisk hus. Dette fører til at arbeidsbelastningen har vært stor, og styret uttrykker behovet for å få på plass en daglig leder i Samisk hus.

Sametingsrådet ser med glede på den store og økte aktiviteten, og er fornøyd med det store arbeidet som gjøres i styret i Samisk hus i Oslo. For rådet var det også betryggende å høre styrets sammenfattende oppfatning av situasjonen i Samisk hus. Rådet ser det som viktig at man får organisert det administrative og daglige arbeidet på en bedre måte, og slutter seg til styrets uttrykk for behovet for å få på plass en daglig leder.

Generalforsamling i Senter for Nordlige folk

Sametinget deltok på ordinær generalforsamling for Senter for Nordlige folk den 26. april i Manndalen. Til behandling var det ordinære saker. Torjer Olsen ble valgt som ny leder og Anja Kristine Salo ble valgt som nestleder. Salo ble valgt som Sametingets representant til styret.

Reguleringsplan Skibotn kai og forholdet til Lásságámmi

Sametinget deltok i møte med mellom Storfjord kommune, Stiftelsen Lásságámmi og Troms Fylkeskommune i Tromsø den 14. mars i år. Tema for reguleringsplan var Skibotn kai og forholdet til Lásságámmi og Hottigården. Sametinget har tidligere mottatt melding om reguleringsendring av reguleringsplan for Skibotn kai. Stiftelsen Lásságámmi har ønsket at Sametinget bidrar å sikre deres interesser i planprosessen. Sametinget vil følge opp prosessen, og vil holde dialogen med Storfjord kommune og med i Stiftelsen Lásságámmi.
Teatre - direkte tilskudd

Mål for tilskuddsordningen - Teater:

De etablerte samiske teatrene kan utvikle seg kunstnerisk, produsere scenekunst på høyt nivå og kan turnere med scenekunst som gir kulturopplevelser og synliggjør samiske språk

Generalforsamling i Áarjelhsaemien Teatere

Sametingsrådet ved politisk rådgiver deltok medio mars på generalforsamlingen til Áarjelhsaemien Teatere.

Samisk litteratur og medier

Mål for innsatsområdet:

Kvalitativ samisk litteratur utgis og gjøres kjent og tilgjengelig.

Samisk litteratur

Sametinget er i gang med kontaktmøter med de fem forlagene som mottar direktetilskudd til utvikling og fremming av samisk litteratur. Ordningen ble lagt om i 2018, og det vil være viktig å ha en nær dialog med forlagene om hvordan ordningen fungerer, og på bakgrunn av dette få et grunnlag for å vurdere om hvor godt formålet for ordningen oppnås.

7 Kulturminnevern

Samfunns mål:

Samisk kulturarv legger premisser for all planlegging og inngrep.

Forvaltning av kulturminner

Mål for innsatsområdet:

Samiske kulturminner forvaltes på grunnlag av egen historie og egne verdier.

Sametingspresident Aili Keskitalo hadde møte med den nye Riksantikvaren Hanna Kosonen Geiran 14. februar. På agendaen sto bygningsregistreringsprosjektet, tilskuddsordningen til freda bygninger i privat eie og framdrift for innskrivingen av Várjjat siida på tentativ verdensarvliste. Formålet med møtet var at den nye riksantikvaren skulle bli kjent med politisk ledelse i Sametinget og omvendt. Møtet var nyttig og Sametinget fikk bl.a. understreket overfor Riksantikvaren viktigheten av egen forvaltning av samiske bygninger i privat eie og framdrift i

verdensararbeidet for Várjjat siida.

Tilskudd til samisk kulturminnevern - søkerbasert tilskudd

Mål for tilskuddsordningen - Samiske kulturminnevern:

Samiske kulturminner synliggjøres, istandsettes og formidles som en ressurs for de samiske samfunnene og for allmennheten forøvrig

Sametingsrådet har satt av 2,4 millioner i tilskudd til samisk kulturminnevern, og søknadsfristen for årets tilskuddsmidler var 15. februar. Det kom inn 32 søknader, og den totale søkandssummen var på nesten 14 millioner kroner. Sametingsrådet har prioritert midler til flere prosjekter som synliggjør samiske kulturlandskap. På følgende steder skal det skiltes samiske kulturminner: Kvitnes og Molvik i Berlevåg, Trollholmsund i Porsanger, markasamiske boplasser i Kaperdalen på Senja og Årøyholmen i Lyngen. I tillegg er det innvilget midler til registrering av samiske kulturminner i Navitdalen i Kvænangen samt i Svartisen og Saltfjellet nasjonalpark i Nordland. Også bygningsvernprosjekter har fått midler til å lage planer for istandsetting av verneverdige samiske bygninger.

BARK - skjøtsels og formidling av kulturminner - prosjekt

Bevaringsprogrammet for utvalgte arkeologiske kulturminner (BARK)

Sametinget har fortsatt arbeidet med ulike tilretteleggingstiltak innen bevaringsprogrammet for arkeologiske kulturminner. Prosjektene er delvis finansiert av Riksantikvaren.

Det har vært flere møter mellom Sametinget og Porsanger kommune i samarbeidsprosjektet om å tilrettelegge Trollene i Trollholmsund. Dette er den mest besøkte kulturminnelokaliteten i området. For å bevare kulturmiljøet skal det settes opp toaletter og søppeldunker. Turisme og friluftsliv skal ledes inn i ordnede former med tilrettelagte bålplasser, og det skal settes opp kulturhistoriske informasjonsskilt. Arbeidet er i gang og offisiell åpning av kulturstien blir høsten 2019.

Sametinget har gjennomført flere møter med Narvik kommune. Tema for møtene har vært et felles prosjekt for å reise en minnestøtte over de gravlagte ved Silsandmoen kirkegård i Narvik. Gravgården ble skjendet og ødelagt under 2.verdenskrig da den tyske okkupasjonsmakten opparbeidet industriområde. Det er planlagt markering og minnegudstjeneste høsten 2019.

Sametinget har mottatt tilsagn på støtte fra Riksantikvaren til skilting av kulturhistorien rundt Årøyholmen i Lyngen. Prosjektet som gjøres i samarbeid med Senter for Nordlige Folk. Sametinget og senteret har hatt flere møter om saken. Temaene som vektlegges er samisk førkristen religion, bosetting og maritim bruk av områdene, samt krigshistorie i samisk område.

Synliggjøring av den samiske kulturarven

Mål for innsatsområdet:

Samiske kulturminner er grunnlag for kunnskapsproduksjon og verdiskaping.

I april ble det sendt ut pressemelding, «Årringene forteller», som også ble publisert på Sametingets nettside. Pressemeldingen informerte om resultater fra dendrodatering (årringsdatering) av samiske bygninger.

Bygningsvern

Mål for innsatsområdet:

God kvalitet på samiske antikvariske bygninger

Sametinget har 6 millioner øremerkete midler fra Riksantikvaren til tilskuddsordningen «freda bygninger i privat eie».

Mål for tilskuddsordningen - Bygningsvernprosjekter:

Sikring, vedlikehold og istandsetting av automatisk freda bygninger og anlegg.

Alle søknader for 2019 til tilskuddsordningen er behandlet og tilsagnsbrevene sendes ut. Sametinget har også utarbeidet et eget veiledningsmaterieell til mottakere av midler fra denne tilskuddsordningen. Dette for å tydeliggjøre Sametingets forventinger til tilskuddsmottakerne og gjennomføringen av prosjektene. Sametinget ønsker at kompetansemiljøene på antikvarisk istandsetting styrkes og har hatt møte med flere aktuelle kompetansemiljøer.

Bygningsregistreringsprosjektet

Sametinget slutfører bygningsregistreringsprosjektet i 2019. Ved årets slutt vil mellom 900-950 bygninger være registrert i den nasjonale kulturminnedatabasen Askeladden. Ved inngangen til mai måned i år var det registrert 761 automatisk fredete samiske bygninger i kulturminnedatabasen, og den fylkesvise fordelingen var som følger:

Fylke	Bygninger
Finnmark	274
Troms	348
Nordland	118
Trøndelag	21
Totalt	761

Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA)

Riksantikvaren utarbeider et register over kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse. Sametinget deltok 4. april på oppstartsmøte i Vadsø om gjennomføring og utvelgelse av kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse i Finnmark.

8 Helse og sosial

Samfunns mål:

God helse og likeverdige helse- og sosialtjenester tilrettelagt det samiske folks språklige og kulturelle bakgrunn.

En god helse og likeverdige helse- og sosialtjenester

Mål for innsatsområdet:

Samiske pasienter mottar et språklig og kulturelt tilrettelagt helse og sosialtjeneste.

Samletabell - en god helse og likeverdige helse- og sosialtjenester

Brukerrettede tilbud for eldre samer - Direkte tilskudd til Várdobáiki

Samisk legeförening - direkte tilskudd

Tilskudd til helse- og sosialprosjekter - søkerbasert tilskudd

Mål for tilskuddsordningen - Helse- og sosialprosjekter:

God helse og likeverdige helse- og sosialtjenester til det samiske folk på lik linje med befolkningen forøvrig.

En likeverdig barneverntjeneste

Mål for innsatsområdet:

Samiske barns rettigheter og behov er sikret i møte med barnevernet.

Etiske retningslinjer for samisk helseforskning

Mål for innsatsområdet:

Den samiske befolkningens rettigheter er ivaretatt innenfor forvaltning og bruk av human biologisk materiale.

9 Urfolksrettigheter, internasjonalt samarbeid og likestilling

Samfunns mål:

At rettigheter som er anerkjent i FNs erklæring om urfolksrettigheter er implementert i lovverk og praktisk politikk.

Lovforslag om konsultasjoner

Regjeringens lovforslag for konsultasjoner i Prop. 116 L (2017-2018) er av Stortingets flertall sendt tilbake til regjeringen for å bli sent på høring før den fremmes for ny behandling i Stortinget. Forslaget er støttet av regjeringspartiene og Senterpartiet. Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti støttet lovforslaget med unntak av bestemmelsen om konsultasjonsplikt for fylkeskommuner og kommuner, som de ber regjeringen sende på høring før det fremmes for Stortinget på nytt (Innst. 253 L, 2018-2019).

Sametingsrådet ser det som svært problematisk at en framkonsultert lovforslag om samiske rettigheter der enighet er oppnådd mellom Sametinget og en flertallsregjeringen, av regjeringspartiene på Stortinget blir sendt tilbake og ikke vedtatt. Dette vil i seg selv kunne være gjenstand for å undergrave den tillit mellom partene konsultasjoner må forutsette. Sametingsrådet reagerer også på at begrunnelsen for å sende saken tilbake til regjeringen med ny høring er at spørsmålene ikke har vært hørt eller at det er lenge siden de har blitt hørt. Dette vil reise spørsmål om det i det hele tatt er grunnlag for å kunne følge opp landrettighetsforlagene fra Samerettsutvalget 2, noe som i tilfellet er et brudd på den enigheten som har ligget til grunn for utviklingen av samepolitikken siden Samerettsutvalget ble nedsatt i 1980. Sametingspresidenten har drøftet saken med stortingspresidenten og medlemmer av komiteen samt sendt brev til statsministeren, stortingspresidenten og partienes parlamentariske ledere og redegjort for saken og dens konsekvenser uten at dette har resultert i endringer i innstillingen.

Sametingsrådet merker seg at Stortinget har bedt om at det er forslaget i proposisjonen som skal sendes på høring og at det sammen med høringen skal følge et utkast til veileder for kommunenes og fylkeskommunenes konsultasjonsplikt. Det at det er det gjeldende forslaget som skal sendes på høring og at arbeidet med veilederen allerede er i gang med deltakelse fra Sametinget, KS og kommuner tilsier at sakne blir fulgt opp raskt av regjeringen slik at Stortinget kan få saken forelagt og vedtatt våren 2020.

Konsultasjoner om endringer av finnmarksloven

Sametingsråd har hatt konsultasjonsmøte med Kommunal- og moderniseringsdepartementet 09.05.2019 om endringene av finnmarksloven som følge av fylkessammenslåingen av Finnmark og Troms. Sametingsrådet har fulgt opp Sametinget vedtak i Sak 011/19. Kommunal- og moderniseringsdepartementet var i utgangspunktet ikke innstilt på å følge opp Sametingets forslag til lovendringer som gir fylkestinget og Sametinget frihet til selv å fastsette framgangsmåte for valg av styremedlemmer og med det ha mulighet til å forankre oppnevningene i Finnmark, men vil nå vurdere dette ut fra hvordan Finnmark fylkeskommune stiller seg til saken.

Konsultasjoner om overføring av myndighet etter kulturminneloven

Som resultat av regionreformen er fylkeskommunen overført myndighet til å gi dispensasjoner fra kulturminnelovens fredningsbestemmelser. Tilsvarende myndighet ønsker departementet å også overføre Sametinget. Sametinget selvstendige stilling som folkevalgt organ for det samiske folk med rett til selvbestemmelse og selvstyre i interne saker tilsier at forvaltningsmyndigheten overføres ved lov og ikke ved forskrift med tilhørende instruerings og kontrollmulighet fra et direktorat. Sametinget har vedtak om dette i Sak 37/07 framtidig samisk kulturminneforvaltning og Sak 030/18 Samiske interesser i regionreformen tydeliggjort dette. Det ble avholdt administrativt konsultasjonsmøte om dette 25.04.2019. Konsultasjonene er ikke avsluttet.

Tredjepartsuttalelse til FNs Menneskerettighetskomite til klage på Høyesteretts avgjørelse i Jovsset Ánte Sara-saken

FNs Menneskerettighetskomité endret sine prosedyreregler i januar 2019 slik at særlig berørt tredjepart kan gis anledning til å gi innspill i behandling av individuelle klager. Sametinget har forespurgt professorene i internasjonal rett Kirsti Strøm Bull, Martin Scheinin og Geir Ulfstein utarbeider en rapport som Sametinget vil gi som tredjepartsuttalelse. Dette skjer i samforståelse med Jovsset Ánte Sara og hans advokat Trond P. Biti. Norske Reindriftsamers Landsforbund har bekreftet at de vil slutte seg til en slik uttalelse. Sametinget har formelt spurt om vi kan få avgi en slik tredjepartsuttalelse og vil ført oversende den når en slik bekreftelse

foreligger fra Menneskerettighetskomiteen.

Samisk forum for domstolene og Domstolsadministrasjonen
Sametingspresident Aili Keskitalo har hatt møte med Samisk forum for domstolene og Domstolsadministrasjonen 29.03.19. På møtet ble det drøftet hvordan domstolene på best mulig måte kan ivareta den samiske dimensjon og rettssikkerheten for samer. Dette omfatter både språkbruk og kulturell/rettslig kompetanse. Temaet knyttes også til det pågående arbeid i domstolkommisjonen vedrørende struktur og kompetanse. Videre ble også en eventuell felles ledelse i Indre-Finnmark tingrett og Øst-Finnmark tingrett drøftet.

I etterkant av møtet har sametingsrådet sendt et innspill til domstolsadministrasjonen der prinsippene om at Indre Finnmark tingrett er opprettet med bakgrunn i en aktiv politikk for bruk av samisk språk og at den skal styrke vår tilgang til rettssystemet og styrke rettssikkerhet er vektlagt. I tillegg understrekes det at det under alle omstendigheter må stilles språkkrav for alle dommere ved Indre Finnmark tingrett, og at dette også må gjelde en eventuell felles domstolleder.

Møte med styret i NIM

Sametingsrådet møtte styret for Norges institutt for menneskerettigheter (NIM) i Kautokeino 28.02,2019. Styret ønsket en orientering fra Sametinget vedrørende Sametingets engasjement i Nussirsaken.

Samisk samarbeid

Mål for innsatsområdet:

Samisk språk, kultur og samfunnsliv bevares og utvikles både innenfor den enkelte nasjonalstat og på tvers av statsgrensene.

Nordområdene

Mål for innsatsområdet:

En bærekraftig utvikling for folkene som bor i nord.

Urfolksrettigheter

Mål for innsatsområdet:

FNs erklæring om urfolks rettigheter er implementert i lovverk og praktisk politikk.

Permanent Forum for urfolksspørsmål

President Aili Keskitalo deltok under Permanent Forum for urfolksspørsmål i New York i uke 17.

IYIL2019 – FNs internasjonale år for urfolkspråk

FNs internasjonale år for urfolkspråk var et av hovedtemaene for Permanent Forum i år. Denne delen av forumet er rapportert på under temaet språk i beretningen.

Urfolks deltagelse i FN-systemet

Presidenten av FNs generalforsamling (PGA) inviterte urfolk til en uformell høring om urfolks deltagelse i FN systemet. President Aili Keskitalo understrekte i sitt innlegg hvor vanskelig det ser ut til å være å finne en akseptabel løsning på dette nå. Medlemsstatene ser heller ikke ut til å være interessert i å finne en løsning. Urfolk har mye å bidra med i de globale prosessene og trenger en status som respekterer dette. Både urfolk og flere medlemsstater har lagt ned mye arbeid og ressurser i prosessen i forrige runde og vi håper det fortsatt skal være en mulighet for å få dette i havn.

Sametinget i Finland har tatt initiativ til et møte i Ecuador i august der urfolksregionene kan samles for å videreføre prosessen fra urfolks side.

Side-event om NIMs temarapport om vold

Sametinget var medarrangør på et side-event som presenterte NIMs (Norges institutt for menneskerettigheter) temarapport om vold og overgrep i samiske samfunn. Presidenten holdt innledende innlegg der hun igjen vektla betydningen av en handlingsplan og hvor viktig det er at vi tørr å bryte tausheten i det samiske samfunnet om dette temaet.

FNs kvinnekongress (CSW) i New York

President Aili Keskitalo deltok i den norske delegasjonen under FNs kvinnekonferanse (CSW) i New York i uke 11. Presidenten fremhevet i sine innspill til sluttokument urfolks kvinners rett til liv uten vold, likeverdige offentlige tjenester, medbestemmelse i klimatilpassede tiltak og rett til utdanning.

Sametingsrådet arrangerte også sideevent, i samarbeid med FOKUS, om levekår for urfolkskvinner med funksjonsnedsettelse. Nylig publisert forskning om temaet fra Norges arktiske universitet ble presentert. I arrangementet deltok også urfolkskvinner fra andre deler av verden.

Likeverd og solidaritet
Mål for innsatsområdet:
Det vises solidaritet med andre urfolk.

Likestilling
Mål for innsatsområdet:
Et likestilt samisk samfunn med like rettigheter og muligheter for alle.
5.

Sámi NissonForum/Samisk kvinneforum - Direkte tilskudd

Norgga Sáráhká Samisk kvinneorganisasjon - Direkte tilskudd

Vold i nære relasjoner i samiske samfunn - prosjekt

10 Samarbeidsavtaler

Samfunnsmål:
Et styrket samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Regionalt og lokalt samarbeid
Mål for innsatsområdet:
Et aktivt og målrettet samarbeid med regionale og lokale myndigheter for å styrke og utvikle samisk kultur, språk og samfunnsliv.

Tilskudd til regionalutviklingsprosjekter - søkerbasert tilskudd
Mål for tilskuddsordningen - Tilskudd til regionalutviklingsprosjekter:
Et aktivt og målrettet samarbeid med regionale og lokale myndigheter for å styrke og utvikle samisk kultur, språk og samfunnsliv.
6.

11 Politisk nivå

Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU)
Sametingsrådet møtte Sametingets ungdomspolitiske utvalg 8. mai, hvor tema var innspill til arbeid med fremtidig ungdomsmedvirkning.

Sametingets eldreråd

Sametingets klagenemnd

Oppgradering av Plenumssalen

Tilskudd til politiske grupper i Sametinget

Opposisjonens arbeidsvilkår

Tilskudd til samiske hovedorganisasjoner - direkte tilskudd
Mål for tilskuddsordningen - Tilskudd til samiske hovedorganisasjoner:
Opprettholde et variert organisasjonsliv og sikre organisasjonene et stabilt økonomisk fundament.

Tilskuddsmottakere:
Norske Samers Riksforbund
Samenes folkeforbund

7.

Tilskudd til organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget - søkerbasert tilskudd
Mål for tilskuddsordningen - Tilskudd til organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget:

Sikre det finansielle grunnlaget til organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget.

Samiskrelatert statistikk i Norge - avtale

Forsking på Sametingsvalget – avtale

12 Administrativt nivå

Årlig stortingsmelding om Samisk språk, kultur og samfunnsliv - 2019
Det ble i konsultasjoner i forbindelse med ny budsjettordning mellom Sametinget og regjeringen enighet, om å utarbeide årlige stortingsmeldinger om Samisk språk, kultur og samfunnsliv, der Sametingets merknader skal komme frem. Arbeidet med denne stortingsmeldingen begynte i juni 2018 med en tidsplan med oversendelse til Stortinget i mars 2019. Regjeringen endret i desember 2018 tidsplanen for det planlagte arbeidet med stortingsmeldingen. Resultatet er at Stortingsmeldingen oversendes Stortinget i juni 2019. Sametingsrådet mål var å få sendt den over til Stortinget på et tidspunkt som gjorde det mulig for Stortinget å behandle den i vårsesjonen. Den nye tidsplanen umuliggjør dette. Dette er meget beklagelig fordi behandlingen kan trolig bli utsatt til etter budsjettbehandlingen på Stortinget. Dette betyr sent i 2019 tidlig i 2020.

Stortingsmeldingen er delt inn i ni kapitler, innledning, samiske tall, samisk språk, utdanning og forskning, Helse- og sosialtilbudet for samer, likestilling, samisk kunst, kultur og kulturminner, næring i samiske områder og land- og ressursrettigheter. Kapitlene har en beskrivende del med situasjonsbeskrivelser innenfor noen områder under hvert kapittel samt utfordringer. Sametingets merknader kommer fram i egne delkapitler med blå bakgrunn. Sametingets årsmelding skal legges ved som vedlegg til stortingsmeldingen.

Riksrevisjonens forvaltningsrevisjon

Riksrevisjonen har foretatt en forvaltningsrevisjon av Sametingsrådets styringssystemer. Revisjonen har undersøkt hvordan sametingsrådet operasjonaliserer målene i Sametingets vedtak og hvordan sametingsrådets styringssystem, rutiner og praksis bidrar til å sikre måloppnåelse. Videre har revisjonen undersøkt i hvilken grad sametingsrådets styringssystem, rutiner og praksis bidrar til resultatrapportering som gir relevant styringsinformasjon som grunnlag for å vurdere måloppnåelse i tråd med Sametingets vedtak og forutsetninger.

Revisjonen har kommet til følgende konklusjon:

Sametingsrådet har ikke et styringssystem med skriftlige rutiner som er hensiktsmessig for å sikre måloppnåelse i tråd med Sametingets vedtak og forutsetninger. I praksis bidrar imidlertid både medarbeidere og ledere til oppgaveløsningen gjennom erfaringsbasert kunnskap og stort engasjement for Sametinget som parlament.

Sametingsrådet benytter Sametingets vedtatte budsjett som virksomhetsplan for styring av administrasjonen. Målene Sametinget har vedtatt operasjonaliseres ikke på en systematisk måte. Gjennom rådets behandling av situasjonsnotater, prosjektplaner og behandling av

tilskudsregelverk operasjonaliseres målene fragmentert i ulike dokumenter. Styringssystemet er ikke i tråd med kravene i det statlige økonomiregelverket, fordi det framstår som uklart hvilke mål som er styrende for virksomheten. Fagavdelingene i Sametinget har i liten grad planer med mål og resultatkrav som konkretiserer avdelingenes og seksjonenes ansvar for gjennomføringen av virksomhetsplanen. Når målene er overordnede og arbeidet i avdelingene i stor grad utføres uten at det er nedfelt i skriftlige rutiner, er den enkeltes forståelse av målene avgjørende for måloppnåelse. Gjennomføring av målene blant de ansatte er preget av stor grad av erfaringsbasert kunnskap og stort engasjement for Sametinget som parlament. Sametingsrådet gjennomfører ikke systematiske risikovurderinger for å identifisere risikoer som kan true oppfyllelsen av mål og krav og gi grunnlag til å styre og prioritere ressursene.

Sametingsrådets styringssystem, rutiner og praksis sikrer ikke resultatinformasjon som gir grunnlag for å vurdere om måloppnåelsen er i tråd med Sametingets vedtak og forutsetninger. Det foreligger ingen krav til innholdet i resultatrapporteringen. Det gjøres heller ikke vurderinger av måloppnåelse med utgangspunkt i målene i det årlige budsjettokumentet. Arbeidet med rapportering gjennom rådets beretning og årsmeldingen er fragmentert. Relevant resultatrapportering fra tilskuddsmottakerne blir ikke analysert og benyttet som grunnlag for rapportering om måloppnåelse til Sametingets plenum.

Sametingsrådet er begynt å se på forbedring og skriftliggjøring av rutiner for oppfølging av saker og rapportering tilbake til plenum. Arbeidet vil være knyttet til rutiner for oppfølging av saker som er behandlet i Sametingets plenum, budsjettarbeidet, arbeidet med regelverk for tilskudd, rådets beretning og årsmeldingsarbeidet.

Sametingets digitaliseringsstrategi

Sametinget vedtok i sak 67/18 Sametingets digitaliseringsstrategi. Rådet har 26. mars i sak 065/19 vedtatt handlingsplan for oppfølging av Sametingets digitaliseringsstrategi.

Handlingsplanen gjelder for 2019-2021 og skal rulleres hvert år. Sametingsrådet vil i rådets beretning og i årsmeldingen rapportere til Sametingets plenum om framdrift og resultater knyttet til arbeidet med denne strategien.

Rapportering på tiltakene i handlingsplanen:

- Tiltak: Et helhetlig tilskuddsforvaltningssystem

Tiltaket går ut på å anskaffe et helhetlig tilskuddsforvaltningssystem for Sametingets tilskuddsordninger, som skal forbedre forvaltningen av Sametingets tilskuddsordninger. Prosjektet ble startet opp i mai 2019. Prosjektet har en total kostnadsramme på kr 2 900 000. For 2019 er det beregnet et budsjettbehov på kr 400 000. Sametingsrådet har i revidert budsjett 2019 foreslått at det settes av kr 400 000 til formålet.

- Tiltak: Ny nettside for Sametinget

Tiltaket går ut på å skifte ut dagens publiseringsløsning med en rimeligere hyllevareløsning. Prosjektet ble startet opp i mai 2019.

- Tiltak: Digisak: Kobling av alle registre som har med kulturminner å gjøre

I dag er det Riksantikvaren som sluttbehandler søknader om tilskudd og dispensasjoner i kulturminneforvaltningen. Som følge av regionreformen, skal denne saksbehandlingen flyttes fra Riksantikvaren til de nye regionene og Sametinget. Fra 2020 skal en ny nasjonal kulturminneforvaltning være etablert. I den forbindelse skal prosjektet levere felles digitale systemer når det gjelder dispensasjonssøknader og tilskuddssøknader for Riksantikvaren, Sametinget og fylkeskommunene (regionene).

Sametinget følger Riksantikvaren i dette prosjektet, og planen er å ta i bruk Digisak i løpet av høsten 2019.

- Tiltak: Innføring av elektronisk signatur (e-signering)

E-signering er en løsning som gjør at eksterne kan signere dokumenter sendt fra Sametinget elektronisk med BankID og lignende. I første omgang skal Sametingets administrasjon ta i bruk løsningen for arbeidsavtaler.

- Tiltak: Digitalisering av bilagsføringen

Sametinget følger Direktoratet for økonomistyring (DFØ) i dette prosjektet. Sametingets administrasjon har begynt digitalisert arbeidet med omposterings i regnskapet. Digitalisering av resten av bilagsføringen vil skje når vi får klarsignal fra DFØ.

13 Kunngjøring av nye saker – oppfølging

Plenum behandlet saken kunngjøring av nye saker 5. mars. I vedtaket kommer det frem at sak 1-3 og 5-10 sendes til Sametingsrådet for behandling. Ny sak 4 ble ikke fremmet.

Forslag 1 - Støtte til Nordreisa kommune – miljøfond Stuora Mollešjavri
Sametingspresident Aili Keskitalo har sendt en forespørsel om et møte med olje- og energiminister Kjell-Børge Freiberg for å drøfte prosedyrer for å sikre samisk naturgrunnlag i revisjoner av vannkraftvilkår. Sametinget mener det er behov for en gjennomgang og drøfting av lovverk og forpliktelser med energimyndighetene for å sikre samisk næring, kultur og samfunnsliv i prosessene ved revisjoner av vilkårene for vannkraftverkene. Dette for å kunne sikre medvirkning og avbøtende tiltak hvor samiske aktører og samfunn er berørt av kraftutbyggingene. Det er allerede en del kraftverk som berører samisk tradisjonelt område som har kommet opp til revidering og det er forventet et større antall i 2021 og 2022.

Sametingsrådet vurderer også om Sametinget skal be om konsultasjoner med Olje- og energidepartementet om prosessene rundt vilkårsrevisjoner og bruk av fond. Kravet fra Nordreisa kommune om etablering av miljøfond vil være et naturlig tema å ta opp ved disse konsultasjonene.

Forslag 2 - Forslag til ny lov om Etterretningstjenesten (HÁL)

Forslag 3 - Kampanje for innmelding i Sametingets valgmanntall (DIE)

Forslag 5 - Stopp verneprosessene i Troms og Finnmark
Sametinget har ikke mottatt noen henvendelse om disse verneplanene fra hverken Klima- og miljøverndepartementet eller fra Miljødirektoratet. Men dette er et tema Sametingsrådet vil ta opp på det årlige møtet med Klima- og miljøvernministeren.

Forslag 6 - Samisk medvirkning i Forsvaret (KAB)

Forslag 7 - Sametingets rolle i den nye regionen Troms og Finnmark (GIE)

Forslag 8 - Svangerskapspermisjoner for næringsutøvere (EKD)

Forslag 9 - Sametinget som politisk kraft i samfunnet (VUOR)

Forslag 10 - Om samisk kultursensitivitet og kompetanseheving i samisk kulturforståelse innen kommunal forvaltning
Sametingsrådet er enig i at det er behov for å styrke alle sektorene innen kommunal forvaltning med hensyn til forebygging av vold og overgrep i samiske samfunn. Representant Paulsen foreslår som et første tiltak at kommuner i samiske samfunn pålegges kursing i samisk kultursensitivitet og at ansatte må pålegges en kompetanseheving i samisk kulturforståelse. Rådet vil ta dette med som et innspill i dialogen med regjeringen om en handlingsplan.

Sametingets plenum - 016/19

Saken påbegynt 04.06.2019 kl 09.20

Votering

Det ble ikke votert over saken

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Aili Keskitalo, president	
2	Ronny Wilhelmsen	Runar Myrnes Balto
		Silje Karine Muotka
		Henrik Olsen
	Ronny Wilhelmsen	
3	Arild Pettersen Inga	Silje Karine Muotka
		Mathis Nilsen Eira
	Arild Pettersen Inga	
4	Runar Myrnes Balto	Arild Pettersen Inga
		Ronny Wilhelmsen
	Runar Myrnes Balto	
5	Ann-Elise Finbog	Aili Keskitalo
		Henrik Olsen
	Ann-Elise Finbog	
6	Ellinor Marita Jåma	Lars Filip Paulsen
	Ellinor Marita Jåma	
7	Elisabeth Erke	Arild Pettersen Inga
	Elisabeth Erke	
8	Silje Karine Muotka	Arild Pettersen Inga
		Lars Filip Paulsen
	Silje Karine Muotka	
9	Henrik Olsen	Jørn Are Gaski
	Henrik Olsen	
10	Anders Somby jr.	
11	Bjørn Inge Mo	Mikkel Eskil Mikkelsen
	Bjørn Inge Mo	
12	Viktor Bomstad	
13	Lars Filip Paulsen	Henrik Olsen
	Lars Filip Paulsen	
14	Kåre Olli	Mikkel Eskil Mikkelsen
		Aili Keskitalo
	Kåre Olli	
15	Niko Valkeapää	
16	Berit Marie P. E. Eira	Per Mathis Oskal
		Arild Pettersen Inga
	Berit Marie P. E. Eira	
17	Anne Henriette Reinås Nilut	Kåre Olli
	Anne Henriette Reinås Nilut	
18	Nancy Charlotte Porsanger Anti	Arild Pettersen Inga
	Nancy Charlotte Porsanger Anti	
19	Silje Karine Muotka	Anders Somby jr.
		Ronny Wilhelmsen

	Silje Karine Muotka	
20	Nora Marie Bransfjell	
21	Tor H. Mikkola	Silje Karine Muotka
		Arild Pettersen Inga
		Bjørn Inge Mo
	Tor H. Mikkola	
22	Aili Keskitalo	
23	Mathis Nilsen Eira	
24	Runar Myrnes Balto	

SP - vedtak:

Sametinget tar Sametingsrådets beretning om virksomheten i perioden til orientering.

Saken ble avsluttet 04.06.2019 kl. 12.10

Ášši/Sak 017/19	Sametingets plenum	Dato: 04.06.2019- 07.06.2019
------------------------	---------------------------	---

Kunngjøring av nye saker

	Arkivsaknr. 19/2351
--	-------------------------------

Sametingets plenum - 017/19

Forslag 1 - Representant Ronny Wilhelmsen, Arbeiderpartiet

Endring av Sametingsmelding om reindrift og valg av reindrifststyret

Den 1. februar 2019 ble saken "Forslag til endringer i reindrifstloven" sendt ut på høring. Til tross for kort høringsfrist (15. Mars 2019) kom det inn et betydelig antall hørings svar.

Arbeiderpartiet mener at Prop. 90 L (2018-2019) Endringer i reindrifstloven (tilgjengeliggjøring av reintall og obligatorisk individmerking) er så viktig for det samiske samfunnet at den skulle vært behandlet i sametingets plenum. Reindriften og det samiske demokratiet hadde fortjent en slik behandling.

Det er ved flere anledninger gjort flertallsvedtak i Sametinget som går mot å oppnevne Sametingets medlemmer til Reindrifststyret. Første gang ved behandling av "Sametingsmelding om reindrift" i 2016. Her fremmet Arbeiderpartiet forslag om at Sametinget skulle oppnevne sine representanter til reindrifststyret.

Arbeiderpartiet foreslo igjen valg av representanter til reindrifststyret under konstituering av Sametingets plenum 7. mars 2018, men posisjonen stemte ned forslaget.

5. mars 2019 fremmet Arbeiderpartiet atter en gang saken, men et stort flertall stemte ned følgende forslag: "Oppnevning av representanter til reindrifststyret settes opp som sak fredag 8. Mars. Saken oversendes Sametingets valgkomité for innstilling til plenum."

Vi stiller oss kritisk til at Sametingets plenum ikke ble informert om at sametingsrådet kom til enighet

med regjeringen under pågående konsultasjoner i samme tidsrom som det ble fremmet forslag i plenum om å velge representanter til reindrifststyret på Sametinget.

Arbeiderpartiets sametingsgruppe registrerer den politiske snuoperasjonen fra posisjonen. Vi stiller oss svært undrende til at posisjonen ventet over ett år fra Arbeiderpartiets forslag først ble løftet opp i Sametinget til man kom fram til denne innrømmelsen.

På bakgrunn av dette, og for å endre tidligere vedtak fremmer Arbeiderpartiets sametingsgruppe følgende som ny sak til plenum i juni 2019:

Forslag:

Sametinget fjerner kulepunkt 3 ("Avstå fra å oppnevne medlemmer til Reindrifststyret slik det nå fungerer") på side 30 i "Sametingsmelding om reindrift" av 2016, samtidig velger Sametinget i plenum sine representanter til reindrifststyret med vararepresentanter.

Forslag 2 - Representant Arthur Tørfoss, Fremskrittspartiet

Mineralvirksomhet i samiske områder - oppheve vedtak i sak 007/14

Norges andel av nordområdene inneholder en enorm mengde naturressurser i form av fisk og skalldyr, olje, gass og mineraler. Ren og uberørt natur, tilgang til fornybare energikilder og en unik flora og fauna utgjør også store potensialer for vekst og utvikling. Sametinget bør legge til rette for at alle disse mulighetene kan benyttes, og samtidig legge vekt på innovasjon og forskning som fremmer sameksistens av næringene.

Mineralutvinning er regulert i lover og forskrifter gitt av Storting og Regjering. Konesjoner gis av direktoratet. I den grad det skal gis vilkår som skal begrense skadevirkninger og bidra til bærekraftig utvikling, skal disse sikre allmenne interesser for alle innbyggerne. Fremskrittspartiet mener at det av demokratiske hensyn er mest naturlig at det er kommunene i de berørte områdene som håndterer innbyggernes interesser, også de samiske innbyggernes. Det er unaturlig at Sametinget med sin manglende legitimitet skal ha noen myndighet på dette området.

I sametingets vedtak finner vi:

"Mineralloven må endres for å sikre reelle konsultasjoner, for å garantere at samiske hensyn, interesser og rettighetshavere i hele det samiske området hensyntas, og for å innføre fordelsordninger som medfører at nytteverdien fra gruvevirksomhet kommer samiske samfunn og rettighetshavere til gode."

"Sametinget fastslår at det ikke kan gis samtykke til nye tiltak etter mineralloven uten at Sametinget har vurdert samiske interesser i planlagte inngrep og konsultert med myndighetene sammen med rettighetshavere, andre samiske interesser og lokalsamfunn."

Fremskrittspartiet mener sametingets vedtak i sak 007/14 modent for revidering.

Fremskrittspartiet vil be rådet fremme sak for plenum der vedtaket i sak 007/14 oppheves.

Forslag 3 - Representant Ann-Elise Finbog, Samefolkets parti

Patentering og bruk av samiske symboler

Samiske symboler

I den senere tid har det vært en heftig debatt i sosiale medier om bruken av samiske symboler.

Grunnen som de fleste kjenner til, er at en kommersiell, privat bedrift har søkt om- og fått godkjent patent på den samiske solen. De fleste som har ytret seg i mediene mener at dette er det samiske folks eiendom og ikke kan privatiseres. Mange stiller seg tvilende til Patentstyrets kompetanse i denne saken, og mener at patentet må oppheves, har også etterlyst Sametingets rolle i saken.

Seksjonsleder for juridisk seksjon i Patentstyret Knut Bostad sier til NRK at hvis det viser seg at merkene ikke skulle vært registrert, så vil de da bli opphevet.

Videre utaler Bostad at Patentstyret også kan komme til den konklusjonen at vurderingen var riktig og da blir registreringen stående.

Dersom denne konklusjonen blir stående, er det fare for at hvem som helst kan ta patent på alle de andre samiske symbolene. Dette vil i så fall bli sett på som et av de største tap det samiske folk er blitt utsatt for.

Vi kan derfor kan vi ikke la Patentstyret fatte et vedtak som vil bety uerstattelig tap for det samiske folk.

Til NRK uttaler Sametingsrådet at «Vi ønsker at Patentstyret kontakter sametingsrådet i saker som angår bruk av samiske symboler, før Patentstyret vedtar søknader om bruk av samiske symboler.

Samefolkets Parti mener at det ikke holder med ønsker i en så viktig sak.

Samefolkets Parti fremmer dette som en ny sak som må settes på dagsorden med øyeblikkelig virkning.

Samefolkets Parti mener videre at Sametingsrådet må ta kontakt med Patentstyret for å starte en dialog om bruken av samiske symboler.

Forslag 4 - Representant Márjá-Liissá Partapuoli, NSR/NSR-Sáb

Utvidet samisk innhold i utdanningsprogram for studiespesialisering på videregående skole

Som spesialisering på videregående skole har man kun et samisk programfag hvor man har mulighet til å ta fordypning, samisk historie og samfunn.

I fagfornyng er plass for tradisjonell samisk kunnskap i de nye læreplanene for samisk mindre enn i de nåværende planer. I den forbindelse hadde det vært naturlig å utarbeide et samisk programfag nummer to, samisk tradisjonell kunnskap, i samarbeid med videregående skoler.

Samisk tradisjonskunnskap fremmer samiske verdier og filosofi. I dag er situasjonen den at tradisjonskunnskap er i ferd med å forsvinne, og majoritetsverdier påvirker samiske tradisjoner. Det er viktig å revitalisere kunnskap og også transformere dette til den moderne tid og samfunn.

Tradisjonskunnskap kan også være med å revitalisere språket. De unges bruk av språket har gått ned både som førstespråk og andrespråk. Et bredere tilbud og innhold som tradisjonskunnskap kan oppmuntre unge til å bruke samisk språk.

Den yngre generasjon er mye mer bevisst i forhold til naturvern og naturverntenking, og samisk tradisjonskunnskap favner også dette. Gjennom faget kan ungdom lære både teoretisk og praktisk, om tradisjon, naturforståelse og utmarkshøsting. Faget er både nyttig og attraktivt.

Forslag 5 - Representant Mathis Nilsen Eira, NSR

Felles samisk reindriftsseminar

I dag er det lite kommunikasjon over landegrensene hva angår saker innen reindrifta. Allikevel vet vi at det finnes flere felles utfordringer og interesser, både i Norge, Sverige og Finland.

Det er nå på tide å samle samiske reineiere i disse landene, og arbeide i fellesskap om felles utfordringer, som f.eks. inngrep, rovdyrta og klimaendring. Reindriftsutøvere bruker masse krefter på å forsvare næringen i ulike arenaer, men vi mangler kommunikasjon spesielt over landegrensene. På et slikt seminar kan man samle krefter, utveksle kompetanse og erfaring.

Det hadde også vært på tide å se på hvilke vilkår og lover de forskjellige landene har. Vi vet at det finnes både gode og mindre gode sider av hvordan dagens forvaltning gjennomføres. Målet hadde vært å begynne å arbeide for at lover tilpasses reindriften slik det i praksis fungerer.

Forslag 6 - Representant Runar Myrnes Balto, NSR

Styrket medbestemmelse for de minste samiske språkgrupper

Som samenes folkevalgte organ representerer Sametinget hele det samiske folket på norsk side av Sápmi. Flertallet på Sametinget anser det som Sametingets oppgave å legge best mulig til rette for det samiske folkets medbestemmelse i de samepolitiske sakene som angår dem.

Samer tilknyttet de minste samiske språkgruppene, herunder skoltesamene, pitesamene og umesamene, kan oppleve å ikke oppnå direkte representativitet gjennom ordinære demokratiske kanaler. De har likevel rett til å kunne forvente en plass i politiske prosesser som angår dem.

For å sikre medbestemmelse og påvirkning for mindre grupper, kan det være aktuelt å iverksette særegne tiltak. Sametingets flertall ber dermed sametingsrådet igangsette et arbeid med mål om å styrke medbestemmelsesmuligheten for de mindre samiske språkgruppene, og foreslå tiltak som kan gjennomføres innenfor dagens lovverk.

Forslag 7 - Representant Anders Somby jr., Flyttsamelista

Merkenemndas utfyllende retningslinjer om reinmerker

Reindriftsstyret vedtok 6. februar 2017 retningslinjer om hvordan reinmerker skal være. Disse retningslinjene ble laget for at det skal være ryddighet når reineiere søker nye merker. Det som ikke ble like godt belyst, var hvordan man gjør med arvemerker, slik reglene er i dag, så kan ikke slektninger gi merke f.eks. til tantebarn, nevøer og nieser, til barnebarn osv.

I tillegg er det usikkerhet i reglene om hva som er hovedsnitt og i den delen hvor det står om endring i de små snittene f.eks. til sine barn. Reindriften har også erfart at merkenemndene praktiserer disse retningslinjene ulikt, siden disse ikke er helt spesifikke.

I øremerker har vi hovedsnitt (mearkaoalit). Hovedsnittene er f.eks. gieška,- lahkki, hoanka, hoankalahkki, ovdalskivdnji, marjilskivdnji osv. De små forskjellene gjøres med bisnitt; luddestat, ceahkkát, vanjat osv.

Hovedsnitt i reinmerker er de som forteller om den tradisjonelle slektstilhørighet. Ved å lage bisnitt som tillegg til familiens hovedsnitt, kan man se forskjell på eierskap på rein innenfor familien og slekten. Her er det ikke snakk om den nærmeste familie, men slekta i sin helhet.

Det er imot reindriften tradisjonelle oppfatning hvis dette tolkes slik at det kun er snakk om den aller nærmeste familien. Denne oppfatningen gjør det også umulig å flytte merker mellom nær familie, slik det er nevnt her tidligere.

Reinmerke er en viktig del av reindriften kulturarv og identitet, og Sametinget bør sende saken til ansvarlige forvaltere og be disse om å rydde opp i retningslinjene.

Forslag 8 - Representant Tor H. Mikkola, Partipolitisk uavhengig

Ny områdeplan på Nordkapphalvøya og forlengelse av festeavtale med Rica/Scandic

Nordkapp kommune skal fastsette ny områdeplan for Nordkapp-halvøya. Rica/Scandic skal fornye og forlenge sine festeavtaler for Nordkapp-plataet med FeFo, og det er stor bekymring knyttet til at man gjennom prosessen bidrar til å privatisere Nordkappfjellet. Det bes om at Sametinget løfter saken til

behandling på dette plenumsrådet, og at Sametinget kommer med en uttalelse med prinsipper vi mener det er viktig at blir fulgt i denne saken.

Forslag 9 - Representant Tor Gunnar Nystad, NSR

Behov for å utvikle det samiske opplæringstilbudet ved Osloskolen.

Sametinget har registrert at Oslo kommune har satt i gang et arbeid om å flytte samiskopplæringen i Oslo fra Kampen skole til en annen skole i kommunen. Flyttingen av språkopplæringa har satt i gang en debatt hvordan man kan videreutvikle samiskopplæringen i Oslo.

Den samiske urbaniseringen er sterkt økende, og mange unge samer i utdannings situasjon flytter og etablerer seg i storbyer. Derfor er det viktig at det samiske opplæringstilbudet er godt organisert og er av god kvalitet også i byene. NOU 2016: 18 "Hjertespråket" anbefaler at det "storbykommuner" som Oslo, tar et ekstra ansvar for opplæring av samisk språk.

I dag er det i underkant av 50 elever som mottar opplæring i og på samisk i Oslo-skolen. Rekrutteringen til Sametingets valgmanntall for Oslo er også sterkt økende. I byer som Alta og Tromsø er det henholdsvis ca 200 og ca 300 elever som får opplæring i og på samisk. Sammenligner man disse tallene så er antallet som får et samisk opplæringstilbud i Oslo relativt beskjedent.

I Helsinki har de i de senere år etablert en egen sameskole med en egen samisk læreplan. Dette har hatt en positiv betydning for antall elever som mottar samiskopplæring og antall elever som blir samiske språkbrukere.

Sametinget ber Sametingsrådet om å ta initiativ overfor Oslo kommune og utdanningsetaten om å foreta en helhetlig gjennomgang og jobbe videre med å utvikle det samiske opplæringstilbudet i Oslo-skolen. En slik gjennomgang bør blant annet:

- Vurdere behovet for å innarbeide det samisk opplæringstilbudet i kommunale planer og strategier
- Foreta en gjennomgang og kvalitetssikre informasjon til foreldre om retten til samiskundervisning .
- Utrede omfanget av og årsaker til frafall i samiskundervisningen i løpet av skoleårene
- Vurdere behovet for å etablere en egen samiskklasse eller en egen sameskole i Oslo
- Vurdere behovet og mulighetene for alternative opplæringsformer som eksempelvis bruk av IKT, ambulerende lærere, språksamlinger osv.

Forslag 10 - Representant Bjørn Inge Mo, Arbeiderpartiet

Samisk krise- og incestsenter

I Norges institutt for menneskerettigheters Temarapport 2018 – Vold og overgrep i samiske samfunn kommer det fram at «halvparten av samiske kvinner har vært utsatt for vold eller overgrep, men at svikt i systemene kan føre til at de ikke får den hjelpen de trenger».

Manglende språk og kulturforståelse hos helsepersonell og rettsvesen er en stor utfordring når man skal gi et fullverdig og forsvarlig tilbud til samiske. I sammendraget fra NIMs rapport heter det at: "Samiske personer er mer utsatt for vold enn andre. Når hverken hjelpeapparatet eller politiet har særskilt kompetanse om samiske språk og kultur, er det vanskeligere for dem å beskytte personer med samisk bakgrunn mot vold og overgrep. Vold og overgrep der den voldsutsatte er samisk er et samfunnsproblem og en alvorlig menneskerettsutfordring i Norge."

Behovet for et samisk fagmiljø innenfor disse feltene er helt klart stort, og i NIM rapporten fremmes

også SANKS og samisk krise- og incestsenteret i Karasjok som et tiltak for å gi et bedre tilbud til den samiske befolkningen i hele landet. Et kraftsenter med kompetanse innenfor samiske forhold er i våre øyne nødvendig og riktig, og det er ønskelig for oss at et slikt tilbud også skal ha en ambulerende avdeling for å nå hele Sápmi. Et tilbud i form av et samisk Barnehus er en naturlig forlengelse av tanken rundt opprettelsen av et sterkere fagmiljø.

Vi registrerer at Karasjok kommune allerede jobber opp mot sentrale myndigheter i denne saken, men påvirkning og tyngde fra Sametinget vil være til stor nytte med tanke på å få etablert dette som en statlig institusjon snarest. Kommunen har signalisert at de vil prioritere etableringen av et slikt senter og vil klargjøre tomte og andre fasiliteter så snart et vedtak om etablering er gjort.

Forslag:

I de mest sårbare og vonde øyeblikkene i livet er det helt nødvendig at man blir møtt med noen som forstår ens språk og kultur. Vi ber derfor Sametinget om å være en pådriver for etableringen av et Samisk nasjonalt krise- og incestsenter med ambulerende avdeling for hele Sápmi. Vi foreslår at dette sees i sammenheng med etablering av Klinikk Sápmi. Sametinget ber samtidig om at Sametingsrådet må stille sterkere krav til regjeringen om at vold og overgrep i samiske samfunn skal følges opp med tilstrekkelige ressurser.

Saken påbegynt 04.06.19 kl. 15.00

Habilitetsvurdering

Følgende representant har bedt om habilitetsvurdering i sak 17/19

Representant Mathis Nilsen Eira, NSR

Plenumsledelsens innstilling:

Representant Mathis Nilsen Eira, NSR - er ikke inhabil.
· Plenumsledelsens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Representanten dette angikk deltok ikke i behandlingen av habilitets spørsmålet.

Plenumsledelsens innstilling:

- Ny sak 1 avvises
- Ny sak 2 avvises
- Nye saker 3 – 7 og 9 – 10 sendes til sametingsrådet for behandling
- Ny Sak 8 ble trukket

Votering

Av 39 representanter var 35 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Ny sak 1 ble forkastet med 21 mot 14 stemmer
- Ny sak 2 ble forkastet med 34 mot 1 stemmer
- Nye saker 3 – 7 og 9 – 10 ble enstemmig vedtatt

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Ronny Wilhelmsen	
2	Arthur Johan Tørfoss	
3	Márjá-Liissá Partapuoli	Per Mathis Oskal
4	Ann-Elise Finbog	Runar Myrnes Balto
		Ronny Wilhelmsen
		Anders Somby jr.
	Ann-Elise Finbog	
5	Mathis Nilsen Eira	Arild Pettersen Inga
	Mathis Nilsen Eira	
6	Runar Myrnes Balto	Ronny Wilhelmsen
7	Anders Somby jr.	Per Mathis Oskal
	Anders Somby jr.	
8	Tor H. Mikkola	Ronny Wilhelmsen
9	Tor Gunnar Nystad	Ronny Wilhelmsen
		Ann-Elise Finbog
	Tor Gunnar Nystad	
10	Bjørn Inge Mo	Ann-Elise Finbog
	Bjørn Inge Mo	
	Ronny Wilhelmsen, til forretningsorden	
	Arthur Johan Tørfoss, til forretningsorden	

SP - vedtak:

Nye saker 3 – 7 og 9 – 10 sendes til sametingsrådet for behandling
Saken avsluttet 04.06.19 kl. 16.10

Ášši/Sak 018/19	Sametingets plenum	Dato: 04.06.2019- 07.06.2019
------------------------	---------------------------	---

Spørsmål til Sametingsrådet

	Arkivsaknr. 19/2351
--	-------------------------------

Sametingets plenum - 018/19

Spørsmål 1 - Representant Arthur Tørfoss, Fremskrittspartiet

Parlamentarismen i sametinget

Nå har Fremskrittspartiet vært representert på sametinget i 10 år. I løpet av den perioden har vi observert en form for parlamentarisme som avviker en god del fra det vi ellers forbinder med denne styringsformen. Og dette er uavhengig av om det er NSR eller AP som styrer. Men nå er det NSR, og jeg lurer på om president Keskitalo kan gi meg sine betraktninger rundt det følgende:

1. Produksjon av politiske saker.

Nok en gang ser vi en saksliste til sametinget preget av få saker til komiteen. Dette er ikke unikt, det er mer normen. En gjennomgang av fjoråret viser kun 4 egenproduserte politiske saker fra rådet, hvis en ser bort i fra beretninger og budsjett. De øvrige sakene er høringer og innspill til saker produsert av andre deler av offentlig forvaltning. Vi må anta at NSR og de øvrige partiene i rådet har stilt til valg for å få gjennomført politikk.

Hvorfor leverer rådet så få egne saker til plenum?

2. Parlamentarisme.

Rådet har et solid flertall bak seg i plenum. I enhver annen parlamentarisk forsamling betyr det at rådets forslag i alle saker går uendret gjennom komiteer og plenumsbehandling, og vedtakene blir identisk med innstillingene. Så ikke i sametinget. Her opplever vi at flertallspartiene langt på vei er de ivrigste til å fremme endringsforslag til eget råds forslag til vedtak. Dette vitner om liten dialog og avklaring mellom partiene i rådet, og mellom partigruppene i plenum og rådet på forhånd, og gjør også at rådets autoritet svekkes.

Å være en del av en parlamentarisk forsamling når eget parti sitter i et flertallsråd kan være en

frustrerende øvelse, fordi oppgaven kun er å forsvare og lose forslagene uendret gjennom den politiske behandling. Men slik er den politiske virkeligheten. Oppsiden er at eget parti sitter i rådet, og partiet for derfor gjennomslag for sin politikk.

Kan vi forente en endring på dagens uryddige praksis, slik at det parlamentariske system for styring også kan begynne å virke i Sametinget?

Spørsmål 2 - Representant Per Mathis Oskal, Arbeiderpartiet

Veileder nødverge mot rovvilt.

Det forrige Sametingsrådet avtalte med Klima- og miljødepartementet at de skulle lage en veileder for bruk av nødverge mot rovvilt.

Hvordan har sametingsrådet fulgt opp dette?

Spørsmål 3 - Representant Ann-Elise Finbog, Samefolkets parti

Bypolitisk handlingsplan!

Samefolkets Parti fremmet en ny sak om bypolitisk handlingsplan i plenum i desember 2017.

Samefolkets Parti ønsker å vite hvor saken står i dag og hva planene for den er.

Sett på bakgrunn av at utviklingen med at flere og flere samer flytter og bor i byer og tettsteder fortsetter, mener Samefolkets Parti at jobben med å få en handlingsplan på plass bør iverksettes snarest.

Det blir mer og mer viktig at det samiske synliggjøres, styrkes -og videreutvikles.

I Oslo, hvor samiskundervisningen ble vedtatt flyttet uten at foreldrene var involvert viser hvor viktig det er at klare regler finnes.

Samefolkets Parti mener dette er med på å vise at en bypolitisk handlingsplan både er på sin plass – og trenges nå!

Spørsmål 4 - Representant Ronny Wilhelmsen, Arbeiderpartiet

Vi kan ikke se at punkt 6.2.3 (Annen oppfølging av samiske rettigheter arealer og ressurser - søkerbasert tilskudd) i Sametingets budsjett er redegjort for i Sametingsrådets beretning eller tilhørende vedlegg.

Da dette er en betydelig budsjettpost ber vi om en oversikt over forbruket så langt i år og innkommende søknader.

Saken påbegynt 04.06.19 kl. 16.15

Votering

Av 39 representanter var 35 til stede. Det ble ikke votert over saken.

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Arthur Johan Tørfoss	Jørn Are Gaski
	Aili Keskitalo	Ronny Wilhelmsen
		Jon Isak Gæløk
	Kjellrun Wilhelmsen, til forretningsorden	
	Arthur Johan Tørfoss	
	Jørn Are Gaski, til forretningsorden	
	Aili Keskitalo	
2	Per Mathis Oskal	
	Berit Marie P. E. Eira	
3	Ann-Elise Finbog	
	Silje Karine Muotka	
	Ann-Elise Finbog	
	Silje Karine Muotka	
4	Ronny Wilhelmsen	
	Silje Karine Muotka	
	Ronny Wilhelmsen	
	Silje Karine Muotka	

SP - vedtak:

Saken avsluttet 04.06.19 kl. 17.20

Ášši/Sak 019/19	Sametingets plenum	Dato: 04.06.2019- 07.06.2019
------------------------	---------------------------	---

Sametingsrådets likestillingspolitiske redegjørelse om funksjonsnedsettelse

	Arkivsaknr. 19/1671
--	-------------------------------

Vedlegg

Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget har drøftet Sametingsrådets likestillingspolitiske redegjørelse om funksjonsnedsettelse. Redegjørelsen er vedlagt protokollen.

Sametingsrådets likestillingspolitiske redegjørelse om funksjonsnedsettelse

Innledning

Sametingets handlingsplan for likestilling 2009-2013 har dannet grunnlaget for sametingsrådets arbeidet med likestilling i Sametinget de siste årene. Virkeperioden for denne handlingsplanen er gått ut og den ble i 2015 fulgt opp av sametingsrådets likestillingspolitiske redegjørelse. Handlingsplanen og redegjørelsen har hatt tre innsatsområder: kjønnslikestilling, seksuelle legninger og vold i nære relasjoner. Nedsatt funksjonsevne har ikke vært eksplisitt omhandlet, men har inngått i den overordnede målsetningen om et likestilt samisk samfunn med like rettigheter og muligheter for alle.

Likestilling er kjernen i Sametingets virksomhet. Vi jobber for et likestilt samisk samfunn med like rettigheter og muligheter for alle. Utgangspunktet for å nå dette målet, er at likestilling berører alle samfunnsområdet og skal være en integrert del av vårt arbeid, uavhengig av blant annet kjønn, funksjonsevne, etnisitet og seksuell legning. Likestilling er derfor et aspekt ved alle politikkområdene i Sametinget, og likestilling skal derfor være en integrert del av hvert fagfelt.

Sametingsrådet ønsker å sette et særskilt fokus på samer med funksjonsnedsettelse. Dette er et fagfelt som i liten grad har vært i fokus. Den senere tid er imidlertid dette kommet på dagsorden gjennom rapporter om situasjonen til samer med funksjonsnedsettelse. Denne redegjørelsen er en del av prosessen mot en ny sametingsmelding om likestilling.

Mål:

Bidra til likestilling og hindre diskriminering.

Begrep

Nedsatt funksjonsevne innebærer tap av, skade på eller avvik i en kroppsdel eller i en av kroppens psykologiske, fysiologiske eller biologiske funksjoner. Noen er født med en funksjonsnedsettelse, mens andre opplever å få en funksjonsnedsettelse på grunn av sykdom eller skade senere i livet.

Personer med nedsatt funksjonsevne kan deles inn i følgende hovedgrupper:

- Personer med synshemming
- Personer med bevegelseshemming
- Personer med hørselshemming
- Personer med utviklingshemming
- Personer med psykososiale funksjonsnedsettelse

Utviklingshemming er en samlebetegnelse for en rekke ulike diagnoser og tilstander som er knyttet til kognitive, språklige og sosiale vansker. Utviklingshemming faller innenfor det mer overordnede begrepet funksjonshemming eller funksjonsnedsettelse.

Verdens Helseorganisasjon definerer utviklingshemming som:

Tilstand av forsinket eller mangelfull utvikling av evner og funksjonsnivå, som spesielt er kjennetegnet ved hemming av ferdigheter som manifesterer seg i utviklingsperioden, ferdigheter som bidrar til det generelle intelligensnivået, for eksempel kognitive, språklige, motoriske og sosiale. Utviklingshemming kan forekomme med eller uten andre psykiske og somatiske lidelser.

Det er ikke en enhetlig begrepsbruk på samisk på dette feltet. Begrepsbruken kan derfor bli noe unøyaktig. Det finnes noen eldre begrep. Disse kan imidlertid oppfattes som støtende.

Status

På bakgrunn av nyere forskning kan det vises til at en del samer med funksjonsnedsettelse per i dag ikke får tilgang til eget språk og kultur med henvisning til at de ikke har kapasitet til å lære seg to språk, altså norsk og samisk. Enkelte får ikke muligheten til å velge samisk som førstespråk. Konsekvensen av å ikke kunne snakke eller forstå samisk er for en del av disse at de opplever at deres kontakt med egen samisk familie, nettverk og lokalsamfunn begrenses. De får dermed begrenset mulighet til å ta del i samisk kultur og til å utvikle samisk identitet. Samtidig opplever en del samer med funksjonsnedsettelse at de ikke integreres ordentlig i det norske majoritetssamfunnet. Enkelte risikerer dermed verken å få ordentlig innpass i samiske eller norske miljøer og opplever dermed å ikke høre ordentlig hjemme noen steder.

Det er også en del samer med funksjonsnedsettelse som opplever å måtte velge mellom nødvendige helse- og omsorgstjenester og tilgang til samisk språk og kultur, for eksempel ved at de for å få tilgang til nødvendige velferdstjenester flytter til områder hvor det bor få eller ingen andre samer, og hvor tilgang til samisk i skolen samt kontakt med samisk omgangskrets og familie blir svært begrenset.

I forlengelsen av dette så er muligheten til selv å få bestemme hvor og hvordan en vil bo innskrenket for en del samer med funksjonsnedsettelse. De kan oppleve å på sett og vis tvinges til å flytte fra primært samiske til primært norske områder. Dette kan medføre at de kan oppleve begrenset mulighet for å holde kontakt med sin samiske familie, samiske miljøer og aktiviteter. I tillegg har vi manglende kunnskap om tilgang til arbeidsliv og demokratisk deltagelse.

Samer med funksjonsnedsettelse er også særlig utsatt for mobbing, hatytringer, vold, overgrep, utfordringer med psykisk helse og kunnskap og kompetanse på hvordan forebygge, avdekke og følge opp denne typen utfordringer.

Organisasjoner

De samiske likestillingsorganisasjonene representerer det sivile samiske likestillingssamfunn. For personer med nedsatt funksjonsevne finnes det imidlertid ikke egne samiske organisasjoner som representerer dem. Det finnes kun norske organisasjoner der samer i større eller mindre grad er involvert.

Framtidige utfordringer

Fremtidige utfordringer blir gjort rede for i det nordiske forskningsprosjektet "Samer med funksjonsnedsettelse"³. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) igangsatte prosjektet og Nordens velfærdscenter har koordinert det. Det endelige målet med prosjektet er ny forskningsbasert kunnskap om levekår for samer med funksjonsnedsettelse i Norge, Sverige og Finland. Totalt har fem nasjonale forskningsrapporter blitt publisert, herunder to fra Norge, to fra Sverige og en fra Finland.

Redegjørelsen gir en kort oppsummering av rapportene og prosjektets sluttrapport kommer med en sammenfatning av anbefalingene. Dette danner et utgangspunkt for videre politikkutvikling.

1. «Situasjonen til samer med funksjonsnedsettelse», 2016

Situasjonen til samer med funksjonsnedsettelse varierer både med oppvekstvilkår, tilknytning til egen samisk bakgrunn, kjønn, type funksjonsnedsettelse, alder og bosted og så videre. Samtidig er det innenfor det norske velferdsapparatet fremdeles et stort behov for større kunnskap om samisk kultur, språk og identitet, og større bevissthet om hva dette i praksis innebærer.

Målet må være at de profesjonelle velferdsarbeiderne møter utfordringene med et kyndig blikk for det kulturspesifikke i den samiske kulturen.

2. «Levnadsförhållanden bland samer med funktionsnedsättning i Sverige», 2016

Formålet med rapporten var å bidra til økt kunnskap om levekår blant samer med funksjonsnedsettelse i Sverige. Intervjupersonene fokuserte hovedsakelig på evner og på måter å få hverdagen til å fungere tilfredsstillende, og ikke i første rekke på funksjonsnedsettelse eller diagnose.

Konklusjonene fra studien er at det er mangler i hjelpeapparatets tilpasning av tjenester til samer med funksjonsnedsettelse, noe som kan føre til redusert tilgjengelighet av tjenester og til utilstrekkelige tjenester.

3. «Förutsättningar och villkor för samer med funktionsnedsättning i de samiska förvaltningskommunerna i Sverige», 2017

Resultatene av denne studien samt tidligere statistikk viser at kommunenes kunnskap om rettighetene til samer som urfolk er mangelfull og det dette arbeidet må styrkes slik at kommunene skal kunne gi samer med funksjonsnedsettelse den støtte som kan forventes i henhold til FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Det må også utvikles innsats på generelt nivå samt retningslinjer og strategier for hvordan samiske kommuner skal arbeide for å sikre at utfordringer knyttet til samer med funksjonsnedsettelse er integrert på alle områder og på alle nivåer i kommunene.

4. «Kartlegging av levekårene til personer med utviklingshemming i samiske områder», 2017

Denne undersøkelsen viser de samme tendenser som tidligere levekårsstudier: personer med utviklingshemming i samiske områder har i likhet med personer med utviklingshemming generelt, dårligere levekår enn befolkningen ellers på områder som boforhold, utdanning, arbeid, helse, sosialt nettverk, fritid og selvbestemmelse. De er i tillegg mer utsatt for mobbing og vold enn andre.

På enkelte områder er det i tillegg store forskjeller mellom levekårene til personer med utviklingshemming med og uten samisk bakgrunn, ikke minst når det gjelder psykisk helse og mobbing. Det er også kjønnsmessige forskjeller når det gjelder mobbing, hvor kvinner er mer utsatte enn menn.

5. «Experiences of inclusion and welfare services among Finnish Sámi with disabilities», 2017

Formålet den finske studien var å undersøke omfanget av selvpålevd diskriminering blant samer med

funksjonsnedsettelse samt individuelle mestringsstrategier og hvordan de opplever møtet med hjelpeapparatet.

Denne studien viser at også andre faktorer enn samisk bakgrunn og nedsatt funksjonsevne fører til diskriminering. Samisk bakgrunn viser seg imidlertid som en faktor som hjelper personer å overvinne utfordrende livssituasjoner.

Sluttrapportens anbefalinger

Grunnleggende anbefalinger

1. Involvere det samiske samfunnet i alle aspekter av det videre arbeidet
2. Sette av ressurser og støtte for å stimulere oppbygging av nettverk for samer med funksjonsnedsettelse og deres familier
3. Gjøre oppmerksom på de styrker og positive ressurser som samer med funksjonsnedsettelse representerer

Anbefalinger om kulturell kompetanse

4. Forbedre hjelpeapparatets kulturelle kompetanse
5. Habilitering og rehabilitering med evne til å se hele individet i en kulturell kontekst

Anbefalinger om utdanning og forskning

6. Sikre at samer med funksjonsnedsettelse deltar i utviklingen av forskning som angår dem
7. Økt finansiering for forskning om samer med funksjonsnedsettelse
8. Flere studenter med samisk bakgrunn i yrker og i høyere utdanning som gjelder funksjonsnedsettelse

Anbefalinger om språk og informasjon

9. Styrke og gjøre oppmerksom på retten til samisk språk hos samer med funksjonsnedsettelse
10. God og lett tilgjengelig informasjon på de samiske språkene om hvilke rettigheter samer med funksjonsnedsettelse har

Anbefalinger om fortsatt arbeid innenfor de samiske områdene

11. Øke kunnskapen om FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) i de samiske områdene og få inn urfolksperspektiv og brukermedvirkning i arbeidet med konvensjonen
12. Motvirke diskriminering og mobbing av samer med funksjonsnedsettelse

Anbefalinger om arbeid over nasjonale grenser

13. Samarbeide om rapporteringen til FN om konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD)
14. Sametingene bør inngå i det nordiske samarbeidet om funksjonsnedsettelse
15. Sterkere nordisk samarbeid over nasjonale grenser

Avslutning

Sametingsrådet har hatt gode erfaringer med Sametingets handlingsplan for likestilling 2009-2013 og sametingsrådets likestillingspolitiske redegjørelse 2012.

Det skal utarbeides en sametingsmelding for likestilling for inneværende valgperiode. Vi ønsker også å fortsette arbeidet med likestilling på den internasjonale arenaen. Sametingsrådet foreslår å følge opp redegjørelsen med en egen sametingsmelding om likestilling, der funksjonsnedsettelse er et av innsatsområdene. Øvrige innsatsområder er kjønnslikestilling, seksuell orientering og kjønnsidentitet samt vold i nære relasjoner. Arbeidet påbegynnes i 2019.

Visjon:

Et likestilt samisk samfunn med like rettigheter og muligheter for alle.

Mål:

Bidra til likestilling og hindre diskriminering.

Strategier:

Bidra til større åpenhet og aksept om funksjonsnedsettelse gjennom holdningsskapende arbeid.

Ha et spesielt fokus på funksjonsnedsettelse ved utvikling av samiske læreplaner.

Utvikle moderne samisk terminologi om funksjonsnedsettelse.

Bidra til økt demokratisk deltakelse for personer med funksjonsnedsettelse gjennom Sametingets valgforberedende arbeid.

Sametingets plenum - 019/19

Saken påbegynt 04.06.2019 kl 17.20. Debatten 07.06.19 kl. 09.00

Votering

Av 39 representanter var 37 til stede. Det ble ikke votert over saken.

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Mikkel Eskil Mikkelsen, fremlegging	
2	Mikkel Eskil Mikkelsen	
3	Arild Pettersen Inga	Silje Karine Muotka
	Arild Pettersen Inga	
4	Elisabeth Erke	Nora Marie Bransfjell
		Lars Filip Paulsen
	Elisabeth Erke	
5	Runar Myrnes Balto	
6	Anders Somby jr.	
7	Niko Valkeapää	
8	Lars Filip Paulsen	Anders Somby jr.
	Lars Filip Paulsen	
9	Arild Pettersen Inga	
10	Márjá-Liissá Partapuoli	
11	Karen Anette Anti	
12	Ann-Elise Finbog	
13	Bjørn Inge Mo	Mikkel Eskil Mikkelsen
14	Kjellrun Wilhelmsen	
15	Laila Coldevin	
16	Márjá-Liissá Partapuoli	
17	Roy Arild Rasmussen	

18	Mikkel Eskil Mikkelsen, saksordfører	
----	---	--

SP - vedtak:

Sametinget har drøftet Sametingsrådets likestillingspolitiske redegjørelse om funksjonsnedsettelse. Redegjørelsen er vedlagt protokollen.

Saken avsluttet 07.06.19 kl. 10.00

Ášši/Sak 020/19	Sametingets plenum	Dato: 04.06.2019- 07.06.2019
------------------------	---------------------------	---

Sametingsrådets redegjørelse om joik og samisk musikk 2019

	Arkivsaknr. 19/874
--	------------------------------

Vedlegg

Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget har drøftet Sametingsrådets redegjørelse om joik og samisk musikk 2019. Redegjørelsen er vedlagt protokollen.

Sametingsrådets redegjørelse om joik og samisk musikk 2019

Innledning

Samisk musikk har vært under en omfattende utvikling de seneste årene, og er en av de mest sentrale samiske kunstgreinene når det gjelder synliggjøring av samisk kunst og kultur lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Samisk musikk er et viktig element når det gjelder å samle det samiske folket til kulturelle treffpunkter, noe de mange samiske festivalene vitner om. Manger artister er med på å synliggjøre samisk musikk på nasjonale nivåer, og vi har samiske utøvere som har gjort betydelige internasjonale karrierer. Det samiske musikkmiljøet består av en variert underskog av både artister, vokalister, musikere, komponister, kor, plateselskap og annet støtteapparat, festivaler m.fl., i tillegg til tradisjonsutøvere som utøver og ivaretar den immaterielle kulturarven.

Med denne redegjørelsen ønsker Sametingsrådet å gi en oversikt over det samiske joik og musikkfeltet, og fokusere på utvalgte temaer som har aktualitet og som det er formålstjenlig med politikktutvikling på.

Prosess og medvirkning

Redegjørelsen vil ikke gå inn på alle forhold og den vil kun peke på enkelte områder som Sametinget mener er de viktigste innsatsområdene de kommende år.

Kunnskapsgrunnlaget er hentet fra skriftlige kilder som forskjellige rapporter og analyser utført i regi av Sametinget, den samiske kunstnerundersøkelsen 2019, samt en rapport om digitaliseringens innvirkning på norsk musikkbransje 2019, diverse medieoppslag, referater fra Sametingets kunstnerkonferanser og møter med forskjellige bransjeaktører.

Sametinget avholdt et innspillsmøte i Karasjok 24. april med bransjeaktører hvor de fikk fremlagt et forslag til definisjon av joik og samisk musikk, samt identifiserte utfordringer. Møtemedlemmene diskuterte og kom med innspill til arbeidet. Møtet ble strømmet og det ble gitt mulighet til å komme med skriftlig tilbakemelding.

Joik og samisk musikk

Historisk og overordnet

Den eldste formen for samisk musikk er joiken. De eldste lydopptakene av joik stammer fra 1905. De eldste noteoppteignelsene av joik stammer fra slutten av 1700-tallet, og man finner omtale av joik så tidlig som fra 1100-tallet. Gjennom nesten tusen år kan man altså dokumentere en sammenhengende joiketradisjon. Lenger bakover i tid vet vi lite. Men det finnes helleristninger som antyder at tradisjonene har røtter mange tusen år tilbake i tid.

Joiken har et førkristent religiøst aspekt, og det er også en av grunnene til at joik har en særegen stilling i det samiske miljøet, fordi det har blitt betegnet som en religiøs forseelse å joike. Denne beskrivelsen av joik har fulgt joiken gjennom hundrevis av år, og er et tilbakevendende tema i forbindelse med joik.

Mange steder er joiken forsvunnet. Langs stort sett hele kysten av Nord-Norge finnes det ikke lenger joiking. Fornorskningen er nok en grunn til at joiken gradvis forsvant i noen områder og døde ut samtidig med språket.

Tilveksten av kristendommen medførte at salmesang etter hvert utviklet seg til en vokaltradisjon og musikkforskere har hevdet at salmesangtradisjonen på mange måter fortsatte den tradisjonelle vokaltradisjonen fra joik og utviklet et vokalt særpreg.

Utover på 1960- og 70-tallet vokste det fram en ny samisk kulturpolitisk bevissthet. Unge samer begynte å sette musikk til joik, å skrive nye sanger på samisk, og utviklet en ny, moderne samisk musikkultur. På 1940-60-tallet hadde joik blitt gitt ut som etnografisk dokumentasjon, men at etter Nils-Aslak Valkeapääs plate i 1968 ble joik spilt og gitt ut i med moderne musikk, ble det starten på ei helt ny utvikling når det gjaldt samisk musikkutgivelser. Siden har samisk musikk vært blant de samiske kulturuttrykkene som har vært mest aktiv med en rekke utøvere. Mange bruker joik som utgangspunkt, og da har man fått nye uttrykk som pop joik, etnojoik, rappejoik m.m.

Det samiske joike- og musikkmiljøet

Det samiske musikkmiljøet er relativt mangeartet, og med utøvere fra fire land: Norge, Sverige,

Finland og Russland. Det finnes flere interesseorganisasjoner, og under Samisk Kunstnerråd finnes Juoigiid Searvi (JS) – interesseorganisasjon for joikere over hele det samiske området, og Sámi komponisttat (SK) – interesseorganisasjon for samiske komponister. I tillegg til disse, finnes det en egen joikeutøverforbund Juoigalasat som fremmer joik på utøvernivå. Det er også et initiativ til et joikesenter Luovvi i Kautokeino, i tillegg har det tidligere vært et initiativ til å opprette et etnomusikksenter i Karasjok. Det er også en del festivaler som har hovedvekt på formidling av samisk musikk, blant de største kan nevnes Riddu Riđđu, Márkomeannu, Samisk Musikkfestival, Sami Music Week, Beskán Luossa Rock, Raasten Rastah, m.fl.

Joik og samisk musikk er i stor grad blitt innlemmet i de forskjellige læreplanene for grunnskolen, og det foreslås egne læreplaner for samisk musikk for skoler i forvaltningsområdet, samt at samisk musikk nevnes eksplisitt for kompetansemål i 2. trinn, samt at joik nevnes eksplisitt under kompetansemål for 10. trinn i de foreslåtte nasjonale læreplanene. Implementeringen av læreplanene kan nok variere fra område til område.

Joik tilbys som en del av lærerutdanning ved Nord Universitet på Levanger, der man kan lære å joike og utforske hvordan man kan bruke joik i nye musikalske sammenhenger. Det eksisterer noe pedagogisk materiale om joik.

Sámi Allaskuvla/Samisk høgskole tar opp igjen kurs om joik og fortellerkunst, som etter planen skal utvides til en bachelor i samarbeid med Sámi musihkkaakademija til 2021.

Sámi musihkkaakademija er et samarbeidsprosjekt mellom Utsjok kommune, SOGSAKK (Samisk yrkes- og videregående skole, Anár) og Sámi allaskuvla, og gjennomfører bl.a. kurs til lærerstudenter ved Sámi allaskuvla. Troms fylkeskommune har også en fylkesjoiker i 50% stilling, og som er en del av landsdelsmusikerne i Nord Norge.

Sami Music Expo er et pågående prosjekt som jobber med internasjonalisering av samisk musikk, primært gjennom deltagelse på WOMEX som er verdens største arena for verdensmusikk. I tillegg bidrar også en del festivaler med formidling av samiske artister til forskjellige arenaer, både nasjonalt og internasjonalt, bl.a. Riddu Riđđu, Samisk musikkfestival, Varangerfestivalen, m.fl.

Sametingets politikk for joik og samisk musikk

Mål for politikk om joik og samisk musikk

Sametingets overordnede samfunns mål er et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv av god kvalitet. Hovedoppgaven i kulturpolitikken er å legge til rette for utvikling av samiske kunst- og kulturaktiviteter, samt å være en av de viktigste premissgiverne for utviklingen av samisk kunst og kultur. Dette skal ivaretas gjennom gode rammevilkår for samiske kunstnere og samiske kulturinstitusjoner gjennom ulike virkemidler. Joik og samisk musikk er en del av den helhetlige samiske kulturpolitikken. i en formidlings

Et av målene når det gjelder samisk musikk i festival sammenheng er de skal være arenaer for utvikling, nyskapning og profilering. Samisk musikk er i en forandringsprosess samtidig som den er levedyktig og har et dynamisk potensiale nasjonalt og internasjonalt. Sametinget ønsker å fortsette internasjonaliseringen som samisk kunst og kultur nå opplever. Når Sametingsrådet fremmer en egen redegjørelse om joik og samisk musikk, så er det både for å synliggjøre dagens utfordringer, men også for å få i gang en diskusjon rundt joik og samisk musikk. Målet er å utforme et helhetlig politisk redskap som leder til et best mulig eksistensgrunnlag for joik og samisk musikk i tråd med folkeretten og med internasjonale konvensjoner som bl.a. FN's erklæring om urfolks rettigheter, 31. artikkel som sier at urfolk har rett til å bevare, ha kontroll med, verne og utvikle sin kulturarv og sine tradisjonelle kunnskap og sine kulturuttrykk.

Definisjon av joik og samisk musikk

Sametingsrådet har i forbindelse med redegjørelsen utarbeidet et forslag til definisjon av joik og samisk musikk i samarbeid med høringsmøtet. Definisjonen kommer primært til å brukes i forvaltningen av Sametingets virkemidler, da det lenge har vært etterspurt av både saksbehandlere og brukere. Utgangspunktet for definisjonen er at det finnes flere samiske tradisjonelle vokale uttrykksformer i samiske områder, bl.a. **luohti/leu'dd/livđe/vuolle/vuelie**:

Luohti/leu'dd/livđe/vuolle/vuelie leat sámi guovlluid árbevirolaš juoiganmáallet.

Sámi musihkka lea fas luohti/leu'dd/livđe/vuolle/vuelie seaguhuvvon čuojanasaiguin, ja/dahje sámi lyrihkka ja lávlunteavsttat, ja/dahje ođđa áigge sámi musihkka jus ovdanbukti/dahkki ieš lea sápmelaš ja son ieš dohkkehan iežas musihka sámi musihkkan.

I samiske områder er luohti/leu'dd/livđe/vuolle/vuelie tradisjonelle samiske måter å joike på.

Samisk musikk er når luohti/leu'dd/livđe/vuolle/vuelie kombineres med instrumenter, og/eller samisk lyrikk og sangtekster, og/eller moderne samisk musikk hvis den som fremfører/den som har laget musikken selv er samisk og at han/hun selv anerkjenner musikken som samisk musikk.

Sametingets rolle

Sametinget har lenge lagt til rette for utvikling av det samiske musikkmiljøet med støtteordninger til musikkutgivelser, musikkutvikling, kulturtiltak for større prosjekter. Ikke minst genereres en del støtte i forbindelse med kunstneravtalen hvor man har stipendordninger som kommer samiske kunstnere til gode. Gjennom direkte støtte til festivaler legger Sametinget til rette for bl.a. utøvelse av joik og samisk musikk. Sametinget har i tillegg bidratt til oppbygging av infrastruktur til kulturhus og festivaler, eksempelvis scener for fremføring av musikk.

Utover disse virkemidlene har også Sametingene i henholdsvis Sverige og Finland, Samerådet, og Kulturrådet støtteordninger. Man kan også søke på diverse stipendstøtter, bl.a. fra vederlagsordninger.

I tillegg er Sametinget i løpende dialog med mange relevante aktører i politikktutviklingen for joik og samisk musikk, og jobber også for å fremme likestilling på musikkfeltet. Sametinget har samarbeidet mye med Kulturtanken i forhold til deres 3-årige satsning på samisk kunst og kultur i DKS (2018-2021), og deltar i Kulturtankens referansegruppe for samisk kunst og kultur.

Sametingets virkemidler

Sametinget har for 2019 avsatt ca. 9 millioner kroner til joik og samisk musikk over søkerbaserte ordninger for musikkutgivelser og –utvikling. Størsteparten av tilskuddet til samisk musikk bevilges som direkte tilskudd til festivaler.

Frem til 2019 så har Sametinget operert med følgende ordninger:

Sametinget har årlig bevilget tilskudd til musikkutgivelser og musikkutvikling over en søkerbasert ordning. I tillegg har ordningen musikkutvikling prioritert turné støtte, internasjonal promotering, utgivelser på ulike plattformer og musikkvideo. I tillegg er det mulig for arrangører å søke om midler over kulturtiltak for kulturarrangementer. En stor del av disse arrangementene er musikkbaserte.

Sametinget har også avsatt midler gjennom kreative næring for samiske kulturnæringsutøvere.

Det er en rekke festivaler som får direkte tilskudd fra Sametinget. Alle disse festivalene er arenaer for samisk musikk i større eller mindre grad. Disse festivalene er: Riddu Riđđu, Musikkfestivalen i Kautokeino, Markomeannu, Påskefestivalen i Karasjok, Raasten Rastah, Julevsáme vahkko – Lulesamisk uke, Samisk uke i Tromsø, Sami Music Week, Beskán Luossa Rock, Tjaktjen Tjåanghko.

Samarbeid med Samisk Kunstnerråd – SDR

Sametinget og Samisk Kunstnerråd (SDR) har en samarbeidsavtale som gjelder for fire år av gangen med årlige kunstneravtaler og dialogmøter. Avtalen omfatter støtte til kunstnerorganisasjoner samt til Samisk Kunstnerråd og fagveiledere ved kunstnerorganisasjonene. Avtalen innebærer midler som fordeles som Sametingets kunstnerstipend og Dáiddafoanda, fordelt mellom medlemmer at kunstnerorganisasjonene ved SDR. De av SDRs medlemsorganisasjoner som er særlige relevante i forbindelse med denne redegjørelsen, er Juoigiid Searvi (JS) og Sámi Komponisttat (SK).

Partene konstaterer også at det er nødvendig at forholdene legges til rette for det å skape og formidle samisk litteratur, musikk, dans og teater, film og bildende kunst og kunsthåndverk, og at det ligger et betydelig potensial i kultur som basis for utvikling av det samiske samfunnet. Målet med arbeidsstipendet er at kunstneren skal garanteres minimumslønn for å kunne utvikle seg som kunstner. Sametinget har også i samarbeid med SDR organisert kunstnerkonferanser med toårs frekvenser.

Status og utfordringer for joik og samisk musikk

Sametingsrådet har i denne redegjørelsen valgt å sette fokus på områder identifisert som essensielle i den videre utviklingen innen joik og samisk musikk.

Immateriell kulturarv

Joik er en særegen vokaltradisjon, musikk- og kommunikasjonsform, som kjennetegner den samiske kulturen, og som har blitt overført fra generasjon til generasjon som levende kulturarv. Joik er immateriell kulturarv som må sikres videreføring gjennom økt kunnskap, anerkjennelse, vitaliseringstiltak og ved at ulike sider ved rettighetsaspektet vurderes. I arbeidet med dette er det flere faktorer og problemstillinger som kan spille inn, slik som dokumentasjon, tilgjengeliggjøring,

rekrutteringsarenaer, synliggjøring og formidling, overføring av formell og uformell kunnskap om og i joiking, forskning, m.m.

Det er et behov for større bevissthet om og anerkjennelse av den tradisjonelle joikens verdi og betydning som en helt særegen musikkform fra de samiske områder. Videre er det avgjørende å få dokumentert og sikret videreføring av denne kulturarven, slik at den bevares som levende kulturarv for fremtidige generasjoner. Revitalisering/vitalisering av ulike joikedialekter vil kunne styrke identitet og tilhørighet, samt at man får dokumentert og synliggjort disse, slik at de ikke går tapt. Kulturbærere og deres organisasjoner og lokalsamfunn er sentrale i arbeidet med å verne og videreføre immateriell kulturarv. Den eldre generasjonen sitter på en uvurderlig kunnskap om tradisjonell joik. Det er derfor viktig å sikre videreføring av kunnskap om og i tradisjonell joik, og legge til rette for at ulike aktører og miljøer får muligheter til å arbeide for og med dette.

Det ble gjennomført en konferanse om immateriell kulturarv i 2018 i Anár, Finland hvor bl.a. joik var et av temaene. I den forbindelse er det blitt opprettet en samisk arbeidsgruppe med medlemmer fra sametingene, Samerådet og Samisk kunstnerråd som skal se nærmere på hvilke tiltak som bør settes inn for å oppnå den nødvendige beskyttelse av samisk kulturarv.

Punkter til oppfølging:

1. Utarbeide en felles strategi på rettighetsarbeidet, inkludert en kartlegging av de forskjellige joikeområdene med den samiske arbeidsgruppen til samisk kultur, samt løfte joikens status internasjonalt.
2. Fremme joik som immateriell kulturarv på Samisk parlamentarisk råds nivå, med en kartlegging av de forskjellige joikeområdene, samt en strategi for rettighetsarbeidet.

Institusjonelt hjem for vuelie/luohti/vuolle/joik

Sametinget fikk i 2018 utarbeidet en rapport med redegjørelser og anbefaling om hva et institusjonelt hjem eller senter for joik kunne inneholde og hvilken organisasjonsform den kunne ha. Rapporten ble utarbeidet gjennom et prosjekt med deltakere fra forskjellige joikeorganisasjoner. Rapporten beskriver hvordan prosjektet er gjennomført, hvordan statusen for den tradisjonelle joiken er i dag og forskjellige behov som den tradisjonelle joiken har i dag. Behovene drøftes i forhold til tiltak og aktuelle samarbeidspartnere som kan bidra med deres kunnskap til å dekke behovene. Videre drøftes aktuelle organisasjonsformer og tilslutt trekkes en konklusjon om hvilken organisasjonsform som anbefales og en handlingsplan for hvordan det institusjonelle hjemmet skal bli etablert.

Rapporten foreslår at hvis det institusjonelle hjemmet skal kunne fylle behovene som den tradisjonelle joiken står ovenfor i dag, er det mest optimale at senteret for joik har til mål å bli etablert som et fysisk senter med en desentralisert struktur. Et fysisk senter med en desentralisert struktur vil være med å rekruttere nye joikere, revitalisere joiken i områder der joik ikke blir brukt, være aktivitetsskapende gjennom at det fungerer som en samlingsarena, og som også kan bidra til å synliggjøre joiken i de samiske områdene.

Med bakgrunn i at det kan være utfordrende å forenes om hvilken organisasjon senteret skal være

underlagt, vil det mest hensiktsmessige være å etablere det som en selvstendig virksomhet.

For at målet om finansiering skal bli oppfylt må det institusjonelle hjemmet være etablert og ha et grunnleggende innhold. Rapporten anbefaler at det etableres en nettverksorganisasjon mellom flere partnere med ansvars- og interessefelt i tradisjonell joik. Partnerne forplikter seg til hverandre med konkrete tiltak de enten gjennomfører alene i egen regi eller som del av et samarbeid med andre fagmiljøer i regi av senteret for joik.

Rapporten foreslår også at organisasjonen etableres som et samvirkeforetak, som gir lav risiko og skal gi størst nytte til brukere. Nettverksorganisasjonen kan etableres som en del av videre arbeid med etableringen.

Sametingsrådet har vurdert rapporten og vil følge den opp med å etablere en prosjektgruppe i samarbeid med aktuelle organisasjoner og relevante aktører.

Punkter til oppfølging:

- Etablere en prosjektgruppe som jobber med etableringen av et institusjonelt hjem for vuelie/luohti/vuolle/joik

Joik i arkiver

Det finnes joik i en rekke offentlige arkiv i mange land, spesielt i Norge, Sverige og Finland. Trolig eksisterer det ca. 14 000–15 000 joiker totalt i disse arkivene, hvorav det anslagsvis finnes 9000–10 000 i Norge. Tromsø Museum er den klart største samlinga. Det oppleves at det er vanskelig å få innsyn i joikematerialet som er i de forskjellige arkivene. Dette med begrunnelse i personvern: ofte er det gamle personjoik, der joikeren har satt regler for etterbruk. Ellers er joikematerialet spredt utover flere land og områder, og for å få innsyn må man besøke det fysiske arkivet, men man får ikke bruke materialet. Det finnes heller ikke en oversikt over hva som er plassert hvor. I tillegg er det også snakk om en del arkiveringsmetoder som kan være i en sårbar situasjon. Eksempelvis har magnetbånd 30 års aldersgrense, og det kan være magnetbånd som enda ikke er digitalisert.

Mange joikere fra sårbare joikeområder uttrykker at tilgang til joikearkiver er avgjørende for dem som utøvere av deres joiketradisjoner. Sámi musihkkaakademija opplever at en stor del av deres elever opplever en veldig stor usikkerhet i deres forhold til joik. Mange har ikke lært seg dette i en tradisjonell arena via muntlig tradering, og dermed opplever de det som at de ikke er kvalifiserte til å lære joik eller joike. Tilgang til arkivmateriale transformerer denne usikkerheten, spesielt ved tilgang til deres egen kulturarv, deres families joiker.

Det er en pågående debatt på norsk side om tilgang til joikearkiver hvor enkelte utøvere bruker ganske sterk retorikk for å kunne oppnå tilgang til joikearkiver. Der er det blant annet joikearkivet til Tromsø museum som er i sentrum for debatten rundt tilgang til joikearkivene. Det ivres for å bevare gamle joikeopptak i ulike arkiv på en forsvarlig måte, slik at dette materialet ikke går tapt og at fremtidige generasjoner kan nyttiggjøre seg av det. Dette gjelder spesielt for de joikedialektene som utøves lite i dag. Joikematerialet i arkivene er verdifullt for de som i fremtiden har behov og ønske om å enten forske, bruke det i kunstnerisk virksomhet eller på annen måte ønsker å bruke denne kulturarven.

Punkter til oppfølging:

Etablere et initiativ i samarbeid med Samisk arkiv og/eller de samiske museene og andre relevante aktører om:

- En systematisk oversikt over det samiske joikematerialet i arkiv
- En plan for oppfølging av forvaltning, inkl. digitalisering, og tilgjengeliggjøring av arkivjoik

Distribusjon av joik og samisk musikk

Den dag i dag spilles det ikke samisk musikk på P3 for eksempel, (..) Så tror jeg også problemet ligger i at samiske artister ikke er så flinke til å promotere sin musikk til de store kanalene, fordi det finnes massevis av samisk musikk som hadde passet inn på P3 sin profil, føler jeg. Eller så er det kanskje motsatt at de store kanalene ikke er så opptatte av å se etter musikk nord for Sinsen-krysset? Artisten SlinCraze til NPS Music.

Samisk musikk opplever økende popularitet etter eksponering på flere arenaer og plattformer. Likevel oppleves det som vanskelig å leve av samisk musikk alene, og det blir sett på som en smal sjanger hvor markedet alene ikke gir økonomisk grunnlag for artistene, arrangørene og utgiverne.

I Kunstnerundersøkelsen 2019 på spørsmål om hva kunstnere behøver for å kunne utvikle seg mer, er det mange kunstnere som gir tilbakemelding om et manglende mellomledd i verdikjeden for joik og samisk musikk. Der etterlyses bl.a. booking hjelp, promoteringshjelp, markedsføringshjelp, distribusjonshjelp, og en egen kunstadminstrasjon.

Joikere opplever at den tradisjonelle joiken har få arenaer, og det sies at joik trekker lite publikum. Samtidig påpekes det at det er en musikkform som er like viktig som andre musikkformer, og den bør sikres respekt på lik linje med andre musikkformer.

Høringsmøtet påpekte at publikumsantall ofte blir brukt som argumentasjon mot å arrangere joiketilstelninger, noe de opplever som en stor belastning.

Det etterlyses også at samiske festivaler tar et enda større ansvar for å synliggjøre joik. Noen samiske festivaler opererer med joik på programmet, men dette er gjerne i områder hvor joiken fremdeles står sterkt. Det beste eksempelet er nok Samisk Grand Prix som arrangeres av Samisk Musikkfestival og som har en egen joikekategori.

Manglende management og booking agenter gjør det vanskelig å få inn samiske musikk i relevante arenaer med gjennomslagskraft, samt at det er mangel på samisk kompetanse på dette feltet. Dessuten er det også mulig at manglende musikkforlag bidrar til en mer utfordrende situasjon i forhold til distribusjon av samisk musikk.

For artister generelt er spillejobber som genererer deres inntekter. Festivaler, arrangører,

musikkforeninger o.l. blir dermed sentrale premissleverandører i forhold til utøvere. Det er en rekke utfordringer knyttet til et manglende mellomledd i distribusjonssammenheng når det gjelder samisk musikk. Blant annet så kom det frem i Kulturtankens konferanse «Nasjonens stemmer» - samisk kunst og kultur i den Kulturelle Skolesekken, en etterspørsel etter en oversikt over samiske kunstnere, bl.a. artister og joikere, til bruk i formidling av kunst og kultur i opplæring på grunnskolenivå. Andre inntjeningsmuligheter med potensiale er bestillingsverk, filmmusikk, eventer, merchandise m.m. I tillegg er likestilling et tema i forhold til joik og samisk musikk.

Videre så har samiske festivaler også tatt på seg en managerrolle. Bl.a. Riddu Riđđu har tatt et mye større ansvar utover det å arrangere festival ved å promotere samiske artister til andre musikkarenaer, bl.a. internasjonale arenaer. Dette i likhet med Samisk musikkfestival som har tatt på seg en promoteringsrolle i forhold til samiske artister og joikere som vinner musikk- og joikekonkurransen Sámi Grand Prix, samt at flere festivaler har en satsning på å utvikle unge talenter. I tillegg finnes det andre aktører som jobber med samisk musikk og internasjonalisering, bl.a. Varangerfestivalen.

Internasjonale profiler som Mari Boine m. fl., vitner om at samisk musikk har internasjonal gjennomslagskraft, men at samisk musikk kollektive internasjonale potensiale er til dels utnyttet. Joikere har fortalt at de var sterkt etterlyste da de kom til Womex som en del Sámi Music Expo første gang. I tillegg forteller samiske musikere om økt etterspørsel etter joik internasjonalt, og gjerne i en formidlingspakke. Man bør utvikle internasjonaliseringsstrategi i forhold til denne etterspørselen, bl.a. utvikle samarbeidet med Music Norway på dette feltet.

I tillegg spilles det i liten grad samisk musikk i nasjonale medier og på diverse plattformer. Joikere etterlyser også et bredere medietilbud om joik og over flere plattformer. Samisk musikk og samiske artister vies også lite plass i den samiske samfunnsdebatten. Det etterlyses både musikkritikk og –debatt, samt musikkannmeldelser i samiske medier, og medier ellers.

Det digitale skiftet har medført at man ikke lenger tjener på å selge innspilt musikk, og at musikkbransjen er blitt avhengig av spillejobber for å generere inntekt.. Strømming av samisk musikk er anslagsvis et utbredt bruksmønster i forhold til en undersøkelse som viser at fire av ti nordmenn har strømmetjenester som sitt førstevalg for å lytte til musikk. YouTube og Spotify er de mest populære strømmetjenestene. 4 % oppgir at deres primære kilde for musikk var fysiske formater. Nesten 30 % av Spotify-brukerne oppgir at de alltid eller ofte benytter seg av Spotifys anbefalinger og/eller spillelister. Rapporten «Digitaliseringens innvirkning på norsk musikkbransje» peker til at for skapere og utøvere utgjør konsert- og festivalvirksomhet den desidert største inntektskilden fra musikkrelatert virksomhet; den utgjorde gjennomsnittlig 40 % av total musikkrelatert inntekt i 2017.. Plateselskap rammes av det digitale skiftet, som gjør at det kun er de største artistene nasjonalt og internasjonal artister som tjener på strømminger av musikk. Det digitale skiftet gir også samisk musikk også en utfordring når det gjelder profesjonalisering av musikken. På markedet generelt er det et høyt nivå på produksjonene, og det virker som om samisk musikk har en del utfordringer på det området. Andre inntjeningsmuligheter med potensiale er bestillingsverk, filmmusikk, eventer, merchandise m.m.

Punkter til oppfølging:

1. Økt fokus på formidling og musikkprodusentens rolle i samarbeid med relevante aktører.
2. Sette i gang et kartleggingsarbeid i samarbeid med Samisk kunstnerråd m.fl. om distribusjon og markedsføring med videre strategier og tiltak.
3. Etablere et samarbeid med Music Norway om internasjonal eksport av joik og

samisk musikk.

Rettigheter innen joik og samisk musikk

“Juridisk hjelp til oss hadde vært høvelig. Vi er blitt frarøvet så mange ganger gjennom kunsten slik at det hadde vært behov for dette”. Uttalelse fra en kunstner i kunstnerundersøkelsen 2019.

Joiken er i en uavklart rettighetssituasjon, da den tradisjonelle oppfatningen av rettighetene til joik ikke sammenfaller med den juridiske oppfatningen. Det er også problematisk å finne dokumentasjon som fastslår den samiske rettsoppfatningen til joik, spesielt hva gjelder personjoik og opphavsrett hvor det ikke finnes særlig med rettskilder. Der finnes litteratur som sier noe om eierforholdene til personjoik, men også her er det forskjellige oppfatninger. Dagens situasjon er i stor grad at rettighetsspørsmålet avgjøres av den enkelte utøver/utgiver, og dermed blir ev. inntekter fordelt etter hva utøveren personlig oppgir uavhengig av tradisjonell rettsoppfatning.

I tillegg er også de forskjellige rettsoppfatninger til joik i de ulike samiske områdene, uavklarte.

Man har også utfordring med at samiske joiker er blitt plagierte uten noen som helst forespørsel, tillatelse eller kompensasjon til joikere involvert.

I tillegg er det en utfordring å identifisere de riktige rettighetshaverne til en joik, særlig hvis joiken er gammel, og hvis etterkommerne er mange.

Ved høringsmøtet var det mange joikere som uttrykte at sosiale forhold gjør det mer utfordrende å joike i offentlige sammenhenger i dag, bl.a. fordi at joikere oppfatter at det er sosiale grensesettinger i forhold til hvilke joiker man kan utøve på grunn av bl. a. rettighetssituasjonen.

Når det gjelder opphavsrettigheter er det en sannsynlighet at de samiske interessene er ufullstendig ivaretatt.

Mange inntekter i musikkbransjen genereres gjennom forskjellige vederlagsbyråer, og skaper dermed inntjenings sirkler. Det eksisterer ingen interesseorganisasjon for samiske musikkutøvere/artister. Sannsynligvis er de fleste samiske utøvere medlemmer i Sámi Komponisttat (SK) i og med at de fleste artister også er skapere. I tillegg kan de være medlemmer i andre norske interesseorganisasjoner hvor de muligens får støtte til bl.a. kontraktunderskriving ved musikkinnspillinger, hvor det er en del avtalevilkår (omfang, territorium, varighet, fordeling, opsjoner og forskudd, royalties, fleksibilitet m.m.) og rettigheter (små og store rettigheter, moralske rettigheter m.m.) utøvere bør sette seg inn i. Samiske plateselskap er organiserte i norske interesseorganisasjoner, bl.a. FONO. Det finnes ingen samiske medlemmer i interesseorganisasjonen Musikkforleggerne, som er en betydningsfull aktør blant interesseorganisasjonene.

Vederlagsbyråer som bl.a. TONO skal generere en del av sitt overskudd tilbake til samfunnet. I 2015 var TONO's samfunnsdel på 33 millioner kr. En tredjedel av dette gikk til stipendordninger (via Musikkforleggerne og TONO), mens to tredjedeler gikk til nasjonale musikk-kulturelle formål (via NOPA, NKF og Musikkforleggerne).

I Finland vurderer den finske versjonen av TONO, Teosto, å generere en del av dette overskuddet til samisk musikkbransje.

Punkter til oppfølging:

1. Initiere et samarbeid med Samisk kunstnerråd (SDR) om avklaring av rettighetssituasjonen til joik

2. Initiere et prosjekt i samarbeid med SDR om å undersøke hvilke muligheter som er i rettighetsmarkedet i forhold til samfunnsutvikling.

Fornyelse av Sametingets virkemidler

Sametinget har over mange år støttet utgivelser av joik og samisk musikk. Ordningen har i dag mål om å «Økt salg og spredning av joik og samisk musikk innenlands og utenlands, herunder samisk musikk både i tradisjonell og nyskapende form». I tillegg har Sametinget prioritert støtte til promotering av samisk musikere og artister, her under turnestøtte, musikkvideo, internasjonalisering og management.

Musikkbransjen er i stadig endring, og samiske musikere blir stadig mer profesjonalisert. Dessuten skaper digitalisering nye utfordringer for samiske musikere. Samisk kunstnerråd med sine kunstnerorganisasjoner besitter en unik kompetanse innenfor joik og samisk musikk, og Sametinget må gjøre en vurdering av hvordan disse kan ta en større rolle med involvering i de faglige bistanden til Sametinget. Dette må ses i lys av en ny samarbeidsavtale mellom partene.

Det er behov for å tilpasse rammen og prioriteringene som ivaretar de utfordringene som samiske musikere og artister står ovenfor og som framkommer ellers av redegjørelsen. Dette må ses i lys av arbeidet med Sametingets budsjett.

Punkter til oppfølging:

- Vurdere samarbeid med Samisk kunstnerråd for å innhente bistand i vurderingene av søknadene med Sametingets virkemidler innenfor joik og samisk musikk.
- Tilpasse målet, prioriteringen og rammen for ordningen joik og samisk musikk i Sametingets budsjett som ivaretar de utfordringene som denne redegjørelsen løfter fram.

Sametingets plenum - 020/19

Saken påbegynt 04.06.2019 kl 17.35. Debatten 07.06.19 kl. 10.30

Votering

Av 39 representanter var 32 til stede. Det ble ikke votert over saken.

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Henrik Olsen, fremlegging	
2	Anne Henriette Reinås Nilut	
3	Per Mathis Oskal	
4	Hans Ole Eira	
5	Karen Anette Anti	Per Mathis Oskal
	Karen Anette Anti	
6	Viktor Bomstad	
7	Niko Valkeapää	
8	Jon Isak Gælok	
9	Roy Arild Rasmussen	Nora Marie Bransfjell
	Roy Arild Rasmussen	
10	Mathis Nilsen Eira	Per Mathis Oskal
	Mathis Nilsen Eira	
11	Tor Gunnar Nystad	
12	Anders Somby jr.	Márjá-Liissá Partapuoli
		Nancy Charlotte Porsanger Anti
		Karen Anette Anti
	Anders Somby jr.	
13	Henrik Olsen, saksordfører	

SP - vedtak:

Sametinget har drøftet Sametingsrådets redegjørelse om joik og samisk musikk 2019. Redegjørelsen er vedlagt protokollen.

Saken avsluttet 07.06.19 kl. 11.30

Ášši/Sak 021/19	Sametingets plenum	Dato: 04.06.2019- 07.06.2019
-----------------	--------------------	---------------------------------

Ášši/Sak 004/19	Plan og finanskomiteen	Dato: 21.05.2019- 23.05.2019
-----------------	------------------------	---------------------------------

Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter - årsmelding 2018

	Arkivsaknr. 17/3838
--	------------------------

Vedlegg

Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget viser til årsmelding 2018 for Nasjonal institusjon for menneskerettigheter (NIM).

Sametinget ser viktigheten av at både Stortinget og Sametinget behandler NIMs årsmelding og debatterer menneskerettighetenes plass i det norske og samiske samfunnet. Samene er ett av Norges to statskonstituerende folk, og har status som urfolk og folk både etter internasjonal og nasjonal rett. Sametinget konstaterer at det er behov for et mer systematisk arbeid med overvåkning og informasjon om gjennomføringen av samenes menneskerettigheter i Norge.

Sametinget ser dette som særlig viktig i en tid der vi opplever at vår tiltro til utviklingen domstolenes anerkjennelse av våre opprinnelige rettigheter og våre rettigheter etter menneskerettighetene, har snudd fra en økende anerkjennelse, til uklarhet og en følelse av at det er en økende ubalanse mellom samiske rettsoppfatninger og den retningen Høyesterett har lagt seg på. Dette reiser legitimitetsspørsmål i samiske samfunn og synliggjør kompetansebehov blant landets øverste dommere. Det er derfor paradoksalt at vi samtidig opplever en økende forståelse for våre

rettsoppfatninger internasjonalt i de organer som håndhever internasjonale konvensjoner.

Samene har et folkerettslig vern for sin kultur, sine språk, næringer og sitt samfunnsliv. Dette vernet søkes gjennomført blant annet gjennom FNs urfolksdeklarasjon (UNDRIP) det minoritetsrettslige vernet i FNs menneskerettskonvensjoner fra 1966, særlig i konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 27, rasediskrimineringskonvensjonen, barnekonvensjonens artikkel 30 samt ILO Konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater (ILO 169).

Grunnloven (Grl.) § 108 skal reflektere det vernet som samenes kulturutøvelse har etter folkeretten. Grl. § 108 sammen med Grl. § 92 er ment å sikre samenes rettigheter slik de er å forstå etter gjeldende folkerett. Sametinget ser, i likhet med NIM, at Grl. § 108 ikke i tilstrekkelig grad reflekterer samenes status som folk og urfolk etter folkeretten og den utviklingen som har vært internasjonal urfolksrett siden 1980-tallet da daværende § 110a ble vedtatt i Grunnloven. Sametinget viser til vårt plenumsvedtak i sak 037/15 der sametingets plenum har gitt tilslutning til representantforslaget om «[...] det samiske folk, som er landets urfolk, [...]» og ser det som positivt at NIM har en anbefaling som støtter opp om dette slik at grunnlovsbestemmelsen kan være i samsvar med samenes særskilte status etter menneskerettighetene.

Sametinget har en aktiv rolle i forhold til internasjonale overvåkingsorganers oppfølging av Norges periodiske statsrapporteringer. I så henseende så ser Sametinget frem til en tett dialog med NIM både om hvordan NIM best kan utøve sin virksomhet i samiske samfunn og om hvordan Sametingets rolle i det nasjonale og internasjonale arbeidet med implementering av urfolksrettighetene kan videreutvikles. Dette gjelder særlig prosesser i FNs Menneskerettskomité (herunder spesialrapportøren for oppfølging av komiteens anbefalinger til Norge), FNs Barnekomité, FNs Kvinnekomité, FNs Rasediskrimineringskomité, Menneskerettighetsrådet og ILOs Ekspertkomité.

Sametinget konstaterer til at FNs Menneskerettskomite tidligere har kritisert Norge for ikke å ha fulgt opp Samerettsutvalgets forslag, herunder forslag om revisjon av reindriftsloven. NIM har i sin årsmelding vist til dette og anbefaler at regjeringen bør følge opp forslaget om revisjon av reindriftsloven og vurdere å styrke jordskifterettens kompetanse til å avgjøre saker om beitekonflikter i reindriften. Sametinget mener dette er en viktig og riktig anbefaling og vil også stille seg bak anbefalingen fra NIM om at myndighetene må sikre at reindriftsloven, herunder reglene om reintallsreduksjon og samenes rett til reell deltakelse i forvaltningen av samisk reindrift, praktiseres i tråd med menneskerettslige krav.

Sametinget har over lengre tid i flere prosesser med myndighetene fastholdt at det må igangsettes en helhetlig gjennomgang av reindriftsloven. Sametinget og NRL har nedsatt et lovutvalg i oktober 2018. Lovutvalget skal gjennomgå reindriftsloven og foreslå eventuelle endringer i loven. Utvalget skal fremme sine tilrådninger innen to år. Sametinget viser til at regjeringen har fått invitasjon til å delta i arbeidet og har gitt uttrykk for vilje til å følge opp utvalgets tilrådninger når disse foreligger.

Sametinget stiller seg bak anbefalingen fra NIM om at samenes konsultasjonsrett må gjennomføres i tråd med menneskerettslige standarder og viser til at dette er et ansvar norske myndigheter må være seg bevisst. Sametinget viser til at dette omfatter alle saker som berører samiske interesser som pågår tidligere har pågått etter dagens regelverk. Sametingsrådet understreker at norske myndigheter allerede er bundet av menneskerettighetene og nasjonale regler til å konsultere samene med sikte på å komme til enighet i alle saker som berører samiske interesser. Sametinget har ved flere anledninger påpekt manglende etterlevelse av de prosessuelle rettigheter ved flere slike konsultasjonssaker. Sametinget ser det derfor naturlig å lese anbefalingen fra NIM som en påminnelse

overfor myndighetene om det aktivt må arbeides for at disse prosessuelle rettighetene overholdes.

Sametinget støtter også anbefalingen fra NIM om at Stortinget lovfester konsultasjonsplikten og at tiltak iverksettes for å sikre at konsultasjonsplikten overholdes på kommunalt og fylkeskommunalt nivå. Etter Sametingets vurdering vil den beste måten å gjøre dette på være ved at konsultasjonslovsforslaget vedtas av Stortinget.

Sametinget viser til at NIM i tillegg til årsmeldingen utgitt en egen temarapport sommeren 2018 om vold og overgrep i nære relasjoner i samiske samfunn. Sametinget ser det som viktig at rapporten drøfter Norges menneskerettslige forpliktelser for å hindre vold mot samer og kommer med flere anbefalinger hvordan staten kan ivareta sin sikringsplikt overfor samiske innbyggere, blant annet ved utarbeidelse av en ny handlingsplan mot vold og overgrep i samiske samfunn. Sametinget stiller seg bak disse anbefalingene og viser til at man allerede har forsøkt å komme i dialog med myndighetene for en oppfølging av dette. Dette arbeidet vil følges opp videre.

Likestilling er kjernen i Sametingets virksomhet. Sametinget arbeider for at den samiske befolkningen har samme rettigheter og muligheter som befolkningen for øvrig. Vold er et omfattende samfunnsproblem, et menneskerettsproblem, et demokratisk problem, et likestillingsproblem, et kriminalitetsproblem og et folkehelseproblem. Vold i de samiske samfunn bremser utviklingen av de samiske samfunn og levesett. I denne sammenheng blir arbeidet mot vold et overordnet mål for Sametinget

Sametinget understreker viktigheten av at urfolksrettighetene får den nødvendige prioritet i NIMs faglige arbeid også i årene fremover. Sametinget ser fram til det videre arbeidet til Nasjonal institusjon for menneskerettigheter og dets bidrag til samfunnsdebatten om og gjennomføringen av samiske rettigheter.

Sametinget ser det som naturlig at statlige myndigheter i sin gjennomgang av årsmeldingen fra NIM følger opp denne gjennom en videre dialog mellom storting/ regjering og Sametinget for en konkret oppfølging av NIMs anbefalinger i årsmeldingen fra 2018.

Sametinget er ikke tilfreds med oppfølgingen fra statlige myndigheter av tidligere års anbefalinger fra NIM blant annet anbefalingene for å sikre samenes rett til fiske i sjøen og ber statlige myndigheter om å iverksette et oppfølgende arbeid med dette gjennom konsultasjoner med Sametinget.

Plan og finanskomiteen - 004/19

Merknad 1.1

Sametinget konstaterer at NIMs anbefalinger i liten grad følges opp av regjeringen. NIMs hovedoppgave er å fremme og beskytte menneskerettighetene i tråd med Grunnloven, menneskerettsloven og den øvrige lovgivning, internasjonale traktater og folkeretten for øvrig. NIM gir råd til Stortinget og regjeringen om gjennomføring av menneskerettighetene. Årsmeldingen er bygget på grundige råd fra NIMs fagekspertise, men regjeringen gjør motstridende vurderinger og har i liten grad fulgt opp anbefalinger. Sametinget ber om at Stortinget påser at regjeringen følger opp NIMs anbefalinger i tråd med organets rolle som nasjonal institusjon for menneskerettigheter.

Innledning

Sametingets plan- og finanskomite har behandlet sak 004/19 Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter - årsmelding 2018

Merknad 2.1 - Forskningsmidler til området «vold i nære relasjoner» i det Samiske samfunn

Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter (NIM) påpeker i sin årsrapport for 2018 at man har et stort kunnskapsbehov innenfor området vold i nære relasjoner i det samiske samfunn.

Sametinget anser dette som en svært viktig sak for det samiske samfunn. Vold i nære relasjoner går i all hovedsak utover kvinner og barn, og er svært ødeleggende for disse gruppene. Sametinget ser det som viktig å få kartlagt de bakenforliggende årsakene for å kunne sette inn riktige og gode tiltak.

Sametinget ber om at bevilgende myndigheter prioriterer forskningsmidler til relevante forskningsinstitusjoner med kompetanse innenfor dette området.

Merknad 2.2 Forskningsmidler til området "vold i nære relasjoner" i det Samiske samfunn

Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter (NIM) påpeker i sin årsrapport for 2018 at man har et stort kunnskapsbehov innenfor området vold i nære relasjoner i det samiske samfunn. I Juni 2018 lanserte NIM en temarapport om vold og overgrep i samiske samfunn. Rapporten gjennomgår og fastslår statens menneskerettslige forpliktelser til å forebygge, avverge, etterforske og straffeforfølge vold og overgrep overfor samer.

Sametinget anser dette som en svært viktig sak for det samiske samfunn. Vold i nære relasjoner går i all hovedsak utover kvinner og barn, og er svært ødeleggende for disse gruppene. Sametinget ser det som viktig å få kartlagt de bakenforliggende årsakene for å kunne sette inn riktige og gode tiltak. Staten må ha en kunnskapsbasert tilnærming til denne voldsproblematikken, herunder sørge for datainnsamling og forskning som sikrer egnede tjenester og tiltak. Selv om staten har en slik tilnærming, står en rekke forskningsbehov udekket.

Sametinget ber om at staten gjennom storting/ regjering prioriterer forskningsmidler til relevante forskningsinstitusjoner med kompetanse innenfor dette området, slik at treffsikre tiltak kan iverksettes

PFK - vedtak:

Plan- og finanskomiteens innstilling

Innledning

Sametingets plan- og finanskomite har behandlet sak 21/19 Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter - årsmelding 2018.

Merknader

Merknad 1

Merknad fremmet av Norske Samers riksforbund (NSR) ved Anne Henriette Reinås Nilut. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Runar Myrnes Balto, Nils Mikkelsen Utsi, Tor Gunnar Nystad, Ol Johan Gaup, Arbeiderpartiet (AP) Ronny Wilhelmsen, Tom Sottinen, Synnøve Søndergaard, Nordkalottfolket (NORD) Kjetil Romsdal og Senterpartiet (SP) Cecilie Hansen, stiller seg bak.

Sametinget konstaterer at NIMs anbefalinger i liten grad følges opp av regjeringen. NIMs hovedoppgave er å fremme og beskytte menneskerettighetene i tråd med Grunnloven, menneskerettsloven og den øvrige lovgivning, internasjonale traktater og folkeretten for øvrig. NIM gir råd til Stortinget og regjeringen om gjennomføring av menneskerettighetene. Årsmeldingen er bygget på grundige råd fra NIMs fagekspertise, men regjeringen gjør motstridende vurderinger og har i liten grad fulgt opp anbefalinger. Sametinget ber om at Stortinget påser at regjeringen følger opp NIMs anbefalinger i tråd med organets rolle som nasjonal institusjon for menneskerettigheter.

Merknad 2

Merknad fremmet av Nordkalottfolket (NORD) ved Kjetil Romsdal. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Runar Myrnes Balto, Nils Mikkelsen Utsi, Tor Gunnar Nystad, Anne Henriette Reinås Nilut, Klemet Erland Hætta, Arbeiderpartiet (AP) Ronny Wilhelmsen, Tom Sottinen, Synnøve Søndergaard og Senterpartiet (SP) Cecilie Hansen, stiller seg bak.

Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter (NIM) påpeker i sin årsrapport for 2018 at man har et stort kunnskapsbehov innenfor området vold i nære relasjoner i det samiske samfunn. I Juni 2018 lanserte NIM en temarapport om vold og overgrep i samiske samfunn. Rapporten gjennomgår og fastslår statens menneskerettslige forpliktelser til å forebygge, avverge, etterforske og straffeforfølge vold og overgrep overfor samer.

Sametinget anser dette som en svært viktig sak for det samiske samfunn. Vold i nære relasjoner går i all hovedsak utover kvinner og barn, og er svært ødeleggende for disse gruppene. Sametinget ser det som viktig å få kartlagt de bakenforliggende årsakene for å kunne sette inn riktige og gode tiltak. Staten må ha en kunnskapsbasert tilnærming til denne voldsproblematikken, herunder sørge for datainnsamling og forskning som sikrer egnede tjenester og tiltak. Selv om staten har en slik tilnærming, står en rekke forskningsbehov udekket.

Sametinget ber om at staten gjennom storting/ regjering prioriterer forskningsmidler til relevante forskningsinstitusjoner med kompetanse innenfor dette området, slik at treffsikre tiltak kan iverksettes.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader og råder Sametinget til å vedta følgende: Sametinget støtter forøvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Sametingets plenum - 021/19

Støtte til merknad fra plan- og finanskomiteen

Samefolkets parti v/representant Ann-Elise Finbog støtter merknad 2 fra komiteen.
Flyttsamelisten v/representant Anders Somby jr. støtter merknad 1 og 2 fra komiteen.
Senterpartiet v/representant Hans Ole Eira støtter merknad 1 og 2 fra komiteen.
Parti uavhengig v/representant Tor H. Mikkola støtter merknad 1 og 2 fra komiteen.
Årja v/representant Roy Arild Rasmussen støtter merknad 1 og 2 fra komiteen.

Saken påbegynt 05.06.2019 kl 10.30

Votering

Av 39 representanter var 36 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Plan- og finanskomiteens tilrådning ble vedtatt med 35 mot 1 stemmer

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Anne Henriette Reinås Nilut, saksordfører	Ronny Wilhelmsen
	Anne Henriette Reinås Nilut	
2	Lars Filip Paulsen	Ann-Elise Finbog
3	Runar Myrnes Balto	
4	Ann-Elise Finbog	Elisabeth Erke
	Ann-Elise Finbog	
5	Kjetil Romsdal	Ann-Elise Finbog
6	Anders Somby jr.	John Kappfjell
	Anders Somby jr.	
7	Ronny Wilhelmsen	Ann-Elise Finbog
	Ronny Wilhelmsen	
8	Nils Mikkelsen Utsi	
9	Isak Mathis O. Hætta	John Kappfjell
		Runar Myrnes Balto
		Klemet Erland Hætta
	Isak Mathis O. Hætta	
10	Per Mathis Oskal	
11	Nancy Charlotte Porsanger Anti	Ronny Wilhelmsen
	Nancy Charlotte Porsanger Anti	
12	Arthur Johan Tørfoss	Anders Somby jr.
13	Aili Keskitalo	
14	Anne Henriette Reinås Nilut	
15	Tor H. Mikkola	
16	Tom Sottinen	
17	Tor Gunnar Nystad	
18	Roy Arild Rasmussen	
19	Anne Henriette Reinås Nilut, saksordfører	
20	Arthur Johan Tørfoss, til forretningsorden	

SP - vedtak:

Sametinget viser til årsmelding 2018 for Nasjonal institusjon for menneskerettigheter (NIM).

Sametinget ser viktigheten av at både Stortinget og Sametinget behandler NIMs årsmelding og debatterer menneskerettighetenes plass i det norske og samiske samfunnet. Samene er ett av Norges to statskonstituerende folk, og har status som urfolk og folk både etter internasjonal og nasjonal rett.

Sametinget konstaterer at det er behov for et mer systematisk arbeid med overvåkning og informasjon om gjennomføringen av samenes menneskerettigheter i Norge.

Sametinget ser dette som særlig viktig i en tid der vi opplever at vår tiltro til utviklingen domstolenes anerkjennelse av våre opprinnelige rettigheter og våre rettigheter etter menneskerettighetene, har snudd fra en økende anerkjennelse, til uklarhet og en følelse av at det er en økende ubalanse mellom samiske rettsoppfatninger og den retningen Høyesterett har lagt seg på. Dette reiser legitimitetsspørsmål i samiske samfunn og synliggjør kompetansebehov blant landets øverste dommere. Det er derfor paradoksalt at vi samtidig opplever en økende forståelse for våre rettsoppfatninger internasjonalt i de organer som håndhever internasjonale konvensjoner.

Samene har et folkerettslig vern for sin kultur, sine språk, næringer og sitt samfunnsliv. Dette vernet søkes gjennomført blant annet gjennom FNs urfolksdeklarasjon (UNDRIP) det minoritetsrettslige vernet i FNs menneskerettskonvensjoner fra 1966, særlig i konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 27, rasediskrimineringskonvensjonen, barnekonvensjonens artikkel 30 samt ILO Konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater (ILO 169).

Grunnloven (Grl.) § 108 skal reflektere det vernet som samenes kulturutøvelse har etter folkeretten. Grl. § 108 sammen med Grl. § 92 er ment å sikre samenes rettigheter slik de er å forstå etter gjeldende folkerett. Sametinget ser, i likhet med NIM, at Grl. § 108 ikke i tilstrekkelig grad reflekterer samenes status som folk og urfolk etter folkeretten og den utviklingen som har vært internasjonal urfolksrett siden 1980-tallet da daværende § 110a ble vedtatt i Grunnloven. Sametinget viser til vårt plenumsvedtak i sak 037/15 der sametingets plenum har gitt tilslutning til representantforslaget om «[...] det samiske folk, som er landets urfolk, [...]» og ser det som positivt at NIM har en anbefaling som støtter opp om dette slik at grunnlovsbestemmelsen kan være i samsvar med samenes særskilte status etter menneskerettighetene.

Sametinget har en aktiv rolle i forhold til internasjonale overvåkingsorganers oppfølging av Norges periodiske statsrapporteringer. I så henseende så ser Sametinget frem til en tett dialog med NIM både om hvordan NIM best kan utøve sin virksomhet i samiske samfunn og om hvordan Sametingets rolle i det nasjonale og internasjonale arbeidet med implementering av urfolksrettighetene kan videreutvikles. Dette gjelder særlig prosesser i FNs Menneskerettskomité (herunder spesialrapportøren for oppfølging av komiteens anbefalinger til Norge), FNs Barnekomité, FNs Kvinnekomité, FNs Rasediskrimineringskomité, Menneskerettighetsrådet og ILOs Ekspertkomité.

Sametinget konstaterer til at FNs Menneskerettskomité tidligere har kritisert Norge for ikke å ha fulgt opp Samerettsutvalgets forslag, herunder forslag om revisjon av reindriftsloven. NIM har i sin årsmelding vist til dette og anbefaler at regjeringen bør følge opp forslaget om revisjon av reindriftsloven og vurdere å styrke jordskifterettens kompetanse til å avgjøre saker om beitekonflikter i reindriften. Sametinget mener dette er en viktig og riktig anbefaling og vil også stille seg bak anbefalingen fra NIM om at myndighetene må sikre at reindriftsloven, herunder reglene om reintallsreduksjon og samenes rett til reell deltakelse i forvaltningen av samisk reindrift, praktiseres i tråd med menneskerettslige krav.

Sametinget har over lengre tid i flere prosesser med myndighetene fastholdt at det må igangsettes en helhetlig gjennomgang av reindriftsloven. Sametinget og NRL har nedsatt et lovutvalg i oktober 2018. Lovutvalget skal gjennomgå reindriftsloven og foreslå eventuelle endringer i loven. Utvalget skal fremme sine tilrådninger innen to år. Sametinget viser til at regjeringen har fått invitasjon til å delta i arbeidet og har gitt uttrykk for vilje til å følge opp utvalgets tilrådninger når disse foreligger.

Sametinget stiller seg bak anbefalingen fra NIM om at samenes konsultasjonsrett må gjennomføres i tråd med menneskerettslige standarder og viser til at dette er et ansvar norske myndigheter må være seg bevisst. Sametinget viser til at dette omfatter alle saker som berører samiske interesser som pågår tidligere har pågått etter dagens regelverk. Sametingsrådet understreker at norske myndigheter allerede er bundet av menneskerettighetene og nasjonale regler til å konsultere samene med sikte på å komme til enighet i alle saker som berører samiske interesser. Sametinget har ved flere anledninger påpekt manglende etterlevelse av de prosessuelle rettigheter ved flere slike konsultasjonssaker. Sametinget ser det derfor naturlig å lese anbefalingen fra NIM som en påminnelse overfor myndighetene om det aktivt må arbeides for at disse prosessuelle rettighetene overholdes.

Sametinget støtter også anbefalingen fra NIM om at Stortinget lovfester konsultasjonsplikten og at tiltak iverksettes for å sikre at konsultasjonsplikten overholdes på kommunalt og fylkeskommunalt nivå. Etter Sametingets vurdering vil den beste måten å gjøre dette på være ved at konsultasjonslovsforslaget vedtas av Stortinget.

Sametinget viser til at NIM i tillegg til årsmeldingen utgitt en egen temarapport sommeren 2018 om vold og overgrep i nære relasjoner i samiske samfunn. Sametinget ser det som viktig at rapporten drøfter Norges menneskerettslige forpliktelser for å hindre vold mot samer og kommer med flere anbefalinger hvordan staten kan ivareta sin sikringsplikt overfor samiske innbyggere, blant annet ved utarbeidelse av en ny handlingsplan mot vold og overgrep i samiske samfunn. Sametinget stiller seg bak disse anbefalingene og viser til at man allerede har forsøkt å komme i dialog med myndighetene for en oppfølging av dette. Dette arbeidet vil følges opp videre.

Likestilling er kjernen i Sametingets virksomhet. Sametinget arbeider for at den samiske befolkningen har samme rettigheter og muligheter som befolkningen for øvrig. Vold er et omfattende samfunnsproblem, et menneskerettsproblem, et demokratisk problem, et likestillingsproblem, et kriminalitetsproblem og et folkehelseproblem. Vold i de samiske samfunn bremser utviklingen av de samiske samfunn og levesett. I denne sammenheng blir arbeidet mot vold et overordnet mål for Sametinget.

Sametinget understreker viktigheten av at urfolksrettighetene får den nødvendige prioritet i NIMs faglige arbeid også i årene fremover. Sametinget ser fram til det videre arbeidet til Nasjonal institusjon for menneskerettigheter og dets bidrag til samfunnsdebatten om og gjennomføringen av samiske rettigheter.

Sametinget ser det som naturlig at statlige myndigheter i sin gjennomgang av årsmeldingen fra NIM følger opp denne gjennom en videre dialog mellom storting/ regjering og Sametinget for en konkret oppfølging av NIMs anbefalinger i årsmeldingen fra 2018.

Sametinget er ikke tilfreds med oppfølgingen fra statlige myndigheter av tidligere års anbefalinger fra NIM blant annet anbefalingene for å sikre samenes rett til fiske i sjøen og ber statlige myndigheter om å iverksette et oppfølgende arbeid med dette gjennom konsultasjoner med Sametinget.

Saken avsluttet 05.06.19 kl. 11.55

Ášši/Sak 022/19	Sametingets plenum	Dato: 04.06.2019- 07.06.2019
-----------------	--------------------	---------------------------------

Ášši/Sak 005/19	Plan og finanskomiteen	Dato: 21.05.2019- 23.05.2019
-----------------	------------------------	---------------------------------

Sametingets reviderte budsjett 2019

	Arkivsaknr. 19/2072
--	------------------------

Vedlegg

Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametingets reviderte budsjett for 2019 er vedtatt i henhold til vedlegg 1.

Plan og finanskomiteen - 005/19

Forslag 1.1

1. Innledning

(Nytt nestsiste avsnitt)

Dette gir samlet sum på 14 470 817,- som skal fordeles i revidert budsjett.

Forslag 2.1

Sametingets reviderte budsjett 2019	Refordelt
Revidering av læreplaner- prosjekt	400 000
Grenseoverskridende skolesamarbeid i Sapmi (Sirbma)- prosjekt	280 000
Stipend for høyere utdanning	300 000
Alta, kommunal samisk barnehage- oppstart/samarbeidsprosjekt	400 000
Arbediehtu- prosjekt	200 000
Styrking av sjøsamiske rettigheter	400 000
Utredning gjennomgang av reindrifstloven	270 817
Samisk barneteater, Tana- prosjekt	250 000
RidduDuottarMuseat	500 000
Tilskuddsforvaltningssystem- prosjekt	400 000
Mulighetsstudie bokbussene- prosjekt	135 000
	SUM
	3 535 817
Arbeid mot mobbing	935 000
Læremidler	10 000 000
Totalt	14 470 817

Driften av bokbussene videreføres også etter 2020.

Forslag 3.1

7.3.1 Samletabell - variert næringsliv, kombinasjons- og utmarksnæringer, verdiskaping og nyetableringer

- 1) Sámi bivdo- ja meahcástansearvvi - direkte tilskudd kr 500 000,-
- 2) Lag- og foreninger innen utmarksbruk – søkerbasert kr 500 000,-

4.1.1 Innsatsområder – språk - kr 565 000,-
Drift administrasjon - kr 435 000,-

1) Sametinget vil gjøre sámi bivdo- ja meahcástansearvvi til en sterk organisasjon innenfor samisk utmarksnæring. I revidert budsjett bevilger sametinget 500 000 kr til dette arbeidet. Sametinget ønsker å igangsette arbeide med næringsavtale for utmarksnæringen med sámi bivdo- ja meahcástansearvvi. Formålet med avtalen er å tilrettelegge for utvikling av en sterkere næringsrettet utvikling, med økt lønnsomhet og økt omsetning. En slik utvikling betinger at det blir lagt vekt på produktutvikling, markedsføring og salg.

2) Sametinget ser at det er mange lag og foreninger som arbeid med å ivareta samiske interesser innen jakt, fiske, annet friluftsliv og naturforvaltning. Disse lag- og foreningene er med å sikre bærekraftig høsting av vilt- og fiskeressurser, og er viktige kunnskapsformidlere om samisk jakt og fiske tradisjoner.

Tillegg til forslag fra rådet:

Revidering av læreplaner – prosjekt

Det er fortsatt flere fag Sametinget må utvikle læreplaner for, disse er:

- Samisk utmarksbruk og næring.
- Kroppsøving
- Engelsk

- Matematikk
- Samisk for hørselshemmede

Forslag 4.1 Innledning

Sametingets plan- og finanskomité har behandlet sak 22/19 Sametinget reviderte budsjett 2019.

Forslag 2.2

Sametingets reviderte budsjett 2019	Refordelt
5.6.1 Revidering av læreplaner- prosjekt	400 000
5.7.1 Grenseoverskridende skolesamarbeid i Sapmi (Sirbma)- prosjekt	280 000
5.12.1 Stipend for høyere utdanning	300 000
5.13 Arbediehtu- prosjekt	200 000
Alta, kommunal samisk barnehage- oppstart/samarbeidsprosjekt	400 000
7.2.1 Utredning, gjennomgang av reindrifstloven- prosjekt	270 817
8.3.3 Samisk barneteater, Tana- prosjekt	250 000
8.3.4 RidduDuottarMuseat	500 000
8.4.6 Mulighetsstudie bokbussene- prosjekt	135 000
Styrking av sjøsamiske rettigheter	400 000
14 Tilskuddsforvaltningssystem- prosjekt	400 000
	SUM
	3 535 817
5.7.1 Arbeid mot mobbing- prosjekt	935 000
5.8.2 Læremidler	10 000 000
Totalt	14 470 817

Driften av bokbussene videreføres også etter 2020.

Habilitetsvurdering i saken Sametingets reviderte budsjett 2019

Plenumsleders innstilling:

Runar Myrnes Balto er habil til å behandle saken Sametingets reviderte budsjett 2019 i Plan- og finanskomiteen:

Vedtak:

Plenumsleders innstilling ble enstemmig vedtatt.

Representant Runar Myrnes Balto deltok ikke i behandlingen av habilitetsspørsmålet.

PFK - vedtak:

Plan- og finanskomiteens innstilling

Innledning

Sametingets plan- og finanskomite har behandlet sak 22/19 Sametingets reviderte budsjett 2019.

Forslag

Forslag 1

Forslag fremmet av Norske Samers riksforbund (NSR) ved Runar Myrnes Balto. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Nils Mikkelsen Utsi, Tor Gunnar Nystad, Anne Henriette Reinås Nilut, Ol Johan Gaup og Senterpartiet (SP) Cecilie Hansen, stiller seg bak.

1. Innledning

(Nytt nestsiste avsnitt)

Dette gir samlet sum på 14 470 817,- som skal fordeles i revidert budsjett.

Forslag 2

Forslag fremmet av Arbeiderpartiet (AP) ved Ronny Wilhelmsen. Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet (AP) Tom Sottinen, Synnøve Søndergaard og Nordkalottfolket (NORD) Kjetil Romsdal, stiller seg bak.

Sametingets reviderte budsjett 2019

Refordelt

5.6.1 Revidering av læreplaner- prosjekt	400 000
5.7.1 Grenseoverskridende skolesamarbeid i Sapmi (Sirbma)- prosjekt	280 000
5.12.1 Stipend for høyere utdanning	300 000
5.13 Arbediehtu- prosjekt	200 000
Alta, kommunal samisk barnehage- oppstart/samarbeidsprosjekt	400 000
7.2.1 Utredning, gjennomgang av reindriftsloven- prosjekt	270 817
8.3.3 Samisk barneteater, Tana- prosjekt	250 000
8.3.4 RidduDuottarMuseat	500 000
8.4.6 Mulighetsstudie bokbussene- prosjekt	135 000
Styrking av sjøsamiske rettigheter	400 000
14 Tilskuddsforvaltningssystem- prosjekt	400 000
	SUM
	3 535 817
5.7.1 Arbeid mot mobbing- prosjekt	935 000
5.8.2 Læremidler	10 000 000
Totalt	14 470 817

Driften av bokbussene videreføres også etter 2020.

Forslag 3

Forslag fremmet av Fastboendes liste (GDS) ved Isak Mathis O Hætta.

7.3.1 Samletabell - variert næringsliv, kombinasjons- og utmarksnæringer, verdiskaping og nyetableringer

- 1) Sámi bivdo- ja meahcástansearvvi - direkte tilskudd kr 500 000,-
- 2) Lag- og foreninger innen utmarksbruk – søkerbasert kr 500 000,-

4.1.1 Innsatsområder – språk - kr 565 000,-
Drift administrasjon - kr 435 000,-

1) Sametinget vil gjøre såmi bivdo- ja meahcástansearvvi til en sterk organisasjon innenfor samisk utmarksnæring. I revidert budsjett bevilger sametinget 500 000 kr til dette arbeidet. Sametinget ønsker å igangsette arbeide med næringsavtale for utmarksnæringen med såmi bivdo- ja meahcástansearvvi. Formålet med avtalen er å tilrettelegge for utvikling av en sterkere næringsrettet utvikling, med økt lønnsomhet og økt omsetning. En slik utvikling betinger at det blir lagt vekt på produktutvikling, markedsføring og salg.

2) Sametinget ser at det er mange lag og foreninger som arbeid med å ivareta samiske interesser innen jakt, fiske, annet friluftsliv og naturforvaltning. Disse lag- og foreningene er med å sikrer bærekraftig høsting av vilt- og fiskeressurser, og er viktige kunnskapsformidlere om samisk jakt og fiske tradisjoner.

Tillegg til forslag fra rådet:

Revidering av læreplaner – prosjekt

Det er fortsatt flere fag Sametinget må utvikle læreplaner for, disse er:

- Samisk utmarksbruk og næring.
- Kroppsøving
- Engelsk
- Matematikk
- Samisk for hørselshemmede

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere forslag og råder Sametinget til å vedta følgende: Sametinget støtter forøvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Sametingets plenum - 022/19

Saken påbegynt 05.06.2019 kl. 15.00

Vurdering om habilitet

Følgende representanter ba om vurdering:

- Representant Runar Myrnes Balto, NSR
- Representant Nils Mikkelsen Utsi, NSR
- Representant Nora Marie Bransfjell, NSR
- Representant Kåre Olli, Partipolitisk uavhengig

Plenumsledelsens innstilling:

Følgende representanter er habile til å behandle sak 22/19 Sametingets reviderte budsjett 2019:

- Representant Runar Myrnes Balto, NSR
- Representant Nils Mikkelsen Utsi, NSR
- Representant Nora Marie Bransfjell, NSR
- Representant Kåre Olli, Partipolitisk uavhengig

Plenumsledelsens innstilling ble enstemmig vedtatt

Representantene dette angikk deltok ikke i behandlingen av habilitetsspørsmålet

Votering

Av 39 representanter var 38 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 3
A ble forkastet med 37 mot 1 stemme
B ble forkastet med 36 mot 2 stemmer
- Forslag 2 ble forkastet med 26 mot 12 stemmer
- Forslag 1 ble vedtatt med 34 mot 4 stemmer
- Komiteens tilråding ble vedtatt med 37 mot 1 stemmer

Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Tom Sottinen, plenumsleder	
2	Runar Myrnes Balto, saksordfører	
3	Ronny Wilhelmsen	
	Kåre Olli, til forr. orden	
	Tom Sottinen, plenumsleder	Runar Myrnes Balto
		Anders Somby jr.
		Anne Henriette Reinås Nilut
	Ronny Wilhelmsen	
4	Lars Filip Paulsen	Ronny Wilhelmsen
		Runar Myrnes Balto
	Lars Filip Paulsen	
5	Anne Henriette Reinås Nilut	
6	Isak Mathis O. Hætta	Tor H. Mikkola
		Mikkel Eskil Mikkelsen
	Isak Mathis O. Hætta	
7	Nils Mikkelsen Utsi	
8	Runar Myrnes Balto	
9	Anders Somby jr.	Silje Karine Muotka
10	Niko Valkeapää	
11	Tom Sottinen	Ho
	Tom Sottinen	
12	Kåre Olli	Lars Filip Paulsen
		Arild Pettersen Inga
	Kåre Olli	
13	Kjetil Romsdal	
14	Elisabeth Erke	
15	Klemet Erland Hætta	Isak Mathis O. Hætta
	Klemet Erland Hætta	
16	Henrik Olsen	
17	Roy Arild Rasmussen	
18	Ann-Elise Finbog	
19	Tor H. Mikkola	Silje Karine Muotka
20	Runar Myrnes Balto, saksordfører	

SP - vedtak:

Sametingets budsjettbehov 2019 er vedtatt i henhold til vedlegg 1.

Saken avsluttet 05.06.2019 kl. 17.30

Ášši/Sak 023/19	Sametingets plenum	Dato: 04.06.2019- 07.06.2019
------------------------	---------------------------	---

Ášši/Sak 003/19	Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen	Dato: 21.05.2019- 24.05.2019
------------------------	---	---

Etiske retningslinjer og kollektiv samtykke innenfor samisk helseforskning

	Arkivsaknr. 19/1697
--	-------------------------------

Vedlegg

Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Samisk helseforskning er et raskt voksende forskningsfelt. Samtidig ivaretar verken lovverk eller gjeldende forskningsetiske retningslinjer samers kollektive rett til selvbestemmelse når det gjelder denne typen forskning.

Videre har betydningen av humant biologisk materiale som forskningsressurs økt, som en følge av nye bioteknologiske analysemetoder og ny kunnskap om sammenhengen mellom genetikk og sykdom. Dette har konsekvenser for pasientbehandling, kunnskapsutvikling og forskning, og vil kunne gi viktige bidrag til fremtidens helsetjeneste og folkehelsearbeid.

Med dette følger imidlertid flere problemstillinger knyttet til etnisitet og råderett over genetiske ressurser som tilhører det samiske folk. Sametinget mener at det er nødvendig med prinsipielle debatter i det samiske samfunnet vedrørende forskning i samiske samfunn, bruk og forvaltning av samisk humant biologisk materiale og samiske rettigheter i dette arbeidet.

Samer har en kollektiv rett til selvbestemmelse i henhold til FN-konvensjonene om sivile og politiske

rettigheter, og økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK), samt FNs urfolkserklæring. Retten til å delta som likeverdig part i helseforskningsprosjekters alle faser, følger også av ILO-konvensjon 169 og prosedyrer for konsultasjoner mellom Sametinget og statlige myndigheter fastsatt i kongelig resolusjon i 2005. Samer som urfolk har rettigheter til og interesser knyttet til genetiske ressurser etter FNs konvensjon om biologisk mangfold; det følger videre av den tredje sameparlamentarikerkonferansen fra 2011 at slike ressurser også omfatter samisk humant biologisk materiale.

Sametingsrådet utnevnte i 2016 et utvalg bestående av representanter fra samisk helsefaglig forskningsmiljøer og juridisk ekspertise, til å utarbeide utkast på etiske retningslinjer for samisk helseforskning. Med retningslinjene ønsker Sametinget å sikre at samisk helseforskning er forankret i urfolks rett til selvbestemmelse, og tar hensyn til og respekterer mangfoldet og egenarten som preger den samiske kulturen og samiske samfunn.

På bakgrunn av dette vedtar Sametinget følgende:

1. Etiske retningslinjer for samisk helseforskning

Definisjon:

Samisk helseforskning har til hensikt å fremskaffe ny kunnskap om sykdom eller helse i vid forstand. Dette inkluderer også helsetjenesteforskning, og forskning på humant biologisk materiale uansett hensikt. Samisk helseforskning i denne betydningen kan omfatte:

Problemstillinger/forsknings spørsmål der samer som gruppe inngår,

og/eller

Problemstillinger/forsknings spørsmål i kommuner/regioner hvor samer er i flertall eller utgjør en betydelig andel av befolkningen,

og/eller

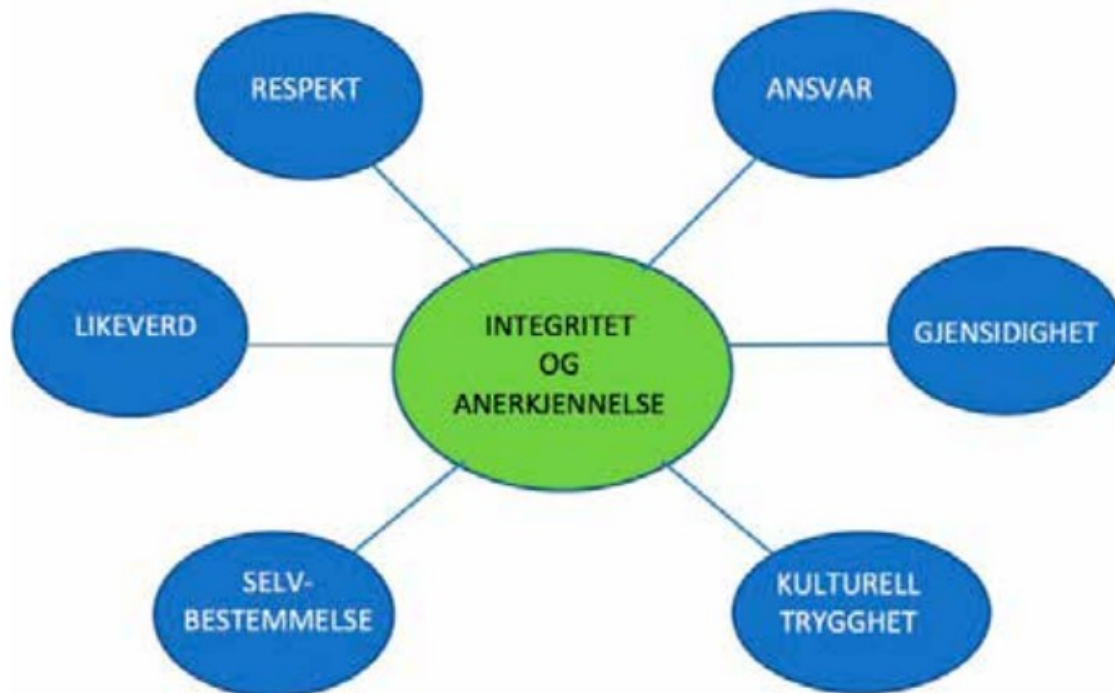
Problemstillinger/forsknings spørsmål der samisk språk, kultur, tradisjon og/eller historie inngår.

Forskningen kan være utøvd av samiske eller ikke-samiske forskere/forskningsmiljøer. Den kan ha ulike forskningsdesign og kan utøves etter ulike forskningsmetoder.

Verdier

Etiske retningslinjer for samisk helseforskning skal styrke samers kollektive rettigheter som urfolk i forskningsprosjekter. Dette er også fremhevet i Helse- og omsorgsdepartementets høring om forskrift om befolkningsbaserte helseundersøkelser: «Dersom undersøkelser skal inneholde opplysninger om etnisitet, slik som i SAMINOR 1 og SAMINOR 2, krever dette en særskilt etisk vurdering».

Sentrale verdier skal danne grunnlaget for god samhandling mellom helseforskere, institusjoner, samfunn og befolkning. Noen av disse verdiene er allerede implementert i dagens helseforskningslov og i gjeldende etiske retningslinjer. De fremhever menneskeverd og menneskerettigheter, og legger vekt på at deltakernes sikkerhet og velferd skal gå foran vitenskapens og samfunnets interesse. Gjennom informert, frivillig, uttrykkelig og dokumenterbart samtykke, ivaretas enkeltindividets interesser, og slik sørger man for at enkeltindividet er sikret eierskap til egne prøver og informasjon om egne forskningsresultater. Med bakgrunn i samers kollektive rettigheter som urfolk, og de sentrale forskningsetiske prinsippene som helseforskning er tuftet på, bygger samisk helseforskning på følgende kjerneverdier:

Sentrale verdier for etiske retningslinjer for samisk helseforskning og forskning på samisk humant biologisk materiale

Relasjonene mellom de samiske samfunn/informanter og forskerne med deres institusjoner, må være preget av respekt, gjensidighet, likeverd, ansvar, kulturell trygghet og samisk selvbestemmelse i ethvert forskningsprosjekt, uavhengig av prosjektets formål, design eller metode. Disse verdiene bygger på gjenkjennelse og anerkjennelse av samene som urfolk, og respekt for deres integritet. Forskningsprosjektets design er bestemmende for hvorvidt prosjektet vil lykkes i å oppnå formålene, være til nytte for samfunnet, og kunne medvirke til positive endringer hva folkehelsen angår. Et prosjekt som bygger på likeverdig og gjensidig deltakelse mellom forskere og samiske samfunn/informanter i alle ledd i en forskningsprosess, gir størst mulighet til å gjenspeile de ovennevnte kjerneverdiene.

Samisk selvbestemmelse og helseforskning

Samisk selvbestemmelse er en rett i henhold til FN-konvensjonene om sivile og politiske rettigheter, og økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, samt FNs urfolkserklæring. Samisk selvbestemmelse kan i en helseforskningssammenheng nedfelles et prinsipp om kollektivt samtykke. Det organ Sametingsrådet utpeker skal ivareta prinsippet om kollektivt samtykke. Dette prinsippet rokker ikke ved enkeltindividets rett til å samtykke, eller å ikke samtykke til deltakelse i forskningsprosjekter. Det kollektive samtykket er dynamisk og kommer i tillegg til andre nødvendige godkjenninger.

Før et samisk helseforskningsprosjekt kan iverksettes, skal det foreligge et samisk og dynamisk kollektivt samtykke.

Partnerskap mellom forskningsinstitusjoner og samiske samfunn/informanter

Det skal utvises respekt for samisk språk, kultur verdier og tradisjoner. Dette innebærer at de samiske samfunn/informanter skal ha medinnflytelse i prosjektet. Det er ønskelig at forskningsprosjekter i størst mulig grad bygger på prinsippet om likeverdig partnerskap mellom forskningsgrupper/forskningsinstitusjoner og samiske samfunn/informanter, helt fra prosjektet er i idéfasen og til og med prosjektslutt.

Det må i nødvendig grad redegjøres for hvordan partnerskapet skal gjennomføres og ivaretas.

Kunnskap om samiske forhold

Det skal dokumenteres at prosjektgruppen innehar tilstrekkelig kunnskap om helse, tradisjoner, historie, tradisjonell kunnskap og sosiale forhold i Sápmi. Deltakere skal oppleve at den forskningen de er invitert til å delta i, er kulturell trygg. Med dette menes at forskningen skal belyse og ta hensyn til kulturelle forhold, verdier og praksis som kan være av betydning for studiens formål. Forskningen skal avspeile mangfoldet og variasjonen i den samiske kulturen og de samiske samfunnene, og ikke bidra til stereotyper fremstillinger. Definisjoner/kategorisering av samer som gruppe må sikre dette. Samisk helseforskning skal bidra til kunnskap og ikke til stigmatisering.

Kunnskap om helse, tradisjoner, historie, tradisjonell kunnskap og sosiale forhold i Sápmi, som er relevant for prosjektets målsetting og forskningsspørsmål/problemstillinger, skal dokumenteres.

Respektfull og ansvarlig behandling av humant biologisk materiale og genetisk forskning

Forskning på humant biologisk materiale kan oppleves som utrygt for samer på grunn av tidlige tiders rasistiske og diskriminerende forskning. Genetisk forskning er av spesiell interesse når det gjelder ny teknologi. Eksempelvis human genomforskning i store datasett som kartlegger genetisk variasjon og mangfold, kan oppleves spesielt truende i urbefolkninger.

Det skal ved forskning på humant biologisk materiale opptres respektfullt og redegjøres for:

- hensikten med å samle inn materialet;
- innsamlingsmetode, oppbevaring, deling, eksport, typer analyse av materialet og destruksjon;
- samers kollektive rettigheter til fordeler som skapes ved utnyttning av samisk humant biologisk materiale.

Innhenting av kollektivt samtykke i befolkningsundersøkelser med tidligere bredt samtykke

I mange pågående og allerede godkjente prosjekter foreligger det et bredt samtykke til nærmere bestemt bredt definerte forskningsformål. Dersom nye prosjekter skal bruke allerede innsamlet data og materiale som faller inn under definisjonen av samisk helseforskning, må det likevel innhentes et kollektivt samtykke. Dette vil for eksempel kunne være tilfelle i langsgående studier og befolkningsundersøkelser.

Det må også i tilfeller med bredt samtykke søkes kollektivt samtykke for nye prosjekter.

Disse retningslinjene kan brukes som utgangspunkt for å utarbeide allsamiske og overordnede retningslinjer for samisk helseforskning.

2. Ekstern sakkyndig komite

Eksisterende infrastruktur bør utnyttes hva gjelder etisk forhåndsgodkjenning av forskningsprosjekter. Det er videre avgjørende at det kollektive samtykket kan innhentes så effektivt som mulig. Myndigheten til å avgjøre et samisk og dynamisk kollektivt samtykke delegeres av Sametingsrådet til en ekstern og sakkyndig komite. Denne skal vurdere prosjektene i henhold til de øvrige etiske retningslinjene for samisk helseforskning.

Komiteen behandler søknader om forhåndsgodkjenning før disse kommer på REKs bord. Dette sikres ved at det innføres nødvendige spørsmål i REKs søknadsskjema med lenke til retningslinjene. Sametinget kontakter REK nord omgående for å slutføre dette arbeidet med søknadsskjemaet.

Komiteen oppnevnes av Sametinget for to år av gangen. Sammensetningen skal sikre at komiteen

innehar tilstrekkelig kompetanse og erfaring, herunder:

- Formell forskningskompetanse (ph.d.) eller tilsvarende, og erfaring med samisk helseforskning eller et nært beslektet fagfelt.
- Helsefaglig kompetanse.
- Relevant folkerettslig kompetanse.
- Samisk språk- og kulturkompetanse.

Komiteen kan ved behov innhente ytterligere kompetanse, f.eks. genetisk kompetanse. Videre må komiteens sammensetning sikre kjønnsbalanse, geografisk spredning og et allsamisk perspektiv. Sistnevnte sikres ved at sametingene i Sverige og Finland oppnevner ett medlem hver med relevant kompetanse.

Leder av komiteen har dobbeltstemme. Et kollektivt samtykke krever minst 2/3 flertall.

Medlemmene har personlig vara.

2.1) Komiteens mandat.

Samer har en kollektiv rett til selvbestemmelse i henhold til FN-konvensjonene om sivile og politiske rettigheter, og økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK), samt FNs urfolkserklæring. Retten til å delta som likeverdig part i helseforskningsprosjekters alle faser, følger også av ILO-konvensjon 169 og prosedyrer for konsultasjoner mellom Sametinget og statlige myndigheter fastsatt i kongelig resolusjon i 2005. Samer som urfolk har rettigheter til og interesser knyttet til genetiske ressurser etter FNs konvensjon om biologisk mangfold; det følger av den tredje sameparlamentarikerkonferansen fra 2011 at slike ressurser også omfatter samisk humant biologisk materiale.

Komiteen skal:

- På vegne av det samiske folk avgi et kollektivt og dynamisk samtykke til samisk helseforskningsprosjekter i Norge.
- Avgi et kollektivt og dynamisk samtykke i henhold til gjeldende etiske retningslinjene for samisk helseforskning.
- Vurdere forskningsprosjektene i egne møter og i forkant av møtene i de Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK).
- Ved behov være i dialog med og tilgjengelig for Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag (NEM), REK og andre relevante forskningsetiske komiteer.
- Så langt det lar seg gjøre besvare forskningsetiske spørsmål fra forskningsgrupper og forskere, og delta i relevante fora.
- Evaluere og eventuelt foreslå endringer på etiske retningslinjer for samisk helseforskning.

3. Forskriftsendring

Ny personvernlov trådte i kraft sommeren 2018. Loven viderefører mange av prinsippene og reglene i det gjeldende personverndirektivet, men nødvendige endringer i norsk rett har vært nødvendig. I kjølvannet av dette trådte *forskrift om befolkningsbaserte helseundersøkelser* i kraft 13.08.2018. Med dette ble en stor del av kontrollfunksjonen overført fra de Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK) til forskningsinstitusjonene. Nå kan befolkningsbaserte helseundersøkelser slik som SAMINOR, samle inn og lagre helseopplysninger og biologisk materiale, uten REK-godkjenning eller konsesjon fra Datatilsynet. Det er først når data skal analyseres at en godkjenning fra REK er påkrevd.

Viktige prioriteringer og vurderinger i forskningsprosjekter gjøres i forkant av, og underveis i, datainnsamlinger. Et vilkår om samisk, kollektivt samtykke i forkant av datainnsamling i samiske helseforskningsprosjekter, bør innføres i overnevnte forskrift. Sametinget vil omgående ta kontakt med

Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen - 003/19

Spørsmål til Sametingsrådet i nevnte sak Etske retningslinjer og kollektivt samtykke

Under avsnittet Samisk selvbestemmelse og helseforskning

- "Det organ Sametingsrådet utpeker skal ivareta prinsippet om kollektivt samtykke. Dette prinsippet rokker ikke ved enkeltindividets rett til å samtykke, eller å ikke samtykke til deltakelse i forskningsprosjekter. Det kollektive samtykket er dynamisk og kommer i tillegg til andre nødvendige godkjenninger. Før et samisk helseforskningsprosjekt kan iverksettes, skal det foreligge et samisk og dynamisk kollektivt samtykke."

- 1) Hvordan organiseres dette. Skal det først foreligge et "kollektivt og dynamisk samtykke" før man eventuelt skal kunne reservere seg mot dette?
- 2) Hva menes med kollektivt og dynamisk samtykke

- Har Sametinget hatt møter med Datatilsynet om saken, jfr. Direktør Bjørn Erik Thons oppfordring fra Desember 2018.

- Hva er målet til Sametingsrådet ? Kort forklart.

- Har Sametingsrådet gått ifra ideen om å registrere samisk etnisitet i Folkeregisteret?

- Under punktet "Samisk selvbestemmelse og helseforskning" lyder en setning "Det organ Sametingsrådet utpeker skal ivareta prinsippet om kollektivt samtykke.", det samme kommer fram i en setning under punkt 2. Ekstern sakkyndig komité "Myndigheten til å avgi et samisk og dynamisk kollektivt samtykke delegeres av Sametingsrådet til en ekstern og sakkyndige komite.", mens senere under samme punkt står det at "Komiteen oppnevnes av Sametinget for to år av gangen."

Hva er det som egentlig gjelder?

- Mener Sametingsrådet at Sametinget , evt. Sametingsrådet jfr. (Det organet Sametingsrådet utpeker..) skal "På vegne av det samiske folk avgi et kollektivt og dynamisk samtykke til samisk helseforskningsprosjekter i Norge. "

Forslag 1.1 - NSR

Ny første setning i tredje avsnitt i andre punkt "2. Ekstern sakkyndig komité"
"Komiteen oppnevnes av Sametingsrådet for to år av gangen."

Nytt femte kulepunkt under andre punkt "2. Ekstern sakkyndig komité", tredje avsnitt:

- Samisk brukerrepresentasjon

Slikt at avsnittet blir som følger:

"Komiteen oppnevnes av Sametingsrådet for to år av gangen. Sammensetningen skal sikre at

komiteen innehar tilstrekkelig kompetanse og erfaring, herunder:

- Formell forskningskompetanse (ph.d.) eller tilsvarende, og erfaring med samisk helseforskning eller et nært beslektet fagfelt.
- Helsefaglig kompetanse.
- Relevant folkerettslig kompetanse.
- Samisk språk- og kulturkompetanse.
- Samisk brukerrepresentasjon"

Merknad 1.1 - NSR/NSR-Sáb og SP

Sametinget understreker at økt kunnskap om samiske forhold er til det beste for det samiske samfunnet. Sametinget er avhengig av kunnskap og data om samiske forhold for å kunne fatte kunnskapsbaserte og informerte vedtak, og på bakgrunn av dette implementere effektive tiltak. Men forskning må også foregå i henhold til allmenne forskningsetiske prinsipper og med individuelt og kollektivt samtykke. Sametinget understreker videre at den eksterne sakkyndige komiteen skal være et frittstående organ for forskningsetiske spørsmål knyttet til samisk helseforskning, og at prinsippet om en armlengdes avstand vil gjøre seg gjeldene for komiteens virksomhet.

Merknad 2.1 - NSR/NSR-Sáb og SP

Sannhets- og forsoningskommisjonens arbeid vil kunne avdekke tilfeller av psykisk uhelse grunnet urett begått mot det samiske folk. Følgeforskning knyttet opp til sannhets- og forsoningskommisjonen er eksempel på forskning som kan bli utført i henhold til de etiske retningslinjene for samisk helseforskning. For å skape tillit hos den samiske befolkning bør slik følgeforskning som helhet følge de etiske retningslinjene for samisk helseforskning.

Forslag 2.1 - AP (trukket)

Setningen "Sistnevnte sikres ved at sametingene i Sverige og Finland oppnevner ett medlem hver med relevant kompetanse." strykes fra avsnitt 4.

Tre første avsnitt under punkt 2. Ekstern sakkyndig komité endres til:

"De nasjonale forskningsetiske komiteene er en etat tilknyttet Kunnskapsdepartementet og består av komiteer, utvalg og nemnd. Sametinget ber Sametingsrådet igangsetter arbeidet med opprettelsen av en ekstern og sakkyndig komité. Denne komiteen blir knyttet administrativt opp mot de øvrige nasjonale forskningsetiske komiteene, og blir hetende "Den nasjonale samiske forskningsetiske komité" og oppnevnes av Sametingsrådet for to år av gangen. Myndigheten til å avgi et samisk og dynamisk kollektivt samtykke delegeres av Sametingsrådet til denne komiteen.

Eksisterende infrastruktur bør utnyttes hva gjelder etisk forhåndsgodkjenning av forskningsprosjekter. Det er videre avgjørende at det kollektive samtykket kan innhentes så effektivt som mulig.

Denne komite skal vurdere prosjektene i henhold til de øvrige etiske retningslinjene for samisk helseforskning. Komiteen behandler søknader om forhåndsgodkjenning før disse kommer på REKs bord. Dette sikres ved at det innføres nødvendige spørsmål i REKs søknadsskjema med lenke til retningslinjene. Sametinget kontakter REK nord omgående for å slutføre dette arbeidet med søknadsskjemaet.

Formell forskningskompetanse (ph.d.) eller tilsvarende, og erfaring med samisk helseforskning eller et nært beslektet fagfelt.

- Helsefaglig kompetanse.
- Relevant folkerettslig kompetanse.
- Samisk språk- og kulturkompetanse."

Merknad 3.1 - Ap (trukket)

Sametinget registrerer at det i saksfremstillingen SR 077/19 under kapittel "1. Bakgrunn" på side 2 bemerkes at en del av saken skal behandles i Desember. Denne delen av saken omhandler punkt iii ("Sametinget utreder mulighetene og vilkårene for eventuell registrering av samisk etnisitet i folkeregisteret og i de lovbestemte helseregistre.").

Sametinget mener at denne plenumssak burde blitt behandlet i sin helhet.

Forslag 2.2 - AP

Setningen "Sistnevnte sikres ved at sametingene i Sverige og Finland oppnevner ett medlem hver med relevant kompetanse." strykes fra avsnitt 4 under kapittel "2. Ekstern sakkyndig komitè".

Tre første avsnitt under punkt 2. Ekstern sakkyndig komitè endres til:

"De nasjonale forskningsetiske komiteene er en etat tilknyttet Kunnskapsdepartementet og består av komiteer, utvalg og nemnd. Sametinget ber Sametingsrådet igangsetter arbeidet med opprettelsen av en ekstern og sakkyndig komitè. Denne komiteen blir knyttet administrativt opp mot de øvrige nasjonale forskningsetiske komiteene, og blir hetende "Den nasjonale samiske forskningsetiske komitè" og oppnevnes av Sametingsrådet for to år av gangen. Myndigheten til å avgi et samisk og dynamisk kollektivt samtykke delegeres av Sametingsrådet til denne komiteen.

Eksisterende infrastruktur bør utnyttes hva gjelder etisk forhåndsgodkjenning av forskningsprosjekter. Det er videre avgjørende at det kollektive samtykket kan innhentes så effektivt som mulig.

Denne komite skal vurdere prosjektene i henhold til de øvrige etiske retningslinjene for samisk helseforskning. Komiteen behandler søknader om forhåndsgodkjenning før disse kommer på REKs bord. Dette sikres ved at det innføres nødvendige spørsmål i REKs søknadsskjema med lenke til retningslinjene. Sametinget kontakter REK nord omgående for å slutføre dette arbeidet med søknadsskjemaet.

Formell forskningskompetanse (ph.d.) eller tilsvarende, og erfaring med samisk helseforskning eller et nært beslektet fagfelt.

- Helsefaglig kompetanse.
- Relevant folkerettslig kompetanse.
- Samisk språk- og kulturkompetanse.
- Samisk brukerrepresentasjon

Merknad 3.2 - AP

Sametinget registrerer at det i saksfremstillingen SR 077/19 under kapittel "1. Bakgrunn" på side 2 bemerkes at en del av saken skal behandles i Desember. Denne delen av saken omhandler punkt iii ("Sametinget utreder mulighetene og vilkårene for eventuell registrering av samisk etnisitet i folkeregisteret og i de lovbestemte helseregistre.").

Sametinget mener at denne sak burde blitt behandlet i sin helhet.

Innledning

Sametingets oppvekst-, omsorgs- og utdanningskomité har behandlet sak 003/19 Etske retningslinjer og kollektiv samtykke. Komiteens innstilling er følgende.

OOUK - vedtak:

Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteens innstilling

Innledning

Sametingets oppvekst-, omsorgs- og utdanningskomité har behandlet sak 23/19 Etske retningslinjer og kollektiv samtykke. Komiteens innstilling er følgende.

Merknader

Merknad fremmet av Norske Samers Riksforbund (NSR) Piera Heaika Muotka. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Gunn Anita Jacobsen, Niko Valkeapää, og Laila Berit Anne Coldevin, fra Norske Samers Riksforbund/Samefolkets parti (NSR/SáB) Márjá-Liissá Partapuoli, og fra uavhengig parti Kåre Ivar Olli stiller seg bak:

Merknad 1

Disse medlemmene understreker at økt kunnskap om samiske forhold er til det beste for det samiske samfunnet. Disse medlemmene mener at Sametinget er avhengig av kunnskap og data om samiske forhold for å kunne fatte kunnskapsbaserte og informerte vedtak, og på bakgrunn av dette implementere effektive tiltak. Men forskning må også foregå i henhold til allmenne forskningsetiske prinsipper og med individuelt og kollektivt samtykke. Disse medlemmene understreker videre at den eksterne sakkyndige komitéen skal være et frittstående organ for forskningsetiske spørsmål knyttet til samisk helseforskning, og at prinsippet om en armlengdes avstand vil gjøre seg gjeldene for komiteens virksomhet.

Merknad fremmet av Norske Samers Riksforbund (NSR) Thomas Åhrén. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Gunn Anita Jacobsen, Niko Valkeapää, Piera Heaika Muotka og Laila Berit Anne Coldevin, fra Norske Samers Riksforbund/Samefolkets parti (NSR/SáB) Márjá-Liissá Partapuoli, og fra uavhengig parti Kåre Ivar Olli stiller seg bak:

Merknad 2

Sannhets- og forsoningskomisjonens arbeid vil kunne avdekke tilfeller av psykisk uhelse grunnet urett begått mot det samiske folk. Følgeforskning knyttet opp til sannhets- og forsoningskomisjonen er eksempel på forskning som kan bli utført i henhold til de etiske retningslinjene for samisk helseforskning. For å skape tillit hos den samiske befolkning bør slik følgeforskning som helhet følge de etiske retningslinjene for samisk helseforskning.

Merknad fremmet av Arbeiderpartiet (AP) Jørn Are Gaski. Komiteens medlemmer fra Samefolkets parti Ann-Elise Finbog stiller seg bak:

Merknad 3

Disse medlemmene registrerer at det i saksfremstillingen SR 077/19 under kapittel "1. Bakgrunn" på side 2 bemerkes at en del av saken skal behandles i Desember. Denne delen av saken omhandler punkt iii ("Sametinget utreder mulighetene og vilkårene for eventuell registrering av samisk etnisitet i folkeregisteret og i de lovbestemte helseregistre.").

Disse medlemmene mener at denne sak burde blitt behandlet i sin helhet.

Forslag

Forslag fremmet av Norske Samers Riksforbund (NSR) Pjera Heaika Muotka. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Gunn Anita Jacobsen, Niko Valkeapää og Laila Berit Anne Coldevin, fra Norske Samers Riksforbund/Samefolkets parti (NSR/SáB) Márjá-Liissä Partapuoli, og fra uavhengig parti Kåre Ivar Olli stiller seg bak:

Forslag 1

Ny første setning i tredje avsnitt i andre punkt "2. Ekstern sakkyndig komité"

"Komiteen oppnevnes av Sametingsrådet for to år av gangen."

Nytt femte kulepunkt under andre punkt "2. Ekstern sakkyndig komité", tredje avsnitt:

- Samisk brukerrepresentasjon

Slikt at avsnittet blir som følger:

"Komiteen oppnevnes av Sametingsrådet for to år av gangen. Sammensetningen skal sikre at komiteen innehar tilstrekkelig kompetanse og erfaring, herunder:

- Formell forskningskompetanse (ph.d.) eller tilsvarende, og erfaring med samisk helseforskning eller et nært beslektet fagfelt.
- Helsefaglig kompetanse.
- Relevant folkerettslig kompetanse.
- Samisk språk- og kulturkompetanse.
- Samisk brukerrepresentasjon"

Forslag fremmet av Arbeiderpartiet (AP) Jørn Are Gaski. Komiteens medlemmer fra Samefolkets parti Ann-Elise Finbog stiller seg bak:

Forslag 2

Setningen "Sistnevnte sikres ved at sametingene i Sverige og Finland oppnevner ett medlem hver med relevant kompetanse." strykes fra avsnitt 4 under kapittel "2. Ekstern sakkyndig komité".

Tre første avsnitt under punkt 2. Ekstern sakkyndig komité endres til:

"De nasjonale forskningsetiske komiteene er en etat tilknyttet Kunnskapsdepartementet og består av komiteer, utvalg og nemnd. Sametinget ber Sametingsrådet igangsetter arbeidet med opprettelsen av en ekstern og sakkyndig komité. Denne komiteen blir knyttet administrativt opp mot de øvrige nasjonale forskningsetiske komiteene, og blir hetende "Den nasjonale samiske forskningsetiske komité" og oppnevnes av Sametingsrådet for to år av gangen. Myndigheten til å avgjøre et samisk og dynamisk kollektivt samtykke delegeres av Sametingsrådet til denne komiteen.

Eksisterende infrastruktur bør utnyttes hva gjelder etisk forhåndsgodkjenning av forskningsprosjekter. Det er videre avgjørende at det kollektive samtykket kan innhentes så effektivt som mulig.

Denne komite skal vurdere prosjektene i henhold til de øvrige etiske retningslinjene for samisk helseforskning. Komiteen behandler søknader om forhåndsgodkjenning før disse kommer på REKs bord. Dette sikres ved at det innføres nødvendige spørsmål i REKs søknadsskjema med lenke til retningslinjene. Sametinget kontakter REK nord omgående for å slutføre dette arbeidet med søknadsskjemaet.

Formell forskningskompetanse (ph.d.) eller tilsvarende, og erfaring med samisk helseforskning eller et nært beslektet fagfelt.

- Helsefaglig kompetanse.
- Relevant folkerettslig kompetanse.
- Samisk språk- og kulturkompetanse
- Samisk brukerrepresentasjon.“

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende: Sametinget støtter forøvrig sametingsrådets forslag til innstilling.

Sametingets plenum - 023/19

Merknad 4 i komiteen - Bargiidbellodat v/representant Jørn Are Gaski

Ny merknad erstatter merknad 3 fra komitè.

Sametinget registrerer at det i saksfremstillingen SR 077/19 under kapittel "1. Bakgrunn" på side 2 bemerkes at en del av saken skal behandles i Desember. Denne delen av saken omhandler punkt iii ("Sametinget utreder mulighetene og vilkårene for eventuell registrering av samisk etnisitet i folkeregisteret og i de lovbestemte helseregistre.").

Sametinget er mot punktet om etnisk registrering, og vi erfarer at den samiske befolkningen også viser skepsis til saken slik den foreligger. Vi fastslår at Sametingsrådet virker å ha et uklart syn i denne saken, og ber om at de klarlegger sitt syn.

Forslag 3 - Representant Jørn Are Gaski, Bargiidbellodat

Nytt forslag erstatter forslag 2 fra komite.
(kl 13.48 men virker nå å være borte fra systemet)

Forslag: Dette forslaget ble sendt inn ca

Setningen:

"Sistnevnte sikres ved at sametingene i Sverige og Finland oppnevner ett medlem hver med relevant kompetanse."

fra avsnitt 4 under kapittel "2. Ekstern sakkyndig komitè" erstattes med:

"Sistnevnte sikres ved at man vurderer oppnevning fra sametingene i Sverige, Finland og Russland med ett medlem hver med relevant kompetanse, når de har vedtatt sine egne etiske retningslinjer for helseforskning."

Tre første avsnitt under punkt 2. Ekstern sakkyndig komitè endres til:

"De nasjonale forskningsetiske komiteene er en etat tilknyttet Kunnskapsdepartementet og består av komiteer, utvalg og nemnd. Sametinget ber Sametingsrådet igangsetter arbeidet med opprettelsen av en ekstern og sakkyndig komitè. Denne komiteen blir knyttet administrativt opp mot de øvrige nasjonale forskningsetiske komiteene, og blir hetende "Den nasjonale samiske forskningsetiske komitè" og oppnevnes av Sametingsrådet for to år av gangen. Myndigheten til å avgi et samisk og dynamisk kollektivt samtykke delegeres av Sametingsrådet til denne komiteen.

Eksisterende infrastruktur bør utnyttes hva gjelder etisk forhåndsgodkjenning av forskningsprosjekter. Det er videre avgjørende at det kollektive samtykket kan innhentes så effektivt som mulig.

Denne komite skal vurdere prosjektene i henhold til de øvrige etiske retningslinjene for samisk helseforskning. Komiteen behandler søknader om forhåndsgodkjenning før disse kommer på REKs bord. Dette sikres ved at det innføres nødvendige spørsmål i REKs søknadsskjema med lenke til retningslinjene. Sametinget kontakter REK nord omgående for å slutføre dette arbeidet med søknadsskjemaet.

Formell forskningskompetanse (ph.d.) eller tilsvarende, og erfaring med samisk helseforskning eller et nært beslektet fagfelt.

- Helsefaglig kompetanse.
- Relevant folkerettslig kompetanse.
- Samisk språk- og kulturkompetanse.
- Samisk brukerrepresentasjon

Forslag 4 -Representant Kjellrun Wilhelmsen, Nordkalottfolket

Sametinget ser at det kan være helsemessige utfordringer knyttet til ulike befolkningsgrupper. Forskning kan bidra til at problemstillinger spesielt knyttet til samiske forhold kommer på dagsorden, og dette er viktig og riktig forskning.

Helsemessige utfordringer kan være genetisk fundamentert, eller basert på hvilket miljø man er vokst opp i, større samfunnsendringer, nedarvede traumer eller andre ytre forhold. Dette er viktig å få belyst, slik at også samers helse skal få et likeverdig kunnskapsgrunnlag som resten av den norske befolkningen.

Sametinget ser ikke behov for et eget samisk forskningsetisk organ, egne etiske retningslinjer og kollektivt samtykke, men mener at det må sikres kompetanse innen samisk kulturforståelse og samfunnsliv inn i allerede etablerte nasjonale forskningsmiljøer for aktuelle forskningsprosjekter.

Forslag 5 - Representant Jørn Are Gaski, Bargiiddbellodat

Forslaget er i sin helhet kapittel 1. hentet fra sametingsrådets innstilling til saken.

1. Etiske retningslinjer for samisk helseforskning

Definisjon:

Samisk helseforskning har til hensikt å fremskaffe ny kunnskap om sykdom eller helse i vid forstand.

Dette inkluderer også helsetjenesteforskning, og forskning på humant biologisk materiale uansett hensikt. Samisk helseforskning i denne betydningen kan omfatte:

Problemstillinger/forsknings spørsmål der samer som gruppe inngår, og/eller

Problemstillinger/forsknings spørsmål i kommuner/regioner hvor samer er i flertall eller utgjør en betydelig andel av befolkningen, og/eller

Problemstillinger/forsknings spørsmål der samisk språk, kultur, tradisjon og/eller historie inngår.

Forskningen kan være utøvd av samiske eller ikke-samiske forskere/forskningsmiljøer. Den kan ha ulike forskningsdesign og kan utøves etter ulike forskningsmetoder.

Verdier

Etiske retningslinjer for samisk helseforskning skal styrke samers kollektive rettigheter som urfolk i forskningsprosjekter. Dette er også fremhevet i Helse- og omsorgsdepartementets høring om forskrift om befolkningsbaserte helseundersøkelser: «Dersom undersøkelser skal inneholde opplysninger om etnisitet, slik som i SAMINOR 1 og SAMINOR 2, krever dette en særskilt etisk vurdering».

Sentrale verdier skal danne grunnlaget for god samhandling mellom helseforskere, institusjoner, samfunn og befolkning. Noen av disse verdiene er allerede implementert i dagens helseforskningslov

og i gjeldende etiske retningslinjer. De fremhever menneskeverd og menneskerettigheter, og legger vekt på at deltakernes sikkerhet og velferd skal gå foran vitenskapens og samfunnets interesse. Gjennom informert, frivillig, uttrykkelig og dokumenterbart samtykke, ivaretas enkeltindividets interesser, og slik sørger man for at enkeltindividet er sikret eierskap til egne prøver og informasjon om egne forskningsresultater. Med bakgrunn i samers kollektive rettigheter som urfolk, og de sentrale forskningsetiske prinsippene som helseforskning er tuftet på, bygger samisk helseforskning på sentrale verdier for etiske retningslinjer for samisk helseforskning og forskning på samisk humant biologisk materiale

Relasjonene mellom de samiske samfunn/informanter og forskerne med deres institusjoner, må være preget av respekt, gjensidighet, likeverd, ansvar, kulturell trygghet og samisk selvbestemmelse i ethvert forskningsprosjekt, uavhengig av prosjektets formål, design eller metode. Disse verdiene bygger på gjenkjennelse og anerkjennelse av samene som urfolk, og respekt for deres integritet. Forskningsprosjektets design er bestemmende for hvorvidt prosjektet vil lykkes i å oppnå formålene, være til nytte for samfunnet, og kunne medvirke til positive endringer hva folkehelsen angår. Et prosjekt som bygger på likeverdig og gjensidig deltakelse mellom forskere og samiske samfunn/informanter i alle ledd i en forskningsprosess, gir størst mulighet til å gjenspeile de ovennevnte kjerneverdiene.

Samisk selvbestemmelse og helseforskning

Samisk selvbestemmelse er en rett i henhold til FN-konvensjonene om sivile og politiske rettigheter, og økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, samt FNs urfolkserklæring. Samisk selvbestemmelse kan i en helseforskningssammenheng nedfelles et prinsipp om kollektivt samtykke. Det organ Sametingsrådet utpeker skal ivareta prinsippet om kollektivt samtykke. Dette prinsippet rokker ikke ved enkeltindividets rett til å samtykke, eller å ikke samtykke til deltakelse i forskningsprosjekter. Det kollektive samtykket er dynamisk og kommer i tillegg til andre nødvendige godkjenninger.

Før et samisk helseforskningsprosjekt kan iverksettes, skal det foreligge et samisk og dynamisk kollektivt samtykke.

Partnerskap mellom forskningsinstitusjoner og samiske samfunn/informanter

Det skal utvises respekt for samisk språk, kultur verdier og tradisjoner. Dette innebærer at de samiske samfunn/informanter skal ha medinnflytelse i prosjektet. Det er ønskelig at forskningsprosjekter i størst mulig grad bygger på prinsippet om likeverdig partnerskap mellom forskningsgrupper/forskningsinstitusjoner og samiske samfunn/informanter, helt fra prosjektet er i idéfasen og til og med prosjektslutt.

Det må i nødvendig grad redegjøres for hvordan partnerskapet skal gjennomføres og ivaretas.

Kunnskap om samiske forhold

Det skal dokumenteres at prosjektgruppen innehar tilstrekkelig kunnskap om helse, tradisjoner, historie, tradisjonell kunnskap og sosiale forhold i Sápmi. Deltakere skal oppleve at den forskningen de er invitert til å delta i, er kulturell trygg. Med dette menes at forskningen skal belyse og ta hensyn til kulturelle forhold, verdier og praksis som kan være av betydning for studiens formål. Forskningen skal avspeile mangfoldet og variasjonen i den samiske kulturen og de samiske samfunnene, og ikke bidra til stereotype fremstillinger. Definisjoner/kategorisering av samer som gruppe må sikre dette. Samisk helseforskning skal bidra til kunnskap og ikke til stigmatisering.

Kunnskap om helse, tradisjoner, historie, tradisjonell kunnskap og sosiale forhold i Sápmi, som er relevant for prosjektets målsetting og forskningsspørsmål/problemstillinger, skal dokumenteres.

Respektfull og ansvarlig behandling av humant biologisk materiale og genetisk forskning

Forskning på humant biologisk materiale kan oppleves som utrygt for samer på grunn av tidlige tiders rasistiske og diskriminerende forskning. Genetisk forskning er av spesiell interesse når det gjelder ny teknologi. Eksempelvis human genomforskning i store datasett som kartlegger genetisk variasjon og mangfold, kan oppleves spesielt truende i urbefolkninger.

Det skal ved forskning på humant biologisk materiale opptres respektfullt og redegjøres for:

- hensikten med å samle inn materialet;
- innsamlingsmetode, oppbevaring, deling, eksport, typer analyse av materialet og destruksjon;
- samers kollektive rettigheter til fordeler som skapes ved utnytting av samisk humant biologisk materiale.

Innhenting av kollektivt samtykke i befolkningsundersøkelser med tidligere bredt samtykke

I mange pågående og allerede godkjente prosjekter foreligger det et bredt samtykke til nærmere bestemt bredt definerte forskningsformål. Dersom nye prosjekter skal bruke allerede innsamlet data og materiale som faller inn under definisjonen av samisk helseforskning, må det likevel innhentes et kollektivt samtykke. Dette vil for eksempel kunne være tilfelle i langsgående studier og befolkningsundersøkelser.

Det må også i tilfeller med bredt samtykke søkes kollektivt samtykke for nye prosjekter.

Disse retningslinjene kan brukes som utgangspunkt for å utarbeide allsamiske og overordnede retningslinjer for samisk helseforskning.

Saken påbegynt 05.06.2019 kl. 17.30

Votering

Av 39 representanter var 37 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 4 ble forkastet med 35 mot 2 stemmer
- Forslag 3 ble forkastet med 29 mot 8 stemmer
- Forslag 5 ble forkastet med 29 mot 8 stemmer
- Forslag 1 ble vedtatt med 32 mot 5 stemmer
- Komiteens tilråding ble vedtatt med 34 mot 3 stemmer

Forslag 2 ikke fremmet.

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Kåre Olli, saksordfører	
2	Mikkel Eskil Mikkelsen	
3	Niko Valkeapää	
4	Viktor Bomstad	
5	Jørn Are Gaski	Márjá-Liissá Partapuoli
		Mikkel Eskil Mikkelsen
	Jørn Are Gaski	
6	Kjellrun Wilhelmsen	Jørn Are Gaski
		Márjá-Liissá Partapuoli
		Kåre Olli
	Kjellrun Wilhelmsen	
	Bjørn Inge Mo, til forr. orden	
		Bjørn Inge Mo
	Kjellrun Wilhelmsen	
7	Anders Somby jr.	Ronny Wilhelmsen
	Anders Somby jr.	
8	Ann-Elise Finbog	
9	Jon Isak Gælok	
10	Elisabeth Erke	Márjá-Liissá Partapuoli
11	Márjá-Liissá Partapuoli	Ronny Wilhelmsen
	Márjá-Liissá Partapuoli	
12	Kåre Olli	Jørn Are Gaski
		Márjá-Liissá Partapuoli
		Kjellrun Wilhelmsen
	Kåre Olli	
13	Jørn Are Gaski	Mikkel Eskil Mikkelsen
		Aili Keskitalo
		Thomas Åhrén

	Jørn Are Gaski	
14	Thomas Áhrén	
15	Ronny Wilhelmsen	
16	Aili Keskitalo	
17	Márjá-Liissá Partapuoli	
18	Kåre Olli, saksordfører	
	Ronny Wilhelmsen, til forr. orden	
	Márjá-Liissá Partapuoli	
	Jørn Are Gaski, til forr. orden	
	Jørn Are Gaski, til forr. orden	
	Runar Myrnes Balto, til forr. orden	

SP - vedtak:

Samisk helseforskning er et raskt voksende forskningsfelt. Samtidig ivaretar verken lovverk eller gjeldende forskningsetiske retningslinjer samers kollektive rett til selvbestemmelse når det gjelder denne typen forskning.

Videre har betydningen av humant biologisk materiale som forskningsressurs økt, som en følge av nye bioteknologiske analysemetoder og ny kunnskap om sammenhengen mellom genetikk og sykdom. Dette har konsekvenser for pasientbehandling, kunnskapsutvikling og forskning, og vil kunne gi viktige bidrag til fremtidens helsetjeneste og folkehelsearbeid.

Med dette følger imidlertid flere problemstillinger knyttet til etnisitet og råderett over genetiske ressurser som tilhører det samiske folk. Sametinget mener at det er nødvendig med prinsipielle debatter i det samiske samfunnet vedrørende forskning i samiske samfunn, bruk og forvaltning av samisk humant biologisk materiale og samiske rettigheter i dette arbeidet.

Samer har en kollektiv rett til selvbestemmelse i henhold til FN-konvensjonene om sivile og politiske rettigheter, og økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK), samt FNs urfolkserklæring. Retten til å delta som likeverdig part i helseforskningsprosjekters alle faser, følger også av ILO-konvensjon 169 og prosedyrer for konsultasjoner mellom Sametinget og statlige myndigheter fastsatt i kongelig resolusjon i 2005. Samer som urfolk har rettigheter til og interesser knyttet til genetiske ressurser etter FNs konvensjon om biologisk mangfold; det følger videre av den tredje sameparlamentarikerkonferansen fra 2011 at slike ressurser også omfatter samisk humant biologisk materiale.

Sametingsrådet utnevnte i 2016 et utvalg bestående av representanter fra samisk helsefaglig forskningsmiljøer og juridisk ekspertise, til å utarbeide utkast på etiske retningslinjer for samisk helseforskning. Med retningslinjene ønsker Sametinget å sikre at samisk helseforskning er forankret i urfolks rett til selvbestemmelse, og tar hensyn til og respekterer mangfoldet og egenarten som preger den samiske kulturen og samiske samfunn.

På bakgrunn av dette vedtar Sametinget følgende:

1. Etiske retningslinjer for samisk helseforskning

Definisjon:

Samisk helseforskning har til hensikt å fremskaffe ny kunnskap om sykdom eller helse i vid forstand. Dette inkluderer også helsetjenesteforskning, og forskning på humant biologisk materiale uansett hensikt. Samisk helseforskning i denne betydningen kan omfatte:

Problemstillinger/forsknings spørsmål der samer som gruppe inngår,

og/eller

Problemstillinger/forskningsspørsmål i kommuner/regioner hvor samer er i flertall eller utgjør en betydelig andel av befolkningen,

og/eller

Problemstillinger/forskningsspørsmål der samisk språk, kultur, tradisjon og/eller historie inngår.

Forskningen kan være utøvd av samiske eller ikke-samiske forskere/forskningsmiljøer. Den kan ha ulike forskningsdesign og kan utøves etter ulike forskningsmetoder.

Verdier

Etiske retningslinjer for samisk helseforskning skal styrke samers kollektive rettigheter som urfolk i forskningsprosjekter. Dette er også fremhevet i Helse- og omsorgsdepartementets høring om forskrift om befolkningsbaserte helseundersøkelser: «Dersom undersøkelser skal inneholde opplysninger om etnisitet, slik som i SAMINOR 1 og SAMINOR 2, krever dette en særskilt etisk vurdering».

Sentrale verdier skal danne grunnlaget for god samhandling mellom helseforskere, institusjoner, samfunn og befolkning. Noen av disse verdiene er allerede implementert i dagens helseforskningslov og i gjeldende etiske retningslinjer. De fremhever menneskeverd og menneskerettigheter, og legger vekt på at deltakernes sikkerhet og velferd skal gå foran vitenskapens og samfunnets interesse. Gjennom informert, frivillig, uttrykkelig og dokumenterbart samtykke, ivaretas enkeltindividets interesser, og slik sørger man for at enkeltindividet er sikret eierskap til egne prøver og informasjon om egne forskningsresultater. Med bakgrunn i samers kollektive rettigheter som urfolk, og de sentrale forskningsetiske prinsippene som helseforskning er tuftet på, bygger samisk helseforskning på følgende kjerneverdier:

Sentrale verdier for etiske retningslinjer for samisk helseforskning og forskning på samisk humant biologisk materiale

Relasjonene mellom de samiske samfunn/informanter og forskerne med deres institusjoner, må være preget av respekt, gjensidighet, likeverd, ansvar, kulturell trygghet og samisk selvbestemmelse i ethvert forskningsprosjekt, uavhengig av prosjektets formål, design eller metode. Disse verdiene bygger på gjenkjennelse og anerkjennelse av samene som urfolk, og respekt for deres integritet. Forskningsprosjektets design er bestemmende for hvorvidt prosjektet vil lykkes i å oppnå formålene, være til nytte for samfunnet, og kunne medvirke til positive endringer hva folkehelsen angår. Et prosjekt som bygger på likeverdig og gjensidig deltakelse mellom forskere og samiske samfunn/informanter i alle ledd i en forskningsprosess, gir størst mulighet til å gjenspeile de ovennevnte kjerneverdiene.

Samisk selvbestemmelse og helseforskning

Samisk selvbestemmelse er en rett i henhold til FN-konvensjonene om sivile og politiske rettigheter, og økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, samt FNs urfolkserklæring. Samisk selvbestemmelse kan i en helseforskningssammenheng nedfelles et prinsipp om kollektivt samtykke. Det organ Sametingsrådet utpeker skal ivareta prinsippet om kollektivt samtykke. Dette prinsippet rokker ikke ved enkeltindividets rett til å samtykke, eller å ikke samtykke til deltakelse i forskningsprosjekter. Det kollektive samtykket er dynamisk og kommer i tillegg til andre nødvendige godkjenninger.

Før et samisk helseforskningsprosjekt kan iverksettes, skal det foreligge et samisk og dynamisk kollektivt samtykke.

Partnerskap mellom forskningsinstitusjoner og samiske samfunn/informanter

Det skal utvises respekt for samisk språk, kultur verdier og tradisjoner. Dette innebærer at de samiske samfunn/informanter skal ha medinnflytelse i prosjektet. Det er ønskelig at forskningsprosjekter i størst mulig grad bygger på prinsippet om likeverdig partnerskap mellom forskningsgrupper/forskningsinstitusjoner og samiske samfunn/informanter, helt fra prosjektet er i idéfasen og til og med prosjektslutt.

Det må i nødvendig grad redegjøres for hvordan partnerskapet skal gjennomføres og ivaretas.

Kunnskap om samiske forhold

Det skal dokumenteres at prosjektgruppen innehar tilstrekkelig kunnskap om helse, tradisjoner, historie, tradisjonell kunnskap og sosiale forhold i Sápmi. Deltakere skal oppleve at den forskningen de er invitert til å delta i, er kulturell trygg. Med dette menes at forskningen skal belyse og ta hensyn til kulturelle forhold, verdier og praksis som kan være av betydning for studiens formål. Forskningen skal avspeile mangfoldet og variasjonen i den samiske kulturen og de samiske samfunnene, og ikke bidra til stereotype fremstillinger. Definisjoner/kategorisering av samer som gruppe må sikre dette. Samisk helseforskning skal bidra til kunnskap og ikke til stigmatisering.

Kunnskap om helse, tradisjoner, historie, tradisjonell kunnskap og sosiale forhold i Sápmi, som er relevant for prosjektets målsetting og forskningsspørsmål/problemstillinger, skal dokumenteres.

Respektfull og ansvarlig behandling av humant biologisk materiale og genetisk forskning

Forskning på humant biologisk materiale kan oppleves som utrygt for samer på grunn av tidlige tiders rasistiske og diskriminerende forskning. Genetisk forskning er av spesiell interesse når det gjelder ny teknologi. Eksempelvis human genomforskning i store datasett som kartlegger genetisk variasjon og mangfold, kan oppleves spesielt truende i urbefolkninger.

Det skal ved forskning på humant biologisk materiale opptres respektfullt og redegjøres for:

- hensikten med å samle inn materialet;*
- innsamlingsmetode, oppbevaring, deling, eksport, typer analyse av materialet og destruksjon;*
- samers kollektive rettigheter til fordeler som skapes ved utnyttning av samisk humant biologisk*

materiale.

Innhenting av kollektivt samtykke i befolkningsundersøkelser med tidligere bredt samtykke

I mange pågående og allerede godkjente prosjekter foreligger det et bredt samtykke til nærmere bestemt bredt definerte forskningsformål. Dersom nye prosjekter skal bruke allerede innsamlet data og materiale som faller inn under definisjonen av samisk helseforskning, må det likevel innhentes et kollektivt samtykke. Dette vil for eksempel kunne være tilfelle i langsgående studier og befolkningsundersøkelser.

Det må også i tilfeller med bredt samtykke søkes kollektivt samtykke for nye prosjekter.

Disse retningslinjene kan brukes som utgangspunkt for å utarbeide allsamiske og overordnede retningslinjer for samisk helseforskning.

2. Ekstern sakkyndig komite

Ekstisterende infrastruktur bør utnyttes hva gjelder etisk forhåndsgodkjenning av forskningsprosjekter. Det er videre avgjørende at det kollektive samtykket kan innhentes så effektivt som mulig. Myndigheten til å avgi et samisk og dynamisk kollektivt samtykke delegeres av Sametingsrådet til en ekstern og sakkyndige komite. Denne skal vurdere prosjektene i henhold til de øvrige etiske retningslinjene for samisk helseforskning.

Komiteen behandler søknader om forhåndsgodkjenning før disse kommer på REKs bord. Dette sikres ved at det innføres nødvendige spørsmål i REKs søknadsskjema med lenke til retningslinjene. Sametinget kontakter REK nord omgående for å slutføre dette arbeidet med søknadsskjemaet.

Komiteen oppnevnes av Sametingsrådet for to år av gangen. Sammensetningen skal sikre at komiteen innehar tilstrekkelig kompetanse og erfaring, herunder:

- Formell forskningskompetanse (ph.d.) eller tilsvarende, og erfaring med samisk helseforskning eller et nært beslektet fagfelt.
- Helsefaglig kompetanse.
- Relevant folkerettslig kompetanse
- Samisk språk- og kulturkompetanse
- Samisk brukerrepresentasjon

Komiteen kan ved behov innhente ytterligere kompetanse, f.eks. genetisk kompetanse. Videre må komiteens sammensetning sikre kjønnsbalanse, geografisk spredning og et allsamisk perspektiv. Sistnevnte sikres ved at sametingene i Sverige og Finland oppnevner ett medlem hver med relevant kompetanse.

Leder av komiteen har dobbeltstemme. Et kollektivt samtykke krever minst 2/3 flertall.

Medlemmene har personlig vara.

2.1) Komiteens mandat.

Samer har en kollektiv rett til selvbestemmelse i henhold til FN-konvensjonene om sivile og politiske rettigheter, og økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK), samt FNs urfolkserklæring. Retten til å delta som likeverdig part i helseforskningsprosjekters alle faser, følger også av ILO-konvensjon 169 og prosedyrer for konsultasjoner mellom Sametinget og statlige myndigheter fastsatt i kongelig resolusjon i 2005. Samer som urfolk har rettigheter til og interesser knyttet til genetiske ressurser etter FNs konvensjon om biologisk mangfold; det følger av den tredje sameparlamentarikerkonferansen fra 2011 at slike ressurser også omfatter samisk humant biologisk materiale.

Komiteen skal:

- På vegne av det samiske folk avgi et kollektivt og dynamisk samtykke til samisk

- helseforskningsprosjekter i Norge.
- Avgi et kollektivt og dynamisk samtykke i henhold til gjeldende etiske retningslinjene for samisk helseforskning.
- Vurdere forskningsprosjektene i egne møter og i forkant av møtene i de Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK).
- Ved behov være i dialog med og tilgjengelig for Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag (NEM), REK og andre relevante forskningsetiske komiteer.
- Så langt det lar seg gjøre besvare forskningsetiske spørsmål fra forskningsgrupper og forskere, og delta i relevante fora.
- Evaluere og eventuelt foreslå endringer på etiske retningslinjer for samisk helseforskning.

3. Forskriftsendring

Ny personvernlov trådte i kraft sommeren 2018. Loven viderefører mange av prinsippene og reglene i det gjeldende personverndirektivet, men nødvendige endringer i norsk rett har vært nødvendig. I kjølvannet av dette trådte *forskrift om befolkningsbaserte helseundersøkelser* i kraft 13.08.2018. Med dette ble en stor del av kontrollfunksjonen overført fra de Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK) til forskningsinstitusjonene. Nå kan befolkningsbaserte helseundersøkelser slik som SAMINOR, samle inn og lagre helseopplysninger og biologisk materiale, uten REK-godkjenning eller konsesjon fra Datatilsynet. Det er først når data skal analyseres at en godkjenning fra REK er påkrevd.

Viktige prioriteringer og vurderinger i forskningsprosjekter gjøres i forkant av, og underveis i, datainnsamlinger. Et vilkår om samisk, kollektivt samtykke i forkant av datainnsamling i samiske helseforskningsprosjekter, bør innføres i overnevnte forskrift. Sametinget vil omgående ta kontakt med Helse- og omsorgsdepartementet for gjennomføring av konsultasjoner.

Saken avsluttet 05.06.2019 kl. 19.10

Ášši/Sak 024/19	Sametingets plenum	Dato: 04.06.2019- 07.06.2019
-----------------	--------------------	---------------------------------

Kontrollutvalgets årsmelding 2018

	Arkivsaknr. 19/127
--	-----------------------

Vedlegg

Forslag og merknader

Kontrollutvalgets innstilling:

Sametinget har drøftet kontrollutvalgets årsmelding 2018. Årsmeldingen er vedlagt protokollen.

Kontrollutvalgets årsmelding 2018

1. INNLEDNING

I henhold til Særskilte regler for Kontrollkomiteens ansvars- og arbeidsområde § 2 skal kontrollkomiteen «..på faglig grunnlag utøve parlamentarisk kontroll og styringskontroll ved å undersøke og utrede saksforhold, vurdere det opp mot etablerte kriterier og ordninger og påpeke eventuelle feil og mangler.

Kontrollutvalget eller den Kontrollutvalget bemyndiger, har rett til fullt innsyn i dokumenter, rapporter og lignede i Sametinget».

Kontrollutvalgets oppgaver framkommer i Sametingets forretningsorden § 16. Utvalgets oppgaver er:

a) å utøve den parlamentariske kontroll over virksomheten som finansieres via Sametingets budsjett,

og

b) å kontrollere Sametingets årsregnskap og gjennomgå eventuelle merknader vedrørende disse fra

Riksrevisjonen

Utvalget kan foreta de undersøkelser i Sametingets administrasjon som det anser som nødvendig for Sametingets kontroll. Før utvalget selv foretar slike undersøkelser, underrettes sametingsrådet, eventuelt plenumsledelsen, som plikter å framskaffe ønskede opplysninger.

Utvalget kan avgi innstilling til Sametingets plenum om de saker den tar opp til behandling. Et mindretall på to av utvalgets medlemmer kan kreve at en sak blir tatt opp til behandling i utvalget.

Plenum kan fastsette særskilte regler for kontrollutvalgets ansvars- og arbeidsområde.

Sametingets kontrollutvalg skal i hht. Særskilte regler for Kontrollutvalgets ansvars- og arbeidsområde § 5 avgi årsmelding. Årsmeldingen skal avspeile kontrollutvalgets virksomhet i foregående år.

2. KONTROLLUTVALGETS MEDLEMMER

Sametinget valgte 12.10.17 i sak 040/17 følgende medlemmer til kontrollutvalget for perioden 2017 - 2021:

1. Jørn Are Gaski, leder
2. Ann-Elise Finbog, nestleder
3. Arthur Tørfoss, medlem
4. Gunn Anita Jacobsen, medlem
5. Mathis N. Eira, medlem

3. KONTROLLUTVALGETS VIRKSOMHET

Gjennomførte møter:

- Tromsø 20.03.18 og 21.03.18
- Tromsø 24.04.18
- Oslo 21.06.18
- Tromsø 17.09.18

Kontrollutvalget har gjennomført følgende kurs/seminar:

- Utvalgets medlemmer har deltatt på NKRFs kontrollutvalgskonferansen 2018 på Gardermoen – 07.02.18/08.02.18.
- Utvalget gjennomførte egen opplæring i reiseregninger 21.03.18.

Rammeavtalen for saksbehandlingstjenester

Sametingets kontrollutvalg har inngått rammeavtale for saksbehandlingstjenester med Søstrene Åsjord AS. Rammeavtalen gjelder for 3 år og utløper 30.06.19. Avtalen gir rett til en forlengelse på ett år.

Kontrollutvalget har hatt opp til behandling 28 saker og velger å fremheve behandlingen av følgende:

02/18 Riksrevisjonen og rapport om tilskuddsmidler forvaltet av Sametinget.

Riksrevisjonen deltok på møtet og presenterte rapporten *Revisjonsrapport for 2017 om tilskuddsmidler forvaltet i Sametinget*.

Kontrollutvalget tok gjennomgangen av rapporten til orientering.

03/18 Møteplan for 2018

Følgende møteplan med møtesteder ble vedtatt:

- 24.04.18 – 25.04.18 Tromsø
- 26.06.18 – 27.06.18 Tromsø
- 28.08.18 – 29.08.18 Oslo
- 23.10.18 – 24.10.18 Tromsø

04/18 Kontrollutvalgets årsmelding 2017 – framlegg fra administrasjonen

Utkast til utvalgets årsmelding framlagt utvalget.

Vedtak:

Endringer gjort på møtet legges inn og korrigert utkast legges fram på neste møte.

05/18 Regnskapoversikt pr. 31.12.17 og 28.02.18

Regnskap for ovennevnte perioder framlagt for utvalget.

Vedtak:

Kontrollutvalget tar regnskapoversikten til orientering.

06/18 Eventuelt

Til behandling:

- E-poster fra Arthur Tørfoss datert 13.02.18 og 20.03.18
- Innspill fra Jørn Are Gaski – behovet for å se på hvordan representanter oppnevnes til offentlig utvalg (reindriftsstyreet). Bestilling på arbeid gjøres hos Søstrene Åsjord AS. Forslag til bestillingsteksten senes ut noe senere og selve bestillingen bjøres på neste møte.

Vedtak:

Kontrollutvalget tar til etterretning framlagte saker.

08/18 Kontrollutvalgets årsmelding for 2017

Korrigert årsmelding framlagt.

Vedtak:

Framlagt årsmelding for 2017 godkjennes.

09/18 Regnskapsoversikt pr. 31.03.18

Regnskapsoversikten for ovennevnte periode framlagt for utvalget.

Vedtak:

Kontrollutvalget tar regnskapsoversikten til orientering.

10/18 Søstrene Åsjord AS – framegg av bestilling 01/18 – Oppnevning av representanter til offentlig utvalg

Bestillingen gjelder oppnevning av representanter til offentlig utvalg. Framlagt bestillingskjema godkjennes.

Vedtak:

Framlagt bestillingskjema (BS 01/18) godkjennes.

11/18 Eventuelt

Brev fra Samenes Folkeforbund - datert 19.03.18 - klage på Sametingsvalget 2017:

Kontrollutvalget ber administrasjonen komme med redegjørelse til framlagt klage. Svar fra administrasjonen må framlegges utvalget til neste møte.

Arthur Tørfoss - e-post av 11.04.18 - godtgjørelse til representantene i Sametinget:

Administrasjonen sender over en ny påminnelse til plenumsledelsen hvor status på saken kommenteres.

Godkjenning av protokoll fra møtet 20.03.18 - 21.03.18:

Protokollen godkjennes som framlagt.

Møtedato i juni - oppsatt møtedato utgår:

Oppsatt møtedato 26.06.18 - 27.06.18 utgår.

Ny møtedato blir 21.06.18.

13/18 Regnskapsoversikt pr. 31.05.18

Regnskapsoversikten for ovennevnte periode framlagt for utvalget.

Vedtak:

Kontrollutvalget tar regnskapsoversikten til orientering.

14/18 Søstrene Åsjord AS – framlegg av bestilling 01/18 – oppnevning av representanter til offentlig utvalg

Notat av 21.06.18 framlagt for utvalget.

Vedtak:

1. Kontrollutvalget viser til Sametingets forretningsorden § 12, som sier at «Sametingsrådet forvalter Sametingets budsjett og kan utnevne styrer, råd og utvalg til forvaltning av Sametingets virkemidler»

2. Kontrollutvalget viser til at det ikke fremkommer av forretningsorden hvordan oppnevning til øvrige råd, utvalg og styrever som ikke er knyttet til Sametingets budsjett og virkemidler skal foregå.

3. Kontrollutvalget vil be plenumsledelsen om å vurdere eventuelle behov for skriftlige retningslinjer for oppnevning av representanter til øvrige utvalg, råd og styrever, herunder offentlige myndighetsorganer.

4. Kontrollutvalget viser til brev fra Landbruks- og matdepartementet (LMD) om oppnevning til Reindriftsstyret, datert 6. juni d.å. Kontrollutvalget ber om tilbakemelding fra Sametingsrådet på hvordan de vil forholde seg til de momenter som LMD påpeker i sitt brev.

Følgende merknad ble gjort på møte 26.03.19: Reindriftslovens § 71 er ikke fulgt opp.

15/18 Søstrene Åsjord AS – bestilling av arbeid

Følgende bestillingsskjema lagt fram for utvalget:

- BS 02/18 - Sametingets årsregnskap for 2017
- BS 03/18 - Sametingsrådets møtebøker for 2017
- BS 04/18 - Sametingets klagenemndas møtebøker for 2017
- BS 05/18 - Riksrevisjonens beretning om årsregnskapet

Vedtak:

Framlagte bestillingsskjemane (BS 02/18 – 05/18) godkjennes. Dog endres ferdigstillelsen av alle rapportene til 01.09.18.

16/18 Godkjenning av protokoll fra møtet 24.04.18

Protokoll fra møtet 24.04.18 framlagt utvalget.

Vedtak:

Protokollen godkjennes som framlagt.

17/18 Endring av møtedato i august 2018

Vedtak:

Oppsatt møte i Tromsø 28.08.18 – 29.08.18 utgår om ny møtedato blir: 17.09.18.

Samtidig ble det korreksjon på oppsatt møte 23.10.18, denne ble endret til 22.10.18.

18/18 Eventuelt

- Samenes folkeforbund - brev av 19.03.18 - informasjon om status i saken
- Kontroll/tilsyn av forvaltningspraksis i administrasjonen - informasjon om saken

Vedtak:

Samenes Folkeforbund:

Ny bestilling: BS 06/18

Søstrene Åsjord AS tar en gjennomgang av saken og fremmer notat om statusen for saken. Saken settes opp til behandling til neste møte.

Vedtak:

Kontroll/tilsyn av forvaltningspraksis i administrasjonen:

Ny bestilling: BS 07/18

Søstrene Åsjord AS tar en gjennomgang av saken og fremmer notat om statusen for saken. Saken settes opp til behandling til neste møte.

21/18 Regnskapsoversikt pr. 31.07.18

Regnskapsoversikten for ovennevnte periode framlagt for utvalget.

Vedtak:

Utvalget tar regnskapsoversikten til orientering.

Administrasjonen følger opp budsjettbehovet og framlegger dette for utvalget før innspill til Sametinget.

22/18 Søstrene Åsjord AS – framlegg av bestilling – 02/18 Sametingets årsregnskap

Notat av 26.08.18 framlagt for utvalget.

Vedtak:

Sametingets kontrollutvalg tar Sametingets årsregnskap for 2017 til orientering.

23/18 Søstrene Åsjord AS – framlegg av bestilling – 03/18 Sametingets møtebøker for 2017

Notat av 31.08.18 framlagt for utvalget.

Vedtak:

Møtebøkene er informative og Sametingsrådet har god orden. Sakene følger en god saksnummerering hvor vi konstaterer få, men enkelte brudd i rekkefølgen. Sakstitlene er primært skrevet på norsk. I mindre grad er de skrevet på samisk – norsk, eller kun samisk. Sametingsrådet oppfordres til økt bruk av det samiske språk også i sakstitlene.

Kontrollutvalget anmoder Sametingsrådet i saker som omhandler utforming av regelverk, om å presentere regelverket som vedtas i sin helhet i møteboken. Dette gjør det oversiktlig å se hva som er gjeldende regelverk, og hva som faktisk ble vedtatt.

Når det gjelder saker som omhandler tilsagn om tilskudd, anbefaler vi at kostnadsplan og finansieringsplan fremkommer i de enkelte vedtak. Vi har konstatert at i noen tilfeller fremkommer ikke dette.

24/18 Søstrene Åsjord AS – framlegg av bestilling – 04/18 Sametingets klagenemndas møtebøker for 2017

Notat av 31.08.18 framlagt for utvalget.

Vedtak:

Gjennomgangen av Sametingets klagenemndas møtebøker for 2017 tas til orientering.

Gjennomgangen oversendes klagenemnda til orientering.

25/18 Søstrene Åsjord AS – framlegg av bestilling – 05/18 Riksrevisjonens beretning for 2017

Notat av 30.08.18 framlagt for utvalget.

Vedtak:

Sametingets kontrollutvalg tar Riksrevisjonens rapport til orientering.

26/18 Søstrene Åsjord AS – framlegg av bestilling – 06/18 tilsvar til Samenes Folkeforbund

Notat av 29.08.18 framlagt for utvalget.

Vedtak:

Kontrollutvalget viser til klagen fra Samenes Folkeforbund på valget i 2017 hvor de krever omvalg.

Kontrollutvalget viser til informasjon som er publisert på Sametingets nettside herunder informasjon om innsending av klage i forbindelse med valget.

Kontrollutvalget har fått belyst saksgangen i forbindelse med klagen.

Kontrollutvalget konstaterer at det foreligger feil i forbindelse med valglistene, men er av den oppfatning at feilen ikke har påvirket mandatfordelingen.

Kontrollutvalget anmoder Sametingets administrasjon til å se på hvordan internkontrollen fungerer i dag, herunder vurdere retningslinjer for å unngå situasjoner med feil som vist til i klagen fra Samenes Folkeforbund.

27/18 Søstrene Åsjord AS – framlegg av bestilling – 07/18 kontroll/tilsyn av forvaltningspraksis

Notat av 31.08.18 framlagt for utvalget.

Vedtak:

Kontrollutvalget ber Sametingsrådet vurdere behovet for ytterligere presiseringer i gjeldende personalreglement, herunder retningslinjer for hvordan utforming av sluttattester skal være når ansatte slutter i organisasjonen.

Kontrollutvalget vil bemerke at en sluttattest har stor betydning for den enkelte i det videre yrkes- og karriereløp. Det er derfor av stor betydning at arbeidstakers arbeidsområder blir gitt en god beskrivelse.

28/18 Eventuelt

Tørfoss- ny påminnelse om pensjonssaken oversendes plenumsledelsen

Vedtak:

Administrasjonen oversender en påminnelse til plenumsledelsen om status i saken.

4. UNDERSØKELSER SOM VIL BLI GJENNOMFØRT I KOMMENDE ÅR

Sametingets kontrollutvalg vil i 2019 igangsette følgende:

Sametingets kontrollutvalg vil jobbe for å kunne gjennomføre en revisjon av tilskuddsforvaltningen.

5. UTFORDRINGER

Sametingets kontrollutvalg ser følgende utfordringer:

Kontrollutvalget vil jobbe for at nyvalgte medlemmer i utvalget tidlig får tilbud om opplæring i arbeidet som medlemmer i kontrollutvalget.

Kontrollutvalget vil jobbe for at medlemmene har mulighet for hospitering/høringer på Stortinget i 2019.

Sametingets plenum - 024/19

Saken påbegynt 06.06.19 kl. 09.00

Votering

Av 39 representanter var 32 til stede. Det ble ikke votert over saken.

Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Jørn Are Gaski, saksordfører	
2	Gunn Anita Jacobsen	
3	Arthur Johan Tørfoss	
4	Runar Myrnes Balto	
5	Mathis Nilsen Eira	
6	Ronny Wilhelmsen	Mathis Nilsen Eira
7	Anders Somby jr.	
8	Tor Gunnar Nystad	
9	Jørn Are Gaski, saksordfører	

SP - vedtak:

Sametinget har drøftet kontrollutvalgets årsmelding 2018. Årsmeldingen er vedlagt protokollen.

Kontrollutvalgets årsmelding 2018

1. INNLEDNING

I henhold til Særskilte regler for Kontrollkomiteens ansvars- og arbeidsområde § 2 skal kontrollkomiteen «...på faglig grunnlag utøve parlamentarisk kontroll og styringskontroll ved å undersøke og utrede saksforhold, vurdere det opp mot etablerte kriterier og ordninger og påpeke eventuelle feil og mangler.

Kontrollutvalget eller den Kontrollutvalget bemyndiger, har rett til fullt innsyn i dokumenter, rapporter og lignede i Sametinget».

Kontrollutvalgets oppgaver framkommer i Sametingets forretningsorden § 16. Utvalgets oppgaver er:

a) å utøve den parlamentariske kontroll over virksomheten som finansieres via Sametingets budsjett, og

b) å kontrollere Sametingets årsregnskap og gjennomgå eventuelle merknader vedrørende disse fra Riksrevisjonen

Utvalget kan foreta de undersøkelser i Sametingets administrasjon som det anser som nødvendig for Sametingets kontroll. Før utvalget selv foretar slike undersøkelser, underrettes sametingsrådet, eventuelt plenumsledelsen, som plikter å framskaffe ønskede opplysninger.

Utvalget kan avgi innstilling til Sametingets plenum om de saker den tar opp til behandling. Et mindretall på to av utvalgets medlemmer kan kreve at en sak blir tatt opp til behandling i utvalget.

Plenum kan fastsette særskilte regler for kontrollutvalgets ansvars- og arbeidsområde.

Sametingets kontrollutvalg skal i hht. Særskilte regler for Kontrollutvalgets ansvars- og arbeidsområde § 5 avgi årsmelding. Årsmeldingen skal avspeile kontrollutvalgets virksomhet i foregående år.

2. KONTROLLUTVALGETS MEDLEMMER

Sametinget valgte 12.10.17 i sak 040/17 følgende medlemmer til kontrollutvalget for perioden 2017 - 2021:

1. Jørn Are Gaski, leder
2. Ann-Elise Finbog, nestleder
3. Arthur Tørfoss, medlem
4. Gunn Anita Jacobsen, medlem
5. Mathis N. Eira, medlem

3. KONTROLLUTVALGETS VIRKSOMHET

Gjennomførte møter:

- Tromsø 20.03.18 og 21.03.18
- Tromsø 24.04.18
- Oslo 21.06.18
- Tromsø 17.09.18

Kontrollutvalget har gjennomført følgende kurs/seminar:

- Utvalgets medlemmer har deltatt på NKRFs kontrollutvalgskonferansen 2018 på Gardermoen – 07.02.18/08.02.18.
- Utvalget gjennomførte egen opplæring i reiseregninger 21.03.18.

Rammeavtalen for saksbehandlingstjenester

Sametingets kontrollutvalg har inngått rammeavtale for saksbehandlingstjenester med Søstrene Åsjord AS. Rammeavtalen gjelder for 3 år og utløper 30.06.19. Avtalen gir rett til en forlengelse på ett år.

Kontrollutvalget har hatt opp til behandling 28 saker og velger å fremheve behandlingen av følgende:

02/18 Riksrevisjonen og rapport om tilskuddsmidler forvaltet av Sametinget.

Riksrevisjonen deltok på møtet og presenterte rapporten *Revisjonsrapport for 2017 om tilskuddsmidler forvaltet i Sametinget*.

Kontrollutvalget tok gjennomgangen av rapporten til orientering.

03/18 Møteplan for 2018

Følgende møteplan med møtesteder ble vedtatt:

- 24.04.18 – 25.04.18 Tromsø
- 26.06.18 – 27.06.18 Tromsø
- 28.08.18 – 29.08.18 Oslo
- 23.10.18 – 24.10.18 Tromsø

04/18 Kontrollutvalgets årsmelding 2017 – framlegg fra administrasjonen

Utkast til utvalgets årsmelding framlagt utvalget.

Vedtak:

Endringer gjort på møtet legges inn og korrigeret utkast legges fram på neste møte.

05/18 Regnskapoversikt pr. 31.12.17 og 28.02.18

Regnskap for ovennevnte perioder framlagt for utvalget.

Vedtak:

Kontrollutvalget tar regnskapoversikten til orientering.

06/18 Eventuelt

Til behandling:

- E-poster fra Arthur Tørfoss datert 13.02.18 og 20.03.18
- Innspill fra Jørn Are Gaski – behovet for å se på hvordan representanter oppnevnes til offentlig utvalg (reindriftsstyret). Bestilling på arbeid gjøres hos Søstrene Åsjord AS. Forslag til bestillingsteksten senes ut noe senere og selve bestillingen bjøres på neste møte.

Vedtak:

Kontrollutvalget tar til etterretning framlagte saker.

08/18 Kontrollutvalgets årsmelding for 2017

Korrigeret årsmelding framlagt.

Vedtak:

Framlagt årsmelding for 2017 godjennes.

09/18 Regnskapsoversikt pr. 31.03.18

Regnskapsoversikten for ovennevnte periode framlagt for utvalget.

Vedtak:

Kontrollutvalget tar regnskapsoversikten til orientering.

10/18 Søstrene Åsjord AS – framegg av bestilling 01/18 – Oppnevning av representanter til offentlig utvalg

Bestillingen gjelder oppnevning av representanter til offentlig utvalg. Framlagt bestillingsskjema godkjennes.

Vedtak:

Framlagt bestillingsskjema (BS 01/18) godkjennes.

11/18 Eventuelt

Brev fra Samenes Folkeforbund - datert 19.03.18 - klage på Sametingsvalget 2017:

Kontrollutvalget ber administrasjonen komme med redegjørelse til framlagt klage. Svar fra administrasjonen må framlegges utvalget til neste møte.

Arthur Tørfoss - e-post av 11.04.18 - godtgjørelse til representantene i Sametinget:

Administrasjonen sender over en ny påminnelse til plenumsledelsen hvor status på saken kommenteres.

Godkjenning av protokoll fra møtet 20.03.18 - 21.03.18:

Protokollen godkjennes som framlagt.

Møtedato i juni - oppsatt møtedato utgår:

Oppsatt møtedato 26.06.18 - 27.06.18 utgår.

Ny møtedato blir 21.06.18.

13/18 Regnskapsoversikt pr. 31.05.18

Regnskapsoversikten for ovennevnte periode framlagt for utvalget.

Vedtak:

Kontrollutvalget tar regnskapsoversikten til orientering.

14/18 Søstrene Åsjord AS – framlegg av bestilling 01/18 – oppnevning av representanter til offentlig utvalg

Notat av 21.06.18 framlagt for utvalget.

Vedtak:

1. Kontrollutvalget viser til Sametingets forretningsorden § 12, som sier at «Sametingsrådet forvalter Sametingets budsjett og kan utnevne styrer, råd og utvalg til forvaltning av Sametingets virkemidler»

2. Kontrollutvalget viser til at det ikke fremkommer av forretningsorden hvordan oppnevning til øvrige råd, utvalg og styrer som ikke er knyttet til Sametingets budsjett og virkemidler skal foregå.

3. Kontrollutvalget vil be plenumsledelsen om å vurdere eventuelle behov for skriftlige retningslinjer for oppnevning av representanter til øvrige utvalg, råd og styrer, herunder offentlige myndighetsorganer.

4. Kontrollutvalget viser til brev fra Landbruks- og matdepartementet (LMD) om oppnevning til Reindriftsstyret, datert 6. juni d.å. Kontrollutvalget ber om tilbakemelding fra Sametingsrådet på hvordan de vil forholde seg til de momenter som LMD påpeker i sitt brev.

Følgende merknad ble gjort på møte 26.03.19: Reindriftslovens § 71 er ikke fulgt opp.

15/18 Søstrene Åsjord AS – bestilling av arbeid

Følgende bestillingsskjema lagt fram for utvalget:

- BS 02/18 - Sametingets årsregnskap for 2017
- BS 03/18 - Sametingsrådets møtebøker for 2017
- BS 04/18 - Sametingets klagenemdas møtebøker for 2017
- BS 05/18 - Riksrevisjonens beretning om årsregnskapet

Vedtak:

Framlagte bestillingsskjemane (BS 02/18 – 05/18) godkjennes. Dog endres ferdigstillelsen av alle rapportene til 01.09.18.

16/18 Godkjenning av protokoll fra møtet 24.04.18

Protokoll fra møtet 24.04.18 framlagt utvalget.

Vedtak:

Protokollen godkjennes som framlagt.

17/18 Endring av møtedato i august 2018

Vedtak:

Oppsatt møte i Tromsø 28.08.18 – 29.08.18 utgår om ny møtedato blir: 17.09.18.

Samtidig ble det korreksjon på oppsatt møte 23.10.18, denne ble endret til 22.10.18.

18/18 Eventuelt

- Samenes folkeforbund - brev av 19.03.18 - informasjon om status i saken
- Kontroll/tilsyn av forvaltningspraksis i administrasjonen - informasjon om saken

Vedtak:

Samenes Folkeforbund:

Ny bestilling: BS 06/18

Søstrene Åsjord AS tar en gjennomgang av saken og fremmer notat om statusen for saken. Saken settes opp til behandling til neste møte.

Vedtak:

Kontroll/tilsyn av forvaltningspraksis i administrasjonen:

Ny bestilling: BS 07/18

Søstrene Åsjord AS tar en gjennomgang av saken og fremmer notat om statusen for saken. Saken settes opp til behandling til neste møte.

21/18 Regnskapsoversikt pr. 31.07.18

Regnskapsoversikten for ovennevnte periode framlagt for utvalget.

Vedtak:

Utvalget tar regnskapsoversikten til orientering.

Administrasjonen følger opp budsjettbehovet og framlegger dette for utvalget før innspill til Sametinget.

22/18 Søstrene Åsjord AS – framlegg av bestilling – 02/18 Sametingets årsregnskap

Notat av 26.08.18 framlagt for utvalget.

Vedtak:

Sametingets kontrollutvalg tar Sametingets årsregnskap for 2017 til orientering.

23/18 Søstrene Åsjord AS – framlegg av bestilling – 03/18 Sametingets møtebøker for 2017

Notat av 31.08.18 framlagt for utvalget.

Vedtak:

Møtebøkene er informative og Sametingsrådet har god orden. Sakene følger en god saksnummerering hvor vi konstaterer få, men enkelte brudd i rekkefølgen. Sakstitlene er primært skrevet på norsk. I mindre grad er de skrevet på samisk – norsk, eller kun samisk. Sametingsrådet oppfordres til økt bruk av det samiske språk også i sakstitlene.

Kontrollutvalget anmoder Sametingsrådet i saker som omhandler utforming av regelverk, om å presentere regelverket som vedtas i sin helhet i møteboken. Dette gjør det oversiktlig å se hva som er gjeldende regelverk, og hva som faktisk ble vedtatt.

Når det gjelder saker som omhandler tilsagn om tilskudd, anbefaler vi at kostnadsplan og finansieringsplan fremkommer i de enkelte vedtak. Vi har konstatert at i noen tilfeller fremkommer ikke dette.

24/18 Søstrene Åsjord AS – framlegg av bestilling – 04/18 Sametingets klagenemndas møtebøker for 2017

Notat av 31.08.18 framlagt for utvalget.

Vedtak:

Gjennomgangen av Sametingets klagenemndas møtebøker for 2017 tas til orientering.

Gjennomgangen oversendes klagenemnda til orientering.

25/18 Søstrene Åsjord AS – framlegg av bestilling – 05/18 Riksrevisjonens beretning for 2017

Notat av 30.08.18 framlagt for utvalget.

Vedtak:

Sametingets kontrollutvalg tar Riksrevisjonens rapport til orientering.

26/18 Søstrene Åsjord AS – framlegg av bestilling – 06/18 tilsvar til Samenes Folkeforbund

Notat av 29.08.18 framlagt for utvalget.

Vedtak:

Kontrollutvalget viser til klagen fra Samenes Folkeforbund på valget i 2017 hvor de krever omvalg.

Kontrollutvalget viser til informasjon som er publisert på Sametingets nettside herunder informasjon om innsending av klage i forbindelse med valget.

Kontrollutvalget har fått belyst saksgangen i forbindelse med klagen.

Kontrollutvalget konstaterer at det foreligger feil i forbindelse med valglistene, men er av den oppfatning at feilen ikke har påvirket mandatfordelingen.

Kontrollutvalget anmoder Sametingets administrasjon til å se på hvordan internkontrollen fungerer i dag, herunder vurdere retningslinjer for å unngå situasjoner med feil som vist til i klagen fra Samenes Folkeforbund.

27/18 Søstrene Åsjord AS – framlegg av bestilling – 07/18 kontroll/tilsyn av forvaltningspraksis

Notat av 31.08.18 framlagt for utvalget.

Vedtak:

Kontrollutvalget ber Sametingsrådet vurdere behovet for ytterligere presiseringer i gjeldende personalreglement, herunder retningslinjer for hvordan utforming av sluttattester skal være når ansatte slutter i organisasjonen.

Kontrollutvalget vil bemerke at en sluttattest har stor betydning for den enkelte i det videre yrkes-og karriereløp. Det er derfor av stor betydning at arbeidstakers arbeidsområder blir gitt en god beskrivelse.

28/18 Eventuelt

Tørfoss- ny påminnelse om pensjonssaken oversendes plenumsledelsen

Vedtak:

Administrasjonen oversender en påminnelse til plenumsledelsen om status i saken.

4. UNDERSØKELSER SOM VIL BLI GJENNOMFØRT I KOMMENDE ÅR

Sametingets kontrollutvalg vil i 2019 igangsette følgende:

Sametingets kontrollutvalg vil jobbe for å kunne gjennomføre en revisjon av tilskuddsforvaltningen.

5. UTFORDRINGER

Sametingets kontrollutvalg ser følgende utfordringer:

Kontrollutvalget vil jobbe for at nyvalgte medlemmer i utvalget tidlig får tilbud om opplæring i arbeidet som medlemmer i kontrollutvalget.

Kontrollutvalget vil jobbe for at medlemmene har mulighet for hospitering/høringer på Stortinget i 2019.

Saken avsluttet 06.06.19 kl. 09.35

Ášši/Sak 025/19	Sametingets plenum	Dato: 04.06.2019- 07.06.2019
-----------------	--------------------	---------------------------------

Ášši/Sak 004/19	Nærings- og kulturkomiteen	Dato: 21.05.2019- 23.05.2019
-----------------	----------------------------	---------------------------------

NVEs forslag til nasjonal ramme for vindkraft

	Arkivsaknr. 17/1837
--	------------------------

Vedlegg

Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget forutsetter at folkeretten, menneskerettigheter og urfolksrettigheter ivaretas og vektlegges for å sikre det materielle grunnlaget for samiske samfunn, samiske næringer og samisk kultur i energisaker. Da vil ansvarlige myndigheter kunne avvise vindkraftverk med store negative konsekvenser for samiske rettighetshavere og det materielle kulturgrunnlaget på tidligst mulig tidspunkt. Dette vil i så fall kunne gjøre fremtiden for arealkrevende samiske næringer mer forutsigbar.

I sametingsmeldingen om areal og miljø- «Nu guhka go mis eatnamat» fremgår det at Sametingets mål er at Sametinget og samiske interesser og rettighetshavere skal ha en reell mulighet til å bli konsultert av staten for å kunne gi et fritt forhåndsinformert samtykke til planer og tiltak knyttet til areal- og ressursforvaltning.

Sametinget mener at den nasjonale ramme for vindkraft ikke skal være en utbyggingsplan hvor det automatisk iverksettes tiltak for omfattende utbygging av vindkraft. Etter Sametingets syn bør den nasjonale rammen heller oppfattes som et dokument som synliggjør hvor vindkraft ikke kan bygges ut og som dermed gir trygghet for at det materielle kulturgrunnlaget for samisk kultur, næring og samfunn gjennom at det overordnede planverket styrkes ved at det ikke åpnes for utbyggingspress i områder hvor det er kjent at dette vil ha uakseptable konsekvenser for samiske interesser.

For at den nasjonale rammen skal ivareta de direkte berørte samiske interessene må den derfor ikke medføre ett utilbørlig press overfor samiske rettighetshavere og berørte samiske interesser for å få

iverksatt omfattende vindkraftprosjekter, med store konsekvenser for de berørte samiske interessene, i de områder som er valgt ut som egnede for vindkraft. At det gjennom 13 utvalgte områder synliggjøres hvor man potensielt kan bygge ut vindkraft, kan heller ikke medføre at øvrig sakshåndtering av enkeltsaker og konsesjoner ikke følges med strenge krav for å ivareta rettighetshavere, naturmangfoldet og folkerettslige forpliktelser. Saksbehandlingen må sikre at samiske interesser og rettighetshavere får en reell mulighet til å bli konsultert av staten for å kunne gi et fritt forhåndsinformert samtykke til aktuelle utbyggingsplaner.

En forutsetning for at de samiske interessene skal ha mulighet til å følge prosessene som myndigheter og utbygger legger opp til samt at reelle konsultasjoner kan gjennomføres, er at de settes ressursmessig i stand til dette.

Sametinget vil presisere at områdene som berører reindrift i det sørsamiske området og områdene i Vest-Finnmark som er blant de 13 områdene som er i NVE sitt forslag til nasjonal ramme ikke kan tas med i den endelige nasjonale rammen for vindkraft. Sametinget forventer at dette endres som følge av den videre prosessen. Fra Sametingets side vil man i denne sammenheng vise til Sametingets plenumsak 027/13 - Strategi for sikring og utvikling av samisk kultur ved energiutbygginger hvor det står: *«Sametinget har ved mange anledninger uttalt at det er et paradoks at urfolksområdene i nord er de som først får merke konsekvensene av klimaendringene og at det samtidig er de som tilsynelatende må bære de største byrdene av de avbøtende tiltak. Arealpresset er særlig sterkt i det sørsamiske området og i Vest-Finnmark.»*

Videre vil Sametinget poengtere at dersom departementet vil foreslå områder i det samiske området, utover de som nå er forslått som egnede områder i NVEs forslag, så kan ikke slike områder anses som avklart av Sametinget i forhold til den nasjonale rammen. Dette vil i så fall måtte være gjenstand for konsultasjoner mellom departementet og Sametinget. For eksempel så må ikke Statnetts planer om en konsesjonssøknad for videreføring av 420kv linja fra Skaidi til Varangerbotn, endre det faktum at områder i Øst-Finnmark er tatt ut av forslaget til nasjonal ramme.

Sametinget vil også vise til rapporten med Fylkesmannsembetenes reindrifsvurderinger og mener at vurderingene i rapporten som hovedsakelig peker på at det ikke er særlig rom for vindkraftutbygging i de samiske områdene, må få følger for den endelige nasjonale rammen og fremtidig konsesjonsbehandling av vindkraft i de samiske områdene. Fra Sametingets side vil man i denne sammenheng vise til Sametingets plenumssak 008/19 om Klimaendringer og rettferdig utvikling hvor følgende ble poengtert i plenumsvedtaket: *«Det er viktig at klimarettferdighet vurderes før tiltak i urfolksområder planlegges. Urfolk har ikke skapt klimakrisen, da er det rimelig at utbygninger til fornybar energi i deres områder ikke iverksettes av stater eller andre før det berørte urfolket har gitt sitt frie og informerte forhåndssamtykke.»*

Sametinget har ikke konsultert med staten om de konkrete områdene som i den nasjonale rammen foreslås som egnede eller ikke eller ikke egnede for vindindustriutbygginger. Det innebærer at konsultasjonsavtalen og konsultasjonsforpliktelsene gjelder for videre prosess.

Sametinget forutsetter derfor at det gjennomføres konsultasjoner mellom Sametinget og regjeringen om den nasjonale rammen før den blir vedtatt.

Nærings- og kulturkomiteen - 004/19

NKK - vedtak:

Innledning

Sametingets Nærings og Kulturkomite har behandlet sak 04/19 Sametingets sak om NVE`s forslag til Nasjonal Ramme for Vindkraft
Komiteen instiller følgende:

Forslag

Forslag fremmet av Norske Samers Riksforbund (NRS) Ann Karin Kvernmo. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NRS) Sandra Andersen Eira, Mathis Nilsen Eira og Nora Marie Bransfjell, fra Norske Samers Riksforbund/Samefolkets parti (NRS/SÁB) Jovna Vars Smuk, fra Flyttsamelista Anders Somby Jr., fra Partipolitisk uavhengig Tor Mikkola stiller seg bak:

Forslag 1

Endring i avsnitt 6 og flyttes opp som avsnitt 2:

Sametinget krever at områdene som berører reindrift i de sørsamiske områdene og områdene i Vest Finnmark tas ut av NVEs forslag til nasjonal ramme for vindkraft. Sametinget forventer at dette endres som følge av den videre prosessen. Fra Sametingets side vil man i denne sammenheng vise til Sametingets plenumsak 027/13 - Strategi for sikring og utvikling av samisk kultur ved energiutbygginger hvor det står: «Sametinget har ved mange anledninger uttalt at det er et paradoks at urfolksområdene i nord er de som først får merke konsekvensene av klimaendringene og at det samtidig er de som tilsynelatende må bære de største byrdene av de avbøtende tiltak. Arealpresset er særlig sterkt i det sørsamiske området og i Vest-Finnmark.»

Forslag fremmet av Arbeiderpartiet (AP) Bjørn Inge Mo. Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet (AP) John Kappfjell og Arild Pettersen Inga og Árja Roy Arild Rasmussen stiller seg bak:

Forslag 2

Erstatter sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget avviser alle inngrep som følge av vindkraftutbygging i samiske områder hvor samiske næringsinteresser eller rettighetshavere blir berørt, og ber om at disse blir tatt ut av NVEs forslag til nasjonal rammeplan for vindkraft.

For Sametinget er det et klart krav om at folkeretten, menneskerettigheter samt urfolksrettigheter ivaretas og vektlegges for å sikre grunnlaget for samiske samfunn, samiske interesser og samisk kultur i utbyggingssaker. På det grunnlaget kan ansvarlige myndigheter avvise utbyggingssaker med negative konsekvenser for samiske næringsinteresser, både materielle og immatrielle kulturinteresser og arealinteresser.

Videre forventer Sametinget at man hensyntar natur, miljø og verdifulle friluftsområder, og vil at store verdifulle naturområder uten tekniske inngrep og støy skal verdsettes når det bestemmes hvor det skal bygges vindmøller. Verdien av inngrepsfrie naturområder, områder med sårbare og truede arter og naturtyper, reinens leveområder og friluftslivsområder og reiseliv, skal vektlegges.

Det er viktig at man hensyntar både reindrifts- og fiskerinæringen slik at man ikke etablerer nye arealkonflikter ved industriutbygginger. De samiske primærnæringene som eksempelvis reindrift, fiske og utmarksbruk er viktige kulturbærere for det samiske samfunnet og bør ha et særskilt vern mot utbyggingssaker.

I følge Statkraft har Norge allerede i dag et kraftoverskudd på 10 TWh (terrawattimer) i et normalår, noe som tilsvarer kraftbehovet til 625 000 husstander. Sametinget mener derfor at man bør stanse utbyggingen av arealkrevende og belastende vindkraftprosjekter i de samiske områdene og se mot alternative løsninger for å møte et eventuelt økt kraftbehov i årene fremover.

Statkraft forventer at selv med elektrifiseringen/det grønne skiftet vil man ha et kraftoverskudd på 20

TWh i Norge frem mot 2030 hvis alle vindkraftprosjekter med konsesjoner i dag bygges ut. Sametinget stiller seg kritisk til at samiske interesser skal vike og bli skadelidende for at eksterne aktører skal profittere på båndlegging av viktige naturområder.

Sametinget anerkjenner og ser viktigheten av det grønne skiftet, og mener det er viktig å påpeke det store energipotensialet som ligger i å utnytte nye former for energiproduksjon på en bærekraftig måte.

I dag kommer 99% av all kraftproduksjon i Norge fra vannkraft. Derfor mener Sametinget at oppgradering av eksisterende vannkraftverk bør ha et større fokus, og at det foreligger et stort potensiale for økt kraftproduksjon i Norge. Forskere ved NTNU har observert gjennomsnittlig 23% økning i kraftproduksjon etter oppgradering av eksisterende vannkraftverk.

Havvind og andre nye former for fornybare energikilder bør videreutvikles da de har et stort energipotensiale og kan plasseres nært markedene hvor kraftbehovet er størst. Havvindparker med vindmøller på flytende installasjoner under utvikling i dag kan plasseres på havområder med inntil 700 meters dyp.

Eksempelvis arbeider Equinor med et prosjekt hvor de ønsker å bygge en flytende vindpark med en total kapasitet på 88 MW i tilknytning Snorre og Gullfax oljefelter, som vil dekke 35 prosent av det totale kraftbehovet til disse oljefeltene. Hvis Equinor realiserer prosjektet, vil det kunne kutte 200.000 tonn i årlige CO₂-utslipp fra feltene.

Samtidig bør det være klart at hvis utbygging av havvindparker eller eventuelle utslipp går utover eksisterende eller fremtidig næringsvirksomhet, fiskeri, bosetting eller vil gjøre skade på økosystemet så ønsker Sametinget et vern av de berørte havområdene.

Forslag fremmet av Fremskrittspartiet (FrP) Arthur Tørfoss.

Forslag 3

Erstatter sametingsrådets forslag til innstilling:

NVE la 1.april frem forslag til «Nasjonal Ramme for Vindkraft». Forslaget omfatter 13 områder pekt ut som mulige utbyggingsområder og er lagt ut på høring. Forslaget til plan har allerede ved fremleggelsen blitt møtt med motstand fra flere miljøer, og flere steder møtt stor motstand blant både innbyggere og lokalpolitikere.

Uberørt fjell- og kystnatur er et unikt gode for alle i Norge, og vi er i en særstilling i Europa. En mulig vindkraftutbygging i flere av de områdene forslaget til plan beskriver har utløst bekymring for om hittil uberørt fjell- og kystnatur kan påvirkes på en måte som sterkt forringer naturverdiene. Dette er en bekymring som må tas på alvor, ikke minst i den etterfølgende behandlingen av forslaget, og en senere konsesjonsbehandling av mulige utbyggingsprosjekter. Vindkraftutbyggingens innvirkning på reindrifta i det aktuelle området må vurderes i dette.

Sametinget er tilhenger av en sterk satsing på fornybar kraft. Både vannkraftutbygging, kraftlinjer, tilførselsveier og vindmøller setter spor i landskapet som er synlige, og som av mange oppfattes som forstyrrende og negative elementer.

Dimensjonene over vindkraftanleggene gjør at slike i større grad enn annen utbygging i landskapet vekker lokal bekymring.

For Sametinget er både å ivareta reindrifas interesser, men også lokaldemokratiet viktig. I saker som angår egen kommune bør i størst mulig grad bestemmes av lokale politikere som innbyggerne selv velger i lokalvalg. Sametinget ønsker at både energi- miljø- natur- næringsmessige- og lokale hensyn må ligge til grunn for plassering, dimensjonering og utbygging av vindkraftanlegg, i tillegg til at eiendomsretten må respekteres. Derfor legger Sametinget til grunn at etablering av vindparker må bygge på lokal tilslutning fra berørte kommuner.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere forslag og råder Sametinget til å vedta følgende: Sametinget støtter forøvrig

sametingsrådets forslag til innstilling.

Sametingets plenum - 025/19

Merknad - Samefolkets parti v/ Ann-Elise Finbog - NVEs forslag til nasjonal ramme for vindkraft

I følge Statkraft har Norge allerede i dag et kraftoverskudd på 10 TWh (terrawattimer) i et normalår, noe som tilsvarer kraftbehovet til over 600 000 husstander.

I dag kommer tilnærmet 100% av all kraftproduksjon i Norge fra vannkraft. Forskere ved NTNU har beregnet 23% gjennomsnittlig økning i kraftproduksjon etter oppgradering av eksisterende vannkraftverk.

Samefolkets Parti mener derfor at oppgradering av eksisterende vannkraftverk bør ha et mye større fokus.

Utbygging av vindmølleparker bør sees i en større sammenheng enn ren kraftproduksjon.

Vindmølleparker beslaglegger store landarealer som berører primærnæringer, natur, fauna og kultur. Vi ser allerede i dag store lokale konflikter i påbegynte utbyggingsområder. Disse konfliktene vil eskalere i fremtiden, og vil berøre oss alle.

Man må heller ikke glemme miljøaspektene når det gjelder allerede igangsatte utbygginger, og planlagte utbygginger av vindmølleparker. Dette vil kunne betegnes i fremtiden som miljøkatastrofe. De samiske primærnæringene er viktige kulturbærere for det samiske samfunnet og bør ha et særskilt vern mot utbyggingssaker.

Natur, miljø og friluftsområder, uten tekniske inngrep og støy vil i fremtiden bli verdsatt. Verdien av inngrepsfrie naturområder, områder med sårbare og truede arter og naturtyper, friluftslivsområder og reiseliv, skal vektlegges.

Dette må være bestemmende når og hvor det skal bygges vindmølleparker.

I fremtiden vil vi også oppleve Havvindparker med vindmøller på flytende installasjoner. Disse er allerede under utvikling og planlegges plassert på havområder langt fra land.

Har man tatt konsekvensanalyser om virkningen på havmiljøene. Både fisk og dyreliv i havene, og ikke minst trekkfugler. Er konsekvensanalysene som i Repparfjorden

Vi lever i en merkelig tid der miljø står høyt på dagsorden, mens kapitalkreftene får rasere land og havområder med tillatelse fra våre myndigheter

Sametinget må derfor arbeide for å stanse utbyggingen av arealkrevende og belastende vindkraftprosjekter både til lands og til vanns i de samiske områdene, og se mot alternative løsninger for å møte et eventuelt økt kraftbehov i årene fremover.

Saken påbegynt 06.06.19 kl. 09.35

Votering

Av 39 representanter var 30 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 3 ble forkastet med 29 mot 1 stemmer
- Forslag 2 ble forkastet med 24 mot 6 stemmer

- Forslag 1 ble vedtatt med 23 mot 7 stemmer
- Nærings- og kulturkomiteens tilråding ble vedtatt med 23 mot 7 stemmer

Representant Ann-Elise Finbog, Samefolkets parti, fremmet merknad som ikke var levert innen fristen jfr. Forretningsorden og grunnregler §24 b).

I særskilte tilfeller kan Sametinget med to-tredjedels flertall godta å behandle forslag og merknader som ikke er levert innen fristen i b).

Merknaden fra representant Ann-Elise Finbog, Samefolkets parti ble trukket.

Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Mathis Nilsen Eira, skyggesaksordfører	
2	Jovna Vars Smuk	
3	Ann Karin Kvernmo	Ronny Wilhelmsen
	Ann Karin Kvernmo	
4	Arthur Johan Tørfoss	Anders Somby jr.
	Arthur Johan Tørfoss	
5	Bjørn Inge Mo	Tor H. Mikkola
	Bjørn Inge Mo	
6	Silje Karine Muotka	
7	Nils Mikkelsen Utsi	Per Mathis Oskal
	Nils Mikkelsen Utsi	
8	Anders Somby jr.	Tor H. Mikkola
		Bjørn Inge Mo
		Silje Karine Muotka
	Anders Somby jr.	
9	Arild Pettersen Inga	
10	Tor H. Mikkola	
11	Ann-Elise Finbog	
12	Nora Marie Bransfjell	
13	Mathis Nilsen Eira	
	Runar Myrnes Balto, til forretningsorden	
	Ronny Wilhelmsen, til forretningsorden	
	Lars Filip Paulsen, til forretningsorden	
	Ann-Elise Finbog, til forretningsorden	
14	Hans Ole Eira	
15	Runar Myrnes Balto	
16	Sandra Andersen Eira	
17	Lars Filip Paulsen	
18	Bjørn Inge Mo	
19	Mathis Nilsen Eira, skyggesaksordfører	

SP - vedtak:

Sametinget forutsetter at folkeretten, menneskerettigheter og urfolksrettigheter ivaretas og vektlegges for å sikre det materielle grunnlaget for samiske samfunn, samiske næringer og samisk kultur i energisaker. Da vil ansvarlige myndigheter kunne avvise vindkraftverk med store negative konsekvenser for samiske rettighetshavere og det materielle kulturgrunnlaget på tidligst mulig tidspunkt. Dette vil i så fall kunne gjøre fremtiden for arealkrevende samiske næringer mer forutsigbar.

Sametinget krever at områdene som berører reindrift i de sørsamiske områdene og områdene i Vest-Finnmark tas ut av NVEs forslag til nasjonal ramme for vindkraft. Sametinget forventer at dette endres som følge av den videre prosessen. Fra Sametingets side vil man i denne sammenheng vise til Sametingets plenumsak 027/13 - Strategi for sikring og utvikling av samisk kultur ved energiutbygginger hvor det står: «Sametinget har ved mange anledninger uttalt at det er et paradoks at urfolksområdene i nord er de som først får merke konsekvensene av klimaendringene og at det samtidig er de som tilsynelatende må bære de største byrdene av de avbøtende tiltak. Arealpresset er særlig sterkt i det sørsamiske området og i Vest-Finnmark.»

I sametingsmeldingen om areal og miljø- «Nu guhka go mis eatnamat» fremgår det at Sametingets mål er at Sametinget og samiske interesser og rettighetshavere skal ha en reell mulighet til å bli konsultert av staten for å kunne gi et fritt forhåndsinformert samtykke til planer og tiltak knyttet til areal- og ressursforvaltning.

Sametinget mener at den nasjonale ramme for vindkraft ikke skal være en utbyggingsplan hvor det automatisk iverksettes tiltak for omfattende utbygging av vindkraft. Etter Sametingets syn bør den nasjonale rammen heller oppfattes som et dokument som synliggjør hvor vindkraft ikke kan bygges ut og som dermed gir trygghet for at det materielle kulturgrunnlaget for samisk kultur, næring og samfunn gjennom at det overordnede planverket styrkes ved at det ikke åpnes for utbyggingspress i områder hvor det er kjent at dette vil ha uakseptable konsekvenser for samiske interesser.

For at den nasjonale rammen skal ivareta de direkte berørte samiske interessene må den derfor ikke medføre ett utilbørlig press overfor samiske rettighetshavere og berørte samiske interesser for å få iverksatt omfattende vindkraftprosjekter, med store konsekvenser for de berørte samiske interessene, i de områder som er valgt ut som egnede for vindkraft. At det gjennom 13 utvalgte områder synliggjøres hvor man potensielt kan bygge ut vindkraft, kan heller ikke medføre at øvrig sakshåndtering av enkeltsaker og konsesjoner ikke følges med strenge krav for å ivareta rettighetshavere, naturmangfoldet og folkerettslige forpliktelser. Saksbehandlingen må sikre at samiske interesser og rettighetshavere får en reell mulighet til å bli konsultert av staten for å kunne gi et fritt forhåndsinformert samtykke til aktuelle utbyggingsplaner.

En forutsetning for at de samiske interessene skal ha mulighet til å følge prosessene som myndigheter og utbygger legger opp til samt at reelle konsultasjoner kan gjennomføres, er at de settes ressursmessig i stand til dette.

Videre vil Sametinget poengtere at dersom departementet vil foreslå områder i det samiske området, utover de som nå er forslått som egnede områder i NVEs forslag, så kan ikke slike områder anses som avklart av Sametinget i forhold til den nasjonale rammen. Dette vil i så fall måtte være gjenstand for konsultasjoner mellom departementet og Sametinget. For eksempel så må ikke Statnetts planer om en konsesjonssøknad for videreføring av 420kv linja fra Skaidi til Varangerbotn, endre det faktum at områder i Øst-Finnmark er tatt ut av forslaget til nasjonal ramme.

Sametinget vil også vise til rapporten med Fylkesmannsembetenes reindriftsvurderinger og mener at vurderingene i rapporten som hovedsakelig peker på at det ikke er særlig rom for vindkraftutbygging i de samiske områdene, må få følger for den endelige nasjonale rammen og fremtidig konsesjonsbehandling av vindkraft i de samiske områdene. Fra Sametingets side vil man i denne sammenheng vise til Sametingets plenumssak 008/19 om Klimaendringer og rettferdig utvikling hvor følgende ble poengtert i plenumsvedtaket: «*Det er viktig at klimarettferdighet vurderes før tiltak i urfolksområder planlegges. Urfolk har ikke skapt klimakrisen, da er det rimelig at utbygninger til fornybar energi i deres områder ikke iverksettes av stater eller andre før det berørte urfolket har gitt sitt frie og informerte forhåndssamtykke.*»

Sametinget har ikke konsultert med staten om de konkrete områdene som i den nasjonale rammen foreslås som egnete eller ikke eller ikke egnete for vindindustriutbygginger. Det innebærer at konsultasjonsavtalen og konsultasjonsforpliktelsene gjelder for videre prosess.

Sametinget forutsetter derfor at det gjennomføres konsultasjoner mellom Sametinget og regjeringen om den nasjonale rammen før den blir vedtatt.

Saken avsluttet 06.06.19 kl. 11.25

Ášši/Sak 026/19	Sametingets plenum	Dato: 04.06.2019- 07.06.2019
------------------------	---------------------------	---

Ášši/Sak 004/19	Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen	Dato: 21.05.2019- 24.05.2019
------------------------	---	---

Sametingsmelding om samisk barnehagetilbud

	Arkivsaknr. 19/1973
--	-------------------------------

Vedlegg

Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget har drøftet Sametingsmelding om samisk barnehagetilbud. Meldingen er vedlagt protokollen.

SAMETINGSMELDING OM SAMISK BARNEHAGETILBUD

INNLEDNING

Sametingets hovedmål i barnehagepolitikken

Sametingets barnehagepolitikk har det samiske barnet i sentrum. Sametinget har som hovedmål i barnehagepolitikken å sikre at samiske barn møter et oppvekstilbud som tar utgangspunkt i, og videreformidler, bevarer og utvikler samiske språk, kultur og samfunnsliv. Satsing på barnehager er med å utvikle det samiske samfunn i tråd med det samiske folks egne visjoner, verdier og premisser. Sametinget skal styrke barnehagens viktige rolle da barnehagene har betydning for barns utvikling med tanke på samisk språk og kultur.

For å nå Sametingets mål er det sentralt at Sametinget gjennom sin barnehagepolitikk skaper gode oppvekstvilkår gjennom et samisk barnehagetilbud. Samiske barnehager er innovative institusjoner som er kulturelt bærekraftige. Samiske barn skal ha et godt barnehagetilbud som bygger på samisk språk, kultur, verdier og tradisjonell kunnskap. Det samiske barnehagetilbudet er et åpent tilbud til alle

barn og foreldre. Sametinget vil bidra til at samisk barnehage tilbud har høy kvalitet og at det er tilstrekkelig mange barnehageplasser. Sametinget vil også arbeide for at de ansatte i barnehagene har den kunnskapen og kompetansen som kreves for å kunne gi et godt og kvalitativt samisk barnehage tilbud og rekruttering av samiskspråklig pedagogisk personell må intensiveres.

Nye satsingsområder i barnehagesektoren

Barnehagefeltet er dynamisk og i endring. Det blir stilt nye og større krav til barnehagene. Barnehagenes rolle og funksjon har endret seg i stor grad. Dette har også en sammenheng med samfunnsendringer der samiske barn har andre oppvekstvilkår nå enn tidligere. I «Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver» (2017) blir det nå stilt større krav til *alle* barnehager, blant annet med tanke på innhold, rammer, kunnskap og kompetanse. Når det gjelder *samiske barnehager og andre barnehager med samiske barn*, stiller rammeplanen også tydeligere krav.

Sametinget har inntatt en aktiv rolle og er med på å sette premisser for sektoren. Sametinget er delaktig i de fleste prosesser som foregår i både den norske og den samiske barnehagesektoren. Sametinget løfter frem saker som gjelder samiske barn og barnehager med samisk tilbud i flere aktuelle fora og på ulike nivå for å synliggjøre viktigheten av en politikk som skal være til beste for de samiske barna.

Det mest synlige og utadvendte premisset er et nylig igangsatt barnehageprosjekt med navnet «Sámi mánaát ođđa searvelanjain» (SáMOS). Prosjektet skal gjennom målrettede tiltak løfte kvaliteten i samiske barnehager. Dette vil blant annet skje gjennom en tydeliggjøring i den pedagogiske tilnærmingen, slik at barnehagene tar utgangspunkt i samiske verdier, samisk språk, leveste, tenkemåte og forståelse i arbeids- og læringsmetoder.

Den nasjonale strategien «Kompetanse for fremtidens barnehage (2018-2022)» er revidert, og det er planlagt nye kompetansetiltak også mot den samiske barnehagesektoren. Dette er et samarbeid med Sámi allaskuvla, Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet. Videre har «NOU 2016:18 Hjertespråket» kommet med en rekke forslag til lovverk, tiltak og ordninger for samiske språk. Da en av hovedoppgavene for Sametinget er å sikre og utvikle de samiske språkenes fremtid, vil det bli lagt vekt på å følge opp utredningens anbefalinger når det gjelder å bevare og vitalisere samiske språk i barnehagene.

Myndighetene har nådd målet om full barnehagedekning og har flyttet fokuset fra kvantitet til kvalitet. Regjeringen la frem en ny rammeplan for barnehagen i 2017 der innholdet i det samiske barnehage tilbudet har blitt styrket gjennom denne forskriften. For å iverksette rammeplanens intensjoner, er det satt i gang en nasjonal satsing i form av en implementeringsprosess for dette arbeidet. Parallelt går også en egen implementeringsprosess for de samiske barnehager der Sametinget, Utdanningsdirektoratet og fem fylkesmenn deltar i arbeidsgruppen.

Kunnskapsdepartementet er i gang med en stortingsmelding om tidlig innsats og inkluderende fellesskap for både barnehage, skole og skolefritidsordningen. Målet med meldingen er blant annet å gi alle barn mulighet til å lykkes uavhengig av sosial, kulturell og språklig bakgrunn, kjønn, kognitive og fysiske forskjeller. Ny rammeplan for barnehagen gir tydelige krav til at personalet i barnehagene skal forebygge, håndtere og stoppe mobbing. Sametinget er med i kampanjen «partnerskap mot mobbing» og mener at alle barn har rett til en oppvekst og et læringsmiljø fri for mobbing og trakassering. Videre har regjeringen endret barnehageloven i 2018 som omhandler minimumsnorm for grunnbemanning i barnehagene. Loven stiller krav om at barnehagene har en bemanning som tilsvarer minimum én voksen per tre barn under tre år og én voksen per seks barn over tre år. Det skal være en pedagogisk leder per 14 barn når barna er over tre år og en pedagogisk leder per syv barn når barna er under tre år. Videre er barnehageloven endret slik at det nå er en plikt for de berørte parter til å samarbeide om barns overgang fra barnehage til skole og skolefritidsordningen.

Innsatsområder

På bakgrunn av tidligere beskrevne endringer på barnehagefeltet, reviderer Sametinget sin melding om samisk barnehage tilbud. Meldingen tar opp hvilken rolle og politisk myndighet Sametinget har i

barnehagepolitiske spørsmål. Sametingsmelding om samisk barnehage tilbud setter fokus på innsatsområder og synliggjør hvilke utfordringer man står ovenfor i arbeidet med å gjøre barnehagene best mulig. Meldingen må ses i sammenheng med blant annet «Gielelutnjeme – Giellalåpptim – Giellalokten, Sametingets strategier for samiske språk» og andre meldinger vedtatt av Sametinget. Sametingets melding om samisk barnehage tilbud retter seg mot både den samiske og norske barnehagesektoren, barnehageeiere, foreldre og alle barnehager som gir et samisk tilbud i Norge. Meldingen berører barnehagespørsmål som gjelder både nord-, lule- og sørsamiske forhold. Sametingets melding om barnehager vil bli fulgt opp av en egen handlingsplan som tar for seg prioriterte tiltak på hvert satsingsområde. Handlingsplanen knyttes til Sametingets årlige budsjetter. Det er i denne meldingen satt større fokus på det samiske barnet og dets plass i dagens samfunn, og den samiske barnehagen som en pedagogisk institusjon. Videre er fokuset også rettet mer på de rettslige betingelsene som gjelder for samiske barn. Tradisjonell kunnskap har i forrige melding vært tatt opp under innholdet i barnehagen, men er nå et eget innsatsområde. Innsatsområdet om språk har blitt videreført i ny melding, og mangfoldet av bruken av samiske språk og ulike språkbakgrunner som barn bærer med seg i sin «bagasje», blir synliggjort mer konkret. En bevisstgjøring av at sterke språkmodeller må tas i bruk vil bli presisert i denne meldingen. Videre settes det et større fokus på kunnskap og kompetanse som er et eget innsatsområde. Sametinget ønsker dermed å satse på utvikling og endring i den samiske barnehagesektoren som vil komme alle berørte parter til gode.

For å nå Sametingets hovedmål for barnehagepolitikken, vil det rettes fokus mot tre innsatsområder. Hvert innsatsområde har sine utfordringer, mål og strategier som skal ligge til grunn for det barnehagepolitiske arbeidet. Innsatsområdene er presentert hver for seg, men har allikevel et felles mål om å bevare, styrke og utvikle samiske språk og samisk kultur i samfunnet. Innsatsområdene er beskrevet i kapittel syv og er som følger:

1. Samiskspråklige barn i dagens samfunn
2. Tradisjonell kunnskap i ny tid
3. Kunnskap og kompetanse bygger fremtidens samiske barnehager

SAMETINGETS BARNEHAGEPOLITIKK

Sametinget i det barnehagepolitiske landskapet

Sametinget engasjerer seg og utvikler politikk på barnehageområdet, men har ingen lovgivende myndighet. På nasjonalt nivå har vi konsultasjonsavtalen mellom Sametinget og statlige myndigheter. Den gir anledning til konsultasjoner om saker som har betydning for samiske barns barnehage tilbud. Sametinget har også anledning til å ta opp egne saker gjennom konsultasjoner.

Sametingsrådets politiske plattform danner grunnlaget for Sametingsrådets virke i valgperioden og hvert sittende sametingsråd setter sitt preg på politikken. Sametingets budsjett er førende for virkemiddelbruken innenfor barnehagesektoren. En del av Sametingets arbeid innen barnehagesektoren er forvaltning av tilskudd. Sametinget følger for øvrig gjeldende lover og målsettinger for barnehager fastsatt av Stortinget.

Sametinget mener at et samisk barnehage tilbud må bygge på det grunnleggende prinsipp at barnehagen er en sentral institusjon i det samiske samfunn. Samenes etniske identitet knyttet til sosial og kulturell egenart danner viktige verdier. Det blir viktig å videreutvikle den samiske kulturarven ved å formidle og synliggjøre samisk kultur, levemåte og verdier. Barnehagene må jobbe ut fra den virkelighet vi som samer lever i. Det betyr blant annet å synliggjøre mangfoldet og variasjonene. Med endringer i det samiske samfunnet må dagens barn ta del i og være med på å skape nye positive elementer i det moderne samfunn. Samtidig er det viktig at den kunnskap, erfaring og tenkemåte som de eldre og mange voksne i dag sitter inne med, og som enda lever og praktiseres blant mange samer i dag, må styrkes og videreføres til neste generasjon så den ikke dør ut, men lever videre.

Sentrale barnehagepolitiske aktører

For å sikre gode rammer for samiske barnehager, samarbeider Sametinget med flere aktører både i det samiske og i det norske samfunnet. Sametinget har faste møter med flere av sine samarbeidspartnere og er i dialog på alle nivå. I det samiske samfunnet er Sámi allaskuvla (Samisk høgskole) en sentral samarbeidspartner. Høgskolen er den eneste i sitt slag som tilbyr samisk barnehagelærerutdanning. Høgskolen tar inn studenter fra hele Sápmi. Sametinget samarbeider også med andre høgskoler og universitet og er med i et fora kalt UHR- samisk, der samiske saker som gjelder universitet- og høgskolesektoren drøftes. En annen samarbeidspartner er Lohkanguovddáš (Senter for samisk i opplæringen), som er et ressursenter spesielt rettet mot opplæringssystemet fra barnehage til høyere utdanning. Videre er det andre samarbeidsaktører som "Sámi erenoamáš pedagogalaš doarjalus" (SEAD) (Samisk spesialpedagogisk tjeneste) og de samiske språksentrene. Foreldreutvalget for barnehager (FUB) har en samisk representant utnevnt av Sametinget, og Sametinget gir innspill til aktuelle saker til dette utvalget.

Kunnskapsdepartementet (KD) har det overordnede ansvar for den nasjonale barnehagepolitikken og den offentlige forvaltningen av barnehager sammen med Utdanningsdirektoratet, kommunene og fylkesmannen. Disse aktørene er sentrale samarbeidspartnere for Sametinget.

Utdanningsdirektoratet har ansvar for områdene:

- dokumentasjon og analyse av tilstanden i barnehagene
- kvalitets- og kompetanseutvikling for barnehagesektoren
- tilskudds- og regelverksforvaltning
- tilsynsoppgaver
- veiledning til sektoren

Fylkesmannen iverksetter barnehagepolitikken gjennom forvaltning av statlige tilskudd, oppgaver etter barnehageloven og veiledning av kommuner. Fylkesmannen koordinerer og initierer til utviklingsarbeid i kommuner og barnehager (regjeringen.no).

Kommunene som barnehagemyndighet har ansvar for godkjenning av og tilsyn med barnehagene i kommunen, både private og kommunale. En barnehage skal være godkjent før virksomheten settes i gang. Kommunen skal følge med i at virksomheten drives innenfor rammene av godkjenningen, at barnehagens vedtekter ikke er i strid med loven og at innholdet er i samsvar med lov og rammeplan. Tilsynet innebærer også et aktivt veiledningsansvar. Det er kommunen som skal sørge for at alle godkjente barnehager i kommunen mottar offentlig tilskudd på en samlet sett likeverdig måte. Kommunen skal dekke kostnader til ordinær drift i barnehagene som ikke dekkes av andre offentlige tilskudd og foreldrebetaling (regjeringen.no).

Barnehageeiere har ansvar for tilbudet i den enkelte barnehage. Private barnehager eies hovedsakelig av foreldre, enkeltpersoner, foreninger og ideelle organisasjoner. Barnehageeier fastsetter nivå på foreldrebetalingen. Foreldrerådet i barnehagene fastsetter årsplan som sikrer at foreldre og ansatte kan medvirke i utformingen av det pedagogiske innholdet. Barnehageeier har ansvar for å ansette tilstrekkelig og kompetente personale. Styrer og pedagogisk leder skal være utdannet barnehagelærer (regjeringen.no).

Samiske barnehager er viktige samarbeidspartnere for Sametinget. Det er jevnlig kontakt med barnehageansatte og enkelte ganger også foreldre. Sametinget arrangerer årlig barnehageseminar for ansatte i barnehager med tanke på kvalitetsutvikling, kompetanseheving og erfaringsutveksling. Sametinget gir også veiledning til barnehageansatte om blant annet språkarbeid, innhold i samisk barnehagetilbud, pedagogisk materiell, Sametingets tilskuddsordninger og feiring av 6. februar i barnehagene. I møte med barnehagene får Sametinget et godt innblikk i barnehagehverdagen i ulike kommuner. Dette danner grunnlaget for det videre arbeidet og satsingsområder i barnehagepolitikken.

Allsamisk og internasjonalt samarbeid

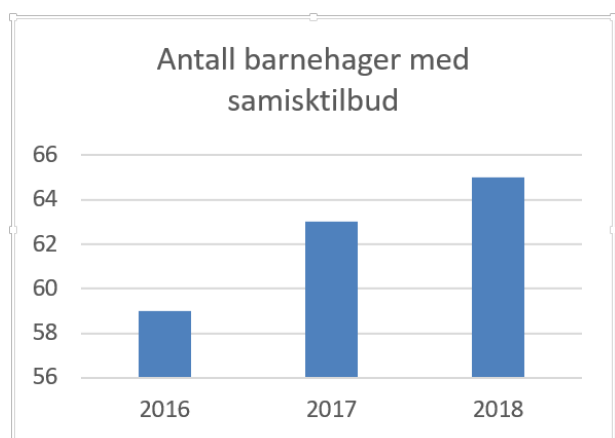
Da samene er et urfolk i Sápmi, må det prioriteres et samarbeid over landegrensene. Sametinget vil gjennom samisk parlamentarisk råd (SPR), som er et felles samarbeidsorgan mellom Sametingene på finsk, svensk og norsk side av Sápmi, samt samene på russisk side, arbeide for en utvikling av den

samiske kulturen gjennom et samarbeid og en sammenhengende Sápmi som helhet. Internasjonalt samarbeide med andre urfolk er viktig der rettigheter og selvstyre til land og vann, kultur, språk og oppvekstvilkår for barn behandles. Dette skjer blant annet gjennom deltagelse i ulike internasjonale fora for urfolks spørsmål blant annet "UN Permanent Forum on Indigenous Issues", arktisk råd, barents-samarbeidet og andre nettverk der urfolkens spørsmål behandles.

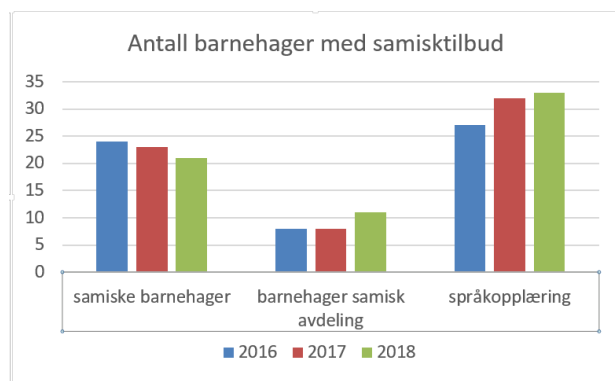
KUNNSKAPSGRUNNLAG

Statistikker

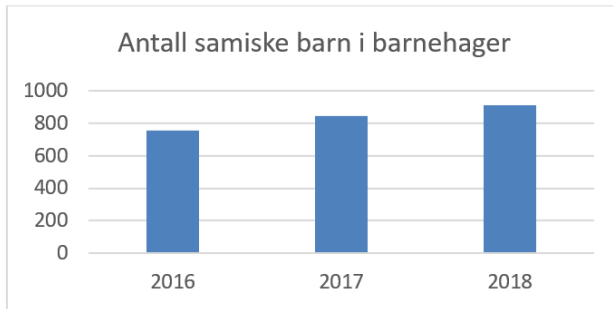
Sametinget bygger sitt kunnskapsgrunnlag på egne statistikker. Følgende kunnskapsgrunnlag inneholder en oversikt over antall barnehager med samisktilbud, antall barn som får de ulike barnehagetilbudene og hvordan institusjonene fordeler seg fylkesvis.

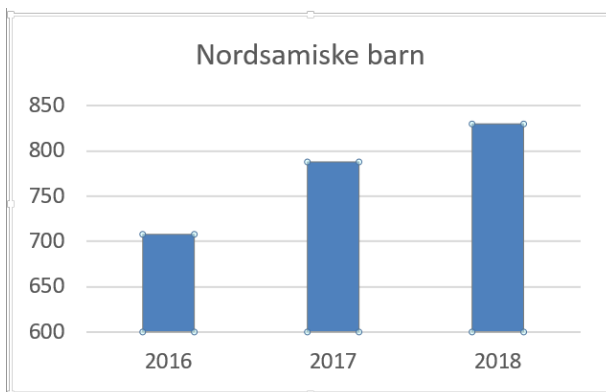
Diagrammet viser at det totalt er 65 barnehager som gir samisktilbud i Norge. Vi ser en økning på 6 barnehager da det var 59 barnehager i 2016 og en økning på 2 barnehager da det var 63 barnehager i 2017.

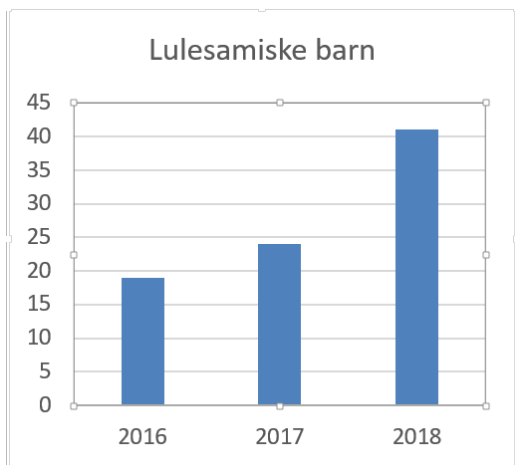
Diagrammet viser at det i 2018 var 21 samiske barnehager, 11 samiske avdelinger i andre barnehager og 33 barnehager med språkopplæringstilbud. Vi ser at antallet samiske barnehager går ned, mens antall samiske avdelinger har økt.

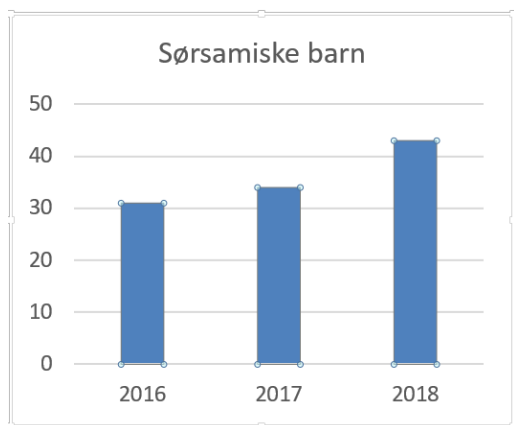
Diagrammet viser at det var 758 barn i 2016, 846 barn i 2017 og 914 barn i 2018 totalt som fikk et samisktilbud. Dette viser en økning på 156 barn fra 2016 til 2018.

Diagrammet viser at det er 708 barn i 2016, 788 barn i 2017 og 830 barn i 2018 som fikk et nordsamisk barnehagetilbud. Statistikken viser at barnetallet har gått opp med 122 barn på to år.

Diagrammet viser at det er 19 barn i 2016, 24 barn i 2017 og 41 barn i 2018 som fikk et lulesamisk barnehagetilbud. Statistikken viser at barnetallet har gått opp med 22 barn på to år.

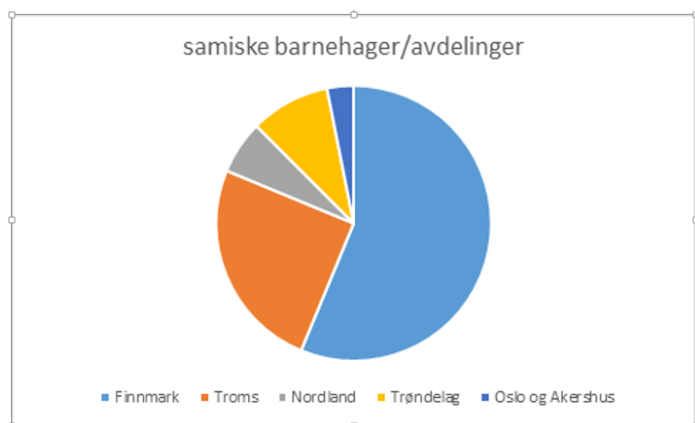

Diagrammet viser at det er 31 barn i 2016, 34 barn i 2017 og 43 barn i 2018 som fikk et sørsamisk barnehage tilbud. Statistikken viser at barnetallet har gått opp med 12 barn på to år.

Fylkesvis fordelt er det i Finnmark 483 barn i 18 samiske barnehager og avdelinger. 481 barn i nordsamiske, 0 lulesamiske og 2 avdelinger tilbyr sørsamisk i barnehagen. I Troms er det 128 barn i 8 samiske barnehager og avdelinger med kun nordsamisk tilbud. I Nordland er det ingen nord- og sørsamiske barnehager. 31 barn i en lulesamisk barnehage og en avdeling.

I Nord –Trøndelag er det en sørsamisk barnehageavdeling med 3 barn. Og ingen lule- og nordsamiske barnehager. I Sør-Trøndelag er det 12 barn i en sørsamisk barnehage, og 2 barn i nordsamisk avdeling. Og ingen lulesamiske barnehager. Oslo har en nordsamisk barnehage med 28 barn. Ett barn får både nord- og sørsamisk tilbud i denne barnehagen.

Når det gjelder samisk språkopplæring er den fylkesvis fordelt slik: I Finnmark er det 29 barn som får nordsamisk språktilbud i 3 norske barnehager. I Troms får 134 barn tilbud om nordsamisk språkopplæring i 10 norske barnehager. I Nordland får 14 barn samisk språkopplæring i 4 norske barnehager. 3 barn får nordsamisk språkopplæring, 9 barn får lulesamisk språkopplæring og 2 barn får sørsamisk språkopplæring. I Nord-Trøndelag er det 5 barn som får sørsamisk språkopplæring i 4 norske barnehager. I Sør-Trøndelag er det 15 barn som får sørsamisk språktilbud fordelt på 4 norske barnehager. I Oppland er det et barn som får nordsamisk språkopplæring på en barnehage og i Oslo/Akershus er det 27 barn som får tilbud på 7 norske barnehager. 25 barn får nordsamisk tilbud, ett barn får lulesamisk tilbud og ett barn får sørsamisk tilbud.

Diagrammet viser at det er fem fylker i Norge som gir et samisk barnehage tilbud. Det er 18 barnehager i Finnmark, 8 i Troms, 2 i Nordland, 3 i Trøndelag og en barnehage i Oslo/Akershus. (Diagrammet inneholder ikke samisk språkopplæringstilbud).

Per i dag går 91,8 prosent av alle barn i Norge i alderen 1-5 år i barnehage (SSB 2019). Av disse er det 914 barn i 2018 som får et samisk barnehagetilbud.

Det er i dag flere barn som har et samisk barnehagetilbud enn det har vært tidligere, og flere samiske barnehager og avdelinger har blitt opprettet i kommuner også utenfor forvaltningsområdet for samiske språk. Sametinget ser at samiske foreldre vil ha god kvalitet for sine barn. Flere foreldre krever en egen samisk barnehage som det beste tilbudet, og samisk avdeling i norsk barnehage er ikke godt nok. Dette har imidlertid ført til at det enkelte plasser ikke er nok søkere til norske barnehager med samiskspråklig avdeling, og nedleggelse av slike tilbud har blitt et faktum. Når det gjelder samisk språkopplæring for samiske barn i norske barnehager, ser Sametinget at flere foreldre ønsker et slikt tilbud.

SAMISKE BARNs RETTIGHETER

Lover og konvensjoner

Flere lover og konvensjoner beskriver rettighetene som samiske barn har i dag. Sametinget vil løfte samiske barns rettigheter gjennom sin barnehagepolitikk. Barnekonvensjonen danner grunnlaget for samiske barns rettigheter og er inkorporert i norsk lovgivning med forrang for nasjonal lovgivning. Barnekonvensjonen omtaler ulike områder av barns rettigheter, mens artikkel 30 omtaler urfolks barns rettigheter til å leve i pakt med sin kultur, språk og religion sammen med andre medlemmer av sitt folk.

Oversikten under henviser også til andre sentrale konvensjoner og lover for samiske barn.

FNs konvensjon om barns rettigheter, artikkel 30	«I stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter eller personer som tilhører en urbefolkning, skal et barn som tilhører en slik minoritet eller urbefolkningen, ikke nektes retten til sammen med andre medlemmer av sin gruppe å leve i pakt med sin kultur, bekjenne seg til og utøve sin religion, eller bruke sitt eget språk.»
Grunnlovens § 108 ILO- konvensjonen om urfolks rettigheter Lov om Sametinget og andre samiske forhold (1989) (Sameloven) Lov om barnehager (2005)	"Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv." Hovedprinsippet i ILO-konvensjon nr 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater er urfolks rett til å bevare og videreutvikle sin egen kultur, og myndighetenes plikt til å treffe tiltak for å støtte dette arbeidet. Lovens formål er å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe i Norge kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. § 2 Barnehagens innhold: «Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur.»
Lov om barnehager (2005)	§ 8 «Kommunen har ansvaret for at barnehagetilbudet til samiske barn i samiske distrikt bygger på samisk språk og kultur. I øvrige kommuner skal forholdene legges til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur.»
Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017) (Forskrift til barnehageloven)	«Samiske barnehager skal fremme barnas samiskspråklige kompetanse, styrke barnas samiske identitet og videreføre samiske verdier, samisk kultur og tradisjonskunnskap. I samiske barnehager er samisk hovedspråk.»

Internasjonale konvensjoner og norske lover fastslår, slik det er skissert ovenfor, at samiske barn og

unge har rettighet til å lære og utvikle sitt språk og sin kultur.

Lov om barnehager (2005) (barnehageloven), regulerer barnehagene i Norge. Loven gjelder for både private og offentlige barnehager. Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017) er en viktig forskrift til barnehageloven. Den utdypet bestemmelsene i loven om barnehagens formål, innhold og barns medvirkning, og inneholder krav til barnehagen for å sikre at alle barn får et kvalitetsmessig godt barnehagetilbud. Rammeplanens ni kapitler omhandler barnehagens verdigrunnlag, ansvar og roller, barnehagens formål og innhold, barns medvirkning, samarbeid mellom hjem og barnehage, overganger, barnehagen som pedagogisk virksomhet, barnehagens arbeidsmåter og barnehagens fagområder.

SAMISK BARNEHAGETILBUD

Den samiske barnehagen som en pedagogisk institusjon

Barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet som skal planlegges og vurderes. Målet med barnehagen som pedagogisk virksomhet, er å gi barna et tilrettelagt tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen (Rammeplanen 2017:37).

Sametingets barnehagepolitikk bygger på en grunnforutsetning om at de samiske barnehagenes kvalitet, innhold og verdier er sentrale i videreutviklingen av en helhetlig samisk utdanningspolitikk. Det er viktig at den nasjonale utdanningspolitikken inneholder målsettinger og strategier for å sikre at de urfolksrettslige minstestandarder overholdes. Barnehagepolitikken reflekterer et behov for en felles pedagogisk plattform og utfordringer på hvilke samiske verdier barnehagene skal bygge på og hvordan det best kan gjøres.

På et overordnet nivå må samene som folk sikres retten til å utvikle egne barnehager der metoder for opplæring og pedagogisk materiell står sentralt. Sametinget kjenner til at ikke alle samiske barnehager har et samisk innhold i den grad man skulle ønske. Dette til tross for at barnehagene har vedtektsfestet at de skal bygge på samisk språk og kultur, og skal ha samiskspråklige ansatte. Barnehagens innhold handler ikke bare om metoder og pedagogisk materiell, men om i hvilken grad og om hvordan det samiske innholdet vektlegges og kommer til syne i praksis. Sametingets prosjekt «SÁMOS» skal definere og finne ut hva en samisk barnehage er og skape rammer som danner grunnlaget for en samisk barnehagepedagogikk.

En av utfordringene er å sikre god kvalitet på innholdet i barnehagen, samtidig som vi vet at mangelen på fagfolk er stor. Det blir viktig at det finnes fagfolk som har fagkompetanse på området. Fagfolkene vil være med på å sikre god kvalitet og et forsvarlig faglig innhold til det beste for barna, deres foresatte og det samiske samfunnet. Dermed skapes og synliggjøres en pedagogisk plattform for de samiske barna på deres egne premisser.

Utformingen av barnehagens fysiske struktur er viktig da barn påvirkes nettopp av ytre rammebetingelser. Gjenstander og uttrykk er symboler og forteller om den indre barnehagekulturen og dens verdier. Sametinget mener at barnehagene skal ha et samisk preg med synlige objekter og markører. Det kan for eksempel være en gamle, lavvo, leker som gjenspeiler samisk kultur og utsmykning med samisk motiv. Visualisering av samisk språk forteller også om barnehagens vektlegging av et samisk innhold både i forhold til språk, kultur og verdier. Et synlig samisk preg er viktig for å gi barna en følelse av tilhørighet og aksept som bidrar til styrking av samisk identitet.

Det er foreldrene som har hovedansvaret for barns oppdragelse, jmfør barneloven paragraf 30 (1981). Foreldreansvaret innebærer at foreldrene har et omsorgsansvar for barnet, og at de har bestemmelsesrett på barnets vegne. I den tiden barnet er i barnehagen, tar barnehagen seg av deler av omsorgs- og oppdrageroppgavene. Barnehagen representerer et kompletterende miljø til hjemmet, og må vise forståelse og respekt for ulike familieformer. Sametinget ser hvor viktig det er at barnehagene i så stor grad som mulig viderefører tradisjoner innen samisk oppdragelse. Barnehagen må vektlegge og ta hensyn til foreldrenes eget syn på, og egen utførelse av barneoppdragelsen. Dette krever en bevisst holdning og kompetanse av de ansatte, foreldre og av det samiske samfunnet generelt.

Det samiske barnet

I barnekonvensjonens artikkel 3 om barnets beste fastslås det at alle handlinger som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Det samiske barnet har rett til en barnehagehverdag som er bygd på samisk språk, samiske verdier, samisk tenkemåte og samisk tradisjonell kunnskap. Ifølge rammeplan for barnehagen skal barnehagen fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta. Alle barn skal kunne få oppleve demokratisk deltakelse ved å bidra og medvirke til barnehagens innhold, uavhengig av kommunikasjonsevner og språklige ferdigheter. Barn i samiske barnehager skal få mulighet til å bidra og medvirke på sitt eget språk.

Samiske barn som vokser opp i dag pendler mellom to kulturer, hvor den norske kulturen lett blir dominerende. De blir sosialisert inn i en samisk verden og utvikler en samisk identitet. Sametinget erfarer at det er en utbredt oppfatning at for de som vokser opp i Norge, vil barndommen fortone seg likt uansett. En slik generalisering røper manglende kunnskaper om hvordan den samiske befolkningen lever, og lite forståelse for viktigheten av å bevare og styrke samisk språk og kultur. Selv om foreldrene er samiskspråklige og snakker samisk til barnet, vil barnet også på et tidspunkt lære seg norsk. Påvirkningen utenfra er stor gjennom barnehage, skole, venner, media og det norske majoritetssamfunnet. Det samiske barnet har en privilegert «bagasje» med seg ved å være tokulturell og tospråklig.

For samiske barn er det hele tiden en pendling mellom to språk, for eksempel samisk og norsk/svensk/finsk. De lever i to verdener, og dermed kan man snakke om to ulike måter å være barn på, kulturelt og språklig sett. Det samiske barnet skal lære å forvalte en personlig identitet innenfor et system med to sosiale identiteter. Barnet må lære seg at dets verden er delt inn i to atskilte kulturer som har hver sin kode og hver sin livstema, vurderinger og personsammensetninger (Høgmo 1986). Den samiske verden er også påvirket av den vestlige kulturen, og andre kulturer blir en del av de samiske barns verden. Dette må personalet i barnehagene også ta i betraktning og ha kompetanse om.

Det samiske barnet har krav på et godt barnehagemiljø med et inkluderende og likeverdig fellesskap. For å lykkes må barnet få utvikle sitt samiske språk, sin samiske kultur og sin samiske identitet. Tidlig innsats og tilpasset opplæring for det samiske barnet er viktig for et godt læringsmiljø som er fri for mobbing og trakassering. En god og trygg barnehagehverdag vil ruste det samiske barnet for fremtiden.

Den samiske barnehagen er derfor en viktig institusjon for det samiske barnet, og deres utvikling av samisk identitet. Med stort press og påvirkning fra andre samfunn er samisk barnehage en nødvendighet for å videreføre samisk språk og kultur til de neste generasjoner. Dette for å hjelpe og støtte samiske foreldre som ønsker at deres barn skal vokse opp med samiske verdier, språk og kultur. Samiske barn har rett til den gode barndommen, en barndom hvor de får være seg selv uten å måtte argumentere for sin tilstedeværelse.

Ulike samiske barnehagetilbud

Det finnes følgende samiske barnehagetilbud:

- *Samisk barnehage:* det vil si en barnehage som har vedtektsfestet at driften bygger på samisk språk og kultur.
- *Samisk avdeling i andre barnehager:* det vil si samisk avdeling i norske barnehager som har vedtektsfestet at driften bygger på samisk språk og kultur.
- *Samisk språkopplæring i andre barnehager:* det vil si samisk språkopplæring til enkeltbarn eller grupper av barn. En slik språkopplæring kan organiseres på ulike måter. Slike barnehager har som regel ikke ansatte som behersker samisk språk, men barnehagen henter inn en samiskspråklig ansatt som kan gi dette tilbudet. Barna som får et samisk språkopplæringstilbud, har gjerne ulik språkbakgrunn. For noen barn vil dette tilbudet være

språkopplæring, mens andre, som allerede er

samiskspråklige, vil tilbudet være å beholde og videreutvikle sitt språk. Samiske barnehager eller samiske avdelinger med enkeltbarn som har et annet samisk språk enn barnehagens driftsspråk, kan også gi et tilbud om samisk språkopplæring til dette barnet (for eksempel et barn som snakker lulesamisk får språkopplæring i nordsamisk).

Barnehager med et samisktilbud er både kommunale og private. Det finnes ulike organiseringer av tilbudet som for eksempel reindrifts-, kultur- og naturbarnehage. Det finnes barnehager som gir et samisktilbud både på nord-, lule- og sørsamisk språk, som er de mest utbredte samiske språkene i Norge. De fleste nordsamiske barnehager ligger i det nordsamiske området innenfor samiske distrikt. Barnehagene er godt etablerte institusjoner, og den første nordsamiske barnehagen ble etablert allerede i 1969 i Kautokeino. Det finnes i dag kun en lulesamisk barnehage i Tysfjord og en lulesamisk avdeling i en norsk barnehage i Bodø. Det er en sørsamisk barnehage på Snåsa og to sørsamiske avdelinger henholdsvis på Røros og i Trondheim.

Det finnes også pite-, øst- og umesamiske språkbrukere. Pitesamisk, østsamisk og umesamisk skiller seg fra de andre sa

miske språkene først og fremst ved å ha svært få språkbrukere i sine tradisjonelle områder i Norge i dag. Det gis ikke opplæring i disse språkene i noen grunnskole i Norge. Det finnes ingen barnehager der disse språkene blir formidlet, men Sametinget ser viktigheten av at språkene revitaliseres. Et barnehagetilbud på disse språkene vil være det beste enkelttiltaket for å bevare og utvikle språkene.

Forvaltning av tilskudd til barnehager

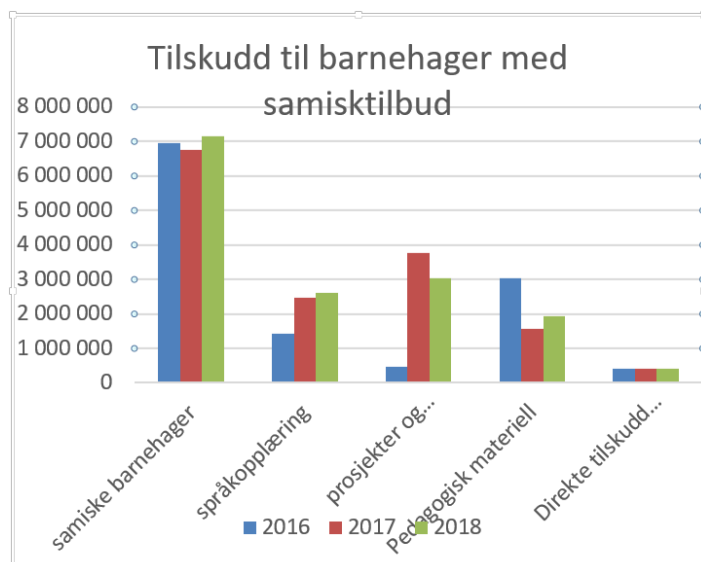
Et virkemiddel for å styrke samisk språk og kultur er tilskudd til barnehagene. Tilskuddet er et av mange tiltak for å nå målet om at samiske barnehagetilbud har samisk innhold som fremmer utvikling, læring og danning. Tilskuddet er viktig for bedre å kunne legge tilrette for kommunene og private barnehageeiere for å ha et samisk barnehagetilbud. Tilskuddet skal dekke merutgifter til arbeidet med samisk språk og kultur.

Sametinget har følgende tilskuddsordninger for barnehagesektoren:

- tilskudd til samiske barnehager
- tilskudd til samisk avdeling i norske barnehager
- tilskudd til samisk språkopplæring
- tilskudd til prosjekter og utviklingsarbeid
- tilskudd til pedagogisk materiell
- direkte tilskudd til Árran barnehage til språkmedarbeider (giellatjehppe)

Sametinget ser at det er nødvendig å tilpasse tilskuddsordningene slik at barnehagene kan arbeide mer strukturert med samisk språk i barnehagene. Sametinget ønsker at samiske språk skal bevares og utvikles, og mener derfor at det vil være hensiktsmessig å ha kriterer om at barnehagene aktivt tar i bruk tilpassede modeller for språklæring, bevaring og utvikling. Målet må være at barnehagebarn, ved overgang til skolen, er samiskspråklige, og at tilskudds- ordningen er med på å realisere dette.

Det har blitt tildelt følgende tilskudd i perioden 2016-2018:

Tilskudd til barnehager	samiske barnehager	Språk-opplæring	prosjekter og utviklingsarbeid	Pedagogisk materiell	Direkte tilskudd giellatjehppe	Sum
2016	6 964 700	1 430 500	462 500	3 029 700	400 000	12 287 400
2017	6 764 023	2 470 000	3 775 900	1 568 800	410 000	14 988 723
2018	7 149 772	2 600 000	3 044 125	1 942 050	420 000	15 155 947

Tabellen ovenfor viser i kroner hva som er tildelt i tilskudd til barnehager fordelt på de ulike tilskuddsordningene. Vi ser at det i 2018 ble tildelt kr 15.155.947 totalt i tilskudd til barnehager med samisktilbud.

BARNEHAGEPROSJEKT «SÁMI MÁNÁT OÐÐA SEARVELANJÁIN»

Mål og innhold i prosjektet

Målet for barnehageprosjektet er: Samisk filosofi skal danne grunnlaget for innholdet i samiske barnehager der samiske verdier, naturfilosofi, språk, kultur, lederskap og tradisjonskunnskap er bærende elementer i det pedagogiske arbeidet.

Sametinget har sett behov for strukturelle endringer både pedagogisk og organisatorisk innen barnehagesektoren som tar i bruk og drar nytte av samisk kunnskap. Sametinget har derfor satt i gang et prosjekt som fokuserer på innholdet i samiske barnehager, det samiske verdigrunnlaget, samisk språk, tradisjonell kunnskap samt kultur og samfunnsliv. I det samiske verdigrunnlaget inngår de materielle, mentale og sosiale dimensjonene i samisk kultur og anbefalinger om hvordan dette skal følges opp i de enkelte barnehager.

Det er behov for å utforme egne vitenskapelige teorier om samisk barnehagepedagogikk og didaktikk. De fleste samiske barnehager har utviklet et innhold og praksis som tar utgangspunkt i samiske verdier, språk, kultur og tradisjon. Et mangfold av forskning har utviklet teorier om dannelsesprosessen i samisk barneoppdragelse, som kan anvendes som utgangspunkt og grunnlag for å utvikle en samisk

barnehagepedagogikk og didaktikk.

I perioden fra 1. oktober 2017 til 31. mars 2018 er det gjennomført et forprosjekt. Der kommer det klart frem at det er et stort behov for å arbeide videre med utvikling av samiske viten-skapelige teorier for å kunne brukes i samisk barnehagekontekst. Dette bygget på erfaringer og kunnskaper om samiske verdier, formidlingsmetoder og samisk pedagogisk tenkning i den samiske barnehagesfæren. Prosjektidéen er presentert for og diskutert med samiske barnehagelærere, Sametingets administrasjon, samiske politikere i Sápmi, fylkesmenn, Utdanningsdirektoratet, Kunnskapsdepartementet og overfor studentene og noen faglærere på Sámi allaskuvla.

I forprosjektperioden er det utviklet målsettinger og arbeidsplaner for det videre arbeidet med prosjektet. En prosjektbeskrivelse med tydelige mål og gjennomføring av prosjektet er skissert for de kommende fem årene. Intensjonene i prosjektet skal implementeres og etableres i barnehagens hverdag i tråd med rammeplan for barnehagen. Det er ansatt en prosjektleder og nedsatt en prosjektgruppe. Denne består av to personer fra Sametingets administrasjon samt to eksterne fagpersoner. Prosjektet finansieres med tilskuddsmidler fra Kunnskapsdepartementet.

Prosjektets gjennomføring

Prosjektets gjennomføring består av følgende komponenter:

- Innhente og samle relevant forskning, bevisste og levde erfaringer og kunnskaper om samiske verdier, formidlingsmetoder og samisk pedagogisk tenkning.
- Utvikle og realisere innholdet og verdigrunnlaget i samiske barnehager bygget på samiske verdier, formidlingsmetoder og samisk pedagogisk tenkning tilpasset og overført til ny tid.
- Synliggjøre og beskrive behov for kompetanseutvikling i tråd med samisk barnehagefilosofi.
- Synliggjøre og beskrive behov for pedagogisk materiell som tar utgangspunkt i samisk barnehagefilosofi.
- Synliggjøre og beskrive behov for veiledningsmateriale for hvordan tilrettelegge læringsmiljøet med utgangspunkt i samiske verdier.
- Iverksette implementeringsarbeid av sterke språkmodeller i barnehager.
- Synliggjøre og beskrive behov for veiledningsmateriale for samiske foreldre, som beskriver innholdet i et trygt og godt barnehagemiljø for samiske barn.
- Synliggjøre og beskrive behov for kompetanseutvikling og veiledningsmateriale for barnehagemyndigheter og barnehageeiere ut ifra tradisjonskunnskap, samisk språk og kultur.

INNSATSOMRÅDER

Innsatsområde 1: Samiskspråklige barn i dagens samfunn

Sterke språkmodeller i samisk barnehage tilbud

En av utfordringene når det gjelder samisk språk er at det er relativt få språkbrukere og de samiske språkene er truede språk. Dette medfører at man må ha klare og tydelige strategier og metoder for bevaring og styrking av språkene. Barnehagen er en viktig språkarena for nettopp et slikt språkarbeid. Sametinget vil med sin barnehagepolitikk, legge til rette for at barnehagene tar i bruk sterke språkmodeller som metode tilpasset den enkelte barnehagers lokale behov og språknivå.

En sentral typologi for tospråklig opplæring er utarbeidet av språkforsker Colin Baker (2011). Baker har sett på språkinnlæring internasjonalt og deler opplæring i svake og sterke språkmodeller basert

på måling og resultater av språkopplæringen. Hans sterke språkmodell viser resultater for elevene og har overføringsverdi til barnehagen. En sterk språkmodell kan være en modell hvor opplæring i minoritetsspråket barna skal lære også er i bruk i andre fag enn selve språkfaget. Sametinget ser at det er utfordrende å jobbe med samisk språkarbeid i barnehagen, og krevende for de ansatte der det også er mangel på personale. Språkarbeidet i barnehagene må derfor systematiseres bedre og implementeres i det pedagogiske arbeidet. Barnehagene må velge arbeidsmetoder ut fra barnas språkbakgrunn slik at dette motiverer til språkutvikling som gir resultater. De ulike samiske barnehagetilbudene skal alle ha som mål at barna skal bli samiskspråklige.

Der det kun er undervisning i minoritetsspråket noen timer i uka, og der all annen undervisning og kommunikasjon foregår på majoritetsspråket, vil etter Bakers kriterier være et eksempel på en svak språkmodell. En slik tilnærming ser vi i norske barnehager der det er samisk språkopplæring. Dette er ikke bra nok, og det viser seg at barna ikke lærer seg samisk språk i den grad det er ønskelig. Derfor blir det viktig med sterke språkmodeller også i slike barnehagetilbud. Barn som ikke har samisk språk, men skal lære seg samisk og barn som kan noe samisk, skal alle få et språktilbud i barnehagen som er tilpasset deres språknivå. Det må være klare rammer for hvordan de ulike kategoriene av barnehagetilbud skal tilrettelegges. Det må sikres at barna blir samiskspråklige ved at man jobber strukturert etter sterke språkmodeller. Barna skal ha mulighet til å gå over til samisk skole som samiskspråklige og få opplæring i og på samisk som førstespråk.

SÁMOS-prosjektet skal være et verktøy for å hjelpe barnehagene i språkarbeidet. Det har blitt overlatt til barnehagene selv hva som er samisk pedagogikk, men Sametinget vil bistå personalet i det daglige virke gjennom prosjektet. Prosjektet skal gjennom forskning beskrive hva samisk pedagogikk er, og hvordan implemente sterke språkmodeller i barnehagen.

Individuell rett til samiskspråklig barnehagetilbud

Alle barn har, jmfør barnehageloven §12a, rett til plass i barnehage, også samiske barn. Utfordringen i dag er at samiske barn ikke har rett til samiskspråklig barnehageplass. Sametinget erfarer at det over en lengre periode har vært lange ventelister til samiske barnehager, og at de barna som ikke får plass i samiske barnehager, får tilbud om plass i norskspråklige barnehager. Samiske barn blir i så måte tatt fra retten til å lære samisk i barnehagen. I dag stilles det ulike krav til barnehager innenfor og utenfor samiske språkforvaltningsområder. Et slikt skille er ikke virkningsfullt, spesielt fordi mange samiske familier velger av ulike grunner å bo i områder utenfor språkforvaltningsområdet.

Et av de mest effektive tiltak for å bevare samisk språk og kultur i fremtiden er at samiske barn har tilgang til samisk barnehageplass. Slik ordningen er i dag er ikke dette presist nok. Konsekvensen av dette kan være at barnehageeiere/ kommuner finner muligheter for ikke å tilby samisk barnehagetilbud og dermed bryte med internasjonale konvensjoner og norske lover. Dermed er kommunens plikt i barnehagespørsmål sentral, og Sametinget vil presisere at alle kommuner skal ha plikt til å tilby et samiskspråklig barnehagetilbud etter en sterk språkmodell til alle samiske barn hvor foreldrene ønsker det. Sametinget vil arbeide for å sikre at samiske barns rett til samiskspråklig barnehageplass lovfestes. Kommunens plikt må lovfestes i barnehageloven, slik «NOU 2016:18 Hjertespråket» påpeker.

Sametinget ser at overføring av samiske språk mellom generasjoner er viktig og avgjørende for å kunne bevare og utvikle språkene. Ett av målene for Sametingets språkpolitikk er å medvirke til at det i fremtiden blir flere samiske språkbrukere. Sametinget mener at samiske barnehager er viktige arenaer for språk for neste generasjon og vil heve status for det arbeidet som gjøres i barnehagene. Artikkel 28 i barnekonvensjonen handler om urfolksbarns rett til å lære sitt eget morsmål eller det språket som er mest brukt av det urfolket som de er en del av. For samiske barn i Norge betyr det at de har en rett til å lære et eller flere av de samiske språkene som er mest vanlig blant samer i Norge i dag.

Store deler av den samiske befolkningen mistet sitt samiske språk som følge av fornorskningspolitikken. Sametinget ser nå at flere og flere ønsker å ta tilbake sitt språk og føre det videre til neste generasjon. Dette ser man blant annet ved at det i 2018 var 68 flere barn som fikk samisk barnehagetilbud enn det var i 2017. Sametinget har sett at det er flere og flere sørsamiske barn som har fått tilrettelagt samisk språkopplæring i norske barnehager. Det er de siste årene

opprettet nye samiske barnehager og avdelinger som følge av at foreldre tar bevisste språkvalg og ønsker et fullverdig samiskspråklig barnehagetilbud for sine barn.

Samiske familier lever i forskjellige samfunn, noe som vil påvirke språksituasjonen. I områder hvor samisk språk er i majoritet er de fleste hjem samiskspråklige, men der er også hjem hvor foreldre har forskjellige morsmål, og barn lærer begge språk samtidig og blir tospråklige. Samisk språk er et levende hverdagsspråk, men er likevel sterkt truet av andre språk som for eksempel norsk/svensk og engelsk. I områder hvor samisk språk er i minoritet, opplever samiske familier at norsk språk og norske verdier tar overhånd og står sterkere enn samisk språk og samiske verdier. Her kreves det at foreldre er svært bevisste sine språkvalg. Barnehagen og skolen blir i mange tilfeller de eneste samiskspråklige arenaer utenom barnas hjem.

Pedagogisk materiell for samiske barnehager

Med pedagogisk materiell i denne sammenheng menes trykte materiell, leker og digitale verktøy, som er utarbeidet spesielt til bruk i barnehagen. Det kan være for eksempel bøker, spill, puslespill, musikk, applikasjoner og annet materiell som naturlig befinner seg i omgivelsene innenfor og utenfor barnehagen.

Pedagogisk materiell for barnehager med samisktilbud skal fungere som verktøy for barnehageansatte i arbeidet med å videreføre den samiske kulturarven. Gjennom pedagogisk materiell skal dette arbeidet konkretiseres og dermed bidra til å styrke det samiske språket og den samiske kulturen, og slik skape nysgjerrighet og stolthet for sin kulturbakgrunn. Rammeplan for barnehagen sier at «barnehagen skal bruke ulikt materiell og utstyr, teknologi og digitale verktøy, spill, bøker og musikk i arbeidet med fagområdene» (2017:47). Samtidig presiserer rammeplanen at i samiske barnehager skal det i arbeidet med fagområdene tas utgangspunkt i samisk språk, kultur og tradisjonskunnskap.

Sametingets læremiddelsentral har flere kofferter med samiske artefakter til utlån. Innholdet består av koftesett til dukker og barn og forslag til samiske temaopplegg til bruk i barnehagene. Sametinget er i gang med å utarbeide flere kofferter, da vi ser at det er stor etterspørsel. Utfordringen er mangel på pedagogisk materiell til bruk i et samisk barnehagetilbud. Sametinget ser at det er behov for at det utvikles materiell på alle samiske språk. Sametinget vil så langt som mulig jobbe for at det bevilges midler til materiell på

nord-, lule- og sørsamisk språk, og tilpasset førskolebarn i alle aldre.

Mål:

- Samiske barn får styrket og utviklet sitt samiske språk. Flere samiskspråklige barn. Barnehager innarbeider sterke språkmodeller for revitalisering, bevaring, styrking og utvikling av samiske språk.

Strategier:

- Sikre og bevare for tidlig språkstimulering gjennom samisk barnehagetilbud.
- Bidra til å sikre systemer for at samiske barnehagene kan ta i bruk sterke språkmodeller.
- Bidra til at det utvikles pedagogisk materiell til bruk i samisk barnehagetilbud

Innsatsområde 2: Tradisjonell kunnskap i ny tid

Den samiske barnehagen, som en viktig institusjon for samiske barns oppvekstmiljø, må være rustet for å imøtekomme de behov som det samiske samfunnet har til enhver tid. Sametinget vil gjennom sin barnehagepolitikk styrke den samiske barnehagens stilling som en sentral samisk kulturbærer. Dette

gjøres ved at barnehagene blant annet skal bygge på samisk tradisjonell kunnskap (árbediehtu). Et godt kunnskapsgrunnlag om samisk tradisjonell kunnskap er avgjørende for å sikre gode beslutningsprosesser hos aktørene rundt samisk barnehagetilbud.

Samisk tradisjonell kunnskap har i dag en vesentlig plass i samiske barnehager. De samiske barnehagene legger opp sitt arbeid etter den samiske årstidskalenderen. Det vil si at barnehagen knytter det pedagogiske arbeidet til årets gang og endringene i naturens årssyklus. Sametinget vil arbeide for å styrke dette kunnskapsgrunnlaget som en del av innholdet for å sikre kunnskapsoverføring til fremtidige generasjoner. Samisk tradisjonell kunnskap inneholder ikke bare praktisk kunnskap og kompetanse, men like mye informasjonsbytte, samspill, deltakelse, og diskusjoner om praktiske oppgaver med det enkelte individ, og også med storfamilien der flere generasjoner deltar.

Det samiske ordtaket «gal dat oahppá go stuorrula» kan brukes for å forstå innholdet i samiske barnehager. Innholdet i dette utsagnet ligger i samisk filosofi om barn og læring. Alle barn lærer, men barn lærer ulikt og tilegner seg kunnskap fordi alle har ulike forutsetninger for læring. Innholdet i utsagnet samsvarer med rammeplan for barnehagen (2017: 40) som sier at barnehagen skal tilpasse allmennpedagogiske tilbudet etter barnas behov og forutsetninger, også når barn har behov for ekstra støtte i kortere eller lengre perioder.

Tradisjonell kunnskap i barnehagen

Samisk tradisjonell kunnskap er en kollektiv kunnskap, som består av praktisk ferdigheter som er utviklet og bearbeidet av den samiske befolkningen gjennom århundrer. Denne kunnskapen er videreført til generasjoner gjennom fortellinger og handlinger. Tradisjoner består, bevares og tas naturlig med inn i ny tid og nye rom. Kultur og tradisjon handler om arv, men samtidig om å vedlikeholde, skape og fornye.

Konvensjonen om biologisk mangfold (1992) er et sentralt dokument i internasjonal miljørett. I konvensjonens artikkel 8j, slås det fast at statene skal respektere, bevare og opprettholde urbefolkningenes og lokalsamfunnenes kunnskap, innovasjoner og praksis i bruk og bevaring av biologisk mangfold. Sametinget mener at denne konvensjonen må brukes mer aktivt i møte med barnehagemyndigheter for å vise at den berører virksomheter som samiske barnehager der samisk tradisjonell kunnskap lever og brukes i dag. Rammeplan for barnehagen (2017:25) styrker det artikkel 8j i konvensjonen sier om biologisk mangfold:» Samiske barnehager skal bygge på en samisk forståelse av naturen og bidra til at barna kan leve i harmoni med naturen, nyttiggjøre seg og høste av naturen og utvikle respekt for naturfenomener.» Derfor er det viktig at samisk tradisjonell arbeid tar utgangspunkt i de samiske barnehager sitt pedagogiske arbeid.

Deklarasjon Tráante, artikkel 30 (2017:05) nevner tradisjonell kunnskap og sier at denne kunnskapen er sterkt tilknyttet samenes tradisjonelle land- og bosettingsområde. «Utgangspunktet för staternas politik och policys i förhållande till samisk språk, samisk tradisjonell kunskap och samiska traditionella uttryck, ska vara att dessa är starkt tillknutna våra traditionella land- och bosättningsområden.» Den tradisjonelle samiske kulturen er i dag høyst levende på svært mange områder. De gamle tradisjonene blir holdt i hevd, selv om ikke alle går i kofte og ikke arbeider i de samiske primærnæringene. Men i likhet med alle andre kulturer er også den samiske kulturen i utvikling og endring. Samiske barn pendler i dag mellom samisk og norsk kultur. Kulturell identitet i dag handler om å ta individuelle valg. Og det er mange måter å være same på. Det er også mange samiske kulturer, blant annet sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk. Den lokale kulturen skal være et naturlig utgangspunkt for det som skjer i den samiske barnehagen. Det er derfor viktig at samarbeidet mellom hjem og barnehagen fungerer godt, slik at de ulike samiske språkene, verdiene og tradisjonene overføres og gjenspeiler det daglige arbeidet i barnehagen. Det er også viktig at de som arbeider i barnehagene har kulturkunnskap og kulturforståelse, slik at den lokale tradisjonelle kunnskapen kan transformeres til ny tid slik at samiske barn skal knytte tilhørighet til sitt lokale nærrområde og på den måten få styrke sitt, språk og sin samiske identitet.

Rammeplan for barnehagen (2017:24) er tydelig på at samisk kultur og tradisjonskunnskap skal videreføres i samiske barnehager. Det heter at samiske barnehager skal bidra til å bevare og

videreutvikle den samiske kulturarven og synliggjøre samisk språk, kultur, levemåter og verdier i vår tid. Barnehagen skal også bidra til at barna kan bli kjent med mangfoldet i egen og andres kultur, og at barna kan utvikle respekt og fellesskapsfølelse for hele det samiske mangfoldet.

Samiske barnehager utenfor samiske språkforvaltningsområder arbeider også med samisk tradisjonell kunnskap. Det kan være utfordringer med dette dersom det ikke finnes kompetanse på området blant personalet. Rammeplan for barnehagen sier at: "Samiske barnehager skal ta i bruk tradisjonelle lærings- og arbeidsmetoder, på barns premisser i vår tid. Barnehagen skal gi barna mulighet til aktiv deltakelse i tradisjonelle aktiviteter der personalet gir veiledning og slik hjelper barna til å bli selvstendige." For at de ansatte i samiske barnehager skal kunna lære seg hvordan arbeide med samisk tradisjonell kunnskap i vår tid som rammeplanen krever, mener Sametinget at det er svært viktig å prioritere økonomiske midler som stipend til kompetansebygging innen samisk tradisjonell kunnskap, for å sikre og videreføre den kunnskapen hos de ansatte i samiske barnehager, også utenfor samiskspråklige områder.

Mål:

- Den samiske barnehagen bygger på tradisjonell kunnskap.

Strategier:

- Arbeide for at samiske barnehager har gode rammebetingelser som kulturbærende institusjoner.
- Arbeide for virkemiddelordninger som støtter opp om tradisjonell kunnskap og kulturell bærekraft.

Innsatsområde 3: Kunnskap og kompetanse bygger fremtidens barnehager

Kunnskap og kompetanse i barnehagesektoren

Kunnskap og kompetanse er avgjørende for å sikre utvikling i den samiske barnehagesektoren. Det foregår prosesser på flere plan der både myndighetene, kommunene, barnehageeiere, barnehageansatte, foreldre og andre er med. For å kunne medvirke og involveres i forvaltningen av samiske barnehager, må kunnskapsgrunnlaget heves for alle involverte parter.

Sametinget vil arbeide for at alle våre samarbeidspartnere og aktører i barnehagesektoren skal ha kunnskaper om hva en samisk barnehage er og hvordan institusjonen plasserer seg i samfunnet som en viktig kulturbærer for det samiske folk. Først når kunnskapsnivået heves blant folk, vil samfunnet kunne forstå de samiske barnas utfordringer i det å være tokulturelle og tospråklige. Først da vil samfunnet kunne få positive holdninger til det å være same, til det å ha et annet språk enn majoriteten, til det å leve med en annen kultur enn majoriteten og til det å tilhøre et urfolk. I dag har vi endelig kommet så langt at alle barn i barnehager i landet skal få kjennskap til samene som urfolk, alle barnehagelærerstudenter i landet likeså, og et samisk innhold i skolen er også et krav for alle elever. Men også myndigheter og de som fastsetter lover og regler behøver økt kunnskap om temaet.

Store endringer i barnehagesektoren de siste årene har ført til et utvidet kompetansebehov hos barnehagens ansatte. Personalet og deres kompetanse er barnehagens viktigste ressurs og en forutsetning for at barnehagen skal være en god arena for omsorg, lek, danning og læring. Rammeplan for barnehagen er tydelig når det gjelder barnehagens forpliktelser til et systematisk pedagogisk arbeid. Rammeplanen gir føringer for hvordan eier, styrer, barnehagelærere og andre ansatte skal arbeide for at alle barn skal få et barnehagetilbud av høy kvalitet. Kvalitetsutvikling i barnehagen innebærer derfor en stadig utvikling av personalets kompetanse for å sikre realisering av rammeplanens intensjoner. Det er barnehageeiers ansvar å sørge for at personalet har riktig og nødvendig kompetanse. Flere samiske barnehagelærere med kompetanse på mastergradsnivå i barnehagen vil kunne bidra til utvikling av en kunnskapsbasert praksis.

Økt kunnskap og kompetanse

Utvikling av kvalitet i de samiske barnehagene er avhengig av at de ansatte får mulighet til å heve sin kompetanse individuelt og i et faglig fellesskap. En utfordring er å heve kompetansen i barnehagesektoren som er tilpasset sektorens behov. Sametinget ønsker å bidra til at barnehageeiere og ledelse iverksetter kollektive utviklings- og endringsprosesser. Dette nevnes i den nasjonale strategien «Kompetanse for fremtidens barnehage» (2018-2022). Strategien sier at arbeid med satsingsområdene må ses i sammenheng med pågående nasjonale satsinger. Strategien nevner også at for å kunne ivareta det samiske innholdet i samiske barnehager og samiske avdelinger, må barnehagen ha nødvendig kompetanse i samisk språk og kultur. Sametinget sammen med barnehagemyndighetene følger opp den nasjonale kompetansestrategien i en implementeringsprosess for samiske barnehager.

Kompetanse nevnes også i rammeplan for barnehagen (2017), og det er tydelige krav til hva som forventes av samiske barnehager, samiske avdelinger og andre barnehager med samiske barn. Rammeplanen nevner samisk språk og kultur eksplisitt og er gjennomgående i rammeplanen. Dette betyr at alle berørte parter og aktører i den samiske barnehagesektoren må ha avklarte ansvarsforhold og et samarbeid må til om kompetanseutvikling skal finne sted, både nasjonalt, regionalt og på lokalt nivå.

De to innsatsområdene i denne meldingen om språk og tradisjonell kunnskap danner grunnlaget for hvilke kunnskapsområder og kompetansefelt Sametinget mener det blir viktig å satse på i tiden fremover. Sametinget mener det er en selvfølge og må være et krav at ansatte i samiske barnehager er samiskspråklige og har kunnskap og kompetanse i samisk tradisjonskunnskap. Å ha kjennskap til lover, konvensjoner og de rettigheter som til enhver tid styrer den samiske barnehagen blir også viktig for alle involverte parter. Barnehageeier må gi de ansatte mulighet til å tilegne seg kunnskap og kompetanse i samisk språk, og det er viktig å ha gode kunnskaper om de ulike tradisjonelle aktivitetene, poengterer også «NOU 2016:18 Hjertespråket».

Rekruttering i barnehagesektoren

Det samiske samfunnet står ovenfor store utfordringer når det gjelder rekruttering av samiskspråklige ansatte som behersker nord-, lule- og sørsamisk språk. Mangel på utdannede barnehagelærere og andre ansatte er den største utfordringen for å styrke og utvikle samisk språk og identitet i barnehagen. Det utdannes for få samiskspråklige lærere til barnehagen, og det er stor etterspørsel etter de som har en slik utdanning. Å øke rekrutteringen er en viktig faktor for å sikre at barn i barnehagen får ivaretatt sine rettigheter og å oppfylle krav til utdanning etter barnehageloven.

Bemanningen i dagens barnehager består av både barnehagelærere/pedagoger og assistenter/fagarbeidere. Pedagogisk personale og andre samiskspråklige ansatte er grunnpilarer i fremtidens barnehager. Derfor er rekruttering av samiskspråklige barnehagelærere og andre ansatte viktig. Studentene som tar barnehagelærerutdanning vil være bærebjelkene i fremtiden. Uten flere samiskspråklige barnehagelærere, vil man ikke kunne få den ønskede utviklingen for barnehagene i det samiske samfunnet.

Sametinget har fått flere tilbakemeldinger fra barnehageeiere om at det er vanskelig å rekruttere samiskspråklige ansatte, alt fra pedagoger, assistenter/fagarbeidere og vikarer. Dette er en utfordring, ikke bare i områder som ligger utenfor forvaltningsområdet for samisk språk, men også innenfor språkområdet. Sametinget vil med sin politikk bidra til at mangelen på samiskspråklige ansatte reduseres, og gå inn for å gjøre det lettere å rekruttere og beholde samiskspråklige ansatte. Regjeringens bemanningsnorm og pedagognorm, som tidligere nevnt, gjør det ikke enklere for rekruttering av samiskspråklige ansatte. Det settes krav til antall voksne og pedagogtetthet per antall barn, men vi vet at det er kamp om ressursene når det gjelder de samiskspråklige voksne. Det må lovfestes at et samisk barnehagetilbud skal ha flere samiskspråklige ansatte for at det samiske språket skal bevares.

Sametinget ønsker mer fokus på samisk tradisjonell kunnskap i de samiske barnehagene. Man ser derfor utfordringen i å rekruttere samiskspråklige ansatte som har en allsidig kompetanse. Det

behøves ansatte med kulturforståelse, kulturkompetanse og som har kunnskaper i tradisjonelt samisk arbeid. Sametinget ser at det er et generasjonsskifte innenfor barnehagesektoren. De unge som i dag søker arbeid i barnehagene er ikke i like grad som tidligere rustet med den kulturelle kompetansen som generasjoner før hadde. Blant annet er noe av kompetansen i duodji, mattradisjoner og fortellertradisjoner ikke like sterk som tidligere.

Sametinget vil arbeide for en betydelig samisk lærersatsing med fokus på rekruttering til lærerutdanningene. Samisk høgskole og andre høgskoler og universitet har imidlertid en mer sentral rolle i å rekruttere til høyere utdanning. Sametingets rolle er blant annet å bidra til rekruttering gjennom stipendordninger. Det blir også viktig å satse på samarbeid med universitets- og høgskolesektoren slik at Sametingets stipendordninger harmonerer med deres studietilbud. I dette arbeidet har Sámi allaskuvla en sentral rolle.

Sametinget er positiv til at det har blitt etablert lule- og sørsamisk grunnskolelærerutdanning ved Nord Universitet fra høsten 2018. Det er også startet grunnskolelærerutdanning ved UiT, Norges arktiske universitet, campus Alta, der du kan velge å ha nordsamisk i fagkretsen. Samiske språkstudier er tilbud ved begge universitetene og noe alle kan søke på.

Den nasjonale følgegruppa for barnehagelærerutdanning foreslår i sin sluttrapport nr. 5, 2017 ovenfor Sámi allaskuvlla å etablere et kompetansesenter for lærerutdanningene. Dette vil også komme de norske barnehagelærerutdanningene til gode som skal lære sine studenter om samisk språk, kultur og tradisjoner blant annet iform av veilednings- og utviklingsmateriell.

Kunnskap hever status, og økt lønn og gode vilkår for fremtidige barnehagelærere vil være med på å rekruttere flere.

Mål:

- Økt kunnskap og kompetanse i barnehagesektoren

Strategier:

- Sikre rekruttering av samiskspråklige barnehagelærere/pedagoger og andre ansatte.
- Sikre gode arbeidsforhold for samiskspråklig personale slik at de blir værende i barnehagen.
- Heve kunnskapsgrunnet om samiske forhold for alle berørte parter
- Bidra til at kompetansehevede tiltak blir tilbudt

ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Oppfølging av «Sametingsmelding for samisk barnehagetilbud» vil skje gjennom de årlige budsjettene der tiltak under de enkelte målene vil bli prioritert. Sametingsrådet fastsetter en egen handlingsplan for oppfølging av meldingen. Meldingen har et langsiktig perspektiv, og det vil være naturlig å ha en gjennomgang av meldingen etter tre til fire år for å vurdere om Sametinget har oppnådd de målene som er beskrevet i meldingen.

Oppfølging av meldingen har økonomiske og administrative konsekvenser. Meldingens mål og strategier gjør det nødvendig å opprettholde god dialog med barnehagesektoren på alle nivå. I tillegg vil en aktiv bruk av konsultasjonsavtalen være påkrevd. Dette vil utfordre den administrative

kapasiteten som Sametinget har i arbeidet med barnehagespørsmål.

Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen - 004/19

Spørsmål til Sametingsrådet - Sametingsmelding om samisk barnehage tilbud

Spørsmål til sametingsrådet: i sak 004/19

Oppvekst- omsorg- og utdanningskomiteen har et spørsmål til rådet i sak PS 026/19 om samiske barnehager. I 2018 opplyses det i diagram at det er 21 samiske barnehager. Komiteen vil gjerne vite hvor mange av disse som er privateide og hvor mange som er kommunalt drevet?

Forslag 1.1 - NSR

Under kapittel Statistikk, ny siste setning under siste avsnitt:
Sametinget skal i større grad legge til rette for veiledning og informasjon rundt hvilke tiltak som må til for å opprette et samisk barnehage tilbud. Dette er veiledning Sametinget allerede yter i dag, men er et ansvar som i større grad må tydeliggjøres som en egen tjeneste.

Merknad 1.1 - NSR, NSR-SáB, GB

Sametinget har behandlet sak 17/3252 – Kommunekategorier – Samiske språkområder og 008/18 - 18/22317 – Samisk språkområde. Kategoriene setter som forutsetning for samarbeidskommunene at kommunene skal tilby et samiskspråklig barnehage tilbud. Det første skrittet i Språkløftet er å gi barnet språk og kultur. Det skal ligge til grunn når nye forhandlinger med kommunene gjøres. Det forplikter kommunene å tilby et samisk barnehage tilbud til alle barn.

Merknad 2.1 - NSR-SáB

I sammenheng med Sametingets barnehagemelding er det også naturlig å evaluere dagens tilskuddsordninger knyttet til barnehage. Dette er noe som burde tas hensyn til i utarbeidelsen av Sametingets budsjett for 2020.

Forslag 2.1 - NSR-SáB

Nytt 7. avsnitt i tillegg under punkt "Rekruttering i barnehagesektoren".

I Sametingets strategi for samiske språk «Giellelutnjeme – Giellaláptim – Giellalokten» foreslås det en rekke tiltak for rekruttering til samisk høyere utdanning, herunder rekruttering av nye samiske pedagoger og førskolelærere. Det foreslås blant annet å arrangere en utdanningskonferanse for samiske elever i videregående skole, samt utarbeide og distribuere informasjon om samiske utdanningsmuligheter, kvoteordninger og stipendordninger. Dette er tiltak som vil følges opp i Sametingets budsjett for 2020, og som kan gjennomføres i samarbeid med universiteter, høyskoler og kunnskapsdepartementet.

Innledning

Sametingets oppvekst-, omsorgs- og utdanningskomité har behandlet sak 004/19 Sametingsmelding om samisk barnehage tilbud.

Habilitetsvurdering i sak 26/19 Sametingsmelding om samisk barnehage tilbud

Plenumsledelsens innstilling

Representant Márjá-Liissá Partapuoli er ikke inhabil i behandling av sak 26/19 Sametingsmelding om samisk barnehage tilbud.

Vedtak

Plenumsledelsens innstilling ble enstemmig vedtatt.
Representanten dette angikk deltok ikke i behandlingen av habilitetsspørsmålet.

OOUK - vedtak:

Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteens innstilling

Innledning

Sametingets oppvekst-, omsorgs- og utdanningskomité har behandlet sak 26/19 Sametingsmelding om samisk barnehage tilbud.

Merknader

Merknad fremmet av Norske Samers Riksforbund/Samefolkets parti (NSR/SáB) Márjá-Liissá Partapuoli. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Gunn Anita Jacobsen, Niko Valkeapää, Piera Heaika Muotka, Thomas Áhrén og Laila Berit Anne Coldevin, fra Senterpartiet Elisabeth Erke, fra Arbeiderpartiet (AP) Jørn Are Gaski, fra uavhengig parti Kåre Ivar Olli, fra Samefolkets parti Ann-Elise Finbog og fra Nordkalottfolket Kjellrun Wilhelmsen stiller seg bak:

Merknad 1

I sammenheng med Sametingets barnehagemelding er det også naturlig å evaluere dagens tilskuddsordninger knyttet til barnehage. Dette er noe som burde tas hensyn til i utarbeidelsen av Sametingets budsjett for 2020.

Merknad fremmet av Norske Samers Riksforbund/Samefolkets parti (NSR/SáB) Márjá-Liissá Partapuoli. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Gunn Anita Jacobsen, Niko Valkeapää, Piera Heaika Muotka, Thomas Áhrén og Laila Berit Anne Coldevin, fra Senterpartiet Elisabeth Erke, fra Arbeiderpartiet (AP) Jørn Are Gaski, fra uavhengig parti Kåre Ivar Olli, og fra Samefolkets parti Ann-Elise Finbog stiller seg bak:

Merknad 2

Sametinget har behandlet sak 17/3252 – Kommunekategorier – Samiske språkområder og 008/18 - 18/22317 – Samisk språkområde. Kategoriene setter som forutsetning for samarbeidskommunene at kommunene skal tilby et samiskspråklig barnehage tilbud. Det første skrittet i Språkløftet er å gi barnet språk og kultur. Det skal ligge til grunn når nye forhandlinger med kommunene gjøres. Det forplikter kommunene å tilby et samisk barnehage tilbud til alle barn.

Forslag

Forslag fremmet av Norske Samers Riksforbund (NSR) Niko Valkeapää. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Gunn Anita Jacobsen, Pjera Heaika Muotka, Thomas Áhrén og Laila Berit Anne Coldevin, fra Norske Samers Riksforbund/Samefolkets parti (NSR/SáB) Márjá-Liissá Partapuoli, fra Senterpartiet Elisabeth Erke, fra Arbeiderpartiet (AP) Jørn Are Gaski, fra uavhengig parti Kåre Ivar Olli, fra Samefolkets parti Ann-Elise Finbog og fra Nordkalottfolket Kjellrun Wilhelmsen stiller seg bak:

Forslag 1

Under kapittel Statistikk, ny siste setning under siste avsnitt:
Sametinget skal i større grad legge til rette for veiledning og informasjon rundt hvilke tiltak som må til for å opprette et samisk barnehagetilbud. Dette er veiledning Sametinget allerede yter i dag, men er et ansvar som i større grad må tydeliggjøres som en egen tjeneste.

Forslag fremmet av Norske Samers Riksforbund/Samefolkets parti (NSR/SáB) Márjá-Liissá Partapuoli. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Gunn Anita Jacobsen, Niko Valkeapää, Pjera Heaika Muotka, Thomas Áhrén og Laila Berit Anne Coldevin, fra Senterpartiet Elisabeth Erke, fra Arbeiderpartiet (AP) Jørn Are Gaski, fra uavhengig parti Kåre Ivar Olli, fra Samefolkets parti Ann-Elise Finbog og fra Nordkalottfolket Kjellrun Wilhelmsen stiller seg bak:

Forslag 2

Nytt 7. avsnitt i tillegg under punkt "Rekruttering i barnehagesektoren".

I Sametingets strategi for samiske språk «Gielelutnjeme – Giellaláptim – Giellalokten» foreslås det en rekke tiltak for rekruttering til samisk høyere utdanning, herunder rekruttering av nye samiske pedagoger og førskolelærere. Det foreslås blant annet å arrangere en utdanningskonferanse for samiske elever i videregående skole, samt utarbeide og distribuere informasjon om samiske utdanningsmuligheter, kvoteordninger og stipendordninger. Dette er tiltak som vil følges opp i Sametingets budsjett for 2020, og som kan gjennomføres i samarbeid med universiteter, høyskoler og kunnskapsdepartementet.

Komiteens tilråding

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:
Sametinget støtter forøvrig sametingsrådets forslag til innstilling.

Sametingets plenum - 026/19

Støtte til komitemerkand

Flyttsamelisten v/ representant Anders Somby jr. støtter komiteens merkand 1 og 2
Árjá v/ representant Roy Arild Rasmussen støtter komiteens merkand 1 og 2

Saken påbegynt 06.06.2019 kl.15.05

Vurdering om habilitet

Følgende representant ba om vurdering:

- Representant Márjá-Liissá Partapuoli, NSR/SAB

Plenumsledelsens innstilling:

Følgende representanter er habile til å behandle sak 26/19 Sametingsmelding om samisk barnehage tilbud:

- Representant Márjá-Liissá Partapuoli, NSR/SAB

Plenumsledelsens innstilling ble enstemmig vedtatt

Representantene dette angikk deltok ikke i behandlingen av habilitetsspørsmålet

Votering

Av 39 representanter var 32 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 1 ble enstemmig vedtatt
- Forslag 2 ble enstemmig vedtatt
- komiteens tilrådning ble enstemmig vedtatt

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Tom Sottinen, plenumsleder	
2	Márjá-Liissá Partapuoli, saksordfører	
3	Ronny Wilhelmsen	
4	Karen Anette Anti	
5	Viktor Bomstad	
6	Bjørn Inge Mo	Márjá-Liissá Partapuoli
7	Mikkel Eskil Mikkelsen	Lars Filip Paulsen
	Mikkel Eskil Mikkelsen	
8	Elisabeth Erke	Mikkel Eskil Mikkelsen
	Elisabeth Erke	
9	Laila Coldevin	Nancy Charlotte Porsanger Anti
	Laila Coldevin	
10	Per Mathis Oskal	Márjá-Liissá Partapuoli
		Karen Anette Anti
		Laila Coldevin
	Per Mathis Oskal	
11	Gunn Anita Jacobsen	
12	Niko Valkeapää	
13	Anders Somby jr.	Márjá-Liissá Partapuoli
		Mikkel Eskil Mikkelsen
	Anders Somby jr.	
14	Jørn Are Gaski	Mikkel Eskil Mikkelsen
		Márjá-Liissá Partapuoli
	Jørn Are Gaski	

15	Lars Filip Paulsen	Márjá-Liissá Partapuoli
		Mikkel Eskil Mikkelsen
		Bjørn Inge Mo
	Lars Filip Paulsen	
16	Márjá-Liissá Partapuoli	
17	Roy Arild Rasmussen	
18	Mikkel Eskil Mikkelsen,	
19	Roy Arild Rasmussen	
20	Márjá-Liissá Partapuoli, saksordfører	

SP - vedtak:

SAMETINGSMELDING OM SAMISK BARNEHAGETILBUD

INNLEDNING

Sametingets hovedmål i barnehagepolitikken

Sametingets barnehagepolitikk har det samiske barnet i sentrum. Sametinget har som hovedmål i barnehagepolitikken å sikre at samiske barn møter et oppvekstilbud som tar utgangspunkt i, og videreformidler, bevarer og utvikler samiske språk, kultur og samfunnsliv. Satsing på barnehager er med å utvikle det samiske samfunn i tråd med det samiske folks egne visjoner, verdier og premisser. Sametinget skal styrke barnehagens viktige rolle da barnehagene har betydning for barns utvikling med tanke på samisk språk og kultur.

For å nå Sametingets mål er det sentralt at Sametinget gjennom sin barnehagepolitikk skaper gode oppvekstvilkår gjennom et samisk barnehagetilbud. Samiske barnehager er innovative institusjoner som er kulturelt bærekraftige. Samiske barn skal ha et godt barnehagetilbud som bygger på samisk språk, kultur, verdier og tradisjonell kunnskap. Det samiske barnehagetilbudet er et åpent tilbud til alle barn og foreldre. Sametinget vil bidra til at samisk barnehagetilbud har høy kvalitet og at det er tilstrekkelig mange barnehageplasser. Sametinget vil også arbeide for at de ansatte i barnehagene har den kunnskapen og kompetansen som kreves for å kunne gi et godt og kvalitativt samisk barnehagetilbud og rekruttering av samiskspråklig pedagogisk personell må intensiveres.

Nye satsingsområder i barnehagesektoren

Barnehagefeltet er dynamisk og i endring. Det blir stilt nye og større krav til barnehagene. Barnehagenes rolle og funksjon har endret seg i stor grad. Dette har også en sammenheng med samfunnsendringer der samiske barn har andre oppvekstvilkår nå enn tidligere. I «Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver» (2017) blir det nå stilt større krav til *alle* barnehager, blant annet med tanke på innhold, rammer, kunnskap og kompetanse. Når det gjelder *samiske barnehager og andre barnehager med samiske barn*, stiller rammeplanen også tydeligere krav.

Sametinget har inntatt en aktiv rolle og er med på å sette premisser for sektoren. Sametinget er delaktig i de fleste prosesser som foregår i både den norske og den samiske barnehagesektoren. Sametinget løfter frem saker som gjelder samiske barn og barnehager med samisktilbud i flere aktuelle fora og på ulike nivå for å synliggjøre viktigheten av en politikk som skal være til beste for de samiske barna.

Det mest synlige og utadvendte premisset er et nylig igangsatt barnehageprosjekt med navnet «Sámi mánát ođđa searvelanjain» (SÁMOS). Prosjektet skal gjennom målrettede tiltak løfte kvaliteten i samiske barnehager. Dette vil blant annet skje gjennom en tydeliggjøring i den pedagogiske tilnærmingen, slik at barnehagene tar utgangspunkt i samiske verdier, samisk språk, levesett,

tenkemåte og forståelse i arbeids- og læringsmetoder.

Den nasjonale strategien «Kompetanse for fremtidens barnehage (2018-2022)» er revidert, og det er planlagt nye kompetansetiltak også mot den samiske barnehagesektoren. Dette er et samarbeid med Sámi allaskuvla, Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet. Videre har «NOU 2016:18 Hjertespråket» kommet med en rekke forslag til lovverk, tiltak og ordninger for samiske språk. Da en av hovedoppgavene for Sametinget er å sikre og utvikle de samiske språkenes fremtid, vil det bli lagt vekt på å følge opp utredningens anbefalinger når det gjelder å bevare og vitalisere samiske språk i barnehagene.

Myndighetene har nådd målet om full barnehagedekning og har flyttet fokuset fra kvantitet til kvalitet. Regjeringen la frem en ny rammeplan for barnehagen i 2017 der innholdet i det samiske barnehage tilbudet har blitt styrket gjennom denne forskriften. For å iverksette rammeplanens intensjoner, er det satt i gang en nasjonal satsing i form av en implementeringsprosess for dette arbeidet. Parallelt går også en egen implementeringsprosess for de samiske barnehager der Sametinget, Utdanningsdirektoratet og fem fylkesmenn deltar i arbeidsgruppen.

Kunnskapsdepartementet er i gang med en stortingsmelding om tidlig innsats og inkluderende fellesskap for både barnehage, skole og skolefritidsordningen. Målet med meldingen er blant annet å gi alle barn mulighet til å lykkes uavhengig av sosial, kulturell og språklig bakgrunn, kjønn, kognitive og fysiske forskjeller. Ny rammeplan for barnehagen gir tydelige krav til at personalet i barnehagene skal forebygge, håndtere og stoppe mobbing. Sametinget er med i kampanjen "partnerskap mot mobbing" og mener at alle barn har rett til en oppvekst og et læringsmiljø fri for mobbing og trakassering. Videre har regjeringen endret barnehageloven i 2018 som omhandler minimumsnorm for grunnbemanning i barnehagene. Loven stiller krav om at barnehagene har en bemanning som tilsvarer minimum én voksen per tre barn under tre år og én voksen per seks barn over tre år. Det skal være en pedagogisk leder per 14 barn når barna er over tre år og en pedagogisk leder per syv barn når barna er under tre år. Videre er barnehageloven endret slik at det nå er en plikt for de berørte parter til å samarbeide om barns overgang fra barnehage til skole og skolefritidsordningen.

Innsatsområder

På bakgrunn av tidligere beskrevne endringer på barnehagefeltet, reviderer Sametinget sin melding om samisk barnehage tilbud. Meldingen tar opp hvilken rolle og politisk myndighet Sametinget har i barnehagepolitiske spørsmål. Sametingsmelding om samisk barnehage tilbud setter fokus på innsatsområder og synliggjør hvilke utfordringer man står ovenfor i arbeidet med å gjøre barnehagene best mulig. Meldingen må ses i sammenheng med blant annet «Gi elletjeme – Gi elletjeme – Gi elletjeme», Sametingets strategier for samiske språk» og andre meldinger vedtatt av Sametinget. Sametingets melding om samisk barnehage tilbud retter seg mot både den samiske og norske barnehagesektoren, barnehageeiere, foreldre og alle barnehager som gir et samisk tilbud i Norge. Meldingen berører barnehagespørsmål som gjelder både nord-, lule- og sørsamiske forhold. Sametingets melding om barnehager vil bli fulgt opp av en egen handlingsplan som tar for seg prioriterte tiltak på hvert satsingsområde. Handlingsplanen knyttes til Sametingets årlige budsjetter. Det er i denne meldingen satt større fokus på det samiske barnet og dets plass i dagens samfunn, og den samiske barnehagen som en pedagogisk institusjon. Videre er fokuset også rettet mer på de rettslige betingelsene som gjelder for samiske barn. Tradisjonell kunnskap har i forrige melding vært tatt opp under innholdet i barnehagen, men er nå et eget innsatsområde. Innsatsområdet om språk har blitt videreført i ny melding, og mangfoldet av bruken av samiske språk og ulike språkbakgrunner som barn bærer med seg i sin «bagasje», blir synliggjort mer konkret. En bevisstgjøring av at sterke språkmodeller må tas i bruk vil bli presisert i denne meldingen. Videre settes det et større fokus på kunnskap og kompetanse som er et eget innsatsområde. Sametinget ønsker dermed å satse på utvikling og endring i den samiske barnehagesektoren som vil komme alle berørte parter til gode.

For å nå Sametingets hovedmål for barnehagepolitikken, vil det rettes fokus mot tre innsatsområder. Hvert innsatsområde har sine utfordringer, mål og strategier som skal ligge til grunn for det barnehagepolitiske arbeidet. Innsatsområdene er presentert hver for seg, men har allikevel et felles mål om å bevare, styrke og utvikle samiske språk og samisk kultur i samfunnet. Innsatsområdene er beskrevet i kapittel syv og er som følger:

1. Samiskspråklige barn i dagens samfunn
2. Tradisjonell kunnskap i ny tid
3. Kunnskap og kompetanse bygger fremtidens samiske barnehager

SAMETINGETS BARNEHAGEPOLITIKK

Sametinget i det barnehagepolitiske landskapet

Sametinget engasjerer seg og utvikler politikk på barnehageområdet, men har ingen lovgivende myndighet. På nasjonalt nivå har vi konsultasjonsavtalen mellom Sametinget og statlige myndigheter. Den gir anledning til konsultasjoner om saker som har betydning for samiske barns barnehagetilbud. Sametinget har også anledning til å ta opp egne saker gjennom konsultasjoner.

Sametingsrådets politiske plattform danner grunnlaget for Sametingsrådets virke i valgperioden og hvert sittende sametingsråd setter sitt preg på politikken. Sametingets budsjett er førende for virkemiddelbruken innenfor barnehagesektoren. En del av Sametingets arbeid innen barnehagesektoren er forvaltning av tilskudd. Sametinget følger for øvrig gjeldende lover og målsettinger for barnehager fastsatt av Stortinget.

Sametinget mener at et samisk barnehagetilbud må bygge på det grunnleggende prinsipp at barnehagen er en sentral institusjon i det samiske samfunn. Samenes etniske identitet knyttet til sosial og kulturell egenart danner viktige verdier. Det blir viktig å videreutvikle den samiske kulturarven ved å formidle og synliggjøre samisk kultur, levemåte og verdier. Barnehagene må jobbe ut fra den virkelighet vi som samer lever i. Det betyr blant annet å synliggjøre mangfoldet og variasjonene. Med endringer i det samiske samfunnet må dagens barn ta del i og være med på å skape nye positive elementer i det moderne samfunn. Samtidig er det viktig at den kunnskap, erfaring og tenkemåte som de eldre og mange voksne i dag sitter inne med, og som enda lever og praktiseres blant mange samer i dag, må styrkes og videreføres til neste generasjon så den ikke dør ut, men lever videre.

Sentrale barnehagepolitiske aktører

For å sikre gode rammer for samiske barnehager, samarbeider Sametinget med flere aktører både i det samiske og i det norske samfunnet. Sametinget har faste møter med flere av sine samarbeidspartnere og er i dialog på alle nivå. I det samiske samfunnet er Sámi allaskuvla (Samisk høgskole) en sentral samarbeidspartner. Høgskolen er den eneste i sitt slag som tilbyr samisk barnehagelærerutdanning. Høgskolen tar inn studenter fra hele Sápmi. Sametinget samarbeider også med andre høgskoler og universitet og er med i et fora kalt UHR- samisk, der samiske saker som gjelder universitet- og høgskolesektoren drøftes. En annen samarbeidspartner er Lohkanguovddáš (Senter for samisk i opplæringen), som er et ressursenter spesielt rettet mot opplæringssystemet fra barnehage til høyere utdanning. Videre er det andre samarbeidsaktører som "Sámi erenoamáš pedagogalaš doarjalus" (SEAD) (Samisk spesialpedagogisk tjeneste) og de samiske språksentrene. Foreldreutvalget for barnehager (FUB) har en samisk representant utnevnt av Sametinget, og Sametinget gir innspill til aktuelle saker til dette utvalget.

Kunnskapsdepartementet (KD) har det overordnede ansvar for den nasjonale barnehagepolitikken og den offentlige forvaltningen av barnehager sammen med Utdanningsdirektoratet, kommunene og fylkesmannen. Disse aktørene er sentrale samarbeidspartnere for Sametinget.

Utdanningsdirektoratet har ansvar for områdene:

- dokumentasjon og analyse av tilstanden i barnehagene
- kvalitets- og kompetanseutvikling for barnehagesektoren
- tilskudds- og regelverksforvaltning
- tilsynsoppgaver
- veiledning til sektoren

Fylkesmannen iverksetter barnehagepolitikken gjennom forvaltning av statlige tilskudd, oppgaver etter

barnehageloven og veiledning av kommuner. Fylkesmannen koordinerer og initierer til utviklingsarbeid i kommuner og barnehager (regjeringen.no).

Kommunene som barnehagemyndighet har ansvar for godkjenning av og tilsyn med barnehagene i kommunen, både private og kommunale. En barnehage skal være godkjent før virksomheten settes i gang. Kommunen skal følge med i at virksomheten drives innenfor rammene av godkjenningen, at barnehagens vedtekter ikke er i strid med loven og at innholdet er i samsvar med lov og rammeplan. Tilsynet innebærer også et aktivt veiledningsansvar. Det er kommunen som skal sørge for at alle godkjente barnehager i kommunen mottar offentlig tilskudd på en samlet sett likeverdig måte. Kommunen skal dekke kostnader til ordinær drift i barnehagene som ikke dekkes av andre offentlige tilskudd og foreldrebetaling (regjeringen.no).

Barnehageeiere har ansvar for tilbudet i den enkelte barnehage. Private barnehager eies hovedsakelig av foreldre, enkeltpersoner, foreninger og idèelle organisasjoner. Barnehageeier fastsetter nivå på foreldrebetalingen. Foreldrerådet i barnehagene fastsetter årsplan som sikrer at foreldre og ansatte kan medvirke i utformingen av det pedagogiske innholdet. Barnehageeier har ansvar for å ansette tilstrekkelig og kompetente personale. Styrer og pedagogisk leder skal være utdannet barnehagelærer (regjeringen.no).

Samiske barnehager er viktige samarbeidspartnere for Sametinget. Det er jevnlig kontakt med barnehageansatte og enkelte ganger også foreldre. Sametinget arrangerer årlig barnehageseminar for ansatte i barnehager med tanke på kvalitetsutvikling, kompetanseheving og erfaringsutveksling. Sametinget gir også veiledning til barnehageansatte om blant annet språkarbeid, innhold i samisk barnehagetilbud, pedagogisk materiell, Sametingets tilskuddsordninger og feiring av 6. februar i barnehagene. I møte med barnehagene får Sametinget et godt innblikk i barnehagehverdagen i ulike kommuner. Dette danner grunnlaget for det videre arbeidet og satsingsområder i barnehagepolitikken.

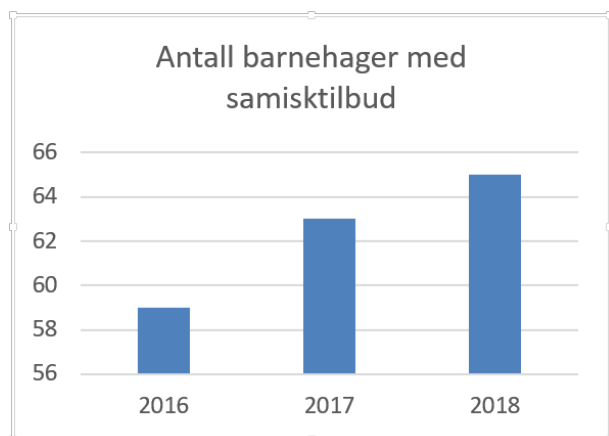
Allsamisk og internasjonalt samarbeid

Da samene er et urfolk i Sápmi, må det prioriteres et samarbeid over landegrensene. Sametinget vil gjennom samisk parlamentarisk råd (SPR), som er et felles samarbeidsorgan mellom Sametingene på finsk, svensk og norsk side av Sápmi, samt samene på russisk side, arbeide for en utvikling av den samiske kulturen gjennom et samarbeid og en sammenhengende Sápmi som helhet. Internasjonalt samarbeide med andre urfolk er viktig der rettigheter og selvstyre til land og vann, kultur, språk og oppvekstvilkår for barn behandles. Dette skjer blant annet gjennom deltagelse i ulike internasjonale fora for urfolks spørsmål blant annet "UN Permanent Forum on Indigenous Issues", arktisk råd, barents-samarbeidet og andre nettverk der urfolkens spørsmål behandles.

KUNNSKAPSRUNNLAG

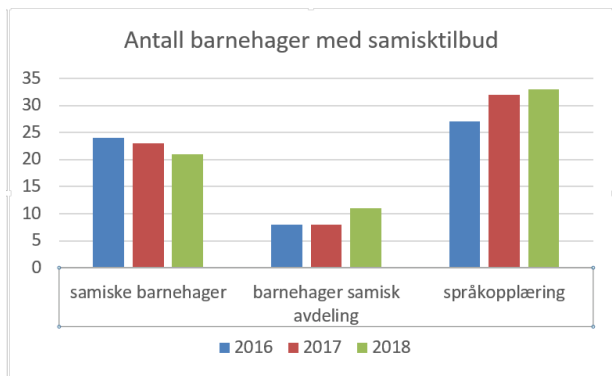
Statistikker

Sametinget bygger sitt kunnskapsgrunnlag på egne statistikker. Følgende kunnskapsgrunnlag inneholder en oversikt over antall barnehager med samisktilbud, antall barn som får de ulike barnehagetilbudene og hvordan institusjonene fordeler seg fylkesvis.

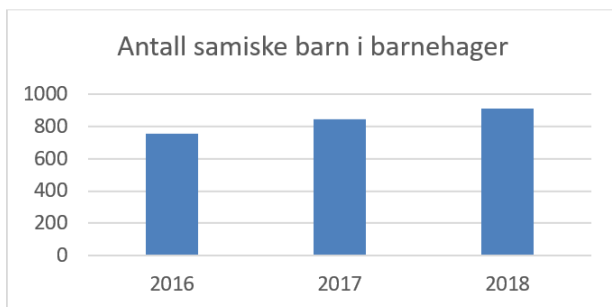

Diagrammet viser at det totalt er 65 barnehager som gir samisktilbud i Norge. Vi ser en økning på 6

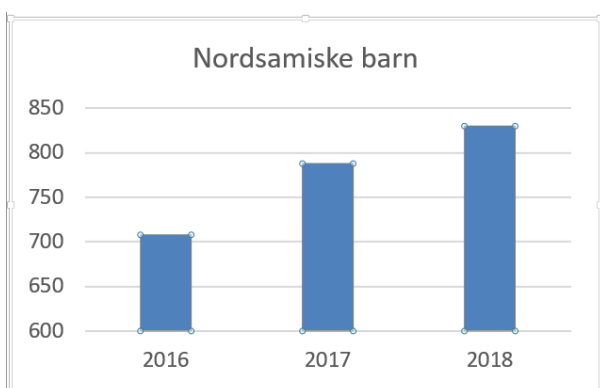
barnehager da det var 59 barnehager i 2016 og en økning på 2 barnehager da det var 63 barnehager i 2017.

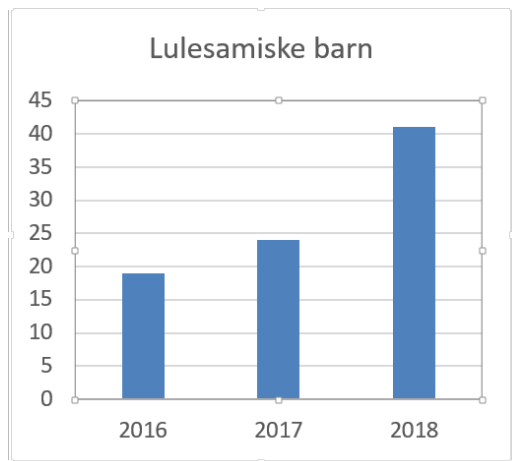
Diagrammet viser at det i 2018 var 21 samiske barnehager, 11 samiske avdelinger i andre barnehager og 33 barnehager med språkopplæringstilbud. Vi ser at antallet samiske barnehager går ned, mens antall samiske avdelinger har økt.

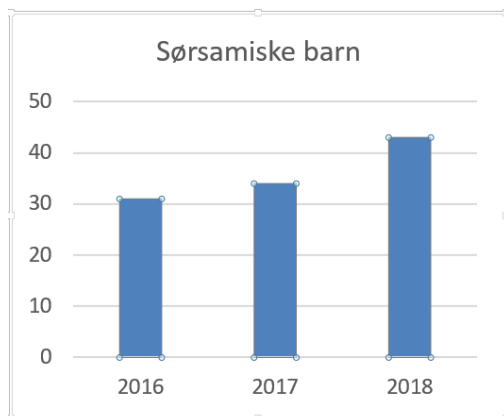
Diagrammet viser at det var 758 barn i 2016, 846 barn i 2017 og 914 barn i 2018 totalt som fikk et samisktilbud. Dette viser en økning på 156 barn fra 2016 til 2018.

Diagrammet viser at det er 708 barn i 2016, 788 barn i 2017 og 830 barn i 2018 som fikk et nordsamisk barnehagetilbud. Statistikken viser at barnetallet har gått opp med 122 barn på to år.

Diagrammet viser at det er 19 barn i 2016, 24 barn i 2017 og 41 barn i 2018 som fikk et lulesamisk barnehagetilbud. Statistikken viser at barnetallet har gått opp med 22 barn på to år.

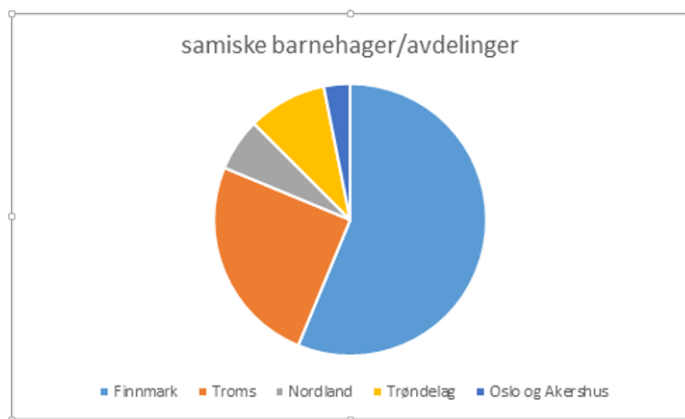

Diagrammet viser at det er 31 barn i 2016, 34 barn i 2017 og 43 barn i 2018 som fikk et sørsamisk barnehagetilbud. Statistikken viser at barnetallet har gått opp med 12 barn på to år.

Fylkesvis fordelt er det i Finnmark 483 barn i 18 samiske barnehager og avdelinger. 481 barn i nordsamiske, 0 lulesamiske og 2 avdelinger tilbyr sørsamisk i barnehagen. I Troms er det 128 barn i 8 samiske barnehager og avdelinger med kun nordsamisk tilbud. I Nordland er det ingen nord- og sørsamiske barnehager. 31 barn i en lulesamisk barnehage og en avdeling.

I Nord-Trøndelag er det en sørsamisk barnehageavdeling med 3 barn. Og ingen lule- og nordsamiske barnehager. I Sør-Trøndelag er det 12 barn i en sørsamisk barnehage, og 2 barn i nordsamisk avdeling. Og ingen lulesamiske barnehager. Oslo har en nordsamisk barnehage med 28 barn. Ett barn får både nord- og sørsamisk tilbud i denne barnehagen.

Når det gjelder samisk språkopplæring er den fylkesvis fordelt slik: I Finnmark er det 29 barn som får nordsamisk språktilbud i 3 norske barnehager. I Troms får 134 barn tilbud om nordsamisk språkopplæring i 10 norske barnehager. I Nordland får 14 barn samisk språkopplæring i 4 norske barnehager. 3 barn får nordsamisk språkopplæring, 9 barn får lulesamisk språkopplæring og 2 barn får sørsamisk språkopplæring. I Nord-Trøndelag er det 5 barn som får sørsamisk språkopplæring i 4 norske barnehager. I Sør-Trøndelag er det 15 barn som får sørsamisk språktilbud fordelt på 4 norske barnehager. I Oppland er det et barn som får nordsamisk språkopplæring på en barnehage og i Oslo/Akershus er det 27 barn som får tilbud på 7 norske barnehager. 25 barn får nordsamisk tilbud, ett barn får lulesamisk tilbud og ett barn får sørsamisk tilbud.

Diagrammet viser at det er fem fylker i Norge som gir et samisk barnehagetilbud. Det er 18 barnehager i Finnmark, 8 i Troms, 2 i Nordland, 3 i Trøndelag og en barnehage i Oslo/Akershus. (Diagrammet inneholder ikke samisk språkopplæringstilbud).

Per i dag går 91,8 prosent av alle barn i Norge i alderen 1-5 år i barnehage (SSB 2019). Av disse er det 914 barn i 2018 som får et samisk barnehagetilbud.

Det er i dag flere barn som har et samisk barnehagetilbud enn det har vært tidligere, og flere samiske barnehager og avdelinger har blitt opprettet i kommuner også utenfor forvaltningsområdet for samiske språk. Sametinget ser at samiske foreldre vil ha god kvalitet for sine barn. Flere foreldre krever en egen samisk barnehage som det beste tilbudet, og samisk avdeling i norsk barnehage er ikke godt nok. Dette har imidlertid ført til at det enkelte plasser ikke er nok søkere til norske barnehager med samiskspråklig avdeling, og nedleggelse av slike tilbud har blitt et faktum. Når det gjelder samisk språkopplæring for samiske barn i norske barnehager, ser Sametinget at flere foreldre ønsker et slikt tilbud. Sametinget skal i større grad legge til rette for veiledning og informasjon rundt hvilke tiltak som må til for å opprette et samisk barnehagetilbud. Dette er veiledning Sametinget allerede yter i dag, men er et ansvar som i større grad må tydeliggjøres som en egen tjeneste.

SAMISKE BARNs RETTIGHETER

Lover og konvensjoner

Flere lover og konvensjoner beskriver rettighetene som samiske barn har i dag. Sametinget vil løfte samiske barns rettigheter gjennom sin barnehagepolitikk. Barnekonvensjonen danner grunnlaget for samiske barns rettigheter og er inkorporert i norsk lovgivning med forrang for nasjonal lovgivning. Barnekonvensjonen omtaler ulike områder av barns rettigheter, mens artikkel 30 omtaler urfolks barns rettigheter til å leve i pakt med sin kultur, språk og religion sammen med andre medlemmer av sitt folk.

Oversikten under henviser også til andre sentrale konvensjoner og lover for samiske barn.

FNs konvensjon om barns rettigheter, artikkel 30	«I stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter eller personer som tilhører en urbefolkning, skal et barn som tilhører en slik minoritet eller urbefolkningen, ikke nektes retten til sammen med andre medlemmer av sin gruppe å leve i pakt med sin kultur, bekjenne seg til og utøve sin religion, eller bruke sitt eget språk.»
Grunnlovens § 108	"Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv."

ILO- konvensjonen om urfolks rettigheter	Hovedprinsippet i ILO-konvensjon nr 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater er urfolks rett til å bevare og videreutvikle sin egen kultur, og myndighetenes plikt til å treffe tiltak for å støtte dette arbeidet.
Lov om Sametinget og andre samiske forhold (1989) (Sameloven)	Lovens formål er å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe i Norge kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.
Lov om barnehager (2005)	§ 2 Barnehagens innhold: «Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur.»
Lov om barnehager (2005)	§ 8 «Kommunen har ansvaret for at barnehagetilbudet til samiske barn i samiske distrikt bygger på samisk språk og kultur. I øvrige kommuner skal forholdene legges til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur.»
Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017) (Forskrift til barnehageloven)	«Samiske barnehager skal fremme barnas samiskspråklige kompetanse, styrke barnas samiske identitet og videreføre samiske verdier, samisk kultur og tradisjonskunnskap. I samiske barnehager er samisk hovedspråk.»

Internasjonale konvensjoner og norske lover fastslår, slik det er skissert ovenfor, at samiske barn og unge har rettighet til å lære og utvikle sitt språk og sin kultur.

Lov om barnehager (2005) (barnehageloven), regulerer barnehagene i Norge. Loven gjelder for både private og offentlige barnehager. Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017) er en viktig forskrift til barnehageloven. Den utdypet bestemmelsene i loven om barnehagens formål, innhold og barns medvirkning, og inneholder krav til barnehagen for å sikre at alle barn får et kvalitetsmessig godt barnehagetilbud. Rammeplanens ni kapitler omhandler barnehagens verdigrunnlag, ansvar og roller, barnehagens formål og innhold, barns medvirkning, samarbeid mellom hjem og barnehage, overganger, barnehagen som pedagogisk virksomhet, barnehagens arbeidsmåter og barnehagens fagområder.

SAMISK BARNEHAGETILBUD

Den samiske barnehagen som en pedagogisk institusjon

Barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet som skal planlegges og vurderes. Målet med barnehagen som pedagogisk virksomhet, er å gi barna et tilrettelagt tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen (Rammeplanen 2017:37).

Sametingets barnehagepolitikk bygger på en grunnforutsetning om at de samiske barnehagenes kvalitet, innhold og verdier er sentrale i videreutviklingen av en helhetlig samisk utdanningspolitikk. Det er viktig at den nasjonale utdanningspolitikken inneholder målsettinger og strategier for å sikre at de urfolksrettslige minstestandarder overholdes. Barnehagepolitikken reflekterer et behov for en felles pedagogisk plattform og utfordringer på hvilke samiske verdier barnehagene skal bygge på og hvordan det best kan gjøres.

På et overordnet nivå må samene som folk sikres retten til å utvikle egne barnehager der metoder for opplæring og pedagogisk materiell står sentralt. Sametinget kjenner til at ikke alle samiske barnehager har et samisk innhold i den grad man skulle ønske. Dette til tross for at barnehagene har vedtektsfestet at de skal bygge på samisk språk og kultur, og skal ha samiskspråklige ansatte. Barnehagens innhold handler ikke bare om metoder og pedagogisk materiell, men om i hvilken grad og om hvordan det samiske innholdet vektlegges og kommer til syne i praksis. Sametingets prosjekt «SÁMOS» skal definere og finne ut hva en samisk barnehage er og skape rammer som danner grunnlaget for en samisk barnehagepedagogikk.

En av utfordringene er å sikre god kvalitet på innholdet i barnehagen, samtidig som vi vet at mangelen

på fagfolk er stor. Det blir viktig at det finnes fagfolk som har fagkompetanse på området. Fagfolkene vil være med på å sikre god kvalitet og et forsvarlig faglig innhold til det beste for barna, deres foresatte og det samiske samfunnet. Dermed skapes og synliggjøres en pedagogisk plattform for de samiske barna på deres egne premisser.

Utformingen av barnehagens fysiske struktur er viktig da barn påvirkes nettopp av ytre rammebetingelser. Gjenstander og uttrykk er symboler og forteller om den indre barnehagekulturen og dens verdier. Sametinget mener at barnehagene skal ha et samisk preg med synlige objekter og markører. Det kan for eksempel være en gamle, lavvo, leker som gjenspeiler samisk kultur og utsmykning med samisk motiv. Visualisering av samisk språk forteller også om barnehagens vektlegging av et samisk innhold både i forhold til språk, kultur og verdier. Et synlig samisk preg er viktig for å gi barna en følelse av tilhørighet og aksept som bidrar til styrking av samisk identitet.

Det er foreldrene som har hovedansvaret for barns oppdragelse, jmfør barneloven paragraf 30 (1981). Foreldreansvaret innebærer at foreldrene har et omsorgsansvar for barnet, og at de har bestemmelsesrett på barnets vegne. I den tiden barnet er i barnehagen, tar barnehagen seg av deler av omsorgs- og oppdrageroppgavene. Barnehagen representerer et kompletterende miljø til hjemmet, og må vise forståelse og respekt for ulike familieformer. Sametinget ser hvor viktig det er at barnehagene i så stor grad som mulig viderefører tradisjoner innen samisk oppdragelse. Barnehagen må vektlegge og ta hensyn til foreldrenes eget syn på, og egen utførelse av barneoppdragelsen. Dette krever en bevisst holdning og kompetanse av de ansatte, foreldre og av det samiske samfunnet generelt.

Det samiske barnet

I barnekonvensjonens artikkel 3 om barnets beste fastslås det at alle handlinger som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Det samiske barnet har rett til en barnehagehverdag som er bygd på samisk språk, samiske verdier, samisk tenkemåte og samisk tradisjonell kunnskap. Ifølge rammeplan for barnehagen skal barnehagen fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta. Alle barn skal kunne få oppleve demokratisk deltakelse ved å bidra og medvirke til barnehagens innhold, uavhengig av kommunikasjonsevner og språklige ferdigheter. Barn i samiske barnehager skal få mulighet til å bidra og medvirke på sitt eget språk.

Samiske barn som vokser opp i dag pendler mellom to kulturer, hvor den norske kulturen lett blir dominerende. De blir sosialisert inn i en samisk verden og utvikler en samisk identitet. Sametinget erfarer at det er en utbredt oppfatning at for de som vokser opp i Norge, vil barndommen fortone seg likt uansett. En slik generalisering røper manglende kunnskaper om hvordan den samiske befolkningen lever, og lite forståelse for viktigheten av å bevare og styrke samisk språk og kultur. Selv om foreldrene er samiskspråklige og snakker samisk til barnet, vil barnet også på et tidspunkt lære seg norsk. Påvirkningen utenfra er stor gjennom barnehage, skole, venner, media og det norske majoritetssamfunnet. Det samiske barnet har en privilegert «bagasje» med seg ved å være tokulturell og tospråklig.

For samiske barn er det hele tiden en pendling mellom to språk, for eksempel samisk og norsk/svensk/finsk. De lever i to verdener, og dermed kan man snakke om to ulike måter å være barn på, kulturelt og språklig sett. Det samiske barnet skal lære å forvalte en personlig identitet innenfor et system med to sosiale identiteter. Barnet må lære seg at dets verden er delt inn i to atskilte kulturer som har hver sin kode og hver sin livstema, vurderinger og personsammensetninger (Høgmo 1986). Den samiske verden er også påvirket av den vestlige kulturen, og andre kulturer blir en del av de samiske barns verden. Dette må personalet i barnehagene også ta i betraktning og ha kompetanse om.

Det samiske barnet har krav på et godt barnehagemiljø med et inkluderende og likeverdig fellesskap. For å lykkes må barnet få utvikle sitt samiske språk, sin samiske kultur og sin samiske identitet. Tidlig innsats og tilpasset opplæring for det samiske barnet er viktig for et godt læringsmiljø som er fri for mobbing og trakassering. En god og trygg barnehagehverdag vil ruste det samiske barnet for fremtiden.

Den samiske barnehagen er derfor en viktig institusjon for det samiske barnet, og deres utvikling av

samisk identitet. Med stort press og påvirkning fra andre samfunn er samisk barnehage en nødvendighet for å videreføre samisk språk og kultur til de neste generasjoner. Dette for å hjelpe og støtte samiske foreldre som ønsker at deres barn skal vokse opp med samiske verdier, språk og kultur. Samiske barn har rett til den gode barndommen, en barndom hvor de får være seg selv uten å måtte argumentere for sin tilstedeværelse.

Ulike samiske barnehagetilbud

Det finnes følgende samiske barnehagetilbud:

- *Samisk barnehage:* det vil si en barnehage som har vedtektsfestet at driften bygger på samisk språk og kultur.
- *Samisk avdeling i andre barnehager:* det vil si samisk avdeling i norske barnehager som har vedtektsfestet at driften bygger på samisk språk og kultur.
- *Samisk språkopplæring i andre barnehager:* det vil si samisk språkopplæring til enkeltbarn eller grupper av barn. En slik språkopplæring kan organiseres på ulike måter. Slike barnehager har som regel ikke ansatte som behersker samisk språk, men barnehagen henter inn en samiskspråklig ansatt som kan gi dette tilbudet. Barna som får et samisk språkopplæringstilbud, har gjerne ulik språkbakgrunn. For noen barn vil dette tilbudet være språkopplæring, mens andre, som allerede ersamiskspråklige, vil tilbudet være å beholde og videreutvikle sitt språk. Samiske barnehager eller samiske avdelinger med enkeltbarn som har et annet samisk språk enn barnehagens driftsspråk, kan også gi et tilbud om samisk språkopplæring til dette barnet (for eksempel et barn som snakker lulesamisk får språkopplæring i nordsamisk).

Barnehager med et samisktilbud er både kommunale og private. Det finnes ulike organiseringer av tilbudet som for eksempel reindrifts-, kultur- og naturbarnehage. Det finnes barnehager som gir et samisktilbud både på nord-, lule- og sørsamisk språk, som er de mest utbredte samiske språkene i Norge. De fleste nordsamiske barnehager ligger i det nordsamiske området innenfor samiske distrikt. Barnehagene er godt etablerte institusjoner, og den første nordsamiske barnehagen ble etablert allerede i 1969 i Kautokeino. Det finnes i dag kun en lulesamisk barnehage i Tysfjord og en lulesamisk avdeling i en norsk barnehage i Bodø. Det er en sørsamisk barnehage på Snåsa og to sørsamiske avdelinger henholdsvis på Røros og i Trondheim.

Det finnes også pite-, øst- og umesamiske språkbrukere. Pitesamisk, østsamisk og umesamisk skiller seg fra de andre samiske språkene først og fremst ved å ha svært få språkbrukere i sine tradisjonelle områder i Norge i dag. Det gis ikke opplæring i disse språkene i noen grunnskole i Norge. Det finnes ingen barnehager der disse språkene blir formidlet, men Sametinget ser viktigheten av at språkene revitaliseres. Et barnehagetilbud på disse språkene vil være det beste enkelttiltaket for å bevare og utvikle språkene.

Forvaltning av tilskudd til barnehager

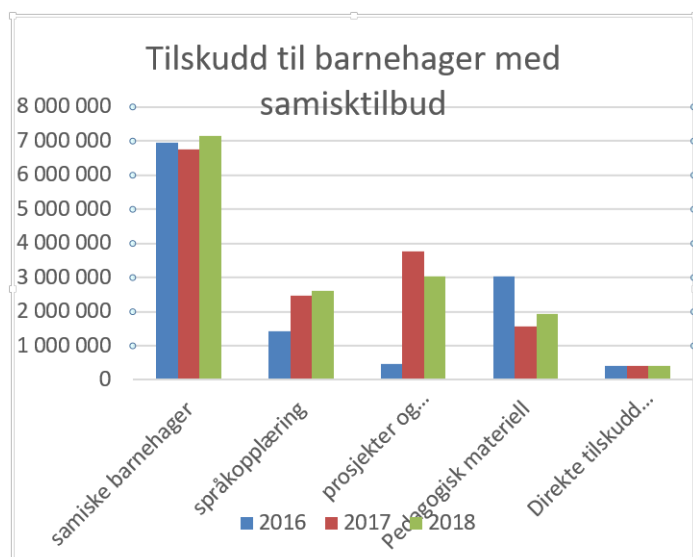
Et virkemiddel for å styrke samisk språk og kultur er tilskudd til barnehagene. Tilskuddet er et av mange tiltak for å nå målet om at samiske barnehagetilbud har samisk innhold som fremmer utvikling, læring og danning. Tilskuddet er viktig for bedre å kunne legge tilrette for kommunene og private barnehageeiere for å ha et samisk barnehagetilbud. Tilskuddet skal dekke merutgifter til arbeidet med samisk språk og kultur.

Sametinget har følgende tilskuddsordninger for barnehagesektoren:

- tilskudd til samiske barnehager
- tilskudd til samisk avdeling i norske barnehager
- tilskudd til samisk språkopplæring
- tilskudd til prosjekter og utviklingsarbeid
- tilskudd til pedagogisk materiell
- direktetilskudd til Árran barnehage til språkmedarbeider (giellatjehppe)

Sametinget ser at det er nødvendig å tilpasse tilskuddsordningene slik at barnehagene kan arbeide mer strukturert med samisk språk i barnehagene. Sametinget ønsker at samiske språk skal bevares og utvikles, og mener derfor at det vil være hensiktsmessig å ha kriterer om at barnehagene aktivt tar i bruk tilpassede modeller for språklæring, bevaring og utvikling. Målet må være at barnehagebarn, ved overgang til skolen, er samiskspråklige, og at tilskudds- ordningen er med på å realisere dette.

Det har blitt tildelt følgende tilskudd i perioden 2016-2018:

Tilskudd til barnehager	samiske barnehager	Språk-opplæring	prosjekter og utviklingsarbeid	Pedagogisk materiell	Direkte tilskudd giellatjehppe	Sum
2016	6 964 700	1 430 500	462 500	3 029 700	400 000	12 287 400
2017	6 764 023	2 470 000	3 775 900	1 568 800	410 000	14 988 723
2018	7 149 772	2 600 000	3 044 125	1 942 050	420 000	15 155 947

Tabellen ovenfor viser i kroner hva som er tildelt i tilskudd til barnehager fordelt på de ulike tilskuddsordningene. Vi ser at det i 2018 ble tildelt kr 15.155.947 totalt i tilskudd til barnehager med samisktilbud.

BARNEHAGEPROSJEKT «SÁMI MÁNÁT OÐÐA SEARVELANJÁIN»

Mål og innhold i prosjektet

Målet for barnehageprosjektet er: Samisk filosofi skal danne grunnlaget for innholdet i samiske barnehager der samiske verdier, naturfilosofi, språk, kultur, lederskap og tradisjonskunnskap er bærende elementer i det pedagogiske arbeidet.

Sametinget har sett behov for strukturelle endringer både pedagogisk og organisatorisk innen barnehagesektoren som tar i bruk og drar nytte av samisk kunnskap. Sametinget har derfor satt i gang et prosjekt som fokuserer på innholdet i samiske barnehager, det samiske verdigrunnlaget, samisk språk, tradisjonell kunnskap samt kultur og samfunnsliv. I det samiske verdigrunnlaget inngår de materielle, mentale og sosiale dimensjonene i samisk kultur og anbefalinger om hvordan dette skal

følges opp i de enkelte barnehager.

Det er behov for å utforme egne vitenskapelige teorier om samisk barnehagepedagogikk og didaktikk. De fleste samiske barnehager har utviklet et innhold og praksis som tar utgangspunkt i samiske verdier, språk, kultur og tradisjon. Et mangfold av forskning har utviklet teorier om dannelsesprosessen i samisk barneoppdragelse, som kan anvendes som utgangspunkt og grunnlag for å utvikle en samisk barnehagepedagogikk og didaktikk.

I perioden fra 1. oktober 2017 til 31. mars 2018 er det gjennomført et forprosjekt. Der kommer det klart frem at det er et stort behov for å arbeide videre med utvikling av samiske vitenskapelige teorier for å kunne brukes i samisk barnehagekontekst. Dette bygget på erfaringer og kunnskaper om samiske verdier, formidlingsmetoder og samisk pedagogisk tenkning i den samiske barnehagesfæren. Prosjektidéen er presentert for og diskutert med samiske barnehagelærere, Sametingets administrasjon, samiske politikere i Sápmi, fylkesmenn, Utdanningsdirektoratet, Kunnskapsdepartementet og overfor studentene og noen faglærere på Sámi allaskuvla.

I forprosjektperioden er det utviklet målsettinger og arbeidsplaner for det videre arbeidet med prosjektet. En prosjektbeskrivelse med tydelige mål og gjennomføring av prosjektet er skissert for de kommende fem årene. Intensjonene i prosjektet skal implementeres og etableres i barnehagenes hverdag i tråd med rammeplan for barnehagen. Det er ansatt en prosjektleder og nedsatt en prosjektgruppe. Denne består av to personer fra Sametingets administrasjon samt to eksterne fagpersoner. Prosjektet finansieres med tilskuddsmidler fra Kunnskapsdepartementet.

Prosjektets gjennomføring

Prosjektets gjennomføring består av følgende komponenter:

- Innhente og samle relevant forskning, bevisste og levde erfaringer og kunnskaper om samiske verdier, formidlingsmetoder og samisk pedagogisk tenkning.
- Utvikle og realisere innholdet og verdigrunnet i samiske barnehager bygget på samiske verdier, formidlingsmetoder og samisk pedagogisk tenkning tilpasset og overført til ny tid.
- Synliggjøre og beskrive behov for kompetanseutvikling i tråd med samisk barnehagefilosofi.
- Synliggjøre og beskrive behov for pedagogisk materiell som tar utgangspunkt i samisk barnehagefilosofi.
- Synliggjøre og beskrive behov for veiledningsmateriale for hvordan tilrettelegge læringsmiljøet med utgangspunkt i samiske verdier.
- Iverksette implementeringsarbeid av sterke språkmodeller i barnehager.
- Synliggjøre og beskrive behov for veiledningsmateriale for samiske foreldre, som beskriver innholdet i et trygt og godt barnehagemiljø for samiske barn.
- Synliggjøre og beskrive behov for kompetanseutvikling og veiledningsmateriale for barnehagemyndigheter og barnehageeiere ut ifra tradisjonskunnskap, samisk språk og kultur.

INNSATSOMRÅDER

Innsatsområde 1: Samiskspråklige barn i dagens samfunn

Sterke språkmodeller i samisk barnehagetilbud

En av utfordringene når det gjelder samisk språk er at det er relativt få språkbrukere og de samiske språkene er truede språk. Dette medfører at man må ha klare og tydelige strategier og metoder for bevaring og styrking av språkene. Barnehagen er en viktig språkarena for nettopp et slikt språkarbeid. Sametinget vil med sin barnehagepolitikk, legge til rette for at barnehagene tar i bruk sterke språkmodeller som metode tilpasset den enkelte barnehagers lokale behov og språknivå.

En sentral typologi for tospråklig opplæring er utarbeidet av språkforsker Colin Baker (2011). Baker har sett på språkinnlæring internasjonalt og deler opplæring i svake og sterke språkmodeller basert på måling og resultater av språkopplæringen. Hans sterke språkmodell viser resultater for elevene og har overføringsverdi til barnehagen. En sterk språkmodell kan være en modell hvor opplæring i minoritetsspråket barna skal lære også er i bruk i andre fag enn selve språkfaget. Sametinget ser at det er utfordrende å jobbe med samisk språkarbeid i barnehagen, og krevende for de ansatte der det også er mangel på personale. Språkarbeidet i barnehagene må derfor systematiseres bedre og implementeres i det pedagogiske arbeidet. Barnehagene må velge arbeidsmetoder ut fra barnas språkbakgrunn slik at dette motiverer til språkutvikling som gir resultater. De ulike samiske barnehagetilbudene skal alle ha som mål at barna skal bli samiskspråklige.

Der det kun er undervisning i minoritetsspråket noen timer i uka, og der all annen undervisning og kommunikasjon foregår på majoritetsspråket, vil etter Bakers kriterier være et eksempel på en svak språkmodell. En slik tilnærming ser vi i norske barnehager der det er samisk språkopplæring. Dette er ikke bra nok, og det viser seg at barna ikke lærer seg samisk språk i den grad det er ønskelig. Derfor blir det viktig med sterke språkmodeller også i slike barnehagetilbud. Barn som ikke har samisk språk, men skal lære seg samisk og barn som kan noe samisk, skal alle få et språktilbud i barnehagen som er tilpasset deres språknivå. Det må være klare rammer for hvordan de ulike kategoriene av barnehagetilbud skal tilrettelegges. Det må sikres at barna blir samiskspråklige ved at man jobber strukturert etter sterke språkmodeller. Barna skal ha mulighet til å gå over til samisk skole som samiskspråklige og få opplæring i og på samisk som førstespråk.

SÁMOS-prosjektet skal være et verktøy for å hjelpe barnehagene i språkarbeidet. Det har blitt overlatt til barnehagene selv hva som er samisk pedagogikk, men Sametinget vil bistå personalet i det daglige virke gjennom prosjektet. Prosjektet skal gjennom forskning beskrive hva samisk pedagogikk er, og hvordan implemente sterke språkmodeller i barnehagen.

Individuell rett til samiskspråklig barnehagetilbud

Alle barn har, jmfør barnehageloven §12a, rett til plass i barnehage, også samiske barn. Utfordringen i dag er at samiske barn ikke har rett til samiskspråklig barnehageplass. Sametinget erfarer at det over en lengre periode har vært lange ventelister til samiske barnehager, og at de barna som ikke får plass i samiske barnehager, får tilbud om plass i norskspråklige barnehager. Samiske barn blir i så måte tatt fra retten til å lære samisk i barnehagen. I dag stilles det ulike krav til barnehager innenfor og utenfor samiske språkforvaltningsområder. Et slikt skille er ikke virkningsfullt, spesielt fordi mange samiske familier velger av ulike grunner å bo i områder utenfor språkforvaltningsområdet.

Et av de mest effektive tiltak for å bevare samisk språk og kultur i fremtiden er at samiske barn har tilgang til samisk barnehageplass. Slik ordningen er i dag er ikke dette presist nok. Konsekvensen av dette kan være at barnehageeiere/ kommuner finner muligheter for ikke å tilby samisk barnehagetilbud og dermed bryte med internasjonale konvensjoner og norske lover. Dermed er kommunens plikt i barnehagespørsmål sentral, og Sametinget vil presisere at alle kommuner skal ha plikt til å tilby et samiskspråklig barnehagetilbud etter en sterk språkmodell til alle samiske barn hvor foreldrene ønsker det. Sametinget vil arbeide for å sikre at samiske barns rett til samiskspråklig barnehageplass lovfestes. Kommunens plikt må lovfestes i barnehageloven, slik «NOU 2016:18 Hjertespråket» påpeker.

Sametinget ser at overføring av samiske språk mellom generasjoner er viktig og avgjørende for å kunne bevare og utvikle språkene. Ett av målene for Sametingets språkpolitikk er å medvirke til at det i fremtiden blir flere samiske språkbrukere. Sametinget mener at samiske barnehager er viktige arenaer for språk for neste generasjon og vil heve status for det arbeidet som gjøres i barnehagene. Artikkel 28 i barnekonvensjonen handler om urfolksbarns rett til å lære sitt eget morsmål eller det språket som er mest brukt av det urfolket som de er en del av. For samiske barn i Norge betyr det at de har en rett

til å lære et eller flere av de samiske språkene som er mest vanlig blant samer i Norge i dag.

Store deler av den samiske befolkningen mistet sitt samiske språk som følge av fornorskningspolitikken. Sametinget ser nå at flere og flere ønsker å ta tilbake sitt språk og føre det videre til neste generasjon. Dette ser man blant annet ved at det i 2018 var 68 flere barn som fikk samisk barnehagetilbud enn det var i 2017. Sametinget har sett at det er flere og flere sørsamiske barn som har fått tilrettelagt samisk språkopplæring i norske barnehager. Det er de siste årene opprettet nye samiske barnehager og avdelinger som følge av at foreldre tar bevisste språkvalg og ønsker et fullverdig samiskspråklig barnehagetilbud for sine barn.

Samiske familier lever i forskjellige samfunn, noe som vil påvirke språksituasjonen. I områder hvor samisk språk er i majoritet er de fleste hjem samiskspråklige, men der er også hjem hvor foreldre har forskjellige morsmål, og barn lærer begge språk samtidig og blir tospråklige. Samisk språk er et levende hverdagsspråk, men er likevel sterkt truet av andre språk som for eksempel norsk/svensk og engelsk. I områder hvor samisk språk er i minoritet, opplever samiske familier at norsk språk og norske verdier tar overhånd og står sterkere enn samisk språk og samiske verdier. Her kreves det at foreldre er svært bevisste sine språkvalg. Barnehagen og skolen blir i mange tilfeller de eneste samiskspråklige arenaer utenom barnas hjem.

Pedagogisk materiell for samiske barnehager

Med pedagogisk materiell i denne sammenheng menes trykte materiell, leker og digitale verktøy, som er utarbeidet spesielt til bruk i barnehagen. Det kan være for eksempel bøker, spill, puslespill, musikk, applikasjoner og annet materiell som naturlig befinner seg i omgivelsene innenfor og utenfor barnehagen.

Pedagogisk materiell for barnehager med samisktilbud skal fungere som verktøy for barnehageansatte i arbeidet med å videreføre den samiske kulturarven. Gjennom pedagogisk materiell skal dette arbeidet konkretiseres og dermed bidra til å styrke det samiske språket og den samiske kulturen, og slik skape nysgjerrighet og stolthet for sin kulturbakgrunn. Rammeplan for barnehagen sier at «barnehagen skal bruke ulikt materiell og utstyr, teknologi og digitale verktøy, spill, bøker og musikk i arbeidet med fagområdene» (2017:47). Samtidig presiserer rammeplanen at i samiske barnehager skal det i arbeidet med fagområdene tas utgangspunkt i samisk språk, kultur og tradisjonskunnskap.

Sametingets læremiddelsentral har flere kofferter med samiske artefakter til utlån. Innholdet består av koffertesett til dukker og barn og forslag til samiske temaopplegg til bruk i barnehagene. Sametinget er i gang med å utarbeide flere kofferter, da vi ser at det er stor etterspørsel. Utfordringen er mangel på pedagogisk materiell til bruk i et samisk barnehagetilbud. Sametinget ser at det er behov for at det utvikles materiell på alle samiske språk. Sametinget vil så langt som mulig jobbe for at det bevilges midler til materiell på nord-, lule- og sørsamisk språk, og tilpasset førskolebarn i alle aldre.

Mål:

- Samiske barn får styrket og utviklet sitt samiske språk. Flere samiskspråklige barn. Barnehager innarbeider sterke språkmodeller for revitalisering, bevaring, styrking og utvikling av samiske språk.
- Strategier:
- Sikre og bevare for tidlig språkstimulering gjennom samisk barnehagetilbud.
- Bidra til å sikre systemer for at samiske barnehagene kan ta i bruk sterke språkmodeller.
- Bidra til at det utvikles pedagogisk materiell til bruk i samisk barnehagetilbud

Innsatsområde 2: Tradisjonell kunnskap i ny tid

Den samiske barnehagen, som en viktig institusjon for samiske barns oppvekstmiljø, må være rustet for å imøtekomme de behov som det samiske samfunnet har til enhver tid. Sametinget vil gjennom sin barnehagepolitikk styrke den samiske barnehagens stilling som en sentral samisk kulturbærer. Dette gjøres ved at barnehagene blant annet skal bygge på samisk tradisjonell kunnskap (árbediehtu). Et godt kunnskapsgrunnlag om samisk tradisjonell kunnskap er avgjørende for å sikre gode beslutningsprosesser hos aktørene rundt samisk barnehagetilbud.

Samisk tradisjonell kunnskap har i dag en vesentlig plass i samiske barnehager. De samiske barnehagene legger opp sitt arbeid etter den samiske årstidskalenderen. Det vil si at barnehagen knytter det pedagogiske arbeidet til årets gang og endringene i naturens årssyklus. Sametinget vil arbeide for å styrke dette kunnskapsgrunnlaget som en del av innholdet for å sikre kunnskapsoverføring til fremtidige generasjoner. Samisk tradisjonell kunnskap inneholder ikke bare praktisk kunnskap og kompetanse, men like mye informasjonsbytte, samspill, deltakelse, og diskusjoner om praktiske oppgaver med det enkelte individ, og også med storfamilien der flere generasjoner deltar.

Det samiske ordtaket «gal dat oahppá go stuorrula» kan brukes for å forstå innholdet i samiske barnehager. Innholdet i dette utsagnet ligger i samisk filosofi om barn og læring. Alle barn lærer, men barn lærer ulikt og tilegner seg kunnskap fordi alle har ulike forutsetninger for læring. Innholdet i utsagnet samsvarer med rammeplan for barnehagen (2017: 40) som sier at barnehagen skal tilpasse allmennpedagogiske tilbudet etter barnas behov og forutsetninger, også når barn har behov for ekstra støtte i kortere eller lengre perioder.

Tradisjonell kunnskap i barnehagen

Samisk tradisjonell kunnskap er en kollektiv kunnskap, som består av praktisk ferdigheter som er utviklet og bearbeidet av den samiske befolkningen gjennom århundrer. Denne kunnskapen er videreført til generasjoner gjennom fortellinger og handlinger. Tradisjoner består, bevares og tas naturlig med inn i ny tid og nye rom. Kultur og tradisjon handler om arv, men samtidig om å vedlikeholde, skape og fornye.

Konvensjonen om biologisk mangfold (1992) er et sentralt dokument i internasjonal miljørett. I konvensjonens artikkel 8j, slås det fast at statene skal respektere, bevare og opprettholde urbefolkningenes og lokalsamfunnenes kunnskap, innovasjoner og praksis i bruk og bevaring av biologisk mangfold. Sametinget mener at denne konvensjonen må brukes mer aktivt i møte med barnehagemyndigheter for å vise at den berører virksomheter som samiske barnehager der samisk tradisjonell kunnskap lever og brukes i dag. Rammeplan for barnehagen (2017:25) styrker det artikkel 8j i konvensjonen sier om biologisk mangfold:» Samiske barnehager skal bygge på en samisk forståelse av naturen og bidra til at barna kan leve i harmoni med naturen, nyttiggjøre seg og høste av naturen og utvikle respekt for naturfenomener.» Derfor er det viktig at samisk tradisjonell arbeid tar utgangspunkt i de samiske barnehager sitt pedagogiske arbeid.

Deklarasjon Tråante, artikkel 30 (2017:05) nevner tradisjonell kunnskap og sier at denne kunnskapen er sterkt tilknyttet samenes tradisjonelle land- og bosettingsområde. «Utgangspunktet för staternas politik och policys i förhållande till samisk språk, samisk tradisjonell kunskap och samiska traditionella uttryck, ska vara att dessa är starkt tillknutna våra traditionella land- och bosättningsområden.» Den tradisjonelle samiske kulturen er i dag høyst levende på svært mange områder. De gamle tradisjonene blir holdt i hevd, selv om ikke alle går i kofte og ikke arbeider i de samiske primærnæringene. Men i likhet med alle andre kulturer er også den samiske kulturen i utvikling og endring. Samiske barn pendler i dag mellom samisk og norsk kultur. Kulturell identitet i dag handler om å ta individuelle valg. Og det er mange måter å være same på. Det er også mange samiske kulturer, blant annet sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk. Den lokale kulturen skal være et naturlig utgangspunkt for det som skjer i den samiske barnehagen. Det er derfor viktig at samarbeidet mellom hjem og barnehagen fungerer godt, slik at de ulike samiske språkene, verdiene og tradisjonene overføres og gjenspeiler det daglige arbeidet i barnehagen. Det er også viktig at de som arbeider i barnehagene har kulturkunnskap og kulturforståelse, slik at den lokale tradisjonelle kunnskapen kan transformeres til ny tid slik at samiske barn skal knytte tilhørighet til sitt lokale nærområde og på den måten få styrke sitt, språk og sin samiske identitet.

Rammeplan for barnehagen (2017:24) er tydelig på at samisk kultur og tradisjonskunnskap skal

videreføres i samiske barnehager. Det heter at samiske barnehager skal bidra til å bevare og videreutvikle den samiske kulturarven og synliggjøre samisk språk, kultur, levemåter og verdier i vår tid. Barnehagen skal også bidra til at barna kan bli kjent med mangfoldet i egen og andres kultur, og at barna kan utvikle respekt og fellesskapsfølelse for hele det samiske mangfoldet.

Samiske barnehager utenfor samiske språkforvaltningsområder arbeider også med samisk tradisjonell kunnskap. Det kan være utfordringer med dette dersom det ikke finnes kompetanse på området blant personalet. Rammeplan for barnehagen sier at: "Samiske barnehager skal ta i bruk tradisjonelle lærings- og arbeidsmetoder, på barns premisser i vår tid. Barnehagen skal gi barna mulighet til aktiv deltakelse i tradisjonelle aktiviteter der personalet gir veiledning og slik hjelper barna til å bli selvstendige." For at de ansatte i samiske barnehager skal kunna lære seg hvordan arbeide med samisk tradisjonell kunnskap i vår tid som rammeplanen krever, mener Sametinget at det er svært viktig å prioritere økonomiske midler som stipend til kompetansebygging innen samisk tradisjonell kunnskap, for å sikre og videreføre den kunnskapen hos de ansatte i samiske barnehager, også utenfor samiskspråklige områder.

Mål:

- Den samiske barnehagen bygger på tradisjonell kunnskap.

Strategier:

- Arbeide for at samiske barnehager har gode rammebetingelser som kulturbærende institusjoner.
- Arbeide for virkemiddelordninger som støtter opp om tradisjonell kunnskap og kulturell bærekraft.

Innsatsområde 3: Kunnskap og kompetanse bygger fremtidens barnehager

Kunnskap og kompetanse i barnehagesektoren

Kunnskap og kompetanse er avgjørende for å sikre utvikling i den samiske barnehagesektoren. Det foregår prosesser på flere plan der både myndighetene, kommunene, barnehageeiere, barnehageansatte, foreldre og andre er med. For å kunne medvirke og involveres i forvaltningen av samiske barnehager, må kunnskapsgrunlaget heves for alle involverte parter.

Sametinget vil arbeide for at alle våre samarbeidspartnere og aktører i barnehagesektoren skal ha kunnskaper om hva en samisk barnehage er og hvordan institusjonen plasserer seg i samfunnet som en viktig kulturbærer for det samiske folk. Først når kunnskapsnivået heves blant folk, vil samfunnet kunne forstå de samiske barnas utfordringer i det å være tokulturelle og tospråklige. Først da vil samfunnet kunne få positive holdninger til det å være same, til det å ha et annet språk enn majoriteten, til det å leve med en annen kultur enn majoriteten og til det å tilhøre et urfolk. I dag har vi endelig kommet så langt at alle barn i barnehager i landet skal få kjennskap til samene som urfolk, alle barnehagelærerstudenter i landet likeså, og et samisk innhold i skolen er også et krav for alle elever. Men også myndigheter og de som fastsetter lover og regler behøver økt kunnskap om temaet.

Store endringer i barnehagesektoren de siste årene har ført til et utvidet kompetansebehov hos barnehagens ansatte. Personalet og deres kompetanse er barnehagens viktigste ressurs og en forutsetning for at barnehagen skal være en god arena for omsorg, lek, danning og læring. Rammeplan for barnehagen er tydelig når det gjelder barnehagens forpliktelser til et systematisk pedagogisk arbeid. Rammeplanen gir føringer for hvordan eier, styrer, barnehagelærere og andre ansatte skal arbeide for at alle barn skal få et barnehagetilbud av høy kvalitet. Kvalitetsutvikling i barnehagen innebærer derfor en stadig utvikling av personalets kompetanse for å sikre realisering av rammeplanens intensjoner. Det er barnehageeiers ansvar å sørge for at personalet har riktig og nødvendig kompetanse. Flere samiske barnehagelærere med kompetanse på mastergradsnivå i

barnehagen vil kunne bidra til utvikling av en kunnskapsbasert praksis.

Økt kunnskap og kompetanse

Utvikling av kvalitet i de samiske barnehagene er avhengig av at de ansatte får mulighet til å heve sin kompetanse individuelt og i et faglig fellesskap. En utfordring er å heve kompetansen i barnehagesektoren som er tilpasset sektorens behov. Sametinget ønsker å bidra til at barnehageeiere og ledelse iverksetter kollektive utviklings- og endringsprosesser. Dette nevnes i den nasjonale strategien «Kompetanse for fremtidens barnehage» (2018-2022). Strategien sier at arbeid med satsingsområdene må ses i sammenheng med pågående nasjonale satsinger. Strategien nevner også at for å kunne ivareta det samiske innholdet i samiske barnehager og samiske avdelinger, må barnehagen ha nødvendig kompetanse i samisk språk og kultur. Sametinget sammen med barnehagemyndighetene følger opp den nasjonale kompetansestrategien i en implementeringsprosess for samiske barnehager.

Kompetanse nevnes også i rammeplan for barnehagen (2017), og det er tydelige krav til hva som forventes av samiske barnehager, samiske avdelinger og andre barnehager med samiske barn. Rammeplanen nevner samisk språk og kultur eksplisitt og er gjennomgående i rammeplanen. Dette betyr at alle berørte parter og aktører i den samiske barnehagesektoren må ha avklarte ansvarsforhold og et samarbeid må til om kompetanseutvikling skal finne sted, både nasjonalt, regionalt og på lokalt nivå.

De to innsatsområdene i denne meldingen om språk og tradisjonell kunnskap danner grunnlaget for hvilke kunnskapsområder og kompetansefelt Sametinget mener det blir viktig å satse på i tiden fremover. Sametinget mener det er en selvfølge og må være et krav at ansatte i samiske barnehager er samiskspråklige og har kunnskap og kompetanse i samisk tradisjonskunnskap. Å ha kjennskap til lover, konvensjoner og de rettigheter som til enhver tid styrer den samiske barnehagen blir også viktig for alle involverte parter. Barnehageeier må gi de ansatte mulighet til å tilegne seg kunnskap og kompetanse i samisk språk, og det er viktig å ha gode kunnskaper om de ulike tradisjonelle aktivitetene, poengterer også «NOU 2016:18 Hjertespråket».

Rekruttering i barnehagesektoren

Det samiske samfunnet står ovenfor store utfordringer når det gjelder rekruttering av samiskspråklige ansatte som behersker nord-, lule- og sørsamisk språk. Mangel på utdannede barnehagelærere og andre ansatte er den største utfordringen for å styrke og utvikle samisk språk og identitet i barnehagen. Det utdannes for få samiskspråklige lærere til barnehagen, og det er stor etterspørsel etter de som har en slik utdanning. Å øke rekrutteringen er en viktig faktor for å sikre at barn i barnehagen får ivaretatt sine rettigheter og å oppfylle krav til utdanning etter barnehageloven.

Bemanningen i dagens barnehager består av både barnehagelærere/pedagoger og assistenter/fagarbeidere. Pedagogisk personale og andre samiskspråklige ansatte er grunnpilarer i fremtidens barnehager. Derfor er rekruttering av samiskspråklige barnehagelærere og andre ansatte viktig. Studentene som tar barnehagelærerutdanning vil være bærebjelkene i fremtiden. Uten flere samiskspråklige barnehagelærere, vil man ikke kunne få den ønskede utviklingen for barnehagene i det samiske samfunnet.

Sametinget har fått flere tilbakemeldinger fra barnehageeiere om at det er vanskelig å rekruttere samiskspråklige ansatte, alt fra pedagoger, assistenter/fagarbeidere og vikarer. Dette er en utfordring, ikke bare i områder som ligger utenfor forvaltningsområdet for samisk språk, men også innenfor språkområdet. Sametinget vil med sin politikk bidra til at mangelen på samiskspråklige ansatte reduseres, og gå inn for å gjøre det lettere å rekruttere og beholde samiskspråklige ansatte. Regjeringens bemanningsnorm og pedagognorm, som tidligere nevnt, gjør det ikke enklere for rekruttering av samiskspråklige ansatte. Det settes krav til antall voksne og pedagogtettethet per antall barn, men vi vet at det er kamp om ressursene når det gjelder de samiskspråklige voksne. Det må lovfestes at et samisk barnehagetilbud skal ha flere samiskspråklige ansatte for at det samiske språket skal bevares.

Sametinget ønsker mer fokus på samisk tradisjonell kunnskap i de samiske barnehagene. Man ser derfor utfordringen i å rekruttere samiskspråklige ansatte som har en allsidig kompetanse. Det

behøves ansatte med kulturforståelse, kulturkompetanse og som har kunnskaper i tradisjonelt samisk arbeid. Sametinget ser at det er et generasjonsskifte innenfor barnehagesektoren. De unge som i dag søker arbeid i barnehagene er ikke i like grad som tidligere rustet med den kulturelle kompetansen som generasjoner før hadde. Blant annet er noe av kompetansen i duodji, mattradisjoner og fortellertradisjoner ikke like sterk som tidligere.

Sametinget vil arbeide for en betydelig samisk lærersatsing med fokus på rekruttering til lærerutdanningene. Samisk høgskole og andre høgskoler og universitet har imidlertid en mer sentral rolle i å rekruttere til høyere utdanning. Sametingets rolle er blant annet å bidra til rekruttering gjennom stipendordninger. Det blir også viktig å satse på samarbeid med universitets- og høgskolesektoren slik at Sametingets stipendordninger harmonerer med deres studietilbud. I dette arbeidet har Sámi allaskuvla en sentral rolle.

Sametinget er positiv til at det har blitt etablert lule- og sørsamisk grunnskolelærerutdanning ved Nord Universitet fra høsten 2018. Det er også startet grunnskolelærerutdanning ved UiT, Norges arktiske universitet, campus Alta, der du kan velge å ha nordsamisk i fagkretsen. Samiske språkstudier er tilbud ved begge universitetene og noe alle kan søke på.

I Sametingets strategi for samiske språk «Giälelutnjeme – Giellalápptim – Giellalokten» foreslås det en rekke tiltak for rekruttering til samisk høyere utdanning, herunder rekruttering av nye samiske pedagoger og førskolelærere. Det foreslås blant annet å arrangere en utdanningskonferanse for samiske elever i videregående skole, samt utarbeide og distribuere informasjon om samiske utdanningsmuligheter, kvoteordninger og stipendordninger. Dette er tiltak som vil følges opp i Sametingets budsjett for 2020, og som kan gjennomføres i samarbeid med universiteter, høyskoler og kunnskapsdepartementet.

Den nasjonale følgegruppa for barnehagelærerutdanning foreslår i sin sluttrapport nr. 5, 2017 ovenfor Sámi allaskuvlla å etablere et kompetansesenter for lærerutdanningene. Dette vil også komme de norske barnehagelærerutdanningene til gode som skal lære sine studenter om samisk språk, kultur og tradisjoner blant annet iform av veilednings- og utviklingsmateriell.

Kunnskap hever status, og økt lønn og gode vilkår for fremtidige barnehagelærere vil være med på å rekruttere flere.

Mål:

- Økt kunnskap og kompetanse i barnehagesektoren

Strategier:

- Sikre rekruttering av samiskspråklige barnehagelærere/pedagoger og andre ansatte.
- Sikre gode arbeidsforhold for samiskspråklig personale slik at de blir værende i barnehagen.
- Heve kunnskapsgrunnet om samiske forhold for alle berørte parter
- Bidra til at kompetansehevende tiltak blir tilbudt

ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Oppfølging av «Sametingsmelding for samisk barnehagetilbud» vil skje gjennom de årlige budsjettene der tiltak under de enkelte målene vil bli prioritert. Sametingsrådet fastsetter en egen handlingsplan for oppfølging av meldingen. Meldingen har et langsiktig perspektiv, og det vil være naturlig å ha en gjennomgang av meldingen etter tre til fire år for å vurdere om Sametinget har oppnådd de målene som er beskrevet i meldingen.

Oppfølging av meldingen har økonomiske og administrative konsekvenser. Meldingens mål og strategier gjør det nødvendig å opprettholde god dialog med barnehagesektoren på alle nivå. I tillegg vil en aktiv bruk av konsultasjonsavtalen være påkrevd. Dette vil utfordre den administrative kapasiteten som Sametinget har i arbeidet med barnehagespørsmål.

Saken avsluttet 06.06.2019 kl. 16.40

Ášši/Sak 027/19	Sametingets plenum	Dato: 04.06.2019- 07.06.2019
-----------------	--------------------	---------------------------------

Ášši/Sak 003/19	Nærings- og kulturkomiteen	Dato: 21.05.2019- 23.05.2019
-----------------	----------------------------	---------------------------------

Nordisk språksamarbeid

	Arkivsaknr. 18/2088
--	------------------------

Saksframlegg

Sametingene har som mål å etablere Sámi Giellagáldu som fast fellesorgan fra 2020. Bakgrunnen for dette er behovet for omorganisering og effektivisering av det grenseoverskridende nordiske samiske språksamarbeidet som Samisk Parlamentarisk Råd satte i gang allerede i 2007. Styret ved Samisk parlamentarisk råd opprettet i 2007 en arbeidsgruppe, hvis mandat var å foreslå ny organisering av samisk grenseoverskridende språksamarbeid. Rapporten "Forslag til ny organisering av samisk språksamarbeid innenfor sametingenes ansvarsområder" ble ferdig i 2008. I denne rapporten kom det fram at man må styrke det samiske språksamarbeidet både på det språkpolitiske og på det faglige plan. SPR's arbeidsgruppe slo fast at på det språkfaglige planet var det behov for et felles samisk språkfaglig organ. SPR har fulgt opp disse forslagene.

På grunn av manglende finansiering og for å få på plass et nordisk språksamarbeid gjennomførte sametingene i Finland, Norge og Sverige og Samisk Parlamentarisk Råd i 2011 et forprosjekt (1. Interreg-prosjekt), "SáFá-utredning om etablering av nordisk språkfagsenter" der formålet var:

- 1.) å utarbeide en utredning om etablering av et nordisk språk- og ressursfagsenter og
- 2.) utarbeide en søknad til viderefinsiering av et prøveprosjekt for senteret.

Rapporten “Innrättande av en samnordisk forsknings- och yrkes/recurscentral för det samiska språket” ble ferdig i september 2011. Plenum i SPR godkjente videreføringen av prosjektet i november 2011.

Sametingene og Samisk Parlamentarisk Råd (SPR) gjennomførte prosjektet “Etablering av Nordisk samisk fag- og ressurscenter” i perioden 01.01.2013 – 30.06.2014 (2. Interreg-prosjekt). Under dette prosjektet ble Sámi Giellagáldu (nordisk samisk fag- og ressurscenter) etablert.

Sámi Giellagáldu ble etablert for å bidra til å styrke og utvikle språksamarbeidet over landegrensene, styrke og utvikle de samiske språkene slik at det tas hensyn til de forskjellige samiske språkenes behov, utfordringer og ressurser og berike de samiske språkene og sikre framtiden for disse. Sámi Giellagáldu har som oppgave å utvikle faglig de samiske språkene: *normering av ny terminologi og normer av skriftspråket, samt språkrøkt*. Sámi Giellagáldu er et felles nordisk samisk språksamarbeidsorgan. Sámi Giellagáldu er det øverste organet som kan fatte vedtak i saker som angår språkfaglige spørsmål i samisk.

På grunn av manglende finansiering har det ikke vært mulig å etablere Sámi Giellagáldu som permanent virksomhet. Sametingene har vært nødt til å finansiere driften gjennom Interreg-prosjekter. Dette med tanke om å få på plass et permanent nordisk samisk språksamarbeidsorgan, og for å kunne videreføre grenseoverskridende språksamarbeid. Sametingene og SPR gjennomførte prosjektet *Videreføring av Sámi Giellagáldu 01.08.2015–31.05.2018* (3. Interreg-prosjekt). Sámi Giellagáldus virksomhet ble hovedsaklig finansiert med Interreg-prosjektmidler frem til slutten av mai 2018. Sametinget har årlig satt av 3 millioner kroner til Sámi Giellagáldu.

Fra juni 2018 har virksomheten av Sámi Giellagáldu fungert med reduserte ressurser som midlertidig løsning. Virksomheten av Sámi Giellagáldu fortsetter imidlertid som samarbeid mellom Sametingene ut året 2019. Sametinget i Finland leder det felles grenseoverskridende språksamarbeidet på samme måte som under Interreg-prosjektene. Sametingene har i felleskap ansvar for gjennomføringen og finansieringen av Sámi Giellagáldu. Sametingene har på administrativt nivå underskrevet en egen samarbeidsavtale ut året 2019. I denne samarbeidsavtalen avtales det blant annet hvordan virksomheten i Sámi Giellagáldu praksis skal organiseres og finansieres. Dagens organisering av Sámi Giellagáldu følger prosjektorganisering selv om Sámi Giellagáldus virksomhet ikke lenger kalles som et prosjekt. Sametingene viderefører Sámi Giellagáldus virksomhet på “prosjektbasis” med mindre kapasitet og økonomiske ressurser ut året 2019. Målet er å etablere Sámi Giellagáldu som fast fellesorgan fra 2020.

Vurdering

De samiske språkene følger ikke landegrensene, men språkgrensene i det samiske samfunnet går på tvers av landegrensene. Samiske språk er ulike både med hensyn til hvor utbredt språkene er dvs. hvor mange som snakker de ulike språkene. De bygger også på ulike ortografiske prinsipper og geografisk tilhørighet. De samiske språkene er små og sårbare. Utviklingen av terminologi for de samiske språkene har i stor grad vært påvirket av majoritetsspråkene, og det gjør det nødvendig å samarbeide om språknormering på tvers av landene. Grenseoverskridende språksamarbeid er viktig for å bevare et felles fundament for de samiske språkene. Dette samarbeidet gjør det mulig å bruke samisk over riksgrensene og vil redusere problemet med at riksgrensene blir et hinder i kommunikasjonen mellom samisktalende.

Nye termer er en forutsetning for bruk av samiske språk i det daglige, i det skriftlige språket, i mediene, i de sosiale mediene, og på alle andre språkarenaer. Normering av språk er et grunnleggende arbeid for all språkutvikling. Hvis det ikke finnes termer og uttrykk så er det ikke mulig å gjennomføre andre språkutviklingstiltak som for eksempel å produsere læremidler i og på samisk, utvikle korrektur- og andre språkutviklingsverktøy i og på de forskjellige samiske

språkene.

Offentlige organer, spesielt samiske forvaltningsområder i Finland, Sverige og Norge, har behov for termutvikling og normering innenfor spesifikke områder. Språknormering foregår vanligvis på flere nivå: ny terminologi, rettskriving, tegnsetting, setningsoppbygging (syntaks), og oppbygging av en internasjonal termdatabase.

Divvun og Sámi Giellagáldu samarbeider på mange områder, som for eksempel med utvikling av den digitale språkbanken www.satni.org der termer utviklet av Sámi Giellagáldu er lett tilgjengelige for språkbrukere. Divvun er helt avhengig av Sámi Giellagáldu i sitt arbeid – Divvun lager verktøy som er basert på Sámi Giellagáldus normeringsvedtak. Samarbeid er også viktig fordi nye termer og normeringer blir innarbeidet i språket via Divvuns språkverktøy, deriblant stave- og grammatikkontrollen. Dette bidrar til at det blir enklere å skrive samisk, samt øker bruken av samiske språk. Uten Giellagáldu kan ikke Divvun lage de digitale språkutviklingsverktøyene som det samiske samfunnet trenger.

Mens det finnes en basis av normert rettskrivning og termer for noen av de samiske språkene, er det syntaktiske normeringsarbeidet ikke engang påbegynt og mange års normeringsarbeid gjenstår på dette området. For en del samiske språk vil både normering av rettskrivning og syntaks komme til å kreve store ressurser.

Samiske språk er urfolksspråk og minoritetsspråk. Samer er den eneste urbefolkningen i den Europeiske Unionen. I henhold til UNESCO er alle samiske språk truede eller alvorlig truede språk, derfor har samiske språk behov for permanente tiltak for å bevare og utvikle disse. Alle urfolksspråk i verden er truede språk, derfor har de Forente Nasjoner (FN) har erklært 2019 som det Internasjonale året for urfolksspråk (IYIL2019). Sametingsrådet har i tiltredelseserklæringen “Muhtačalmmit” lovet å arbeide for at Sámi Giellagáldu blir et permanent felles nordisk samisk språkorgan.

Dagens organisering av Sámi Giellagáldu følger prosjektorganiseringen. Organet kan ikke etableres som fast med dagens prosjektbaserte organisasjonsmodell. Den har vesentlige utfordringer knyttet blant annet til finansiering, arbeidsgiveransvar og ledelse. Alle ansatte som jobber i Sámi Giellagáldu er formelt ansatt ved de respektive Sametingene. Sámi Giellagáldu har imidlertid bestemmelsesmyndighet når det gjelder arbeidsinnhold og utførelse. Det at arbeidsgiveransvaret er fordelt på tre Sameting, medfører utfordringer når det gjelder enhetlig ledelse av Sámi Giellagáldus medarbeidere. Dette er noe som skaper uklarhet. Sámi Giellagáldus virksomhet mangler fortsatt fast finansiering. Det medfører til at normeringsarbeidet ikke blir gjennomført i henhold til de langsiktige formålene, fordi arbeidet ikke har kontinuitet.

Sametingene i de tre landene har i lengre periode arbeidet med å utrede spørsmålet med å etablere en enhetlig organisasjonsmodell, men ser at arbeidet byr på utfordringer som de nasjonale myndigheter må være med på å løse. Sametingene har derfor i flere omgang løftet behovet for at det utarbeides en organisasjonsmodell for Sámi Giellagáldu med en enhetlig ledelse, selv om den er virksomhet i tre land. Sametingene har også påpekt at det er behov for at den finansielle situasjonen til Sámi Giellagáldu får fastere rammer. Dette har vært tema allerede fra 2014 både i flere av møtene mellom nordiske ministre som er ansvarlige for de samiske spørsmål og sametingenes presidenter, og i flere av møtene ved Nordisk embetsorgan for samiske spørsmål (NÁS).

For å sikre langsiktighet i finansieringen av Sámi Giellagáldu er det en målsetting for sametingene at Sámi Giellagáldu etableres som et permanent organ. Under møtet i 2014 mellom de nordiske landenes sameministre og sametingenes presidenter ble det vedtatt at ministrene og Sametingspresidentene støtter nordisk språksamarbeid. På dette møtet ble det bestemt at Nordisk embetsorgan for samiske spørsmål (NÁS) skal utrede nordisk språksamarbeid.

På NÁS møte i 2016 informerte Sametinget i Finland om Sámi Giellagáldus virksomhet som

drives gjennom Interreg-prosjektet. Samtlige Sameting understrekte viktigheten av kontinuitet i arbeidet. Den norske delegasjonen støttet sametingets uttalelse om viktigheten av å få finansiering av Sámi Giellagáldu på plass for å sikre kontinuiteten i arbeidet. NÅS foreslo da at Giellagáldu settes på dagsorden på det neste møtet mellom sameministre og sametingenes presidenter. Under møtet mellom ministre som er ansvarlige for de samiske spørsmål og sametingenes presidenter i november 2016, ble det vedtatt at ministrene og sametingenes presidenter fremmer samarbeidet over landegrensene om fastsetting av samisk språknormer og samisk terminologi, og oppfordret derfor NÅS å utarbeide et forslag på hvordan utfordringer knyttet til normering av de samiske språkene skal løses fra halvårsskiftet 2018.

Sametinget i Norge minnet Nordisk embetsorgan for samiske spørsmål på møtet i august 2018 om at det ble gitt et oppdrag og mandat til NÅS i forbindelse med møtet i november 2016 mellom ministrene med ansvar for samiske spørsmål og sametingspresidentene i Finland, Norge og Sverige. Ministrene og sametingspresidentene vil fremme samarbeidet over landegrensene om fastsettelse av samiske språknormer og samisk terminologi og ga derfor NÅS i oppdrag å utarbeide et forslag til hvordan arbeidet med de samiske språkernes normerings- og terminologiutfordringer skal løses fra halvårsskiftet 2018. Saken reiser spørsmål knyttet både til finansieringen og organiseringen av Sámi Giellagáldu.

NÅS nedsatte derfor på det årlige møtet i august 2018 en arbeidsgruppe med representanter fra hvert av sametingene og fra departementene i Finland, Sverige og Norge for å utrede Sámi Giellagáldus fremtidige organisasjonsform. Arbeidsgruppen skal utarbeide forslag til organisasjonsform, herunder eierskap og tilknytningsform for Sámi Giellagáldu. Arbeidsgruppen skal legge frem sitt endelige forslaget til NÅS innen 1. mai 2019.

I møtet som ble avholdt mellom ministrene som har ansvaret for samiske spørsmål og sametingspresidentene i Finland, Norge og Sverige i Oslo 26. november 2018 anerkjente og verdsatte ministrene og sametingspresidentene de samiske språkernes betydning for samisk identitet og kulturelt mangfold og gjentok sin støtte til et felles nordisk samisk språksamarbeid. Ministrene og presidentene har bedt Nordisk embetsorgan for samiske saker (NÅS) om å gi sin anbefaling til fremtidig organisasjonsform basert på arbeidsgruppens utredning. Det er planlagt at NÅS-møtet skal vurdere rapporten mandag 3. juni i Stockholm før neste møte mellom ministrene og sametingspresidenter.

Spørsmål knyttet til finansieringen av Sámi Giellagáldu løses ikke i utredningen utført av NÅS-arbeidsgruppen. Den norske regjeringen har siden 2014 bevilget to millioner kroner til Sámi Giellagáldu prosjektet. I tillegg til det har Sametinget bevilget en million kroner fra Sametingets budsjett. Det nye organet forventes å ha større budsjettbehov enn den nåværende prosjektbaserte organiseringen. Valget av organisasjonsmodellen er det første skrittet for å oppnå et fast organ. Sametingene må også prøve å påvirke statenes neste års budsjett og på den måten få fast bevilgning til Sámi Giellagáldu. Det arbeidet gjøres samtidig med dette arbeidet.

Sametingene har som mål at den permanente organisasjonsmodellen av Sámi Giellagáldu ikke krever omfattende lovendringer i de respektive landene. Det er ønskelig at organisasjonsmodellen kan være operativ fra 1. januar 2020. Sámi Giellagáldu er i dag underlagt Samisk Parlamentarisk Råd (SPR). SPR har endelig vedtaksmyndighet i saker som vedrører Sámi Giellagáldus virksomhet som f.eks. vedtekter og forretningsordenen/arbeidsordningen for Sámi Giellagáldu. Derfor er det naturlig at SPR får mandat fra Sametingene å omorganisere Sámi Giellagáldus nåværende virksomhet ved å velge den fremtidige permanente organisasjonsmodellen av Sámi Giellagáldu. Denne saken krever plenumsvedtak fra Sametingene i de tre landene. Sametinget i Sverige har plenum i slutten av mai, og Sametinget i Finland i midten av juni 2019. Det er sametingsvalg i Finland på høsten og derfor er det uklart om det blir flere plenum. Det nye Sametinget i Finland skal konstitueres i februar 2020.

Vedlegg

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Det er viktig for Sametinget å få etablert Sámi Giellagáldu som et permanent nordisk normeringsorgan for samiske språkene, som fungerer som et språksamarbeidsorgan over landegrensene.

Sametinget gir mandat til neste plenum i Samisk Parlamentarisk Råd til å bestemme organisasjonsmodellen til Sámi Giellagáldu med følgende vilkår:

- Sámi Giellagáldu etableres som et permanent organ forutsatt at alle sametingene er med på samarbeidet.
- Samisk selvbestemmelse sikres ved at det opprettes et styre for Sámi Giellagáldu, som har 2 medlemmer og 2 varamedlemmer fra hvert sameting.
- Sametingene oppnevner sine styremedlemmer og varamedlemmer etter sametingenes egne gjeldende retningslinjer.
- Organisasjonen skal ha språkmedarbeidere slik at man i normeringsarbeid kan ta hensyn til majoritetsspråkenes påvirkning i alle tre land, og ta hensyn til alle samiske språkvariantenes særskilte behov og utfordringer.

Denne saken fremmes i neste plenum ved Samisk Parlamentarisk Råd.

Nærings- og kulturkomiteen - 003/19

NKK - vedtak:

Innledning

Sametingets Nærings- og Kulturkomité har behandlet sak 003/19 Sametingets sak om Nordisk språksamarbeid.

Komiteen innstiller følgende:

Komiteen tilrådning

Komiteen har ikke merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:
Sametinget støtter forøvrig sametingsrådets forslag til innstilling.

Sametingets plenum - 027/19

Saken påbegynt 06.06.2019 kl 17.10

Votering

Av 39 representanter var 31 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Komiteens tilrådning ble enstemmig vedtatt

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Ann Karin Kvernmo, saksordfører	
2	Bjørn Inge Mo	
3	Aili Keskitalo	
4	Runar Myrnes Balto	
5	Per Mathis Oskal	
6	Mathis Nilsen Eira	
7	Nora Marie Bransfjell	
	Ann Karin Kvernmo, saksordfører	

SP - vedtak:

Det er viktig for Sametinget å få etablert Sámi Giellagáldu som et permanent nordisk normeringsorgan for samiske språkene, som fungerer som et språksamarbeidsorgan over landegrensene.

Sametinget gir mandat til neste plenum i Samisk Parlamentarisk Råd til å bestemme organisasjonsmodellen til Sámi Giellagáldu med følgende vilkår:

- Sámi Giellagáldu etableres som et permanent organ forutsatt at alle sametingene er med på samarbeidet.
- Samisk selvbestemmelse sikres ved at det opprettes et styre for Sámi Giellagáldu, som har 2 medlemmer og 2 varamedlemmer fra hvert sameting.
- Sametingene oppnevner sine styremedlemmer og varamedlemmer etter sametingenes egne gjeldende retningslinjer.
- Organisasjonen skal ha språkmedarbeidere slik at man i normeringsarbeid kan ta hensyn til majoritetsspråkernes påvirkning i alle tre land, og ta hensyn til alle samiske språkvariantenes særskilte behov og utfordringer.

Denne saken fremmes i neste plenum ved Samisk Parlamentarisk Råd.

Saken ble avsluttet 06.06.2019 kl. 17.40

Ášši/Sak 028/19	Sametingets plenum	Dato: 04.06.2019- 07.06.2019
------------------------	---------------------------	---

Uttalelse om møte i Selbu

	Arkivsaknr. 19/2843
--	-------------------------------

Vedlegg

Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget tar sterk avstand fra rasesjekk og propaganda på anti-samisk møte.

Sametinget viser til møtet i Selbu som fant sted den 06.06.19, i regi av Selbu utmarksråd og Roltdalen allmeningsstyre.

Sametinget tar skarpt avstand fra det anti-samiske arrangementet, som synes å ha som formål å spre konspirasjonsteorier og desinformasjon om samer, samiske rettigheter og Sametinget.

Arrangørene sørget ikke for balanserte presentasjoner eller kritiske perspektiver, men valgte å bare slippe til noen ekstreme røster som innledere. De er tilknyttet en organisasjon som kalles Etnisk og demokratisk likeverd, men det demokratiet og det likeverdet de forfekter, den har ikke plass for urfolks eksistens, rettigheter eller framtid.

Sametinget reagerer videre sterkt på at en samisk grunneier ble forsøkt nektet adgang til møtet, og bare fikk delta på den betingelse at vedkommende ikke provoserte andre møtedeltakere ved å ta ordet. En slik rasesjekk hører ikke hjemme i et moderne samfunn.

Et slik arrangement bidrar til forverring av debattklimaet knyttet til samiske saker i det sørsamiske området. Utestenging og knebling av samiske stemmer, bevisst fordreining og feilinformasjon fremmer bare fordommer og rasisme.

Sametinget stiller seg meget kritisk til at denne form for rasisme mot samer fortsatt eksisterer og aksepteres i det offentlige rom i 2019. Sametinget berømmer leder for Samisk råd i Trøndelag, May Britt Lagesen (Ap), for å ha tatt aktivt avstand fra arrangementet.

Sametinget ber statsminister Erna Solberg, og ansvarlige politikere i området, bl.a. ordfører Ole Morten Balstad Selbu (Ap), ordfører i Tydal Ole Bjarne Østby (Sp), ordfører i Holtålen, Jan Håvard Refsethås (Sp), ordfører i Midtre Gauldal Sivert Moen (Sp), ordfører i Stjørdal, Ivar Vigdenes (Sp), ordfører i Røros Hans Wintervold (Ap), ordfører i Os Runa Finborud (Sp) om å ta aktivt avstand fra denne type hatfremmende adferd.

Sametingets plenum - 028/19

Saken påbegynt 07.06.2019 kl 11.30

Votering

Av 39 representanter var 32 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Sametingsrådets innstilling ble enstemmig vedtatt

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
	Ronny Wilhelmsen, til forretningsorden	
	Runar Myrnes Balto, til forretningsorden	
1	Aili Keskitalo, saksordfører	
2	Runar Myrnes Balto	
3	Ronny Wilhelmsen	Thomas Åhrén
	Ronny Wilhelmsen	
4	Elisabeth Erke	
5	Nora Marie Bransfjell	John Kappfjell
6	Bjørn Inge Mo	Thomas Åhrén
7	Anders Somby jr.	
8	Tor H. Mikkola	
9	Kjetil Romsdal	
10	Nancy Charlotte Porsanger Anti	
11	Ann-Elise Finbog	
12	Silje Karine Muotka	
13	Per Mathis Oskal	
14	Aili Keskitalo, president	

SP - vedtak:

Sametinget tar sterk avstand fra rasesjekk og propaganda på anti-samisk møte.

Sametinget viser til møtet i Selbu som fant sted den 06.06.19, i regi av Selbu utmarksråd og Roltdalen allmeningsstyre.

Sametinget tar skarpt avstand fra det anti-samiske arrangementet, som synes å ha som formål å spre konspirasjonsteorier og desinformasjon om samer, samiske rettigheter og Sametinget.

Arrangørene sørget ikke for balanserte presentasjoner eller kritiske perspektiver, men valgte å bare slippe til noen ekstreme røster som innledere. De er tilknyttet en organisasjon som kalles Etnisk og demokratisk likeverd, men det demokratiet og det likeverdet de forfekter, den har ikke plass for urfolks eksistens, rettigheter eller framtid.

Sametinget reagerer videre sterkt på at en samisk grunneier ble forsøkt nektet adgang til møtet, og bare fikk delta på den betingelse at vedkommende ikke provoserte andre møtedeltakere ved å ta ordet. En slik rasesjekk hører ikke hjemme i et moderne samfunn.

Et slik arrangement bidrar til forverring av debattklimaet knyttet til samiske saker i det sørsamiske området. Utestenging og knebling av samiske stemmer, bevisst fordreining og feilinformasjon fremmer bare fordommer og rasisme.

Sametinget stiller seg meget kritisk til at denne form for rasisme mot samer fortsatt eksisterer og aksepteres i det offentlige rom i 2019. Sametinget berømmer leder for Samisk råd i Trøndelag, May Britt Lagesen (Ap), for å ha tatt aktivt avstand fra arrangementet.

Sametinget ber statsminister Erna Solberg (H), og ansvarlige politikere i området, bl.a. ordfører Ole Morten Balstad Selbu (Ap), ordfører i Tydal Ole Bjarne Østby (Sp), ordfører i Holtålen, Jan Håvard Refsethås (Sp), ordfører i Midtre Gauldal Sivert Moen (Sp), ordfører i Stjørdal, Ivar Vigdenes (Sp), ordfører i Røros Hans Wintervold (Ap), ordfører i Os Runa Finborud (Sp) om å ta aktivt avstand fra denne type hatfremmende adferd.

Saken ble avsluttet 07.06.2019 kl. 12.20

Undertegnede har lest gjennom protokollen, og finner de bokførte beslutninger å være i overensstemmelse med Sametingets vedtak.

Karasjok, 04.06.2019 - 07.06.2019

Plenumsledelsen

Tom Christer Sottinen
leder

Tor Gunnar Nystad
nestleder

Kåre Ivar Olli

Thomas Åhren

Ellinor Marita Jåma